

- سامانه های اطلاعات جغرافیایی
- انتخاب شهردار: چه کسی و چگونه؟
 - مدیریت شهری در ایوان، قرار و فرود
 - مدیریت شهری (GIS) مدیریت نامه کاربری اراضی
 - شهردار مناسب را به شهر معرفی کنیم
 - انسان، شهر و ثروت های طبیعی
 - آسب شناسی شهر از ساختار تا سازمان
 - نخستین وظیفه شورای شهر، انتخاب شهردار
 - شهرداری ها و تأمین اجتماعی در نزول
 - مجموعه تدریجی - فرهنگی انقلاب کرمان
 - هم نشینی مردم، عطل کرد و معنا
 - ماده ۱۳۶، مصوبه شورای عالی اداری

برای هموطنان با کمترین هزینه

آتش نشانی مدل ۱۲۲۱ (فومائیک)

ماشین نجات مدل ۴۴۱

آتش نشانی مدل ۸۸۲

آتش نشانی مدل ۱۲۲

آتش نشانی مدل ۱۲۲ با ماشین روی سقف

آتش نشانی پومپ پاش مدل ۱۹۱

بازو تخلیه مدل ۱۲۷۱

جاروب خیابانی مدل ۶۱۱

زباله جمع کن مدل ۸۰۱

جاروب خیابانی مدل ۶۱۳ (گرفون)

جاروب خیابانی ۶۱۱ روی پتبل مدل ۹۱۱

جاروب خیابانی مدل ۶۱۱

جاروب پیاده رو مدل ۱۱۲

لجن کش مدل ۵۶۱

زباله جمع کن مدل ۱۸۰۲ (کوئیکس)

زباله جمع کن مدل ۵۰۲

زباله جمع کن مدل ۸۰۳

زباله جمع کن مدل ۸۰۱ روز شاسی نامدار

حمل زباله مدل ۱۸۰۱

جاروب سائلی مدل ۱۱۱

دستگاه حمل آب معدنی و نوشابه مدل ۸۹۲

زباله جمع کن مدل ۸۰۱ با بالابر

زباله جمع کن مدل ۸۰۱

زباله جمع کن مدل ۵۰۱

زباله جمع کن مدل ۴۰۳

زباله جمع کن مدل ۴۰۴

زباله جمع کن مدل ۴۰۱

شناس مبارز مدل ۱۹۵۱

شناس مبارز مدل ۲۶۵۱

شناس مبارز مدل ۱۷۵۱

جدول شوی مدل ۵۳۲

جدول شوی مدل ۵۳۱

بیمه تضمین کیفیت محصول
نوسط شرکت سپاهای بیمه ایران
به شماره ۸۱/۱۶۱۱/۸۳۵۰/۱۷

دفتر فروش : اصفهان ، سی و سه پل ،
اول چهارباغ بالا ، ساختمان اداری کوثر ،
طبقه سوم ، شماره ۵۰۳
تلفاکس : ۰۳۱۱-۶۲۵۱۹۷۴-۸
کارخانه : اصفهان ، اول جاده فرودگاه
شهرک صنعتی جی ، خیابان پنجم
تلفن : ۰۳۱۱-۵۲۲۰۴۱۷ (خط ۶)
دورنگار : ۰۳۱۱-۵۲۲۰۴۱۹

شهری با پیشرفت‌های علمی و فناوری، سرمایه انسانی
مدیریت ماهر، طرح‌های نوآورانه

۱. مطالب مفرد و ژورنال، برانگیز نظرات
شهرداریها نیست.
۲. شهرداریها در ویرایش و تلفیق
مطالب آزاد است.
۳. مطالب ارسال شده به هیچ وجه باز
گردانده نخواهد شد.
۴. استفاده از مطالب و طرحهای پیشنهادی
تنها با ذکر مأخذ مجاز است.

سلسله امتیاز وزارت کشور - سازمان شهرداریهای کشور
زیر نظر عالی افتخاری
مهابت شمیرپه - کیسرت ایران دوست - عباس جلالی -
سرجان نکلی - شهرداد فرزین پلک - نازیلا مرادی
امیر آذربایکی - سیده مریمه قلعه سرمد
مدیر هنری: جمشید یاری شهرمرز
ویراستار: حمید باغی
تصویرمکان: مهدی یار محمدی
انور علی: انتخاب میروا شد
انور علی: عباس جلالیان
حروفچینی: نازیلا مرادی پور
نموده جوان: آزلا باغی پور
شمارگان: ۵۰۰ نسخه

۴	یادداشت
	گزارش اصلی
۵	انتخاب شهردار: چه کسی و چگونه؟ / جواد علی آبادی
	اندیشه و پژوهش
۱۱	ویژگیهای شهردار / امید مهرابی
۱۵	مدیریت شهری در ایوان، قراز و قرود / اردشیر جوادی
۲۰	سامانه‌های اطلاعات جغرافیایی (GIS) در برنامه‌ریزی کاربری اراضی / اکبر پرهیزگار، هوشنگ سرور
۲۶	مشاور حقوقی / حسین احتشامی
۲۹	مشاور اداری - مالی / جمشید رضایی
۳۲	شهرداریها به روایت اسناد قانون شهر
۳۳	سیر تحول انتصاب شهردار / تورج حیدر نیا دلخوش از نگاه شهردار
۳۶	شهردار مناسب را به شورا معرفی کنیم / گفت و گو با عبدالعلی قاسم‌پور - شهردار ورامین
	گفت و گو
۳۸	انسان، شهر و ثروت‌های طبیعی / گفت و گو با غلامرضا یاسیان حضرت شورا و مشارکت
۴۴	آسیب‌شناسی شورا از ساختار تا سازمان / توراله قیصری
۴۷	ابتکاری دیگر / نسیم شهر، نوپا در اداره شهر / نازیلا مرادی
۵۰	الغیای شهر / نخستین و تلیقه شورای شهر، انتخاب شهردار / محمود بروآبادی تجربیات جهانی
۵۲	حکومتهای محلی در ژاپن / ترجمه: شهرداد فرزین پلک
۵۶	سامانه اطلاعات جغرافیایی در ترکیه / ترجمه: تاراس گالستان
۵۹	شهرداریها و تأمین اجتماعی در نوژ / ترجمه: علی عربانی دانا
۶۲	شهرها و شهرداریهای جهان / تنظیم: نازیلا مرادی شهرداری و نقل مس و ورزش زنان / طرح ناکسی شهر، در یتا / شهرداری چونگ کینگ شبکه حمل و نقل را روزآمد می‌کند / پنهان «اداره شهروندی» در شهرداری هاتوور / روشی ساده برای استفاده از GIS و ... طرح و شهر
۶۷	مجموعه تفریحی - فرهنگی انقلاب کرمان: شناسایی فرم، عملکرد و معنا / علی صفوی آموزش
۷۳	خط ویژه اتوبوس / حمید فتوحی دیدگاه
۷۶	مدیریت آینده نگر / حسینعلی نادری
۷۸	ماده ۱۲۶، مصوبه شورای عالی اناری
۸۰	گزارشهای خبری شهرداران: قضای سیاسی مناسب نبود، شوراها، شهرداران هماهنگ نبودند / اجرای سیستم اطلاعات جغرافیایی در یزد / کارگاه آموزش بازیافت پسماندهای شهری / همایش رؤسای شورای اسلامی شهر و شهرداران مراکز استانها برگزار شد و ...
۱۰۰	اخبار کوتاه شهرداری آمل و آموزش همگانی / شهرداری آبگرم، نوپا اما پرکار / تحقیق، زیربنای اقدامات شهرداری پلدشت / شهرداری شاهین دژ و توسعه فضاهای تفریحی و ...
۱۰۵	یک شهر، یک نگاه ارومیه / اسلام آباد غرب / اشنویه / آمل / بندر دلووار / تهران و ...
۱۰۶	آمار شهر
۱۰۷	واژگان شهری / ترجمه: کیومرث ایران دوست
۱۰۸	تازه‌های نشر / عباس جلالی
۱۱۰	فهرست انگلیسی

انتخاب شهردار

دومین دوره انتخابات شوراهای اسلامی برگزار شد و تا دو ماه دیگر نمایندگان جدید شورا کار خود را آغاز خواهند کرد. از فردای اعلام نتایج انتخابات رایزنی درباره اولین - و به گونه‌ای مهم‌ترین - وظیفه شورا، یعنی انتخاب شهردار، آغاز شد و امید می‌رود با انتصاب افراد شایسته و توانمند در این پست حساس به کارایی و توفیق مدیریت شهری کمک شود.

شهرداری‌ها علاوه بر وظایف اجرایی معمول خود، به عنوان نماد مردم سالاری و حکمیت محلی در مدیریت شهری اهمیت ویژه‌ای در تکامل روند مردم‌سالاری دینی دارند.

شهرداری‌ها از سویی به عنوان نهادهای عمومی و غیردولتی می‌توانند نقش عمده‌ای در تمرکززدایی و کاهش تصدی‌گری دولت ایفا کنند؛ و از سوی دیگر مطالبات شهروندان را مطرح سازند و پی‌گیری کنند. در واقع از آنجا که شوراها مشروعیت خود را از رای مردم می‌گیرند، نماینده شهروندان در نزد دولت محسوب می‌شوند.

مشخص است که توان شهرداری‌ها در عمل به وظایف تعریف شده و نوآوری در مدیریت و برنامه‌ریزی شهری همساز نیست و تفاوت‌هایی در آنها به چشم می‌خورد. بدون شک بخش عمده‌ای از این تفاوت‌ها ناشی از توانایی‌ها و ویژگی‌های فردی برگزیده شده برای مدیریت شهر است.

به راستی معیارهای انتخاب شهردار کدام‌اند؟ و شهردار به عنوان عالی‌ترین مدیر شهری باید دارای چه ویژگی‌هایی باشد؟

در ماده ۵۰ قانون شهرداری مصوب ۱۳۳۴، شرایط احراز پست شهردار چنین ذکر شده است: تابعیت ایران، داشتن سی سال سن، توانایی خواندن و نوشتن به اندازه کافی، سابقه ۲ سال سکونت در محل. عدم محرومیت از حقوق اجتماعی و عدم محکومیت به ورشکستگی به‌نقصیر.

در قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵، شرایط احراز سمت شهردار به آیین‌نامه پیشنهادی وزارت کشور احاله شد. این آیین‌نامه در تاریخ ۱۳۷۷/۶/۱۱

شرایط احراز این پست را به قرار زیر مشخص کرد:

- تابعیت جمهوری اسلامی ایران؛
- حتی‌المقدور متاهل، دارا بودن حداقل ۲۵ سال سن و ۵ سال سابقه اجرایی؛
- انجام خدمت وظیفه عمومی و با داشتن معاقبت دائم؛
- اعتقاد به مبانی جمهوری اسلامی ایران و قانون اساسی؛
- دارا بودن حسن شهرت؛
- توانایی جسمانی و روحی برای انجام کار؛
- نداشتن محکومیت کیفری مستلزم محرومیت اجتماعی؛ و
- داشتن تحصیلات و تجربه.

شرایط مذکور غالباً عام است و تقریباً احراز هر نوع شغلی را در دستگاه دولتی شامل می‌گردد. تنها در مورد سطح تحصیلات است که وزارت کشور برحسب درجه شهرداری، داشتن مدرک تحصیلی حداقل کارشناسی را الزامی کرده است.

به هر حال به نظر می‌رسد که علاوه بر شرایط عمومی پیش گفته برای مدیر شهری، آگاهی و قابلیت در هر دو زمینه مدیریت و مسائل شهری لازم و ضروری است. مسلماً نه صرفاً یک شهرساز و برنامه‌ریز شهری خوب می‌تواند شهردار مناسبی باشد و نه هر مدیری.

علاوه بر این ممکن است شهردار خوب شهری برای شهر دیگر لزوماً شهردار خوبی نباشد. در واقع ویژگی‌های جمعیتی، محیطی، قومی و نظایر اینها در انتخاب مدیر مؤثر است.

نهایتاً اینکه شهردار مناسب و موفق ضمن دارا بودن ویژگی‌های مدیریتی و آگاهی داشتن از امور شهری، چنانچه مدیریت زمان یعنی مشورت و شورا را به مفهوم واقعی آن درک می‌کند و به کار می‌گیرد. بدون شک هر چه به خود جمعی بیشتر تکیه شود و از فرد محوری پرهیز گردد، اداره شهر آسان‌تر و نمایان شدن مدیریت خوب شهری نزدیک‌تر خواهد شد.

انتخاب شهردار؛ چه کسی و چگونه؟

جواد غلی آبادی

مطالعات مختلف در کشورهای گوناگون نشان می‌دهد که در مرحله اول، ساختار حکومتی و قدرت در کشورها در شکل‌گیری حکومت‌های محلی اهمیت دارد. به تدریج با پیشرفت جوامع و پیچیده شدن اداره آنها نقش افراد و گروه‌های اجتماعی در اداره و مدیریت جامعه اهمیت یافته و بدین ترتیب شکل‌گیری حکومت‌های محلی تسریع گردیده است.

در سطح حکومت‌های محلی در جهان چهار الگوی شناخته شده وجود دارد که از توسعه فرم‌های اولیه‌شان به وجود آمدند. این الگوهای اصلی در چهار کشور بریتانیا، آمریکا، فرانسه و شوروی سابق شکل گرفته‌اند؛ و دیگر کشورها با تقلید از آنها طبع شرایط جامعه خود به تدریج در آنها پرداخته‌اند.

در بریتانیا، پارلمان اختیارات فراوانی را در اختیار حکومت‌های محلی قرار داده است. هیئت‌های قانونگذار محلی و مدیران اجرایی به وسیله انتخابات مردمی برگزیده می‌شوند و حکومت مرکزی در نحوه گرفتن مالیات‌های محلی و حوزه قدرت آنها دخالتی ندارد. در راس هر اداره محلی یک کمیته مدیریت محلی وجود دارد. انواع مختلف الگوی بریتانیایی را می‌توان در استرالیا، کانادا، نیوزلند و آفریقای جنوبی دید.

الگوی آمریکایی برگرفته از الگوی بریتانیایی در قرن ۱۸ میلادی است. با این تفاوت که گوناگونی و تفاوتی که حکومت‌های محلی در ایالات متحده در خود دارند، در هیچ کشور دیگری به چشم نمی‌خورد. به عنوان مثال، ممکن است وظایف حکومت محلی در منطقه‌ای متمرکز باشد و در منطقه‌ای دیگر غیرمتمرکز؛ یا انتخاب کارکنان برحسب

هر چند جهان امروز در زمینه‌های مختلف رو به تحول و شکوفا شدن است اما به دلیل پیچیده شدن زندگی، مشکلات جدیدی نیز رخ نموده است. این مشکلات، ناکارآمدی دولت‌ها را در مدیریت مستقیم و تمامیت خواهانه‌شان آشکار کرده است. برای پاسخگویی به این مسئله، در سطح جهان، امروزه حکومت‌های محلی در سطوح و انواع گوناگون شکل گرفته‌اند که هر کدام دربردارنده ویژگی‌ها و منطبق با شرایط جامعه خاص خود هستند. اگر چه ظهور حکومت‌های محلی در کشورهای مختلف ناشی از نیازهای درونی جامعه است اما

هم‌اکنون بیش از ۶۰ درصد جمعیت کشور در شهرها ساکن‌اند، که این میزان رو به افزایش است. تمرکز فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی شهرها را تبدیل به کانون‌هایی پیش‌تاز در این موارد در سطوح ملی و بین‌المللی کرده است. با توجه به پیچیدگی و تنوع خاص مسائل شهرها، اداره آنها هم نیاز به مدیریتی خاص و همه‌جانبه‌نگر دارد. برای اداره صحیح شهرها، بیش از تدوین استراتژی، باید دید که در درجه اول کارکرد شهرها چیست و اینها چه نقشی در توسعه کشور دارند. نیز چه کسانی برای شهر تصمیم می‌گیرند، مدیریت آنها با چه کسانی است، چه کسانی بر تصمیم‌گیری‌ها در شهرها نفوذ دارند، و بالاخره اینکه چه نتایجی از این تصمیم‌گیری حاصل می‌شود.

این سؤال امروزه در اداره شهرها بسیار اهمیت یافته است که آیا شهرها باید به گونه سنتی اداره شوند و فردی منصوب از طرف حکومت مرکزی به مدیریت آنها بپردازد، یا می‌توان در سطح محلی مدیرانی را انتخاب کرد که با نظارت حکومت مرکزی کار کنند. پس از این سؤال، که باید در سطح کلان در مورد مدیریت شهری پاسخ داده شود، در سطح خرد نیز باید دید مدیر شهری یا اداره‌کننده آن می‌بایست چه خصوصیتی داشته باشد تا در اداره شهر موفق باشد. آیا داشتن مدرک تحصیلی مرتبط با این کار لازم است، یا نداشتن و تجربه و کار اجرایی در اداره شهر؟ این توانایی‌ها را چگونه باید سنجید و چه کسی می‌تواند در مورد آنها اظهار نظر کند؟ پس از انتخاب مدیر شهری با این شرایط چگونه باید بر فعالیت او نظارت داشت؟ اینها مجموعه پرسش‌هایی است که نویسنده این گزارش سعی دارد در گفت و گو با صاحب‌نظران و دست‌اندرکاران، پاسخی برای آنها بیابد.

غلامرضا گلایزار
معاون توسعه
مدیریت شهری
شهرهاری تهران

شایسته سالاری یا انتخاب احزاب باشد.

در الگوی فرانسوی، حکومت‌های محلی در حوزه (یا نواحی شهری) شهرداری، اعم از حوزه‌های شهری و روستایی، کمون (Commune) نام دارند. کمون‌ها بجز در پاریس همگی ساختار مشابهی دارند و هر کمون دارای یک شهردار و شورای انتخابی است.

معمولاً هر کمون چهار بار در سال تشکیل جلسه می‌دهد. در جلسه کمون بودجه سالانه نیز تصویب می‌شود ولی تأمین اولیه بودجه، به‌ویژه در مورد مهم‌ترین وظایف و کارکردهایی که ماهیت مستقل دارند، همانند آموزش و پلیس، از سوی وزارت کشور کنترل می‌شود. در مواردی که بیشتر وجهه محلی دارند، همچون پارک‌ها و تفریحگاه‌ها و تعمیر و مرمت خیابان، شورای محلی اقتدار بیشتری دارد. الگوی فرانسوی در کشورهایی که دارای دولت مرکزی نسبتاً قدرتمندی هستند مورد توجه قرار گرفته است. از این دست‌انداز اروپایی غربی،

عدم ثبات در مدیریت نه تنها در شهرداری‌ها بلکه در دیگر دستگاه‌ها و سازمان‌ها هم خطرناک است. هم مدیریت‌های بسیار طولانی مدت و هم مدیریت‌های کوتاه مدت ساختار تشکیلاتی دستگاه‌ها و سازمان‌ها را با مخاطره روبه‌رو می‌سازند. به توصیه متخصصان سازماندهی و تشکیلات، دوره‌های بهینه‌ای برای مدیریت هر واحد وجود دارد که در انتخاب مدیران و طول مدت مدیریت آنها باید به این دوره‌های زمانی توجه کرد

خاورمیانه، امریکای جنوبی، ژاپن، مکزیک و بسیاری از کشورهای آفریقایی.

در شوروی سابق، یک حکومت مرکزی با ۱۵ جمهوری وجود داشت که هر کدام از جمهوری‌ها به تعدادی حکومت محلی تقسیم می‌گشتند، که رهبری هر یک از آنها نیز بر عهده یک شورای محلی (Soviet) بود. معمولاً شوراهای بزرگ بودند و در بعضی اوقات صدها نفر عضو در خود داشتند. اعضای شورا همگی عضو حزب کمونیست بودند. یا وجود اینکه تصمیمات شوراهای محلی در قالب سیاست‌های حزب کمونیست اتخاذ می‌شد، اما این شوراهای دارای اختیارات فراوانی در زمینه تصمیم‌گیری در امور محلی بودند. رئیس حزب ملی یا شورای محلی صنادیک کننده امور بین حکومت محلی و حکومت مرکزی بود. الگوی شوروی سابق در بسیاری از کشورهای کمونیستی به صورت دویا سه سطحی مورد اقتباس قرار گرفته است.

نحوه انتخاب شهردار

بدیهی است در هر یک از الگوهای پیش گفته، نحوه تصمیم‌گیری در مورد مدیریت شهری متفاوت و متناسب با ساختار خود آن الگو است. در کشور ما تا قبل از تشکیل شوراهای اسلامی شهر در سال ۱۳۲۲ ه. ش، استاندار هر

استان به عنوان قائم مقام شوراهای اسلامی شهرها، شهردار هر شهر را برمی‌گزید و برای تأیید به وزارت کشور معرفی می‌کرد. در شهرهای کوچک معمولاً استاندار شخصاً در مورد انتخاب شهردار تصمیم نمی‌گرفت بلکه معاونان عمرانی استانداری و یا دفاتر شهری و روستایی افراد را برای سمت شهردار شناسایی و پیشنهاد می‌کردند. عبدالحسین ساسان، عضو شورای اسلامی شهر اصفهان، در مورد این گونه انتخاب شهردار چنین می‌گوید:

«چون انتخاب شهردار به این نحو قائم به اشخاص حقوقی بود، معمولاً اعمال نفوذ و فشارهایی هم بر روی استانداران، از طرف گروه‌های ذی‌نفع صورت می‌گرفت. برای پاسخگویی به گروه‌های ذی‌نفوذ در هر شهر و استان، استانداران اقدام به انتخاب شهردار می‌کردند. این گونه انتخاب شهردار فرایندی سیاسی بود - نه تخصصی - و به همین خاطر معمولاً منجر به انتخاب شهرداران کارآمد نمی‌شد.»

پس از روی کار آمدن شوراهای اسلامی شهر، انتخاب شهردار را آنها بر عهده گرفتند. بدیهی است که شوراهای شهر هم تحت تأثیر فشار و چانه‌زنی گروه‌های ذی‌نفوذ در شهرها قرار دارند و این مسئله در انتخاب شهردار مؤثر واقع می‌شود (البته از شدت آن نسبت به دوره‌های قبل کاسته شده است). حضور گروه‌های مختلف ذی‌نفوذ شهر در شوراهای وجود رقابت‌های گروهی می‌تواند منجر به انتخاب شهردارانی با کارایی بیشتر شود.

به نظر می‌پردازد شیرازی، عضو هیئت علمی دانشگاه شیراز: «در وضعیت کنونی و پس از روی کار آمدن شوراهای اسلامی شهر و انتخاب شهردار به وسیله آنها، شهردار منتخب شورا موفق‌تر از دوره‌های گذشته است. بدین ترتیب در واقع انتخاب آنها به عملکرد مثبت‌شان باز می‌گردد نه رقابت‌های گروهی.» البته این نکته را نیز باید در نظر داشت که حضور گروه‌های مختلف در شوراهای و فشار رقابت‌های گروهی باعث عدم ثبات شهرداران نیز گشته است. مطالعه‌ای در استان کردستان حاکی از این است که متوسط حضور شهرداران شورایی در این استان ۱۳ ماه بوده است.

یعنی هر شورا در طول دوره فعالیت خود ۳ یا ۴ شهردار را انتخاب کرده است، در میان شهرداران بر کنار شده فقط ۵ درصد استعفا داده‌اند و ۹۵ درصد دیگر با استیضاح برگزیده شده‌اند، که از این میان ۸۲ درصد به دلیل عدم همکاری در اجرای مصوبات شورا و ۲۸ درصد به دلیل عدم کارایی شهردار بوده است. بنابراین می‌توان گفت که عمر شهرداران شورایی در استان کردستان ۴ برابر کمتر از شهرداران انتصابی در دوره‌های گذشته به وسیله وزارت کشور بوده است.

به گفته عبدالحسین ساسان: «اصولاً عدم ثبات در مدیریت نه تنها در شهرداری‌ها بلکه در دیگر دستگاه‌ها و سازمان‌ها هم خطرناک است. هم مدیریت‌های بسیار طولانی مدت و هم مدیریت‌های کوتاه مدت ساختار تشکیلاتی دستگاه‌ها و سازمان‌ها را با مخاطره روبه‌رو می‌سازند. به توصیه متخصصان سازماندهی و تشکیلات، دوره‌های بهینه‌ای برای مدیریت هر واحد وجود دارد که در انتخاب مدیران و طول مدت مدیریت آنها

حسین حجابی
خلوتدان

باید به این دوره‌های زمانی توجه کرد. مثلاً در مورد شهرداری
حاج گفته می‌شود که یک دوره ۸ ساله یا ۲ دوره ۴ ساله دوره‌ای
بهینه برای فعالیت مدیران شهرداری است. هر گاه دوره
مدیریت مدیران شهری و شهردار کمتر از این حد باشد، نوعی
بی‌ثباتی و نزلت در مدیریت شهری به وجود می‌آید که ساختار
شهرداری را با خطر مواجه می‌سازد. ریشه‌های این عدم ثبات در
مدیریت شهری می‌تواند در شورا یا خارج از آن باشد و برای رفع
آن باید به آسیب‌شناسی شورا پرداخت.

به نظر غلامرضا ثانی نژاد، معاون توسعه مدیریت شهری
شهرداری تهران، عدم موفقیت برخی از شوراهای در انتخاب
شهردار، به عدم توانایی درونی شوراها باز می‌گردد. یعنی خود
شورا مقتدر نیست تا بتواند شهردار مقتدري انتخاب کند؛ و
گروه‌بندی‌های داخلی شورا به گونه‌ای نیست که تصمیمات
خردمندانه بگیرد.

باید اشاره کرد که دلایل موفقیت یا عدم موفقیت شهرداران،
صرفاً در توانمندی شهرداران و بدنه شهرداری خلاصه
نمی‌شود؛ بلکه در واقع تعاملات میان شهرداری و شورا و سایر
سازمان‌های تصمیم‌گیر در امور شهری است که میزان موفقیت
یا عدم موفقیت شهردار را تعیین می‌کند.

وی در این مورد می‌گوید: «وقتی وضعیت و تعریف مدیریت
شهری مشخص نیست، نمی‌توان ملاک خاصی برای انتخاب
شهردار در نظر گرفت. وقتی توقع و انتظار از شهردار مشخص
نیا شد، هر فردی را می‌توان به عنوان شهردار انتخاب کرد؛
یعنی هر کسی در هر جایی می‌تواند بگوید این شهردار مناسب و
ایده‌آل است یا آن دیگری نامناسب است.»

به نظر می‌رسد اگر الگوی مدیریت شهری کشور تدوین و
تصریح شود، مسائلی چون شیوه انتخاب شهردار خود به خود
روشن خواهد شد.

وهاب کریمی، پژوهشگر در علوم اجتماعی، در کتاب خود با
عنوان «بررسی انگیزه‌های شناخته شده شوراهای محلی در
جهان» آورده است:

«در بریتانیا شهردار نقش تشریفاتی دارد. به همین خاطر،
رؤسای شوراها از طرف اعضا به این سمت برگزیده می‌شوند. در
برخی از ایالات آلمان شهردار مستقیماً به وسیله مردم برگزیده
می‌شود و در برخی دیگر به وسیله شورای شهر. در ژاپن شهردار
را مردم مستقیماً برمی‌گزینند و شهردار مقامی تشریفاتی دارد.
در اسپانیا و ایتالیا شهرداران از طریق دولت مرکزی منصوب
می‌شوند. در فرانسه شهردار هم نماینده کمون‌هاست و هم
نماینده حکومت مرکزی. در شوروی سابق شهردار رئیس
کمیته اجرایی شورای شهر بود و سهم‌ترین چهره عمومی شهر
به شمار می‌آمد. در ایالات متحده آمریکا شهردار به سه گونه
انتخاب می‌شود. روش اول مدل شورا - شهردار است که خود به
دو گروه تقسیم می‌شود؛ یک گروه شهرداری که مستقیماً با
رأی مردم انتخاب می‌شوند، و گروه دیگر شهرداری که شورا
آنها را انتخاب می‌کند. تجربه نشان داده است که گروه اول
معمولاً شهرداری توانمند و قدرتمند هستند. چون مشروعیت
مردمی دارند و مستقیماً به مردم پاسخگو هستند. در این حالت
شهردار حتی می‌تواند قوانین و ضوابط و بودجه‌های تصویبی

شورای شهر را وتو کند.

شهرداران نوع دوم - یعنی منتخبان شورا - به نسبت
شهرداران گروه اول، شهرداری ضعیف هستند.

الگوی دوم انتخاب شهردار در ایالات متحده، از شرکت‌ها و
بنگاه‌های اقتصادی گرفته شده است. در اوایل قرن بیستم برای
اداره هر بنگاه اقتصادی هیئت مدیره‌ای تشکیل می‌شد که یک
مدیر را از میان خود به عنوان مدیر عامل بنگاه انتخاب
می‌کردند. این مدل در شهرها هم مورد تقلید قرار گرفت؛ بدین
سورت که در هر شهر بین ۳ تا ۹ نفر به عنوان اعضای
کمیسیون شهر انتخاب می‌شوند و از میان خود یک مدیر عامل
انتخاب می‌کنند که مدیر اجرایی یا شهردار است.

الگوی سوم الگوی مدیر شورا است که برابندی است از تجارب
دو الگوی دیگر. در این مدل شورا هیئت مدیره‌ای را برای انجام
امور اجرایی انتخاب می‌کند که رئیس هیئت مدیره همان
شهردار است. مدل‌های مختلف دیگری هم در مورد نحوه
انتخاب شهردار در سطح جهان وجود دارند که دارای

عدم موفقیت برخی از شوراهای در انتخاب شهردار، به عدم توانایی درونی شوراها باز می‌گردد. یعنی خود شورا مقتدر نیست تا بتواند شهردار مقتدري انتخاب کند؛ و گروه‌بندی‌های داخلی شورا به گونه‌ای نیست که تصمیمات خردمندانه بگیرد

تفاوت‌های جزئی با مدل‌های گفته شده‌اند؛ اما در کل می‌توان
گفت که کلیه مدل‌های انتخاب شهردار، از ساختار
حکومت‌های محلی در کشورهای فرانسه و بریتانیا برگرفته
شده‌اند.»

غلامرضا ثانی نژاد موافق انتخاب شهردار به وسیله مردم به
صورت مستقیم است؛ زیرا او با این کار قدرت چانه زنی
شهردار با شورا افزایش می‌یابد و شهردار پشتوانه قوی مردمی
می‌یابد.

این نوع انتخاب شهردار ممکن است این مشکل را به وجود
آورد که چون شهردار خود را نماینده مردم می‌داند، کمتر حاضر
به پاسخگویی به شورا است.

به نظر عبدالحسین ساسان، جایگاه شهردار جایگاهی
تخصصی است و نمی‌توان وی را به صورت دموکراتیک و با رأی
مستقیم مردم انتخاب کرد. وی می‌گوید: «تنها اهل فن
می‌توانند اشخاص متخصص را شناسایی و انتخاب کنند. اگر
اعضای شورا تخصصی داشته باشند و اهل فن باشند، می‌توانند
به نیابت از مردم، شهردار را انتخاب کنند؛ و بدین ترتیب
شهرداران مناسبی هم انتخاب می‌شوند.»

حسین صالحی، حقوق‌دان، هم معتقد است: «انتخاب
شهردار با رأی مستقیم مردم از نظر دموکراسی مورد تأیید و
پسندیده است اما پیچ و خم اداری و نظام نامشخص مدیریت
شهری در کشور ما آن را با مشکل مواجه می‌سازد. در ضمن، با
این کار شهردار تبدیل به فردی می‌شود که فقط می‌خواهد برای
انتخاب در دوره‌های بعدی رأی جمع کند و در نتیجه مستقیماً

وهاب کریمی
پژوهشگر در
امور اجتماعی

وارد مسائل انتخاباتی می‌شود؛ در حالی که شهردار نباید بدینگونه عمل کند؛ چون کسی که فرار است شهردار شود و کاری تخصصی و با شرایط ویژه انجام دهد، نباید توان خود را صرف مسائل انتخاباتی کند. در واقع انرژی او باید در راه امور اجرایی و اداره شهر صرف شود.

مهم‌بار اردشیری چاره حل اختلاف بین شورا و شهردار را انتخاب شهردار از میان اعضای شورا می‌داند، و می‌گوید: «مشکل این است که جایگاه شورا در نظام مدیریت شهری کشور مفهوم واقعی خود را پیدا نکرده است. این مسئله می‌تواند به این دلیل باشد که در کشور ما تجربه زیادی در این زمینه وجود ندارد و شوراهای تازه شکل گرفته و نپایند. متأسفانه در فرهنگ ما هنوز توان شنیدن اظهار نظرهای مخالف وجود ندارد. این فرهنگ در بین شورا و شهردار هم به چشم می‌خورد، و همین باعث عدم مفاهمه بین آنها می‌گردد. این دو بسیاری از موارد موجب ایجاد شکاف بین آنها می‌شود، تا حدی که تبدیل به بحران می‌گردد. اگر شهردار از اعضای شورا باشد تا حدود زیادی از این مشکل کاسته می‌شود و امکان ایجاد مفاهمه بین شورا و شهردار بیشتر فراهم می‌آید.

مسئله دیگری که باعث ایجاد مشکل بین شوراهای و شهرداری‌ها می‌گردد، مشخص نبودن چارچوب وظایف مدیریت شهری در کشور است. با تفویض اختیارات بیشتر به شهرداری‌ها و ایجاد مدیریت واحد شهری و تعریف منابع مالی لازم برای شهرداری‌ها، این نهادها می‌توانند از روزمره‌گی خارج شوند و به برنامه‌ریزی و سیاستگذاری در شهرها بپردازند. در این هنگام است که می‌توان به انتخاب صحیح شهردار پرداخت و اجرای وظایف دقیق و مشخص شده قانونی را از او خواست. مینا و سلاک انتخاب شهردار در این حالت عملکرد اوست. اگر توان حوزه وظایف شورا و شهرداری را تعریف کرد، هیچکدام مسئولیت تعاقبات شهر را برعهده نمی‌گیرند.

در این صورت، شورا شهرداری را مسئول می‌داند و شهردار هم شورا را. بدین گونه، آشفتگی‌هایی در عرصه مدیریت شهری به وجود می‌آید.

وهاب کریمی، در گفت و گو با ماهنامه «شهردارها»، اختلافات بین شورا و شهردار را ناشی از وجود ابهام در قوانین و مشخص نبودن حیطه عمل آنها می‌داند، وی می‌گوید: «در دیگر کشورها قوانین منطقه‌ای وضع شده که حیطه وظایف و اختیارات شورا و مدیر اجرایی یا شهردار را تعیین کرده است. بنابراین وظایف آنها در قلمرو فعالیتشان، یا در حوزه انتخاباتی آنها، یا همدیگر تلاقی پیدا نمی‌کند.

برعکس، در ایران هیچ قانونی برای حکومت‌های محلی وجود ندارد. اگر استان را چیزی مشابه ایالت در دیگر کشورها بدانیم، استان‌ها باید قانون مختص به خود را، که در آن حیطه وظایف شورا و شهرداری مشخص شده است، داشته باشند.

لیکن به دلیل فقدان چنین قانونی، گاه تعارض‌هایی بین این دو سیستم به وجود می‌آید. چالشی که اکنون بین شورا و شهرداری وجود دارد، به این دلیل است که شهرداری دارای پشتوانه قانونی و تجربه ۸۰ ساله است، در حالی که شورا نهادی

نویا است و تجربه‌ای ۴ ساله دارد، با نظامی انعطاف‌پذیر و دموکراتیک، که با نظام دیوان سالار شهرداری سخت ندارد. این دو سیستم متفاوت به هر حال در برخورد با یکدیگر دچار چالش و تعارض می‌گردند.

ضمن اینکه شوراهای حیات خود را باز می‌یابند. باید به این سمت حرکت کرد که تدریجاً دولت انعطاف‌پذیر شود و جابه‌جایی قدرت در آن رخ دهد. با تحولاتی که در عرصه‌های اجتماعی و لایه‌های اجتماعی، با شکل‌گیری نهاد‌های مدنی و محلی جدید مانند شوراهای در حال روی دادن است، دولت هم می‌بایست انعطاف‌پذیر گردد و به سمت عدم تمرکز و تفویض اختیارات خود به استان‌ها حرکت کند. با این کار چشم‌اندازی روشن در آینده کشور گشوده خواهد شد که در آن وظایف حکومت‌های محلی و نهادهایی مانند شهرداری و شوراها هم مشخص می‌گردد و از تعارضات آنها کاسته می‌شود.

هم‌اکنون شهردار هم باید پاسخگوی شهروندان باشد، هم پاسخگوی نهاد انتخابی مردم یعنی شوراها، و هم پاسخگوی دولت مرکزی. این تعاملات متفاوت باعث ایجاد تعارض و چالش برای شهرداری می‌شود؛ که با تقویت قدرت به

دلایل موفقیت یا عدم موفقیت شهرداران، صرفاً در توانمندی شهرداران و بدنه شهرداری خلاصه نمی‌شود؛ بلکه در واقع تعاملات میان شهرداری و شورا و سایر سازمان‌های تصمیم‌گیر در امور شهری است که میزان موفقیت یا عدم موفقیت شهردار را تعیین می‌کند

وقتی وضعیت و تعریف مدیریت شهری مشخص نیست، نمی‌توان ملاک خاصی برای انتخاب شهردار در نظر گرفت. وقتی توقع و انتظار از شهردار مشخص نباشد، هر فردی را می‌توان به عنوان شهردار انتخاب کرد؛ یعنی هر کسی در هر جایی می‌تواند بگوید این شهردار مناسب و ایده‌آل است یا آن دیگری نامناسب است

حکومت‌های محلی و استانی تا حدود زیادی از آن کاسته خواهد شد.

مشاهده می‌شود که صاحب‌نظران و دست‌اندرکاران نظرهای متفاوتی در نحوه انتخاب شهردار دارند که هر کدام در واقع به یکی از الگوهای گفته شده اشاره دارد.

پس از نحوه انتخاب شهردار این سؤال نیز مطرح می‌شود که شهردار چه کسی باید باشد یا نیازمند دارا بودن چه ویژگی‌هایی است.

این نیز پرسشی است که در الگوهای مختلف مدیریت شهری، پاسخ‌های متفاوتی برای آن وجود دارد. برحسب اینکه

در هر الگو چه انتظاری از شهردار می‌رود و جایگاه شهردار در مدیریت شهری چیست، ویژگی‌های متفاوتی را می‌توان از شهردار انتظار داشت.

ویژگی‌های شهردار

در برخی از کشورها شهردار مدیری تشریفاتی است و بیشتر به کارهای تشریفاتی مانند حضور در مجالس گوناگون، افتتاح پروژه‌ها، کلنگ‌زدن‌ها، حضور در مجالس شادی و سوگواری و نظایر اینها می‌پردازد. در این حالت، معاونان و بدنه شهرداری فعال‌اند و اداره امور شهری را در دست دارند. در برخی دیگر از کشورها، از جمله ایران، سیستم و بدنه شهرداری چندان فعال نیست و تمامی امور شهرداری قائم به شخصی شهردار است. به عقیده عبدالحسین ساسان: «باید شهردار نقش تشریفاتی داشته باشد و سیستم و بدنه شهرداری به اداره امور شهر بپردازد. طبیعی است که این وضعیت هنوز در کشور پیاده شدن نیست و شهرداری‌ها نیاز به زمان زیادی دارند تا از قائم بودن به فرد خارج شوند. در زمان حاضر در هر جا که شهردار فردی قوی و موفق باشد، شهرداری خوب کار می‌کند و هر جا که شهردار ضعیف باشد شهرداری هم ضعیف عمل می‌کند. این وضعیت باید تدریجاً اصلاح شود و شهرداری‌ها را کارشناسان و مدیران

شهرداران بسیار مهیو و حساس است و شهرداران باید بدانند که محورهای استراتژیک شهرها چیست، و آنها در چه زمینه‌هایی می‌بایست مداخله کنند تا بستر لازم برای اجرای ضوابط شهرسازی فراهم شود. اگر به صورتی بتوان دیدی سیستمی و جامع‌نگر را به شهردار منتقل ساخت و اطمینان یافت که شهردار چنین بینشی دارد، تا حد زیادی در انتخاب او برای اداره شهر موفق عمل شده است. وقتی گفته می‌شود که شهردار باید در امور شهری سررشته و تخصص داشته باشد، در واقع باید به مدرکی اعتبار داده شود که بتواند بینش جامع‌نگری را به شهردار منتقل کند؛ و گرنه صرف مدرک شهرسازی برای او کافی نیست.»

علامه رضا ثانی‌نژاد در این مورد معتقد است: «برای اداره شهر صرفاً به انبوهی از علم و آگاهی نیاز نیست بلکه برای شهردار مهارت‌های مدیریتی هم لازم است. شهردار باید علاوه بر دارا بودن علم و آگاهی، توانایی آن را داشته باشد که این علم و آگاهی را در مدیریت شهری پیاده کند. از طرفی نیز شهردار باید با توجه به توان مدیریتی و اجرایی خود، بتواند علم و آگاهی‌ای را که در مدیریت شهری برای اداره شهر لازم است - وجود ندارد - ایجاد کند.»

انتخاب شهردار با رای مستقیم مردم از نظر دموکراسی مورد تایید و پسندیده است اما پیچ و خم اداری و نظام نامشخص مدیریت شهری در کشور ما آن را با مشکل مواجه می‌سازد

رده دوم و سوم اداره کنند؛ و شهرداران فقط نقش تشریفاتی داشته باشند.»

در آیین‌نامه قانونی ویژگی‌های شهردار، در مورد مدارک تحصیلی شهردار نکاتی درج گردیده و مدارک تحصیلی خاصی در نظر گرفته شده است. این در حالی است که در بسیاری از موارد، شرط مدرک تحصیلی با بقیه شرایطی که در قانون برای شهردار در نظر گرفته شده است، همخوانی ندارد. تجربه نشان داده است که گاه شهردارانی با مدارکی که به ظاهر ارتباطی با مسائل شهری ندارد، موفق تر از شهردارانی بوده‌اند که چنان مدارکی داشته‌اند. بنابراین، شرط مدرک نمی‌تواند برای تعیین موفقیت یا عدم موفقیت شهردار ملاک باشد.

تعیین رشته ضوابطی که شهردار موفق از طریق آن به صورت قانونی انتخاب گردد، بسیار دشوار است.

شهردار باید بتواند نگاهی کلان و جامع به مسائل شهری داشته باشد؛ در غیر این صورت شهرداری در حد سازجانی خدمات رسان باقی می‌ماند که باید نیازهای روزمره شهروندان را تأمین کند. با جامع‌نگری در شهر و نگرشی سیستمی به اداره آن، می‌توان دریافت که شهردار - پس از انتخاب - نیاز به آموزش‌های کاملاً تخصصی و کاربردی دارد تا بتواند روابط بین موضوعات مختلف را بیابد و با آگاه شدن از دیدگاه‌های متخصصان و توانایی در برقراری ارتباط بین آنها، به جمع‌بندی صحیح در امور برای اداره شهر برسد. به نظر مهیار اردشیری: «داشتن تخصص لازم در زمینه مدیریت شهری امروزه برای

شهرداری دارای پشتوانه قانونی و تجربه ۸۰ ساله است، در حالی که شورا نهادی نوپا است و تجربه‌ای ۴ ساله دارد، با نظامی انعطاف‌پذیر و دموکراتیک، که با نظام دیوان سالار شهرداری سنخیت ندارد. این دو سیستم متفاوت به هر حال در برخورد با یکدیگر دچار چالش و تعارض می‌گردند

شهردار از منظر قانون

در ابتدای تأسیس بلدیة و تصویب قانون بلدیة در سال ۱۲۸۵ ه. ش. و متعاقب آن تصویب دومین قانون بلدیة در سال ۱۳۰۹، کلاتر ریاست انجمن بلدیة و مسئولیت اداره آن را بر عهده داشت و به عنوان متصدی امور شهری، اداره شهر بر عهده او بود. در آن زمان شرط خاصی برای تصدی مسئولیت اداره بلدیة وجود نداشت و از زبان عامه شنیده می‌شد که کلاتر همه کاره است. در قانون تشکیل شهرداری‌ها و انجمن‌های شهر مصوب ۱۳۲۸ نیز اشاره‌ای به شرایط شهردار نشده است. در ماده ۲۹ لایحه قانونی شهرداری مصوب ۱۳۳۱ ه. ش. انجمن شهر مکلف شد که شهردار را از بین اعضای خود و با خارج از اعضای انجمن برای مدت ۲ سال برگزیند و از طریق فرماندار به وزارت کشور معرفی کند. در این قانون نیز هیچ شرط و قاعده‌ای برای احراز سمت شهردار تعیین نشده است.

در ماده ۵۰ قانون شهرداری مصوب ۱۳۳۴ ه. ش. در مورد انتخاب شهردار گفته شده است که چنانچه شخصی که به وسیله انجمن شهر به عنوان شهردار انتخاب می‌شود خارج از انجمن باشد، باید شرایط مقرر در تصویب یک‌این ماده را در خود داشته باشد. در این تبصره شرایطی مانند تابعیت ایرانی، دانش حداقل ۲۰ سال تمام، توانایی خواندن و نوشتن به اندازه کافی،

هم اکنون شهردار هم باید یاسخگوی شهروندان باشد، هم یاسخگوی نهاد انتخابی مردم یعنی شوراها، و هم یاسخگوی دولت مرکزی. این تعاملات متفاوت باعث ایجاد تعارض و چالش برای شهرداری می شود؛ که با تفویض قدرت به حکومت های محلی و استانی تا حدود زیادی از آن کاسته خواهد شد

- ۳- انجام خدمت وظیفه عمومی (دوره ضرورت) یا داشتن معافیت دائم در زمان صلح.
- ۴- اعتقاد به مبانی جمهوری اسلامی و قانون اساسی.
- ۵- دارا بودن حسن شهرت.
- ۶- توانایی جسمانی و روحی برای انجام کار.
- ۷- نداشتن محکومیت کیفری مستلزم محرومیت از حقوق اجتماعی.

۸- شرط دارا بودن تحصیلات و تجربه (کارشناسی برای شهرداری های درجه یک الی شش، کارشناسی با گرایش های مشخص شده به وسیله وزارت کشور برای شهرداری های درجه هفت الی ده، و کارشناسی ارشد با گرایش های مشخص شده به وسیله وزارت کشور برای شهرداری های درجه یازده و دوازده). حسین صلاحی در مورد ابهامات موجود در این نامه چنین می گوید: «بندی که در این آیین نامه باعث ایجاد ابهام می گردد، بند ۶ است که توانایی جسمانی و روانی برای احراز سمت شهردار را مطرح می کند. توانایی جسمانی را می توان به کار حداقلی که هر کارمند دولتی و هنرکش بخواند مدیر باشد - و به طور کلی هر مستخدمی - انجام می دهد، - تعبیر کرد. ولی مهم ترین مسئله ای که در این آیین نامه باید روشن شود، توانایی روحی برای احراز سمت شهردار است. در آیین نامه مشخص نشده است که منظور از توانایی روحی چیست و شهردار باید چه ویژگی هایی داشته باشد تا دارای توانایی روحی برای احراز این سمت باشد. چه کسی مرجع تشخیص چنین چیزی است؟»

جمع بندی

تا هنگامی که وضعیت نظام مدیریت شهری در کشور به درستی روشن نگردد و مشخص نشود که در این نظام وظیفه شهرداری چیست، نمی توان به تعیین ویژگی های شهردار پرداخت.

ملاک های انتخاب شهردار را وظایف او و توانایی او در انجام آن وظایف تعیین می کند.

معین کردن معیارها و ملاک های خاص حقوقی برای انتخاب شهردار، اگرچه لازم است، اما بدون شک کافی نیست؛ زیرا شهردار بودن و اداره شهر مستلزم استعدادها و توانایی های مدیریتی و اخلاقی های فردی است که از طریق ملاک های قانونی نمی توان آنها را سنجش و اندازه گیری کرد بلکه باید در عمل به اثبات برسد.

با توجه به پیچیدگی و ارتباط متقابل مسائل شهری یا یکدیگر، شهردار باید دارای جامع نگری و دید سیستمی باشد تا بتواند با اشراف کامل بر مسائل به تجزیه و تحلیل آنها بپردازد و به راه حل های مناسب برای آنها دست یابد. چنین دیدی الزاماً با دانش مدرک تحصیلی خاصی به دست نمی آید بلکه بیشش کلی و جامع نگر و تسلط بر مباحث مدیریت شهری را می طلبد.

سابقه ۳ سال سکونت در محل، عدم محرومیت از حقوق اجتماعی و عدم حجر و محکومیت به ورشکستگی برای شهردار در نظر گرفته شده است. تبصره یک ماده ۵۰ قانون شهرداری در سال ۱۳۴۵ ه.ش. اصلاح شد و آیین نامه پیشنهادی وزارت کشور، با عنوان آیین نامه شرایط احراز سمت شهردار، در سال ۱۳۴۶ ه.ش. به تصویب رسید این آیین نامه در سال ۱۳۵۵ ه.ش. با تصویب آیین نامه جدیدی لغو گردید و شرایط جامع تر و کلی تری نسبت به مقررات قبلی در انتخاب

در زمان حاضر در هر جا که شهردار فردی قوی و موفق باشد، شهرداری خوب کار می کند و هر جا که شهردار ضعیف باشد شهرداری هم ضعیف عمل می کند. این وضعیت باید تدریجاً اصلاح شود و شهرداری ها را کارشناسان و مدیران رده دوم و سوم اداره کنند

برای اداره شهر صرفاً انبوهی از علم و آگاهی نیاز نیست بلکه برای شهردار مهارت های مدیریتی هم لازم است. شهردار باید علاوه بر دارا بودن علم و آگاهی، توانایی آن را داشته باشد که این علم و آگاهی را در مدیریت شهری پیاده کند. از طرفی نیز شهردار باید با توجه به توان مدیریتی و اجرایی خود، بتواند علم و آگاهی ای را که در مدیریت شهری برای اداره شهر لازم است - و وجود ندارد - ایجاد کند

شهردار در نظر گرفته شد.

در این آیین نامه نیز شرایطی مانند سن، شهرت، توانایی جسمانی، نداشتن پیشینه کیفری و شرط تحصیلات و تجربه آمده است.

سرنجام در سال ۱۳۷۵ ه.ش. قانون شوراها به تصویب رسید. ماده ۷۳ این قانون، شرایط احراز سمت شهرداری را در آیین نامه های پیش بینی کرد که در سال ۱۳۷۷ ه.ش. به تصویب رسید.

در این آیین نامه شرایط تقریباً مدرج و طبقه بندی شده ای برای شهردار ارائه گردید، که عبارتند از:

- ۱- تابعیت جمهوری اسلامی ایران.
- ۲- حتی المقدور متاهل و دارا بودن ۲۵ سال سن و ۵ سال سابقه اجرایی در موقع انتخاب شدن.

پانویس:
 ۱- وهاب کریمی، بررسی افروغانی شفافیت شده شوراهای محلی در جهان، نشر جهانبانی و دیگری، آموزشگاه، راه نقش، تهران، ۱۳۸۱، صص ۱۰۰-۱۰۱.
 ۲- سعید آگهی، شهردار از شوراها، نشر نوچیا، گلپایه بهاری، ویژه نامه شماره ۴ ماهنامه شهرداریها، بهمن ۱۳۸۱، صص ۱۷-۱۵.
 ۳- همان، صص ۱۰۴-۱۱۳.

ویژگیهای شهردار

امید مهرایی

در واقع نه تنها پست شهردار بسیار مهم است، بلکه تعدادی از مشاغل دیگر نیز در شهرداری اهمیت فراوان دارند. این مشاغل شامل پست معاونان، مدیران، کارشناسان و افرادی است که به طور مستقیم با مردم و بیمانکاران سروکار می‌یابند. بنابراین همان حساسیتی که در انتخاب شهردار لازم است، در گزینش افراد متناسب با این پست‌ها نیز ضروری به نظر می‌رسد.

در اینجا دو پرسش مطرح می‌شود:

اول: چرا این همه بر انسان تاکید می‌گردد و به نرم افزار و سخت افزار کمتر بها داده می‌شود؟

دوم: چرا بر شایسته سالاری، و به عبارت دیگر بر افرادی متناسب با شغل مورد نظر، تاکید می‌شود؟

واقعیت این است که امروزه با وجود دسترسی به فناوری‌های فوق مدرن، هم از نظر سخت افزار و هم از نظر نرم افزار، هنوز جانشینی برای انسان و توانایی‌های فوق العاده‌اش یافت نشده است. اگرچه تلاش‌های بسیاری نیز در این زمینه صورت پذیرفته اما نتیجه چندان بی‌دست نیامده است؛ زیرا ابعاد وجودی این برترین مخلوق، روز به روز بیشتر شناخته می‌شود (و البته به همان نسبت بر ناشناخته‌هایش نیز افزوده می‌گردد).

با وجود پیشرفت‌های فراوان در صنایع امریکایی و غربی، ژاپنی‌ها در کوتاه زمانی توانستند کوی سبقت را از آنان برابند و از سرآمدان صنعت و اقتصاد در قرن بیستم شوند. این درخشش، پس از کشف راز موفقیت ژاپنی‌ها، در کشورهای دیگری مانند کره جنوبی و مالزی نیز نمایان شده یا در حال نمایان شدن است. همگان راز موفقیت ایشان را در نوع مدیریت‌شان بر انسان‌ها و نوع نگاه‌شان به آدمی می‌دانند.

مدیریت انسان مدارانه از ژاپن غولی ساخته است که تنها دور شدن از این سبک مدیریت باعث محو شدن‌شان از گردونه رقابت جهانی می‌گردد.

انتخابات شوراهای اسلامی شهر و روستا تا چند روز دیگر آغاز می‌شود و شاید وقتی این نوشته منتشر می‌گردد، انتخابات نیز به پایان رسیده باشد.

در این میان دلسوزان شهر، از شهروندان یعنی صاحبان اصلی شهر گرفته تا سازمان‌های مربوط به شهر تا مسنولان، همگی به این فکر می‌کنند که چه کسانی شایستگی عضویت در این شوراهای را دارند؛ و به دنبال آن، شوراهای چه کسانی را برای تصدی پست بسیار مهم شهردار - به عنوان شایسته‌ترین فرد - بخواهند گزیند. او نیز معاونان و مدیران ارشد خود را که با مردم و مشکلات آنان از نزدیک مواجه خواهند شد، از میان چه کسانی انتخاب خواهد کرد.

در ابتدا تصویب می‌شود که این نوشته به دنبال طرح موضوعات سیاسی نیست. به هر حال علت اصلی عدم کارایی لازم در شورای شهری مانند تهران، با وجود توانایی‌های انکارناشدنی در مجموعه اعضای شورا، همانا سیاسی بودن آن ذکر شده است.

هدف از نگارش این سطور و طرح این مقدمه، بهانه‌ای بود برای پرداختن به حوزه‌ای تخصصی و فنی از شایسته سالاری، که علمای عظم مدیریت و منابع انسانی آن را «تناسب شغل و شاغل» نام نهاده‌اند.

با توجه به اینکه انتخاب شهردار از مهم‌ترین وظایف شوراها محسوب می‌شود، انتخاب فردی شایسته بسیار اهمیت دارد.

شهردار شایسته نیز معاونان و همکاران مناسبی را برای تصدی مشاغل حساس در نظر خواهد گرفت و در نهایت بهره‌وری سازمان حساسی مانند شهرداری افزایش خواهد یافت.

از جمله چنین مدیرانی که راهبرد (استراتژی) خود را بر تکویم و تعالی انسان بنا نهاده‌اند، کونوسوکه مانسوشیتا-مدیر شرکت مانسوشیتا الکترونیک - است. محصولات این شرکت با نام ناسیونال و پاناسونیک، شهرت فراوان دارند. کارشناسان زیادی، مانسوشیتا را کارآفرین قرن می‌دانند. اساساً مدیرانی که بر نقش انسان و نیروی انسانی در توسعه توجیهی خاص می‌کنند، ضمن اینکه به دستاوردهای مثبت فراوانی نائل می‌آیند، در زمره موفق‌ترین مدیران نیز قرار می‌گیرند.

مانسوشیتا در کتاب خود به نام «نخست انسان، سپس کالا» چنین می‌نویسد: «جهان پر از رهبرانی است که همواره

**شایستگی‌ها در دنیای
امروز به دو دسته کلی
تقسیم می‌شود: یکی
شایستگی‌های عمومی که
فارغ از هر شغلی باید در
وجود فرد باشد و دیگری
توانمندی‌هایی که به
اقتضای شغل و رشته
تخصصی کاری و تحصیلی
مورد نیاز است**

از کمبود افراد لایق و شایسته نالان‌اند. پرسش من از این رهبران، این است: شما تاکنون چقدر به دنبال افراد شایسته گشته‌اید؟

آثار ارزشمندی به فلم بزرگانی که تقریباً همه آنان از مدیران موفق بوده‌اند، به طبع رسیده است که همگی به ارزش والای انسان به عنوان بزرگ‌ترین سرمایه سازمان‌ها اشاره کرده‌اند.

لزوم توجه به شایسته‌سالاری

شایسته‌سالاری پدیده جدیدی نیست، سابقه تاریخی تناسب شغل و شاعل و جست و جوی شرایط احراز شغل در

خواجه نظام‌العلک که از مغاخر مدیریت شهری این سرزمین محسوب می‌شود، در کتاب سیاست‌نامه خود می‌آورد: «به همه روزگار شغل به کسی فرمودی که او هم مذهب و هم اعتقاد او بودی و اصل و پارسا بودی و اگر انقباض کردی و قبول اجابت نکردی به گره و زور در گردن او کردند، لاجرم مال ضایع نشدی و رعایا آموخته بودی... و امروز مردم هست که به هیچ کفایتی که در او هست، ده عمل دارد و اگر شغلی دیگر پدید آید، هم بر خویشتن زید و اگر سببش بغل باید کرد، بذل کند و بدو دهند و اندیشه آن نکنند که این مرد اهل این شغل هست یا نه، کفایتی دارد یا نه، در دبیری و تصرف و معاملات راهی دارد یا نه، و چندین شغل که در خویشتن پذیرفته است، به سر تواند برد یا نه؟ و باز، مردان کافی و شایسته و جلد و معتمد و کارها کرده، محروم گذاشته‌اند و در خانه‌ها معطل نشسته‌اند و هیچ‌کس را اندیشه و تمیز آن نمی‌باشد که چرا باید...»

صاحب کتاب قاپوس‌نامه نیز در نصیحت ولی عهد خود می‌نویسد: «... هرکسی را شغلی فرماید و شغلی از ایشان بازدار... ولیکن چون کسی را شغلی دهی، نیک و بنگر و شغل را بسزوار شاعل ده...»

صاحب مرصادالعباد نیز در اهمیت انتخاب و گزینش افراد شایسته در خدمت دولتی، چنین تصریح می‌کند (۶): «... و بر وزیر عاقل واجب است، چون کسی را به شغلی یا منصبی یا عملی نصب کرد، احتیاط کند و به او استحقاق کار فرماید که جمله خصل در متاسب و...»

از بی‌استحقاقی پدید آید...»

شایستگی‌های نیروی کار به چیستند؟

در پاسخ باید گفت که این شایستگی‌ها در دنیای امروز به دو دسته کلی تقسیم می‌شود: یکی شایستگی‌های عمومی که فارغ از هر شغلی باید در وجود فرد باشد و دیگری توانمندی‌هایی که به اقتضای شغل و رشته تخصصی کاری و تحصیلی مورد نیاز است.

به دلیل اینکه توانایی‌های تخصصی به مشاغل و ماهیت آنها مربوط می‌شود و برای هر رده سازمانی متفاوت است، در اینجا به آنها اشاره نمی‌شود و تمرکز بر روی آنها به فرصت دیگری موکول می‌گردد. در ادامه فقط به مشخصه‌های کلی

واقعیت این است که امروزه با وجود دسترسی به فناوری‌های فوق مدرن، هم از نظر سخت‌افزار و هم از نظر نرم‌افزار، هنوز جانشینی برای انسان و توانایی‌های فوق‌العاده‌اش یافت نشده است

نیروی کار، طبق مدارک موجود، حداقل به ۲۲۰۰ سال پیش

تعریف شایستگی‌های کانونی

پیش از تعریف شایستگی‌های کانونی، فرض می‌کنیم که شهرداران همگی دارای حداقل سواد آکادمیک دیپلم متوسطه هستند.

شایستگی‌های کانونی در واقع توانمندی‌های عمومی است که به دانش آموختگان این امکان را می‌دهد که در

باز می‌گردد. در آن ایام سران سلسله‌ها (۲۰۲ ق م - ۲۲۰ ب م) در چین، سعی در تدوین شرح مشاغل مفصلی برای کارکنان خدمات شهری خود کردند.

حضرت علی (ع) در نامه معروف خود به مالک اشتر می‌فرماید: «هرگز در استخدام کارگزاران و حکمرانان خود، وساطتی را جز وساطت‌گاردانی و امانت‌پذیری...»

شرایط هر دم متغیر دنیای معاصر و بازار کار آن، بتوانند با بهره‌گیری از توان تخصصی، خود را با شرایط تطبیق دهند و در چالش‌های شغلی و حرفه‌ای فرا روی خود پیروز باشند. این توانمندی‌ها اگر چه برای جذب در بازار کار کافی نیستند اما شرط لازم محسوب می‌شوند.

تحقیقات جامعی در کشورهای صنعتی جهان صورت گرفته است که همگی به نتایجی تقریباً مشابه رسیده‌اند. این نتایج در واقع همان شایستگی‌های کانونی است که از نظر محققان، شرط لازم برای جذب نیروی کار متخصص به شمار می‌آید.

مرکز ملی مطالعات آموزش حرفه‌ای آمریکا (۲) هفت قابلیت را به عنوان ویژگی‌های کانونی برشمرده است:

**با پیدایش سازمان‌های
امروزی و حوزه‌های
فعالیتی گسترده‌تر و
پیچیده‌تر، کارهای
گروهی در سازمان‌ها
افزایش یافت و حتی
اجتناب‌ناپذیر گشت.
همین امر علت پیچیده‌تر
شدن مشاغل مختلف - و
از جمله مشاغل مدیریتی
- به شمار می‌آید**

- ۱- برنامه‌ریزی شغلی
- ۲- درک کار
- ۲- کاربرد مهارت‌ها
- ۲- درک جامعه
- ۵- خود ادراکی
- ۶- آشنایی با تغییر

۵- مهارت‌های ارتباطی قوی؛
خوب گوش دادن، خوب سخن گفتن، خوب نوشتن،
وسعت نظر، تجربه و دانش.

۶- مهارت‌های بنیادین؛
آشنایی با الگوها و ساختارها، ماهیت و ملزومات
الگوهای سیستمی.

۷- مهارت‌های تحکیم‌کننده؛
توانایی فراگیری حوزه‌های جدید، ارتباط، قاطعیت و
توانایی رفع تردید.

در استرالیا در سال ۱۹۹۱ در این رابطه سه ویژگی کلی
تعریف و تدوین شد:

۱- شایستگی‌هایی که فرد برای آنکه فعالیت‌هایش را به
صورت کارآمد و پربازده انجام دهد، به آنها نیاز دارد.

۲- شایستگی‌هایی که برای هر فرد در انجام
فعالیت‌هایی که نیازمند انتخاب، به کارگیری و انسجام
بخشیدن به عناصری هستند، ضروری است.

۳- شایستگی‌هایی که برای ارزیابی، بازاریابی، فرایندها،
استفاده از اصول برای تعیین شیوه مناسب انجام کار و تنظیم
عیاری برای قضاوت درباره کیفیت فرایند لازم‌اند.

در سال ۱۹۹۲ تحقیق دیگری در استرالیا انجام شد و
نتایج زیر به دست آمد:

- ۱- جمع‌آوری، تحلیل و سازماندهی اطلاعات
- ۲- مبادله ایده‌ها و اطلاعات
- ۳- برنامه‌ریزی و سازماندهی فعالیت‌ها
- ۴- شرکت در کارگروهی با دیگران
- ۵- استفاده از ایده‌ها و فنون ریاضی
- ۶- توان حل مسئله
- ۷- استفاده از فناوری

۸- شناخت فرهنگی، شامل آگاهی از زمینه‌های
تاریخی، جغرافیایی و سیاسی، شناخت محیط رقابتی،
اولویت‌های فناورانه (تکنولوژیک) و اجتماعی، جهان کار،
اهمیت و ملزومات آن.

تحقیق دیگری در ۱۹۸۷ در دانشگاه نیژرود پنج

حضرت علی (ع) در نامه معروف خود به مالک اشتر می‌فرماید: «هرگز در استخدام کارگزاران و حکمرانان خود، وساطتی را جز وساطت کاردانی و امانت‌مندی»

مهارت را چنین برشمرده است:

- ۱- مهارت‌های ارتباطی
- ۲- مهارت‌های تحلیل و مدیریت اطلاعات
- ۳- مهارت‌های حل مسئله
- ۴- مهارت‌های تصمیم‌گیری و ارزش‌گذاری
- ۵- مهارت‌های تعامل اجتماعی و رهبری.

ویژگی‌هایی که از نظر مدیران ایرانی " - براساس
تحقیقات انجام شده - اهمیت دارند، عبارتند از:

- ۱- توانایی جمع‌آوری، سازماندهی و تجزیه و تحلیل
اطلاعات

۷- خلاقیت

در انگلستان نیز هفت ویژگی برشمرده شده است (۸):

- ۱- انعطاف‌پذیری
- ۲- قابلیت‌های تعمیم‌یافته؛
بهره‌مندی از مهارت‌های پایه و آشنایی با اصول کلی
رشته‌ای خاص به عنوان پایه.
- ۳- خلاقیت؛

۴- درک علم اخلاق برای ارتباطات انسانی و تعیین
اولویت‌ها و خط‌مشی‌های نظام یافته برای پیشرفت‌های
آتی.

- ۲- شناخت فرهنگی
- ۳- قابلیت انجام کار گروهی
- ۴- قابلیت استفاده از فناوری
- ۵- آشنایی با زبان خارجی و بهره‌گیری از آن
- ۶- شناخت نسبت به عناصر رفتار سازمانی و عمل کردن به آن

- ۷- توانایی برقراری ارتباط و تبادل اطلاعات
- ۸- توانایی حل مسئله
- ۹- آشنایی با ابزارهای تولید و اشاعه دانش
- ۱۰- توانایی بومی اندیشی
- ۱۱- داشتن تعهد و اخلاق کار.

- توانایی‌های مذکور، پنج قابلیت را در فرد ایجاد می‌کنند:
- ۱- بهره‌گیری از دانش
 - ۲- شخصیت رشد یافته
 - ۳- قدرت تعامل شخصیت با ساختار
 - ۴- قدرت فرارفتن از شرایط انضمامی (بیوندی)
 - ۵- توانایی ایفای نقش‌های اجتماعی گوناگون.

به اختصار می‌توان چنین گفت:

- برای موفقیت سازمان باید از نیروهای دارای صلاحیتی که شرایط احراز پست مورد نظر را دارند، بهره‌برد.
- شرایط احراز در دو سطح (شرایط عمومی و شرایط تخصصی) دسته‌بندی می‌شوند.
- همه شایستگی‌های کانونی (شرایط عمومی) به دنبال ایجاد پنج مشخصه در نیروی کار هستند (که پیش‌تر به آنها اشاره شد).

هنگام انتخاب مدیران شهرداری‌ها نیز باید شایستگی‌های کانونی را در نامزدهای احراز پست‌ها جست و جو کرد.

در اینجا این پرسش‌ها مطرح می‌گردند:

- ۱- آیا باید این ویژگی‌ها را در نامزدهای تصدی پست‌های مدیریت شهری جست و جو کرد؟ آیا اگر کسی دارای این شرایط بود، مناسب پست‌های حساس مدیریت شهری است؟
- ۲- پاسخ این است که الزاماً خیر. همان‌طور که بیان شد با دارا بودن شرط‌های لازم و کافی است که شرایط احراز شغل کامل می‌شود. پس باید دید که شرط‌های کافی یا ویژگی‌های تخصصی مدیران شهری چه چیزی باید باشد.

گفتنی است که براساس آخرین مطالعات انجام شده در مراکز تحقیقاتی معتبر، بین ۳۰ تا ۵۰ درصد انتصاب‌های مدیران ارشد سازمان‌ها به اخراج یا استعفا منجر شده است. چنانچه انتقال مدیران به مناصب مدیریتی جدید، که در کشور ما بسیار هم متداول است، به این آمار افزوده شود، نتیجه بسیار حیرت‌آور خواهد شد.

علت عمده بروز چنین مشکلاتی آن است که این مدیران یا ویژگی‌های کلی را در خود ندارند، یا ویژگی‌های تخصصی را؛ و چون در این دو حوزه مورد مذاقه قرار نگرفته‌اند و تنها به سابقه کاری و تجربه مدیریت آنان اکتفا شده است، چنین شکست‌هایی در تحولات سازمانی رخ می‌دهد. واقعیت آن است که تقریباً تا ۱۰ سال پیش مشاغل اغلب

شبهه به هم بودند، در واقع می‌شد همه مشاغل را در چند دسته انگشت شمار جای داد؛ و به همین ترتیب مسئولیت‌ها، وظایف و اختیارات همه - و از جمله مدیران ارشد سازمان‌ها - مشخص بود. اما با پیدایش سازمان‌های امروزی و حوزه‌های فعالیتی گسترده‌تر و پیچیده‌تر، کارهای گروهی در سازمان‌ها افزایش یافت و حتی اجتناب‌ناپذیر گشت.

هرگز نباید تصور کرد که مدیران موفق در عرصه‌ای خاص، الزاماً در تمام عرصه‌های کسب و کار موفق خواهند بود. نیز نمی‌بایست چنین پنداشت که مدیر موفق در یک شهرداری، در شهرداری‌های دیگر نیز به همان میزان موفق خواهد بود

همین امر علت پیچیده‌تر شدن مشاغل مختلف - و از جمله مشاغل مدیریتی - به شمار می‌آید. بنابراین امروزه حتی مدیریت عامل دو سازمان در یک صنعت مشترک ممکن است مهارت‌ها و شخصیت‌های گوناگونی را برای کسب موفقیت طلب کند - چه رسد به اینکه مدیر ارشد یک سازمان بتواند با مهارت‌هایی که در خود تقویت کرده است سازمانی دیگر را با ساموریتی دیگر رهبری کند و آن را به موفقیت برساند. البته این کار محال نیست، اما بسیار مشکل می‌تواند.

هرگز نباید تصور کرد که مدیران موفق در عرصه‌ای خاص، الزاماً در تمام عرصه‌های کسب و کار موفق خواهند بود. نیز نمی‌بایست چنین پنداشت که مدیر موفق در یک شهرداری، در شهرداری‌های دیگر نیز به همان میزان موفق خواهد بود.

در خاتمه، چند موضوع و پرسش اساسی دیگر نیز - صرفاً به منظور اندیشیدن به آنها - مطرح می‌گردند:

- ۱- شرایط خاص و ویژگی‌های تخصصی مدیران شهری کدام است؟
- ۲- چگونه باید نامزدهای احراز پست‌های مدیریت شهری را ارزیابی کرد؟
- ۳- روش‌های انتخاب شهردار کدام است؟
- ۴- چگونه باید به بهسازی و ارتقای دانش مورد نیاز مدیران شهری پرداخت؟
- ۵- روش‌های انتخاب کارشناسان و مدیران میانی شهرداری‌ها و سازمان‌های وابسته - و به طور کلی شرایط این کار - کدام است؟
- ۶- آموزش‌های مورد نیاز برای افزایش توانمندی‌ها و مهارت‌های کارشناسان و مدیران میانی شهرداری‌ها چیست؟

منابع

- ۱- فخرانی، محمدباقر. ارتباطات‌های آموزش عالی در دهه‌های جدید و در ایران اسلامی. سنجار منطقه‌ای آموزش عالی در قزوین، تهران، ۲۰۰۶، ۲۷-۲۸ بوم ۱۲۷۶.
- ۲- مریکلی، محمد. تطبیق بر توانمندی‌های شخصی فارغ‌التحصیلان دانشگاه، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، شماره ۲، زمستان ۱۳۷۲.
- ۳- کوشنر، کربورسوک. شکست انسان میس کالا ترجمه محمد علی طوسی. انجمن مدیران صنایع چل سوم، ۱۳۴۲.
- UNESCO 1993. *as an institution today*.
- O Cabal, A.B; The university Final Report, Australia, 1994.
- ding as the eighth key competency, O Cultural understand education* bridging the gap between J.A. Ability - or competence - based S.E.M, borners, G.B.J & knubben, 25: 425-436, 1993.
- O Everwijn, ability to apply" Higher education, knowledge acquisition and and action UNESCO, Paris, 1998.
- in the twenty - first century vision
- O UNESCO. Higher education, and New Zealand, Australia, 1994.
- of generic competencies in Australia
- O Warner, mark-c. The development Nov. 15.PP 108-720. Xan Edu, Firing". Harvard Business Review, Arooz, Claudio, "Hiring without Coursepack 2000. Fernandez.

یادداشت:

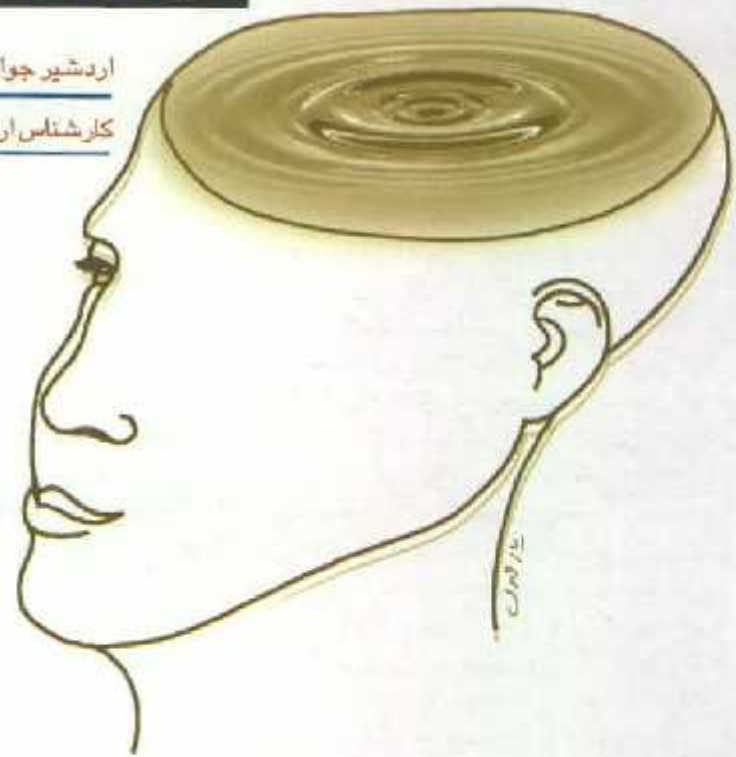
- 1- job & job holder matching
- ۲- مدیران مشابه (ارزیابی) منتهی استعدادها شایستگی مدیریتی (شرکت برق منطقه‌ای تهران، چاپ اول، مرداد ماه ۱۳۷۷).
- ۳- پیشین.
- ۴- منبع شماره ۲.
- ۵- منبع شماره ۳.
- ۶- طرح ملی نیازسنجی نیروی انسانی، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، ۱۳۸۱.
- ۷- همان.
- ۸- همان.
- ۹- همان.
- 10-Nijnroda.
- ۱۱- منبع پیشین.

مدیریت شهری در ایران؛ فراز و فرود

اردشیر جوادی

کارشناس ارشد شهرسازی

شهر

شهر به مثابه نوعی سیستم، تشکیل شده است از فعالیت‌های انسانی که به وسیله جریان‌هایی چون مردم، کالا، انرژی و اطلاعات به یکدیگر متصل شده‌اند و در چارچوبی کالبدی قرار دارند. چارچوب کالبدی سیستم نیز از فضاهای تغییر شکل یافته‌ای تشکیل شده است که فعالیت‌های انسانی را در خود جای می‌دهند؛ و از مجراها (محمل‌هایی که جریان‌ات ارتباطی را در خود منتقل می‌کنند).

اداره شهر چیست؟

مفهوم کلی اداره شهر اعمال قدرتی مشروع و برخاسته از اداره شهروندان برای نظام دادن به عملکردهای مشترک و تأمین رفاه همگان در قلمروی تعیین شده - یعنی همان شهر - است. مهم‌ترین عامل در اداره شهر، روند تعیین اولویت‌ها و تصمیم‌گیری‌هایی است که بنا بر ارزش‌های جامعه شهری می‌بایست تضمین‌کننده منافع جمع باشد. لازمه چنین اداره هدفمندی، سازوکارهای مردم‌سالارانه برای تصمیم‌گیری، تفویض اختیارات همراه با پاسخگویی به شهروندان و به سطوح بالاتر اداری و شفافیت در کلیه سیاست‌ها و اقدامات است.

مدیریت شهری

اصطلاح مدیریت شهری تنوع مفهومی گسترده‌ای دارد؛ اما در جمع‌بندی کلی نظام مدیریت شهری عبارت است از سازمانی گسترده متشکل از تمام عناصر و اجزای رسمی و غیررسمی ذی‌ربط و مؤثر در حیطه‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی و کالبدی حیات شهری یا هدف اداره، هدایت و کنترل توسعه همه جانبه و پایدار شهر.

در این مفهوم مدیریت شهری از انواع سیستم‌های باز و پیچیده انسانی و اجتماعی است که با عناصر و روابط بسیار متنوع و متعدد مواجه است. داده‌های این سیستم خواسته‌های دولت و شهروندان است، و ستاده‌های آن توسعه کمیت و کیفیت زندگی شهری.

بنابراین مدیریت شهری باید تمام سیستم شهری را - اعم از فضای کالبدی و عملکردی آن - تحت پوشش بگیرد و لذا دارای

مقدمه

کشور ما در داشتن مشکلات مربوط به مدیریت شهری تنها نیست. کشورهای دیگر نیز که در امر مدیریت شهری سابقه‌ای بیشتر از ما دارند، البته به دلایل مختلف و به درجات متفاوت، از این مشکلات در امان نیستند. اما در این مورد، تفاوت ما با کشورهای مغرب‌زمین شاید این باشد که آنها براساس تجربیات گذشته و پندآموزی از آنها، خود به رفع مشکلات‌شان می‌پردازند و اشتباهات‌شان را به مدد اندیشه و تعقل تصحیح می‌کنند. ما، برعکس (دست‌کم تاکنون)، از تک تک مشکلات زبان به شکایت می‌گشاییم، اما در رفع آنها گام‌های مثبتی برداریم.

هدف این مقاله شناخت موانع و تنگناهای مدیریت شهری در ایران است و سعی بر آن دارد که پیشنهادها و راهکارهایی عملی برای رفع آنها ارائه دهد. ابتدا مفاهیمی نظیر شهر، اداره شهر و مدیریت شهری تعریف می‌گردد، سپس عمده‌ترین مسائل شهری، تجارب مدیریت شهری و مشکلات آن در ایران بررسی می‌شود و در نهایت نیز پیشنهادهایی ارائه می‌گردد.

هم ۲۶/۸۸۲/۰۰۰ نفر (۱۹۵ درصد) افزایش داشته است. رشد جمعیت شهری (به معنای نقاط دارای جمعیت ۵ هزار نفر و بیشتر) از این هم سریع‌تر بوده و در دوره بررسی از ۵/۹۵۳/۰۰۰ نفر به ۲۳/۷۰۵/۰۰۰ نفر رسیده است؛ یعنی رشد جمعیت شهری بر روی هم ۴۴۶ درصد افزایش داشته و به سخن دیگر در دوره‌ای ۲۵ ساله جمعیت شهری کشور ۵/۷ برابر شده است.

انتظار می‌رود در پایان سده خورشیدی، جمعیت کل نزدیک به ۱۳۱ میلیون نفر و جمعیت شهری به حدود ۱۰۰ میلیون نفر برسد و نسبت شهرنشینی ۷۷ درصد باشد.

۲- گسترده‌گی نیاز به شهرسازی جدید

توسعه شهرنشینی و رشد شهرها و شهرگرایی در سده اخیر ابعاد تازه‌ای به مسائل شهری بخشیده، و مریاقت و هدایت توسعه شهر و ساماندهی شهرها و مناطق پیرامون آن اهمیت ویژه‌ای یافته است. طی سی سال گذشته تعداد شهرهای کشور از ۲۹۰ شهر به ۷۰۰ شهر رسیده است و پیش‌بینی می‌شود که تا افاق ۱۴۰۰ تعدادشان به ۱۵۰۰ شهر برسد. بنابراین باستانی دوبرابر همه شهرهایی که تاکنون از تاریخ چند هزار ساله ما به یادگار مانده‌اند، شهرسازی جدید بشود (به صورت گسترش شهرهای موجود و یا ایجاد نوسنهرها و شهرک‌های اقماری).

مساحت لازم برای این شهرسازی، حدود ۶۰۰ تا ۷۰۰ هزار هکتار است و اگر توجه شود که اثر شهر بر کاربری زمین‌ها به مساحت ساخته شده آن محدود نمی‌گردد و دست کم برای شهرهای بزرگ دامنه این اثر تا شعاع ۵۰ تا ۶۰ کیلومتر اطراف شهرها گسترش می‌یابد، می‌توان دریافت که تقریباً سراسر زمین‌های حاصل‌خیز (عملاً همه زمین‌ها بجز کوه‌ها و ارتفاعات) را در برخواهد گرفت.

۳- کاهش بهره‌وری اقتصادی شهرها و گران شدن زیست شهری

میزان فزاینده بیکاری، تورم مستمر و کاهش درآمد واقعی شهروندان از نشانه‌های این مسئله است که در صورت استمرار می‌تواند فقر شهری را در ابعاد گسترده به همراه داشته باشد.

۴- کاهش کیفیت محیط زیست شهری

آلودگی هوا، آلودگی سروصدا، کمبود منابع آب، نابسامانی سیستم‌های دفع فاضلاب و زیاده که آلودگی خاک را در شهرها و پیرامون آنها به همراه دارد، توسعه‌های غیررسمی شهرها نیز که دست‌اندازی به زمین‌های کشاورزی اطراف شهرها را در پی دارد، نمونه‌هایی از این معضل شهری است.

۵- کاهش کیفیت زیست و رفاه شهری

این مسئله، که برابند دو مشکل پیش گفته است، شامل نابسامانی‌هایی است که هر روزه شهروندان با آنها روبه‌رو هستند و معمولی‌ترین مسائل شهری را تشکیل می‌دهند: گرانی زمین و مسکن، تراکم ترافیک، کمبود و کاهش کیفیت خدمات شهری، کمبود فضای سبز و امکانات گذران اوقات فراغت و نظایر اینها.

۶- مسائل سکونت شهری

تیمی از فضای شهری مستقیماً به مسکن اختصاص می‌یابد و نیم دیگر نیز به طور کلی متأثر از چگونگی استقرار مسکن در فضای شهری است. از این رو در میان مسائل عمده شهرها - به

ماهیت سازمانی توأمان چند عملکردی یعنی سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و اجرا و نهایتاً چند سطحی است. در تعریفی دیگر از مدیریت شهری می‌توان این‌گونه بیان کرد که مدیریت شهری به عنوان چارچوب سازمانی (انارمه) و توسعه شهر، به سیاست‌ها، برنامه‌ها، طرح‌ها و عملیاتی مربوط می‌شود که هدفشان اطمینان از تطابق رشد جمعیت شهر با دسترسی به زیربنای مسکن و اشتغال است.

کارایی مدیریت شهری بستگی مشخص به عوامل زمینه‌ای (مانند ثبات سیاسی، انسجام اجتماعی و رونق اقتصادی) و نیز عوامل دیگر (مانند مهارت‌ها و انگیزه‌های سیاستمداران و کارگزاران شهری) دارد. عملکرد هر نظام به سه گروه و عوامل بستگی دارد که عبارتند از:

اجزاء، مناسبات بین آنها و محیط آنها. کارایی نظام مدیریتی شهر نیز مرتبط است با: افراد، ابزارهای سازمانی و محیط کاری. از این رو، پیش شرط موفقیت نظام مدیریت شهری را چنین می‌توان برشمرد:

۱- افراد - داشتن کارکنان حرفه‌ای و کارآمد.

۲- ابزار - داشتن پایه شناور درآمدی و مجوز وضع مالیات.

۳- محیط - داشتن محدوده قانونی جامعی که حواشی در حال توسعه و منابع طبیعی مورد نیاز را دربرگیرد، و در واقع منطقه شهری را شامل شود.

۴- اداری - واگذاری مستقل مسئولیت‌های وسیع درون محدوده قانونی مورد اشاره.

بدین سان مدیریت شهری در خدمات اداره شهر است و همچون بازوی اجرایی آن به شمار می‌آید. باید خاطر نشان ساخت که اداره شهر، نظامی است که نظم‌های متعدد زیرمجموعه خود را در بر می‌گیرد و در نتیجه، مجموعه‌ای از راهبردها و اهداف مورد نظر برای هر نظم را در بردارد.

مسائل شهری در ایران

۱- افزایش بی‌رویه و رشد «انفجاری» جمعیت شهری طی سال‌های ۱۳۲۵ تا ۱۳۷۰ جمعیت کشور از ۱۸/۹۵۶/۰۰۰ نفر به ۵۵/۸۳۸/۰۰۰ نفر رسیده و بر روی

ویژه شهرهای بزرگ - این مسئله شناخت و تحلیل خاص خود را می طلبد.

۷- ناهنجاری رفتاری در شهرها

هیچ جسم کاملی در طبیعت نیست که با جانی که در آن است سازگار نباشد. زمانی که جان در گرفتاری باشد جسم معلول می گردد و زمانی که جسم ناقص شود، اگر تلاشی برای رفع نقص صورت نگیرد، جان به سر می آید. اگر بیذیریم که شهر تبلور کالبدی جامعه آن است، پس شهر جسم است و جامعه جان آن. بدیهی است که وقتی جسم شهر دچار مشکل می گردد، جان آن به سردرگمی و اشفته حالی گرفتار می آید. این امر در شهرهای ما کاملاً صادق است و نمود آن را می توان در ناهنجاری رفتارهای شهری دید. این ناهنجاری هم در رفتار شهروندان به چشم می خورد و هم در رفتار تصمیم گیرندگان.

شهر به مثابه نوعی سیستم، تشکیل شده است از فعالیت های انسانی که به وسیله جریان هایی چون مردم، کالا، انرژی و اطلاعات به یکدیگر متصل شده اند و در چارچوبی کالبدی قرار دارند

انتظار می رود در پایان سده خورشیدی، جمعیت کل نزدیک به ۱۳۱ میلیون نفر و جمعیت شهری به حدود ۱۰۰ میلیون نفر برسد و نسبت شهرنشینی ۷۷ درصد باشد

تجارب مدیریت شهری در ایران

تجارب مدیریت شهری در ایران، در چهاربخش دولتی، نیمه دولتی، بخش مردمی و بخش خصوصی (عمدتاً قبل از انقلاب و سال های پس از پیروزی انقلاب) مورد بررسی قرار می گیرد:

۱- بخش دولتی

در ایران دولت بر تمام امور مدیریت شهری نظارت و کنترل کامل داشته است و این نظارت و کنترل هم از طریق دولت مرکزی اعمال می شده و هم از طریق استانداری ها، فرمانداری ها، بخشداری ها.

اعمال نظارت و کنترل دولت به دو وسیله عمده صورت می گیرد: یکی وسایل اداری یا انتصاب کارگزاران دولتی بر امور مدیریت شهری؛ و دیگری وسایل مالی که اصولاً گردش کارهای سازمان های مدیریت شهری بدان وابسته بوده است.

مطالعه ساختار عضویت در شورای عالی شهرسازی - که از نهادهای مؤثر مدیریت شهری است - نشان می دهد که بازه وزارتخانه و سازمان دولتی در آن مشارکت دارند. اما عمده ترین وزارتخانه ها و سازمان های دولتی که به امور مدیریت شهری نظارت و کنترل دارند، عبارتند از: وزارت کشور، وزارت مسکن و شهرسازی و سازمان برنامه و بودجه.

۲- بخش نیمه دولتی (شهرداری ها)

سابقه تاسیس شهرداری ها در ایران چندان طولانی نیست و تقریباً مقارن با آغاز مشروطیت است که نهادهای استبدادی جای خود را به نهادهای مردمی دادند.

در تمام جهان، هرچا شهر و شهرنشینی هست، مهم ترین و اصلی ترین سازمانی که اداره و مسئولیت شهر را مستقیماً به عهده دارد شهرداری است. وظایف شهرداری و طرز عملکرد و ساختار سازمانی آنها ممکن است در کشورهای مختلف متفاوت باشد. اما نقش آنها در مدیریت شهری همواره اهمیت اساسی خود را داشته است.

در آغاز نه شهرهای ایران مسائل امروز را داشتند و نه شهرنشینی مانند زمان حاضر پیچیده بود؛ و از این رو وظایف شهرداری ها محدود و نسبتاً ساده بود. در عمر نود و چند ساله شهرداری های ایران، عملکرد شهرداری ها توسعه یافت و ماهیت و موجودیت آنها نیز با تشکیلات ساده ای که در آغاز کار می توانست مسئولیت مدیریت شهر را به عهده بگیرد، تفاوت پیدا کرد.

با بروز مشکلات ناشی از شهرنشینی و پیچیدگی امور شهر و افزایش وسعت آنها، مشکلات شهرداری ها قزونی گرفت، اما شهرداری ها برای اداره امور خود و مقابله با این حجم مشکلات اساسی لازم را نداشتند. واقعیت این است که دیگر معضلات شهر را نمی توان فقط به اتکای شهرداری حل کرد.

۳- بخش خصوصی

در ایران تا به حال بخش خصوصی به طور مستقیم در اداره امور شهر نقش مؤثری نداشته است و علاقه این بخش برای مشارکت در مدیریت شهر طبعاً صرف نظر از جنبه های اجتماعی و سیاسی آن، به جهت تامین منافع مادی است.

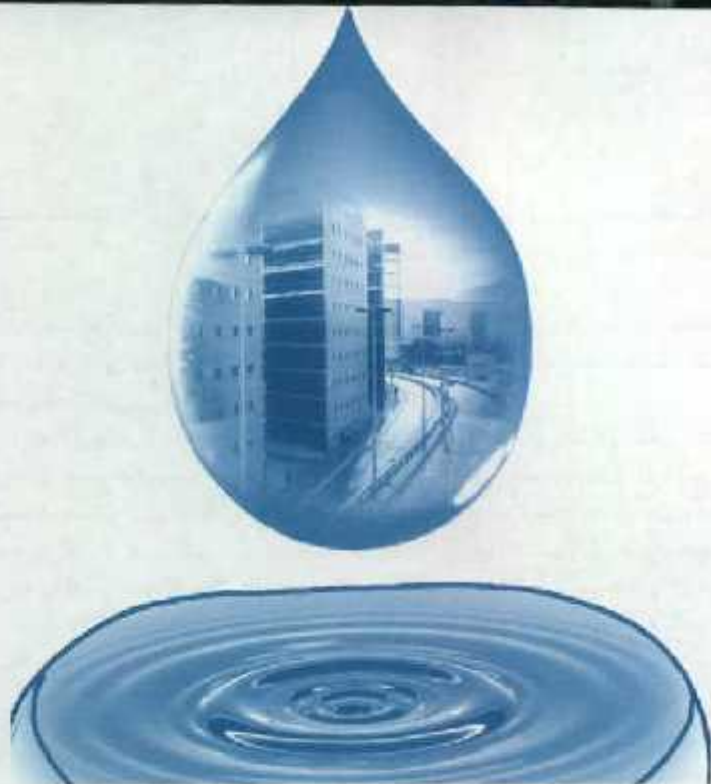
۴- بخش مردمی

در ایران، چون همه امور، و از جمله مدیریت شهری (که برای بحث ما مهم تر است)، در وزارتخانه ها و سازمان های دولتی متمرکز شده است، بخش مردمی چندان فعالیت و تأثیری - دست کم به صورت مستقیم - در مدیریت شهری نداشته است و مردم در مسائل و اموری که مربوط به خود آنهاست شرکت نداشته اند.

بنابراین در تداوم ویژگی های بنیادین تاریخ سیاسی - اجتماعی ایران، نظام مدیریت شهری با عنایت به پیوندهای ساختار آن با سایر ساختارهای اجتماعی، به ویژه سطح توسعه یافتگی و توسعه پذیری، در زمره نظام های بسیار متمرکزگرا و شدیداً وابسته به دولت مرکزی طبقه بندی می شود. در واقع نظام مدیریت شهری در ایران به عنوان بزرگترین نظام اجتماعی که در بیش از نیمی از جمعیت کشور مدیریت می کند، مشروعیت خود را از حکومت مرکزی کسب کرده است و نه از مردم.

بعد از انقلاب اسلامی، به خاطر شرایط ویژه سال های آغازین انقلاب و به دنبال آن شرایط ناشی از جنگ تحصیلی از یک طرف، و برخی تحلیل های نادرست از طرف دیگر، تمرکز تصمیم گیری در دولت ادامه یافت و حتی در بسیاری موارد شدیدتر هم شد. همچنین تشکیل شوراهای محلی و واگذاری مسئولیت اداره امور محل به مردم و نمایندگان آنها به تعویق افتاد.

در این دوره شهرداران به صورت انتصابی تعیین می شدند و فعالیت شهرداری ها (به عنوان اداره کنندگان شهرها) در حد یکی از ادارات تابع وزارت کشور بود. بدین ترتیب عملکرد شهرداری ها نیز بستگی زیادی به روابط آنها با استانداران و اختیاراتی که از این طریق به آنها واگذار می گردید، پیدا کرد.

شهری (قراینده تهیه طرح‌های جامع مثال خوبی در این مورد است. انتخاب شهر که باید برای آن طرح جامع تهیه می‌شد، با سازمان برنامه و بودجه و تا حدودی هم با وزارت آبادانی و مسکن بود، انتخاب مشاور را سازمان برنامه و تأیید صلاحیت آن را نیز همین سازمان برعهده داشت. در این میان در تهیه طرح به تنها اصلی که توجه نمی‌شد، نظر واقع‌گرایانه شهرداری‌ها بود؛ و در نتیجه طرح‌های جامع هرگز نتایج مورد انتظار را برآورده نکردند - هرچند که این قراینده پس از انقلاب تا حدودی تغییر کرد).

ب) فقدان نیروی تخصصی در رشته‌های مدیریت شهری، برنامه‌ریزی شهری و طراحی شهری (۱- تعداد شهرهای کشور ما حدود ۷۰۰ شهر است و این شهرها خود به چند منطقه شهری تقسیم می‌شوند. براین اساس بیش از هزار منطقه شهری وجود دارد. اگر فرض بر این باشد که برای هر شهر به سه شهرواز نیاز است (البته به نسبت جمعیت شهر)، بایستی سه هزار شهرواز وجود داشته باشد؛ در حالی که شهرسازهای کشور ما حدود ۶۵ نفرند - و این نشان دهنده نوعی بحران است. ۲- محاسبه‌ای اولیه نشان می‌دهد که تنها حدود ۵/۵ درصد نیروی انسانی شاغل در مجموعه سازمان شهرداری، دارای تحصیلات لیسانس و بالاترند؛ و بالاترین درصد نیروی انسانی شهرداری - یعنی حدود ۶۲ درصد این نیروها - تحصیلات ابتدایی یا سیکل دارند.) ج) عدم استقلال سازمان‌ها و کارگزارانی که اداره امور شهر مستقیماً برعهده آنان است.

د) عدم کارایی لازم سیستم مالی و اداری که متناسب با نیازهای روزافزون و برنامه‌های مدیریت شهری رشد کنند. ه) فقدان دیدگاه برنامه‌ریزی در مدیریت شهری. و) نارسایی و ننگ‌های قانونی شوراهای (ر) مسئله تنظیم رابطه شوراهای با نهادها و سازمان‌های مؤثر در حیات شهرها.

نتیجه‌گیری

- نظام مدیریت شهری در ایران بسیار تمرکزگرا و شدیداً وابسته به دولت مرکزی است؛ و این نظام مشروعیت خود را از حکومت مرکزی گسب کرده است نه از مردم.

- بحران مشروعیت در نظام مدیریت شهری قبل از انقلاب اسلامی وجود داشته و بعد از انقلاب نیز کم و بیش ادامه یافته است. این بحران باعث می‌شود که به جای همکاری و مشارکت، جو قدرتشناسی و تقابل بین جامعه و مدیریت شهری توسعه یابد و مدیریت شهری در دستیابی به اهدافش ناموفق شود.

- ناهماهنگی سازمان‌های مؤثر، فقدان نیروی تخصصی، نبود دیدگاه برنامه‌ریزی، نارسایی قانون شوراهای و مسئله تنظیم رابطه شوراهای با سازمان‌های مؤثر در اداره شهرها، از عمده‌ترین مشکلات و ننگ‌های مدیریت شهری در ایران است.

- تشکیل شوراهای شهر مهم‌ترین گام در راه مشروعیت دادن به نظام مدیریت شهری در ایران است.

- استقرار نظام شورایی برای مدیریت جامع شهری در ایران گام نخستین است که به همت مردم و دست‌اندرکاران اجرایی کشور برداشته شده است.

- پرداختن به همه مسائل شهرها، گسترش اختیارات شوراهای شهر را الزامی می‌سازد و عرضه عمل و اثرگذاری

خوشبختانه در سال‌های اخیر این شرایط به طور اساسی تغییر کرده است و تکنیک‌های موجود در این زمینه از میان رفته‌اند. در زمان حاضر کاهش بار و جلوگیری از تمرکز وظایف و مسئولیت‌ها در دولت و سازمان‌های وابسته به آن به صورت یکی از

هرجا شهر و شهرنشینی هست، مهم‌ترین و اصلی‌ترین سازمانی که اداره و مسئولیت شهر را مستقیماً به عهده دارد شهرداری است

ضرورت‌های ملی درآمده است که تقریباً مورد توافق تمامی رهبران و مدیران نظام است.

مشارکت مردم در تصمیم‌گیری‌ها و مدیریت جامعه و به دست گرفتن امور اداره محلی از ویژگی‌های سیاست‌های جدید ملی است.

این امر به ویژه در امر توسعه شهری به سورتی بارز جلوه‌گر می‌شود و روشن است که در نظام جدید مدیریت کشور، بار عمده فعالیت‌های مربوط به توسعه عمران شهرها بر دوش سازمان‌ها و حکومت‌های محلی خواهد بود. شهرداری‌ها به عنوان مهم‌ترین - و به عبارتی، تنها - سازمان محلی غیردولتی، نقش اساسی در جریان برنامه‌ریزی‌ها و اجرای طرح‌های توسعه شهری و به طور کلی هدایت و کنترل توسعه شهرها خواهند داشت.

تشکیل شوراهای شهر که یکی از موفقیت‌های اساسی در راه تقویت سازمان‌های محلی و سپردن اداره امور شهرها به دست خود مردم و نمایندگان آنهاست، فرصت مغتنمی است در جهت نهادینه کردن مشارکت‌های مردمی و حضور فعال شهروندان در فعالیت‌های توسعه و مدیریت شهری. تشکیل شوراهای شهر اولین و مهم‌ترین گام در راه مشروعیت دادن به نظام مدیریت شهری در ایران است.

مشکلات مدیریت شهری در ایران

عمده‌ترین این مشکلات را می‌توان به شرح ذیل بیان کرد: الف) فقدان هماهنگی سازمان‌های متعدد مؤثر در مدیریت

وسیع‌تری را می‌توانید.

در زمان حاضر بسیاری از وظایفی را که باید به‌وسیله شوراهای شهر و شهرداری‌ها هدایت شوند، سازمان‌های اجرایی یا شبه اجرایی به عهده دارند.

شهرداری‌ها بازوهای اجرایی شورای شهرند و واگذاری وظایف در حوزه‌های مختلف به شهرداری‌ها، به شوراها کمک می‌کند که مسئولیت اداره شهر را به‌نحو احسن انجام دهند.

در شرایط فعلی صرفاً بخشی از مسائل عمران شهری در

تلاش در ایجاد نگرش سیستمی برای اداره شهرها.

تجربیدنظر در ساختار قوانین و مقررات، به منظور وضع قوانین مناسب و پویا برای مدیریت یکپارچه و هماهنگ شهری (اعم از مجموعه‌های شهری، کلان شهرها، شهرهای بزرگ، متوسط و کوچک) متناسب با شرایط و توانمندی‌های بالقول و بالقوه هر محل.

توسعه اختیارات مجامع و نهادهای منطقه‌ای و محلی و محدود کردن نقش دولت و تقویت جایگاه و اختیارات نهادهای

نظام مدیریت شهری در ایران به عنوان بزرگ‌ترین نظام اجتماعی که در بیش از نیمی از جمعیت کشور مدیریت می‌کند، مشروعیت خود را از حکومت مرکزی کسب کرده است و نه از مردم

تشکیل شوراهای شهر، فرصت مغتنمی است در جهت نهادینه کردن مشارکت‌های مردمی و حضور فعال شهروندان در فعالیت‌های توسعه و مدیریت شهری

محلی و جلب مشارکت مردم در توسعه و عمران شهری.

توجه به اهمیت آموزش در نظام مدیریت شهری که تحقق یافتن آن در گرو اقدامات ذیل است:

(الف) آموزش همگانی از طریق رسانه‌های گروهی برای تعریف شهر، مدیریت شهری، شوراهای شهر و وظایف آن.

(ب) آموزش کوتاه مدت حرفه‌ای برای کارشناسان و مدیران شهری.

(ج) آموزش بلند مدت با ایجاد گرایش مدیریت شهری در دانشگاه‌های کشور.

توسعه مطالعات و تحقیقات کاربردی در زمینه‌های شهرسازی (شهرسازی، به‌عنوان محور اصلی هر گونه تفکر توسعه در امر اسکان مردم) و مدیریت شهری.

در مورد شوراهای شهر نیز این پیشنهادها ارائه می‌گردند:

شکل گرفتن شوراهای شهر کاملاً اول در راه حل مشکلات مدیریت شهری در ایران است، ولی تمام راه نیست. باید با تحمل و درایت و در کمال صحت و استواری، گام‌های بعدی را تا نهادینه شدن این نهاد اجتماعی جدید برداشت.

شوراها نهادهایی مردمی‌اند و به معنای واقعی از درون مردم برخاسته‌اند. بنابراین ارتباط شوراها با مردم بایستی حفظ شود و بنام باید. این امر از تشبیل شدن شورا به ساختاری دولتی جلوگیری خواهد کرد.

شوراهای شهر نقش عمده‌ای در تصمیم‌گیری و هدایت امور شهری دارند. در این میان ایجاد رابطه مطلوب با نظام تصمیم‌سازی، دارای اهمیت ویژه‌ای است. یکی از عوامل موفقیت شوراها، ایجاد ارتباط مناسب با متخصصان مرتبط با مسائل شهری و به‌طور کلی نظام تصمیم‌سازی است.

شوراها و نظام مدیریت شهری برای ایجاد پایداری اجتماعی باید به باز توزیع و عدالت اجتماعی توجه کنند و در جهت تسهیل نیازهای پایه انسانی (به‌عنوان یکی از اصول مهم توسعه پایدار) بکوشند.

حیطه وظایف شهرداری‌هاست؛ اما می‌توان کلیه مسائل عمرانی را که به وسیله بخش‌های مختلف تأمین اعتبار و برنامه‌ریزی می‌شوند به شهرداری‌ها واگذار کرد.

وظایف شهرداری‌ها در طرح‌های توسعه شهری بسیار محدود است.

پیشنهادها

همان‌طور که قبلاً هم بیان شد، شهرداری‌ها بازوهای اجرایی شوراهای شهرند. بنابراین طرح واگذاری وظایف بیشتر به شهرداری‌ها، در نظر گرفتن اختیارات بیشتر برای شوراهاست. در حالی که در قانون اساسی، اداره امور شهر در حد وسیع و متنوع به عهده شوراهای اسلامی گذاشته شده است. اما در تدوین قانون شوراها (مصوب ۱۳۷۵) وظایف کم‌رنگ‌تر و بسیار محدود شده‌اند. در طرح‌های توسعه شهری نیز وظایف شهرداری‌ها بسیار محدود است و اگر قرار باشد طبق پیش‌بینی قانون اساسی عمل شود، باید برنامه‌ریزی توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و کالبدی شهر به شوراها و بازوهای اجرایی آنها - یعنی شهرداری‌ها - واگذار گردد و به همان نسبت هم اختیاراتی به شوراهای بخش و شوراهای روستا داده شود.

در اینجا است که می‌توان به ایجاد وزارتخانه یا سازمانی در سطح کشور اندیشید که هماهنگی برنامه‌های اقتصادی، فرهنگی و کالبدی شهر را در مقیاس ملی، منطقه‌ای و ناحیه‌ای به عهده داشته باشد. چنین سازمانی، سازمان ملی است؛ زیرا هر برنامه‌ای که برای منطقه جغرافیایی خاصی - اعم از شهر و روستا - تهیه شود، به نقاط جغرافیایی پیرامون آن نیز تأثیر می‌گذارد.

وظایف این سازمان به شرح ذیل پیشنهاد می‌گردد:

هماهنگی برنامه‌های توسعه شهری و برنامه‌های توسعه روستایی.

برعهده گرفتن امور هماهنگی شوراهای شهر، بخش روستاها و بازوهای اجرایی آنها.

انجام برنامه‌ریزی‌های کلی و دخالت نکردن مستقیم در کارهای اجرایی.

تلاش در هر چه نزدیک کردن مدیریت شهری به دیدگاه برنامه‌ریزی.

منابع:

- ۱- مزین، متوچهر، مدیریت شهری و روستایی در ایران، وزارت مسکن و شهرسازی، ۱۳۷۶.
- ۲- طرح کاربردی مبنی بر منطقه‌ای‌گرایی (تفویض) وزارت مسکن و شهرسازی، ۱۳۷۴.
- ۳- عیدی دانشپور، زهره، جزوه درسی تکنیک برنامه‌ریزی شهری، دوره فوق لیسانس برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده معماری و شهرسازی، ۱۳۷۲.
- ۴- مجله معماری و شهرسازی، دوره ششم، شماره ۵ و ۶ و ۷.
- ۵- مجله آبادی، فصلنامه مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری، شماره ۲۲.
- ۶- مجموعه مقالات همایش تخصصی یافت‌های شهری، وزارت مسکن و شهرسازی، مشهد، ۱۳۷۶.
- ۷- ماهنامه شهرداریها، شماره ۲، مرداد ۱۳۷۸.
- ۸- جوادی، اردشیر، بررسی امکان‌پذیری توسعه فضایی مسکن در نواحی مرکزی شهرها - نمونه موردی: شهر تبریز، پایان‌نامه کارشناسی ارشد شهرسازی، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده معماری و شهرسازی، پانزدهم.

سامانه‌های اطلاعات جغرافیایی (GIS) در برنامه‌ریزی کاربری اراضی

اکبر پرهیزگار

عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت مدرس

هوشنگ سرور

دانشجوی دکتری رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری

چکیده

برنامه‌ریزی کاربری زمین شهری عبارت است از ساماندهی فضایی مکانی فعالیت‌ها بر اساس نیازهای شهری، و طبقه‌بندی و مکان‌یابی انواع استفاده از زمین. توسعه و پیشرفت‌های فناورانه در زمینه صنعت، تجارت و خدمات و جز اینها، و همچنین تحقق چنین فعالیت‌هایی در شهر به عنوان عالی‌ترین تجمع‌های انسانی، عموماً سامانه کاربری زمین شهری را با مشکلات و مسائل پیچیده‌ای روبه‌رو ساخته است. هر گونه پاسخگویی به مسائل و مشکلات شهرها و به ویژه شهرهای بزرگ، نیازمند به کارگیری روش‌ها و مدل‌های جدید در برنامه‌ریزی کاربری زمین است. ورود فناوری GIS در برنامه‌ریزی شهری، ضمن ایجاد تحولی عظیم در این رشته، ابعاد مختلف آن را نیز، همچون کاربری زمین شهری، تحت تاثیر قرارداد. استفاده از تصاویر ماهواره‌ای و تحلیل و پردازش آنها در نرم‌افزارهای GIS زمینه دسترسی به اطلاعات در زمینه ویژگی‌های طبیعی سکونتگاه‌های انسانی را - مانند شیب، درجه آسیب‌پذیری از زمین‌لرزه، گسل، آتشفشان، سیل، رانش و نظایر اینها به وجود آورده است. تعیین جهات توسعه فیزیکی شهرها، حفاظت زمین‌های اطراف شهر، و مشارکت مردم در طرح‌های شهری از دیگر مسائل درخور توجه در برنامه‌ریزی کاربری زمین شهری است. قابلیت GIS در به تصویر کشیدن صحیح وضعیت موجود و هزینه‌های تحمل شده گسترش فیزیکی در زمین‌های کشاورزی یا طبقه‌بندی و ارزش‌گذاری، ضرورت برنامه‌ریزی جدی به منظور بهینه کردن این توسعه، و

همچنین تعیین جهات مناسب توسعه را در دستور کار برنامه‌ریزان و مدیران شهری قرار داده است. هدف این تحقیق بررسی الگوها و مطالعات انجام گرفته با استفاده از GIS در بهبود برنامه‌ریزی کاربری زمین شهری برای غلبه بر مشکلات ناشی از عوامل مختلف است. در زمان حاضر در نظام کاربری اراضی شهری کشور ضرورت توجه به هر سه مورد پیش گفته احساس می‌شود. عدم دسترسی به داده‌های واقعی در مورد ویژگی‌های طبیعی موجب بالا رفتن میزان خسارات در حوادث طبیعی زمین‌لرزه، سیل، آتشفشان و مانند اینها در مناطق شهری، به خصوص شهرهای بزرگ که حجم زیادی از تراکم انواع کاربری‌ها را دارند، شده است. دیگر اینکه، توسعه فیزیکی شهر در اثر عوامل گوناگون موجب تخریب زمین‌های مرغوب کشاورزی می‌شود. در این زمینه نیز تعدیل در قوانین مالکیت و همچنین مدیریت صحیح زمین‌های کشاورزی اطراف شهر، دسترسی به داده‌های واقعی را می‌طلبد.

نهایتاً اینکه هرگونه تصمیم‌گیری در فرایند برنامه‌ریزی کاربری زمین در خلأ و بدون حضور گروه‌های ذینفع و سازمان‌ها و نمایندگان مردم صورت می‌گیرد؛ و در عمل تحقق اهداف برنامه‌ها با مشکلات و ناسازگاری‌های زیادی روبه‌رو می‌گردد. الگوها و روش‌های استفاده از GIS در این تحقیق که حاصل تجربیات جهانی است، قابل‌استناد به مسائل و مشکلات روند فعلی برنامه‌ریزی کاربری اراضی کشور است و به کارگیری آن راهگشای پاره‌ای از مشکلات و بهبود کارایی سیستم برنامه‌ریزی شهری و کاربری اراضی است.

جدول شماره ۳- طبقه بندی طبقه

طبقه بندی	مساحت (هکتار)	نمونه	درصد
ناحیه مسطح	۱۲۳۰۰۶	۵	۶۶
متوسط	۶۶۶۷	۲	۳۳
متوسط کم	۳۶۰۲۲	۳	۱

جدول شماره ۴- طبقه بندی زمین ریزش شناسی (ژئومورفولوژی)

طبقه بندی	مساحت (هکتار)	نمونه	درصد
مکانه آتشفشانی رودخانه‌ها	۱۲۰۲۹	۵	۶۱/۲۲
جاذبه صاف آتشفشانی	۶۸۰۰۵	۴	۳۴/۲۲
جاذبه صاف تپه‌ها آتشفشانی	۲۸۰۲۶	۳	۱۳/۳۸
آب و بام	۳۲۰۲۷	۲	۱۵/۰۳
آب متوسط	۶۵۹	۱	۰/۳۲
جمع	۱۹۸۰۶	-	۱۰۰

جدول شماره ۵- طبقه بندی کاربری زمین

طبقه بندی	مساحت (هکتار)	درصد
حوزه کشاورزی	۱۲۲/۸۷	۶۱/۳۱
سکونتگاهها	۶۹/۸۳	۳۵/۰۹
باغ‌های سبز	۶/۲۲	۳/۲
جمع	۱۹۸/۹۶	۱۰۰

جدول شماره ۶- طبقه بندی فرسایش

طبقه بندی	مساحت (هکتار)	نمونه	درصد
فرسایش پایین	۳۰۰۶	۲	۱/۵۳
فرسایش متوسط	۱۹۵۰۰۹	۱	۹۸/۴۷
کل	۱۹۸۰۶	-	۱۰۰

جدول شماره ۷- طبقه آمیخته‌سازی منطقه

طبقه بندی	مساحت (هکتار)	نمونه	درصد
شهر پایین	۶۵۸	۲	۳/۳۱
شهر متوسط	۱۹۲۳۸	۱	۹۶/۶۹
جمع	۱۹۸۹۶	-	۱۰۰

با انجام چنین مطالعه‌ای کلیه ویژگی‌های طبیعی منطقه از لحاظ زمین‌شناسی، جنس خاک، شیب، فرسایش، حساسیت نسبت به حوادث و سوانح طبیعی، زمین لرزه، سیل، آتشفشان، رانش و نظایر اینها با معیارهای کمی و ارزش دهی مورد سنجش قرار می‌گیرد.

بدین ترتیب دسترسی مدیران و برنامه‌ریزان نیز به اطلاعات صحیح مورد نیاز در امور برنامه‌ریزی کاربری زمین‌های شهری به‌طور هم‌زمان امکان‌پذیر می‌گردد. با دسترسی به چنین اطلاعاتی می‌توان از بروز حوادث مخرب و سوانح طبیعی پیشگیری کرد و کاربری‌ها، تأسیسات و تسهیلات خدمات شهری را متناسب با چنین اطلاعاتی مکان‌گزینی کرد. همچنین می‌توان به ساماندهی فضایی مکانی کاربری‌های متراکم در شهرهای بزرگ پرداخت و مناسب‌ترین جهات توسعه شهر را برگزید.

۲- ضرورت برنامه‌ریزی برای حفظ زمین‌های کشاورزی حومه شهر

از موضوعات مهم کاربری زمین، گسترش فیزیکی شهرها در زمین‌های اطراف شهرهاست. نتیجه این امر بروز پیامدهای منفی شامل تخریب و کاهش زمین‌های کشاورزی و محصولات تولیدی آن، و در نهایت به هم خوردن تعادل بوم‌شناختی در منطقه است. کاربرد تصاویر ماهواره‌ای و تفسیر آنها در محیط GIS چنین مشکلی را حل کرده است. با استفاده از تصاویر ماهواره‌ای

انگوها و مطالعات انجام گرفته با استفاده از GIS برای بهبود کارایی برنامه‌ریزی کاربری زمین در این تحقیق، سه مورد را در برمی‌گیرد:

- ۱- برنامه‌ریزی کاربری زمین برای سکونتگاه‌های شهری، با استفاده از داده‌ها و کاربردهای GIS؛
 - ۲- ضرورت حفظ زمین‌های کشاورزی اطراف شهر یا استفاده از تصاویر ماهواره‌ای و تحلیل آن در محیط GIS؛ و
 - ۳- افزایش مشارکت مردم در طرح‌های کاربری زمین با استفاده از توانمندی‌های GIS
- در ادامه به تشریح هر یک از انگوهایی پیش گفته پرداخته می‌شود.

۱- برنامه‌ریزی کاربری زمین برای سکونتگاه‌های شهری، با استفاده از داده‌ها و کاربردهای GIS

سیستم اطلاعات جغرافیایی GIS ابزار مفیدی برای برنامه‌ریزی کاربری اراضی ارائه می‌دهد. GIS اساساً قابلیت سازماندهی و تحلیل اندازه‌ها را دارد و اطلاعات کاربری را به صورت جاری (به‌تکمیل‌سازی و بازایی) سازماندهی می‌کند و دانش فنی را به صورت خودکار و تحلیل‌های مرتبط با مؤلفه‌های برنامه‌ریزی کاربری زمین ارائه می‌دهد. در این زمینه می‌توان به کار دانشجویان سنجش از دور در طبقه‌بندی تصاویر اشاره کرد. روش شناسی^۱ به کار رفته در این طبقه‌بندی بدین صورت است که با استفاده از تصاویر ماهواره‌ای (Landsat TM date: 1998) و پردازش آنها در ناحیه مورد مطالعه و با استفاده از نرم‌افزارهای GIS، نقشه‌های طبقه‌بندی، شیب، نقشه آمیخته‌پذیری، فرسایش، نقشه زمین ریزش شناسی (ژئومورفولوژی)^۲ و نقشه کاربری اراضی تهیه شده است. در مرحله بعد نیز تحلیل‌های متناسب روی آنها صورت گرفته است. سپس با قرار دادن لایه‌های مختلف روی هم (overlay) نمره‌هایی برای هر کدام از نقشه‌ها تعریف شده است. بدین ترتیب طبقه‌بندی متفاوتی برای هر کدام از لایه‌ها به دست آمده، که مطابق جدول‌های شماره ۱ الی ۶ است.

جدول شماره ۱- طبقه بندی کل نمره‌ها برای چهار طبقه

طبقه بندی	مقادیر ارزش
بد	۰-۳
متوسط	۴-۶
خوب	۷-۹
بسیار خوب	۱۰-۱۲

جدول شماره ۲- طبقه بندی کاربری زمین برای سکونتگاه

طبقه بندی	مساحت (هکتار)	درصد
بد	۵/۹۶	۳
متوسط	۵۷/۶۹	۲۹
خوب	۲۱/۳۸	۱۱
بسیار خوب	۹۳/۵۲	۴۷
جمع	۱۹۸/۹۶	۱۰۰

۱- کلاس شیب - این نقشه شامل سه طبقه است: نلیمه مسطح یا شیب ۰ تا ۸٪، ناحیه دوم متوسط یا شیب ۱۰٪ - ۸٪ و ناحیه سوم تند یا ریزه ۱۰٪ - ۶۵٪.

و همچنین محدودیت‌های اجتماعی (گوها) است، تغییراتی دیده نمی‌شود. در حدود ۲۳ درصد از زمین‌های کشاورزی که ۱۶۸۳ هکتار از زمین‌های حاصلخیز را شامل می‌شوند، به ریز کاربری‌های مختلف رفته است (جدول شماره ۹).

جدول شماره ۹: استفاده از زمین‌های کشاورزی در سال ۱۳۸۵

ردیف	کشاورزی	مناطق مسکونی	مناطق تجاری	مناطق صنعتی	مناطق تفریحی	مناطق حفاظت شده	مناطق بی‌کار
۱	۱۶۸۳	۱۰۹۱	۲۳	۱۹۵	۱۳۲	۵۱	۱۳۶

جدول شماره ۹ کاربرد تکنیک GIS را در محاسبه زمین‌های کشاورزی شهر نشان می‌دهد. از کل ۱۶۸۳ هکتار از زمین‌های تخریب شده کشاورزی، حدود ۱۰۹۱ هکتار آن بازیافت شدنی است. به علت عدم تئیت ساخت‌وساز کاربری‌ها اکثراً این زمین‌ها به صورت زمین‌های باز هستند و ۵۲۹ هکتار از آنها به علت تئیت کاربری‌های مسکونی، تجاری و صنعتی جزء زمین‌های بازیافت‌نشده است.

مسئله‌ای که در مورد زمین‌های کشاورزی اطراف شهر به چشم می‌خورد، این است که ارزش تمام زمین‌های از دست رفته یکسان نیست؛ و توانمندی‌های نرم‌افزارهای GIS در

تصاویر ماهواره‌ای و تحلیل و پردازش آنها در نرم‌افزارهای GIS زمینه دسترسی به اطلاعات در زمینه ویژگی‌های طبیعی سکونتگاه‌های انسانی را - مانند شیب، درجه آسیب‌پذیری از زمین لرزه، گسل، آتشفشان، سیل، رانش و تغایر اینها به وجود آورده است

ارزش‌گذاری و طبقه‌بندی زمین‌ها یا استفاده از شاخص‌های فیزیکی و جنس خاک و جز اینها، ارزش واقعی چنین زمین‌هایی را مشخص می‌کند.

۲-۱- کاربرد تکنیک GIS با استفاده از مقیاس PPU در تخمین میزان کاهش زمین‌های کشاورزی و کاهش تولیدات کشاورزی

در این روش برای ارزیابی ظرفیت‌های زمین‌های کشاورزی، از شاخص‌های فیزیکی زمین و کیفیت خاک‌های اصلی و مدیریت اعمال شده استفاده شده است. قابلیت زمین‌های کشاورزی با توجه به عوامل متعددی مانند فاصله از مرکز شهر، کاربری زمین‌های اعمال شده، ظرفیت آبیاری خاک‌های حاصلخیز، پتانسیل تولیدات زمین و مدیریت زمین مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. برای بررسی عوامل پیش‌گفته با استفاده از توابع مختلف GIS شاخص‌های ذیل ارزش‌گذاری می‌شوند و لایه‌های جداگانه برای هر یک از آنها ایجاد می‌گردد.

میزان ارزش آنها از ۰ تا ۱۰ است، که شامل زمین‌های بدون ظرفیت و با ظرفیت بالا و مناسب برای کاربردهای کشاورزی است. این روش شش مورد از قابلیت زمین‌ها را در لایه‌ها مشخص می‌کند. لایه‌های مذکور در نهایت با استفاده از تابع محاسبه در نرم‌افزار ArcView در هم‌دیگر شرب می‌شود. ترکیب امتیازات این عوامل حلقه‌بندی نهایی را مشخص می‌کند. بر این

دوره‌های متوالی، و تفسیر و طبقه‌بندی آنها به صورت موضوعی، وضعیت موجود کاربری‌های شهری در روی نقشه مشخص می‌شود و عناصر اقتصادی و اجتماعی مرتبط در توسعه فیزیکی نیز معین می‌گردد. در پی آموزش فناوری GIS با سنجش از دور، ابزارهای لازم برای تولید سریع بانک‌های اطلاعاتی دقیق امکان‌پذیر گشته، و قابلیت انعطاف‌پذیری این سامانه‌ها زمینه بازیابی داده‌ها را در تمام ابعاد مکانی و زمانی ممکن ساخته است. همچنین شرایط مطلوبی به منظور بالا بردن سرعت و کیفیت فرایند برنامه‌ریزی شهری و تأخیرهای ارائه گردیده است. نمایش مکانی فضایی GIS ویژگی‌های کاربری‌های شهری را به صورت کمی بیان می‌کند و درصد تغییرات (افزایش و کاهش آنها) را مشخص می‌سازد.

در این زمینه می‌توان به تحقیق انجام شده در شهر سهرانپور آلیات اوتارپردش اشاره کرد. در این شهر با استفاده از داده‌های دقیق تصاویر ماهواره‌ای و عکس هوایی در طول دو دوره متوالی به مدت ۱۰ سال (۱۹۸۸-۱۹۹۸)، کاربری‌های شهری و تغییرات آنها در منطقه و شهر مورد نظر تحلیل و تفسیر گردیدند. بعد از تفسیر آنها در نرم‌افزار ArcView، کاربری‌های مختلف طبقه‌بندی و مساحت حوزه نفوذ هر کدام از آنها مشخص گردید. جدول شماره ۸ وضعیت کل کاربری‌های این شهر را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۸: شهر سهرانپور، مساحت و میزان تحت پوشش کاربری‌های متفاوت (۱۹۸۸-۱۹۹۸)

کاربری	مساحت به هکتار (۱۹۸۸)	درصد	مساحت به هکتار (۱۹۹۸)	درصد	درصد تغییرات
مسکونی	۱۰۲۴	۱۱٫۹	۱۷۹۰	۲۱٫۵	۷۴٫۸
تجاری	۲۴	۰٫۲۸	۱۷۵	۲٫۱۴	۱۸۴٫۱
تکمیسات	۱۲۲	۱٫۴	۱۷۰	۲٫۰	۱۸۰٫۵
صنعتی	۱۲۲	۱٫۵	۳۱۵	۳٫۹	۷۸۰٫۹
زمین کشاورزی	۵۱۷۸	۶۶٫۸	۴۴۹۵	۵۴٫۹	۴۲۱۵
بازوها	۳۵	۰٫۴	۲۵۹	۳٫۲	۱۶
زمین خالی	۴۰۰	۵٫۰	۹۵۸	۱۲٫۲	۲۰۶٫۸
دیگر کاربری‌ها	۱۲۰	۱٫۵	۱۴۰	۱٫۷	۱۰۰٫۷
ناحیه محصور	۲۰۱	۲٫۵	۲۰۲	۲٫۵	۰
جمع کل ناحیه	۷۷۴۵	۱۰۰	۷۷۴۵	۱۰۰	

بناشد تصاویر ماهواره‌ای ۱۹۸۸ و عکس‌های هوایی ۱۹۸۸

جدول شماره ۸ شواهد خوبی را از عدم برنامه‌ریزی صحیح کاربری اراضی به دست می‌دهد. به مرور قسمت‌های قدیمی شهر با تراکم شدید روبه‌رو شدند و شهر نیز با توسعه فیزیکی فزاینده، زمین‌های کشاورزی را بلعید. بیش از ۲۳ درصد از محدوده مورد مطالعه با مناطق مسکونی اشغال شده است و ۱۳/۲ درصد زمین‌ها خالی است. مالکان چنین زمین‌هایی در انتظار افزایش قیمت‌ها و این عامل موجب توسعه ناهمگون شهر شده است. این زمین‌ها در آینده به اشغال ریساخت‌ها و بخش‌های دوم و سوم فعالیت‌ها در می‌آیند.

به‌طور کلی در طول این دوره در تمام کاربری‌ها، به خصوص مسکونی و تجاری و صنعتی و زمین‌های خالی، افزایش بسیاری دیده می‌شود و کاهش منفی در زمین‌های کشاورزی به چشم می‌خورد. فقط در کاربری محصور که با انبارهای بزرگ محدود شده و دارای فاکتورهای غیرمطلوب، نظیر موقیعت و دسترسی و خطوط فشار قوی

نتایج خوبی را برای تصمیم‌گیری‌های مناسب در مورد حفظ زمین‌های کشاورزی اطراف شهر به دست می‌دهد. در سال‌های اخیر به علت احداث خانه دوم در حومه شهرهای آمریکا، فروش زمین‌های کشاورزی به صورت فزاینده‌ای در این ایالت رواج پیدا کرده و زمین‌های قابل کشت برای برنج و گندم بسیار کاهش یافته‌اند. برای مقابله با چنین روندی تعدادی از سازمان‌های دولتی و غیردولتی اقدام به وضع قوانین و روش‌های لازم برای این امر کرده‌اند. قانون ایجاد زمین‌های باز (Wol) به صورت قانون اجباری برنامه‌ریزی کاربری زمین وضع شده است که به صورت یک نهاد بزرگ زمین‌های کشاورزی عمل می‌کند، مطابق این

GIS قابلیت سازماندهی و تحلیل اندازه‌ها را دارد و اطلاعات کاربری را به صورت جاری سازماندهی می‌کند و دانش فنی را به صورت خودکار و تحلیل‌های مرتبط با مؤلفه‌های برنامه‌ریزی کاربری زمین ارائه می‌دهد

قانون تمام مالکان زمین‌های کشاورزی در داخل ناحیه براساس همکاری دو طرفه (AMI) و مذاکره با گروه‌های مختلف در برنامه‌ای منسجم شرکت جستند. تسهیلات لازم برای این برنامه و همکاری از طرف (SDK) در دانشگاه وایومینگ با ایجاد یک سامانه اطلاعات جغرافیایی حمایت می‌شود. نرم‌افزار آرگ ویو (ARCVIEW) نیز به منظور تحلیل داده‌ها و تولید نقشه‌های توجیهی بر مبنای توافق‌های مالکان و WOL به کار گرفته می‌شود. در همکاری دو طرفه معمولاً گروه‌ها سعی می‌کنند به توافق‌هایی دست یابند مبنی بر اینکه زمین‌های کشاورزی منطقه می‌بایست به چه طریق حفظ شود.

اساس در قانون WOL، تفاهم گروهی با ارائه برنامه‌ای بلند مدت برای کاربری زمین - به جای مدیریت خصوصی مالکان - است.

۲) کاربرد GIS در برنامه‌ریزی کاربری زمین‌های دان کاتنی ویسکانسین انگلستان، با مشارکت مردم
رشته برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای در زمان حاضر علاوه بر افزایش بی‌نظیر در کاربرد ابزارهای فوی، کم‌هزینه و آسان سیستم‌های اطلاعات جغرافیایی GIS و داده‌های فضایی دیگر در حال تغییر و تحول اساسی در زمینه تلاش‌های مشارکتی - و به عبارتی برنامه‌ریزی با مردم - است. فناوری‌های اطلاعات فضایی در تصمیم‌گیری‌ها در سطوح دولت‌های محلی به کار گرفته شده است. شواهد تجربی زیادی از نقش مثبت این فناوری‌ها در بهبود تصمیم‌گیری‌های کاربری زمین دولت‌های محلی موجود است. تا قبل از دهه ۱۹۷۰ اطلاعات فضایی مربوط به فرایند تصمیم‌گیری کاربری زمین محدود به دولت‌ها و برنامه‌ریزان توسعه بود و مردم یا نمایندگان محلی به صورت مستقیم در جریان روند تصمیم‌گیری قرار نداشتند. بعد از آشکار شدن نارسایی‌های چنین رویه‌ای، به اهمیت آگاهی

اساس، از سه ویژگی این‌تاسیل، واحد تولید و همچنین واحد استاندارد) برای طبقه‌بندی زمین استفاده می‌شود. که به وسیله استمپ (STAMP) (۱۹۸۲) به کار برده شده است (جدول شماره ۱۰).

جدول شماره ۱۰ - طبقه‌بندی زمین PPU

طبقه زمین	ویژگی‌ها	ارزش
طبقه I	زمین با کیفیت خوب و تولید بالا. هکتاری که مدیریت مناسب داشته باشد.	۲
طبقه II	زمین با کیفیت متوسط که با مدیریت مناسب، تولیدات متوسطی خواهد داشت.	۱
طبقه III	زمین دارای کیفیت ضعیف و تولیدات پایین است و این به دلیل محصولات فیزیکی و مدیریت ضعیف است.	۰.۵

روش GIS در قالب مدل PPU برای طبقه‌بندی زمین‌ها و مشخص کردن میزان خسارت زمین‌های کشاورزی همراه با ارزیابی تغییر شکل این زمین‌ها، اهمیت خاصی در برنامه‌ریزی کاربری زمین دارد. با استفاده از طبقه‌بندی PPU می‌توان میزان واقعی خسارت زمین‌های کشاورزی را مشخص کرد. در صورتی که زمین‌ها در طبقه I باشند، خسارت به خاطر بتانسیل بالایی تولید، دو برابر خواهد شد. در حالی که در طبقه III خسارت کاهش می‌یابد. در این معالعه با استفاده از این دو روش مشخص شد که میزان واقعی خسارت زمین‌های کشاورزی ۲۱۰۲ هکتار بوده است، به خاطر اینکه ۵۲۷ هکتار آن از زمین‌های مربوط به طبقه I و ۲۱۶ هکتار نیز از گروه زمین‌های مربوط به طبقه III بوده است (جدول شماره ۱۱).

جدول شماره ۱۱ - تخمین واقعی کاهش زمین‌های کشاورزی ناشی از توسعه شهر بر طول دوره ۱۹۸۸-۱۹۹۸

تخمین واقعی کاهش زمین						
کاهش زمین‌ها	طبقه I	PPU-FACTOR2	طبقه II	PPU-FACTOR1	طبقه III	PPU-FACTOR3
۱۹۸۲	۵۲۷	۱۰۵۲	۵۴۰	۹۴۰	۲۱۶	۲۱۰۲

این معالعه نکات ارزنده‌ای را در مورد کاربری اراضی یادآوری می‌کند. رشد جمعیت شهرنشین و توسعه فیزیکی شهرها، به ویژه در کشورهای در حال توسعه، کارشناسان و محققان مسائل شهری را به تفکر درباره استفاده درست از زمین وادارده است. دولت‌ها سعی در احیای زمین‌های تخریب شده اطراف شهرها دارند اما سؤال اصلی این است که چه مقدار و با چه روشی. پاسخ این سؤال با استفاده از طبقه‌بندی زمین‌ها در GIS و مدل PPU روشن می‌شود. در این روش تمام زمین‌ها موقعیت یکسان برای کشاورزی ندارند. با مشخص شدن ارزش زمین‌های طبقه I و همچنین میزان ارزش زمین‌های از دست‌رفته این طبقه، در پیش گرفتن راهبردی بهینه در برنامه‌ریزی کاربری زمین شهری برای مقابله با توسعه و افزایش شهرنشینی در این مناطق اجتناب‌ناپذیر می‌نماید. اگر چه گسترش شهری نمی‌تواند محدود شود اما مدیریت بهتر و کارآمد با برنامه‌ریزی دقیق می‌تواند مستقیماً به اهداف توسعه پایدار شهری منجر گردد. در این روش بایستی نقشه‌های تعیین ظرفیت برای توسعه منطقه‌ای تعیین استفاده‌های زمین مورد توجه قرار گیرند. تا بتوان جهات توسعه شهر را از طبقه I به طبقه II هدایت کرد.

در همین زمینه، تجربه دیگری از ایالت وایومینگ آمریکا

مردم از فرایند تصمیم‌گیری و تأثیرات فرایند مثبت آنها در تأیید تصمیمات، و بالاخره بهبود روند تحقق برنامه‌ریزی، پی برده شد.

لیکن حجم اطلاعات فضایی مکانی در مورد فرایند برنامه‌ریزی کاربری زمین به حدی بود که به راحتی زمینه آگاهی مردم و مشارکت مستقیم آنها در این فرایند امکان‌پذیر نبود. با ورود فناوری GIS به همراه سیستم‌های یکپارچه پشتیبانی^{۱۷}، قابلیت ورود داده‌ها، بازیابی و بهنگام کردن آنها و نمایش تصویری نقشه به همراه اطلاعات توصیفی (جدول)، و مهم‌تر از آن، با تحلیل و ارزیابی بازخوردهای هر کدام از گزینه‌ها به صورت گزارش مکتوب، زمینه مشارکت مستقیم گروه‌ها و مردم در فرایند برنامه‌ریزی کاربری زمین فراهم شد.

انفجار اطلاعاتی در دهه ۱۹۹۰، با افزایش علاقه به موضوعات دسترسی به داده‌ها همراه بوده است. این امر فواید چند جانبه‌ای داشت: از یک طرف باعث گردید سازمان‌های مختلف نیازمند چنین اطلاعاتی، به صورت موازی به جمع‌آوری اطلاعات مشابه اقدام نکنند و فشار مختلف مردم نیز هزینه اطلاعات را دوباره و چندباره نپردازند.

در دهه‌های اخیر دسترسی آسان شهروندان به اطلاعات فضایی مکانی مربوط به فرایند تصمیم‌گیری با استفاده از قابلیت GIS منجر به گسترش بیشتر مردم سالاری شده است.

بدین ترتیب زمینه دسترسی آسان به اطلاعات و توانایی مشارکت مردم و شهروندان در فرایندهای تصمیم‌گیری فراهم شده است.

همچنین مدارک و مقالاتی در مورد مشارکت مردم با استفاده از GIS، از مرحله‌ای فراتر از دسترسی به داده‌ها حکایت می‌کنند؛ و آن سیستمی است که مشخصاً به منظور ارائه دیدگاه‌های گروه‌های کمتر شناخته شده در فرایند تصمیم‌گیری، با فراورده‌های اطلاعاتی معنادار و مرتبط از لحاظ فرهنگی این گروه‌ها طراحی شده است. منظور همان سیستم‌های نرم‌افزاری پشتیبانی (WHATIF)^{۱۸} تصمیم‌گیری GIS است.

دان کاتی ویسکانسین از نواحی واقع در غرب انگلستان است، که بیشترین رشد را دارد. در عین حال یکی از پر محصول‌ترین استان‌ها در بین ایالت‌های انگلستان است. در انول چند دهه موضوع تبدیل زمین‌های کشاورزی با مقاصد تجاری، مسکونی و صنعتی در منطقه مذکور کشمکش را بوده است. کاربری زمین موضوع عمده‌ای در تبلیغات رؤسای استان به شمار می‌آید. از دو دهه پیش ارتباط متقابلی بین استان و بخش گرافیک کامپیوتری دانشگاه ویسکانسین (LIGCF)^{۱۹} وجود داشته است. این امر موجب

پذیرش فناوری‌های مربوط به GIS شده است. که برای فهرست کردن املاک ارزیابی مالیات و ثبت روش‌های حفظ آب و خاک، و در زمان حاضر نیز برای برنامه‌ریزی کاربری زمین، به کار گرفته می‌شود. این همکاری منجر به راهنمایی پرسنل اجرایی در زمینه تحلیل، سنجش، توزیع داده‌های فضایی زمینی شده است. همچنین برای افزایش قابلیت اجرایی برنامه‌ها و مشخص شدن نقاط ضعف و قوت گزینه‌ها، به تولید و انتشار اطلاعات با کیفیت بالا اقدام گردیده است. این اطلاعات به شیوه‌های گوناگون در دسترس شهروندان، سازمان‌ها و گروه‌های سودبر قرار می‌گیرند. الگوهای مشارکت مردم در فرایند تصمیم‌گیری

با استفاده از طبقه‌بندی PPU می‌توان میزان واقعی خسارت زمین‌های کشاورزی را مشخص کرد

رشد جمعیت شهرنشین و توسعه فیزیکی شهرها، به ویژه در کشورهای در حال توسعه، کارشناسان و محققان مسائل شهری را به تفکر درباره استفاده درست از زمین وا داشته است

مربوط به برنامه‌ریزی کاربری زمین شامل موارد زیر است.
الف) معرفی به همراه بازخورد^{۲۰}

جلسات در مورد کاربری زمین با شرکت گروه‌های شهری و پرسنل اجرایی بسیاری از نهادها و سازمان‌های ذی ربط برای بررسی شرایط، منابع و رویه‌های استانی براساس تحلیل‌های فضایی زمین شروع می‌شود. در این جلسات هر یک از تصمیم‌گیران در برنامه‌ریزی کاربری اراضی به سخنانی در مورد گزینه‌های پیشنهادی خود می‌پردازد. جلسات تعیین کاربری زمین شامل مذاکراتی است که زمینه اطلاع مستقیم از دیدگاه‌های شرکت کنندگان و کاربرد آنها را در اطلاعات فضایی مکانی فراهم می‌آورد.

ب) آزمایش مسائل مورد علاقه:

در بزرگ‌ترین مجامع کاربری اراضی استانی (با بیش از ۳۰۰ شرکت کننده) حدود ۲۵ نقشه با مقیاس بزرگ (۴۸×۳۶ Inche) ارائه می‌شود. به شرکت کنندگان نیز فرصت بررسی کوتاهی پس از مشاهده کامل داده می‌شود، همراه با پرسش‌هایی در مورد اینکه چگونه آنها خود را در فناوری فضایی مکانی درگیر سازند. شرکت کنندگان، نقشه‌ها و جدول پیشنهادی را ارزیابی و پیشنهادهای جدیدی را ارائه می‌کنند.

ج) آزمایش ویژه:

در این مجمع دیدگاه‌های شرکت کنندگان در مورد

خاصی یافته است. که بهره گیری از دستاوردهای آن در نظام برنامه ریزی کاربری اراضی ضروری و مفید خواهد بود. این سیستم ها به شیوه های گوناگونی مانند شناسایی دقیق ویژگی های طبیعی سکونتگاه های شهری، شناسایی وضعیت روند توسعه کاربری های مسکونی، صنعتی، تجاری و نظایر اینها در زمین های مرغوب کشاورزی از طریق تصاویر ماهواره ای و طبقه بندی هر کدام آنها به صورت لایه های اطلاعاتی، جزئیات واقعی وضع موجود را به دست می دهد. با آگاهی از این گونه اطلاعات و شناخت آنها، برنامه ریزان و مدیران شهری حساسیت زیادی نسبت به خطرات ناشی از عوامل طبیعی - نظیر فرسایش، شیب های خطرناک، استمداد طبیعی منطقه برای حوادث طبیعی مانند زمین لرزه، سیل، آتشفشان، رانش و نظایر اینها از خود نشان می دهند. نیز با برنامه ریزی بهینه به ساماندهی کاربری ها و همچنین مکان گزینی صحیح کاربری های شهری متناسب با فاکتورهای طبیعی خواهند پرداخت. از این طریق بسیاری از پیامدهای ناگوار ناشی از حوادث طبیعی در مناطق شهری کاهش پیدا می کند. همچنین با شناسایی و طبقه بندی کاربری های مختلف، ارزش واقعی زمین های شهر از طریق روش PPI ارزیابی می گردد. با توجه به اهمیت بوم شناختی و ارزش ذاتی این زمین ها برای شهر و منطقه، تدوین ضوابط قانونی مانند قوانین اتخاذ شده در ایالت ویومینگ آمریکا (WOL) از طریق اطلاعات فضایی و توانمندی GIS اجتناب ناپذیر است. مهم ترین جنبه این تحقیق ایجاد سهیلات از طریق نرم افزارهای پشتیبانی GIS برای مشارکت مردم و گروه های ذینفع در فرایند تصمیم گیری نظام برنامه ریزی کاربری اراضی است. از این طریق ابهامات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نفاذ ضمت و فواید گزینه های پیشنهادی برنامه ریزان روشن می گردد، و زمینه تحقق هر چه بهتر اهداف برنامه ریزی کاربری اراضی ایجاد می شود.

در این تحقیق مشاهده شد که ارتباط و همکاری علمی فنی دانشگاه ها با سازمان های مرتبط با اسناد در ارائه قابلیت های GIS به شیوه های گوناگون - مانند دسترسی به اطلاعات واقعی فضایی گوناگون، زمینه سازی برای مشارکت شهروندان در امر برنامه ریزی، هدایت پرسنل اجرایی سازمان ها در استفاده از این سیستم ها، نهادینه شدن استفاده از این سیستم ها و بالاخره تحقق اهداف برنامه ریزی - تجارب ارزنده و مفیدی را به دست داده است.

کاربری به دسته های کوچک تر طبقه بندی می شود و از آنها خواسته می شود که نواحی توسعه مسکونی آینده را نشان دهند. نقشه ها شاخص های مربوط به موقعیت ها و محدودیت های توسعه را تصویر می کنند. نقاط مختلف معرف تعداد سکنه متفاوت (رنگ نقطه) و توابع توسعه (اندازه نقطه) است.

د) بازخورد^{۱۵} براساس وب (Web):

در اینجا یک رشته راهنماهای برنامه ریزی شده، چگونگی کاربرد فناوری های اطلاعات زمینی و مکانی و داده ها را از چند جنبه کاربری زمین تشریح می کنند و به صورت کیبی هارد^{۱۶} و براساس فرمت های اینترنت در دسترس کاربران قرار می گیرند. از کاربران خواسته می شود که بازخوردهای اطلاعات و همچنین نظریات خود را در مورد گزینه های پیشنهادی برنامه ریزی کاربری زمین از طریق mail و یا فرم های بررسی دیدگاه ها ارائه بدهند.

هدف اصلی از این فعالیت ها این است که داده ها و اطلاعات فضایی مکانی مربوط به تصمیم گیری برنامه ریزی کاربری زمین به راحتی در اختیار عموم شهروندان قرار گیرد و از طریق نرم افزارهای GIS همانند سیستم های پشتیبانی "WHAT IF"، مشارکت مستقیم شهروندان و گروه ها در فرایند برنامه ریزی فراهم آید. از این طریق نیازها و ملزومات کلی گزینه های پیشنهادی مختلف توسعه بررسی می گردند. این امر نهایتاً موجب کاهش اختلاف متخصصان و سیاستمداران با مردم و احساس تعلق و مسئولیت مردم در فرایند و اجرای اهداف خواهد شد.

نتایج حاصل از کاربرد فناوری در قالب نرم افزارهای GIS برای مشارکت شهروندان، نشان از انگیزه فراوان آنها برای درگیر شدن با موضوعات کاربری زمین در سطح دانش کامپیوتری دارد. مشاهدات نشان می دهد که ۹۲ درصد از شرکت کنندگان به کامپیوتر و ۷۰ درصد به اینترنت دسترسی داشته اند. عمده شرکت کنندگان نقشه مرکب و پیچیده ای را انتخاب کرده اند که دارای فاکتورهای متعددی برای مدیریت توسعه است. مثلاً گروه های مربوط به مسئولان توسعه که کشاورزان و مأموران انتخاب شده شهری روستایی محیط زیست هستند، تمام نقاط خود را نزدیک نواحی مسکونی شهری، و به دور از سزارخ کشاورزی انتخاب می کنند. این استراتژی رشد بر مبنای توسعه پایدار را می رساند و تمام گروه ها تجزیه و تحلیل های فضایی و گزارش های متنی حاصل از تجزیه و تحلیل موضوعات تصمیم گیری را درک می کنند.

نتیجه گیری

هم اکنون فناوری سامانه اطلاعات چنداقیایی GIS در بهبود نظام برنامه ریزی کاربری اراضی اهمیت

مطلب
PRIVATE LAND - USE PLANNING http://
Beneison Wendy L- GIS A TOOL FOR
/proc 9/7 1- Oakleaf, James R# and
/ / gis east.com / library / userconf
STUDY FROM A PREDOMINANTLY A
PRESERVING FARMLAND: A CASE
2001# 2- FAZAL S. THE NEED FOR
obsavil# com/vocate / Landurban
GRARIAN ECONOMY (INDIA), WWW#
GIS - Enhanced and use planning in Dane
B# and Suphin T and Chenoweth R
paper# 3- VENTURA, Si Nieman#
WWW nocat# uos# edu/Venius/ppgis/
County, Wisconsin, http://
Eenable Intelligent Growth Now, 1999#
Creating a Diverse Environment through
4- Follet# k# mt Design Dane
-capital information system for land use
4# The use of remote sensing and geog
district, 2001# 5- Ahednead, M & Hyon,
planning for settlement in part of sieman
- کلاسیک ترین اثر این اثر، اثر موزار # What
برنامه ریزی کاربری زمین در منطقه ملی مسکونی، منطقه
مدیریت شهری، شماره ۱
۹- سبیل نوا احمد، مفهومی بر کاربری زمین شهری، کتاب
سازمان برنامه ریزی و تحقیقات شهری، تهران
۱۰- زرینی، کریم الله، برنامه ریزی شهری، چاپ دوم، سازمان
سازمان زمین و نقشه برداری، دانشگاه تهران، تهران
۱۳۷۸

پرفروش
۱- این تحقیق به وسیله گروه آموزشی مرکز تحقیقات توسعه و عمران
به کشور استرالیا در طول دوره آموزشی (مطالعه به عنوان
بوفه) این دوره صورت گرفته است
2- Methodology
3- Geomorphology
4- Sahasrampur
5- Allapradesh
6- Ghetto
7- Potential Productive Unit
8- Calculata
9- Wyoming
10- Wyoming Open Lands
within an Area of Mutual Interest
11- All Landowners
12- Spatial Data And Visualization Center
13- Integration information systems
14- Wisconsin Down County
۱۵- سیستم نرم افزاری پشتیبانی برنامه ریزی اراضی به وسیله
مطالعه که زمینه مشارکت گروه ها و نمایندگان و شهروندان
را در طرح های شهری، ارائه شیوه های تعاملی داده های
گروه های مختلف و خروجی ها، به صورت نقشه
گزارش های قابل فهم، امکان پذیر می سازد
16- Land Information and Computer
Graphics Facility
17- Faed-bank
18- Hard-copy

کارشناس حقوقی

حسین احتشامی

مشاور دفتر حقوقی وزارت کشور

استحقاقی شهرها انحصارا مصروف عمران و آبادی نقاط و روستاهای واقع در این منطقه خواهد شد.

۵- توضیحا ذکر می‌گردد که اصلاحات جرم قانونی موضوع بند ۲ ماده ۹۹ قانون شهرداری و جرم استحقاقی موضوع تصویب نامه است که انحصارا مقررات و قوانین سازمان زمین شهری درباره آن جاری است، دو مقوله جداگانه اند، با این حال چنانچه جرم قانونی منطبق با جرم استحقاقی باشد، در این حالت مقررات و قوانین شهرداری جاری است، دو صورت وسیع تر بودن جرم استحقاقی از جرم قانونی، مقررات و قوانین زمین شهری و این نامه احداث بنا در خارج از جرم شهرها (مصوب سال های ۱۳۵۵) درباره این منطقه (حد فاصل بین متهی الیه جرم قانونی و جرم استحقاقی) جاری و ساری می‌گردد.

□ نظر به ابهاماتی که در قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشوری و انتخاب شهرداران وجود دارد، خواهشمند است در خصوص موارد ذیل اعلام نظر فرمایید:

- ۱- صدور حکم ماموریت شهرداران (موضوع ماده ۸ این نامه حقوق و مزایای شهرداران) بر عهده چه مرجعی است؟
 - ۲- صدور حکم ماموریت و پرداخت فوق العاده روزانه و حق الزحمه شرکت در جلسات اعضای شوراها به چه نحوی است؟
 - ۳- در مورد سازمان دبیرخانه شوراهای شهر چه اقداماتی بایستی انجام شود؟
 - ۴- چنانچه جلسات شورا در وقت اداری تشکیل گردد و تعدادی از اعضای شوراها نیز استخدام دستگاههای دولتی باشند، آیا برای این گونه اعضا مرخصی صادر می‌شود یا ماموریت؟ در هر صورت چگونگی آن را بیان فرمایید.
 - ۵- سابقه کار آموزشی (کارکنان آموزش و پرورش) او یا سابقه کار کارکنان ادارات دیگر که شغلشان فنی نیست، جزء سوابق اجرایی مندرج در آیین نامه شرایط احراز تصدی سمت شهردار احتساب می‌شود یا خیر؟
 - ۶- آیا سابقه کار در بخش خصوصی (مثل بیمه‌نگاری و جز آن) نیز جزء سابقه اجرایی محسوب می‌شود یا خیر؟
 - ۷- اگر فردی از کارکنان شهرداری در شهر محل خدمت خود به عضویت شورا پذیرفته شود و سپس از عضویت در آن استعفا کند، آیا شهرداری می‌تواند وی را مجددا در شغل قبلی به کار گیرد یا خیر؟ در صورت مثبت بودن پاسخ، مدتی که وی در شهرداری اشتغال نداشته است احتساب می‌شود یا نه؟ چنانچه فرد مذکور عضو شورا باقی بماند، رابطه استخدامی او با شهرداری و نحوه احتساب خدمت وی چگونه است؟
- چنانچه فردی از کارکنان شهرداری از شغل خود برای شرکت در انتخابات شورای شهر محل خدمت خود یا شهر دیگری استعفا کند و رای لازم را برای عضویت در شورا به دست نیاورد، در هر صورت نحوه بازگشت به کار وی و مدتی که استعفا کرده است چگونه خواهد بود؟

مشاوره حقوقی این شماره به سئوالاتی در این زمینه‌ها

پاسخ می‌دهد: ساخت و ساز بدون مجوز در حوزه استحقاقی شهر و نقش شهرداری‌ها؛ ابهامات قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی؛ نحوه اجرای کاربری تجاری در زمین‌های تحت مالکیت دولت؛ و نحوه رسیدگی به تخلفات بناهای مسکونی. این پاسخ‌ها صرفا در برگرفته نظر مشاور حقوقی مآهنامه اند.

□ از نظر تقسیمات کشوری دو محدوده استحقاقی و خدماتی (قانونی) برای شهرها در نظر گرفته شده است و بر همین اساس شهرداری‌ها به استناد قانون اقدام به ارائه خدمات در محدوده قانونی می‌کنند. حال در بی توسعه شهرها و در محدوده استحقاقی افرادی بدون مجوز به ساخت و ساز واحدهای مسکونی و جز آن می‌پردازند. در مواقعی هم شهرداری‌ها هیچگونه اشراف و نظارتی به این گونه اماکن ندارند. از سوی دیگر، با مراجعه افراد ذی نفع به مراجع ذی ربط (بخشداری‌ها و شهرداری‌ها) به منظور تقاضای تسهیلات و خدمات، ارگان‌های یاد شده به دلیل فقدان دستورالعمل مدون قادر به پاسخگویی به آنها نیستند. این روند موجب گردیده است که شهرها به صورت غیراصولی و بدون رعایت ضوابط شهرسازی توسعه یابند و عملا مالکان این گونه اماکن خود را محق ارائه خدمات بدانند. با توجه به مراتب مذکور، خواهشمند است اعلام نظر فرمایید.

□ کاربرد اصطلاحاتی چون جرم، محدوده استحقاقی و جز اینها در قالب طرح‌های جامع و هادی که در اجرای ماده ۹۹ قانون شهرداری ایجاد می‌شود، صرفا برای شهرداری‌ها مفهوم می‌یابد و واحدهای تقسیماتی که جنبه سیاسی دارند در این مقوله مداخلتی ندارند.

۲- حاکمیت قانونی شهرداری‌ها با توجه به ماده ۲۲ قانون توزیع و ماده صد قانون شهرداری و کلیات قانون بر تمامی نقاطی که در داخل محدوده قانونی و جرم قانونی شهر واقع اند استوار می‌یابد. لذا هرگونه ساخت و سازی در داخل محدوده‌های پیش گفته می‌بایست قبل از شروع عملیات ساختمانی، با هماهنگی شهرداری محل صورت گیرد و موافقت و جواز لازم برای آنها صادر گردد.

۳- اماکن و نقاطی که در اثر توسعه جرم قانونی به بی‌کمره شهر ملحق می‌شود، به دلیل اینکه قانون شهرداری در این باره قیلا حاکمیت نداشته است، به همان کیفیت پذیرفته می‌شود و کمسیون‌های ماده صد نیز در صورت طرح موضوع، رای به رفع تعرض خواهند داد.

بدیهی است پس از الحاق آنها و در صورت بروز تخلف در این مورد، مقررات و قوانین شهرداری جاری است.

۴- با توجه به قانون الحاقی سه بند و یک تبصره به ماده ۹۹ قانون شهرداری‌ها، ۸٪ عوارض استحصالی از جرم قانونی و حوزه

۱- چون مرجع صدور حکم انتصاب در واقع استناداری است، فاذا تا مرجع صدور حکم ماموریت شهر داران نیز همان مرجع است.

۲- صدور حکم ماموریت و پرداخت فوق العاده روزانه و حق الزحمه شرکت در جلسات اعضای شوراها، مطابق آیین نامه اجرایی تشکیلات، انتخابات داخلی و امور مالی شوراهای اسلامی شهر و دستورالعمل بودجه شوراها خواهد بود.

۳- در مورد سازمان اتاری دبیرخانه شوراهای شهر، وفق تبصره بند ۸ ماده ۶ آیین نامه تشکیلات انتخابات داخلی و امور مالی شوراهای اسلامی شهر عمل خواهد شد.

۴- اعضای شورای شهر چون برای حضور خود در شورا حق الزحمه دریافت می کنند، لذا باید مرخصی بگیرند.

۵- کلیه سوابق خدمت اشخاص در دستگاه های دولتی و عمومی برای تصدی پست شهرداری سابقه کار اجرایی محسوب می شود.

۶- سابقه کار در بخش خصوصی سابقه اجرایی محسوب نمی شود.

۷ و ۸- براساس نظریه سازمان مدیریت و برنامه بودجه کشور (واحد حقوقی) شاعلان شهرداری که برای عضویت در شوراهای اسلامی شهر محل استعفاء می کنند، حق بازگشت به خدمت را ندارند لکن به نظر عشورتی این جانب، با عنایت به منطوق بند ۲ ماده ۲۸ قانون شوراها که تصریحاً استعفا را متوجه کاندیدانوری (نامزدی) کرده است، لذا محدوده زمانی استعفا معطوف است به زمان برگزاری انتخابات شوراها؛ که در صورت عدم موفقیت طرد مستعفی، منطبق با بازگشت به خدمت وی منع قانونی ندارد. با این حال نظریه ابراز شده سازمان مذکور به دلیل مرجع بودن در شکل غالب به صورت بخشنامه به کلیه شهرداری ها ابلاغ گردیده و ضمناً املاک تصمیم گیری است.

□ خواهشمند است نظریه مشورتی و ارشادی در خصوص نحوه اجرا و مشمول بودن اراضی تحت تملک دولت (وزارت مسکن و شهرسازی) یا کاربری تجاری، مرتبط با ۱۰٪ مقرر در قانون نحوه تقویم و ابنیه و املاک و اراضی مورد نیاز شهرداری ها مصوب ۱۳۷۰/۷/۲۸ را برای تعیین تکلیف این گونه اراضی ارائه فرمایید.

○ به نظر این مشاور، حکم تبصره ۶ ماده واحده قانون نحوه تقویم ابنیه، املاک و اراضی مورد نیاز شهرداری ها مصوب سال ۱۳۷۰ راجع به احساب سهم شهرداری از محل ۱۰٪ از اراضی و واحدهای مسکونی و جز آن به طور عام است و می تواند اراضی یا کاربری تجاری را نیز شامل گردد.

□ با عنایت به دستورالعمل شماره ۸۶۱۶/۱۳/۳۴-۷۱۴/۳۸ وزیر وقت کشور در خصوص نحوه رسیدگی به تخلفات بناهای مسکونی احداتی قبل از تاریخ ۶۶/۱/۱، چون برخی از کمیسیون های ماده صد در تفسیر تبصره ذیل آن با تردید مواجه گردیده اند، خواهشمند است در جهت رفع ابهام و وحدت رویه در صدور آرای کمیسیون های ماده صد این دبیرخانه نسبت به موارد و موضوعات ذیل بررسی و اعلام نظر فرمایید:

۱- منظور از تبصره ذیل دستورالعمل، پرونده های موجود در دبیرخانه کمیسیون های ماده صد در زمان ابلاغ آن است، یا کلیه پرونده های ارجاعی بعدی را شامل می گردد؟

۲- آیا کمیسیون می تواند با تفکیک تخلفات (مثلاً تخلف کسری پارکینگ از تخلف زیر بنا) قسمتی را مشمول جریمه کند و مابقی را برای رعایت بخشنامه به شهرداری منطقه اعاده دهد؛ و یا می بایست کلیه تخلفات در کمیسیون ماده صد مورد بررسی قرار گیرد؟ نیز در صورتی که شهرداری های مناطق بدون لحاظ دستورالعمل مذکور مستمراً اقدام به ارسال سوابق به کمیسیون های ماده صد کنند، نحوه عملکرد کمیسیون ها می بایست چگونه باشد؟

○ ۱- با توجه به اینکه بخشنامه مذکور به جانشینی انجمن سابق به وسیله وزارت کشور در محدوده اختیارات حاصله تصویب و صادر گردیده و تاکنون ملغی نشده است، بنابراین شاعل کلیه پرونده های ارجاعی بعدی با رعایت مفاد بخشنامه نیز می شود؟

۲- با عنایت به اینکه مفاد بخشنامه به عنوان مصوبه انجمن شهر سابق خود دارای مبنای قانونی است، کمیسیون مخیر است با تفکیک موضوع قسمتی را مشمول جریمه سازد و مابقی را برای رعایت بخشنامه به شهرداری منطقه اعاده کند؛ و یا اینکه با توجه به اختیارات قانونی خود نسبت به کلیه تخلفات رسیدگی و تصمیم گیری کند.

۳- در صورتی که شهرداری های مناطق بدون لحاظ دستورالعمل، اقدام به ارسال سوابق به کمیسیون های ماده صد کنند، به دلیل اینکه کمیسیون ماده صد دارای جایگاه قانونی خاص مربوط به خود است، می تواند مفاد بخشنامه را ملاک عمل قرار دهد و یا کلیه تخلفات را رسیدگی کند.

نقل از شماره: ۱۶۲۸۴/۱۰/۲۸-۱۳۷۹/۱۰/۳۰ روزنامه رسمی شماره: ۴۶۶/۷۷/۱ و ۳۲۷/۷۸/۱۳۷۹/۹/۳۰

تاریخ: ۱۳۷۹/۷/۱۰ شماره دادنامه: ۲۱۸ و ۲۱۹
کلاس پرونده: ۴۶۶/۷۷ و ۳۲۷/۷۸
مرجع رسیدگی: هیئت عمومی دیوان عدالت اداری
شاکلی: ...

موضوع شکایت و خواسته: ابطال بخشنامه شماره ۸۱۱/۱۳۳-۳ مورخ ۱۳۶۹/۱۱/۱۷ اداره کل شهرسازی و معماری شهرداری تهران

مقدمه: شکات طی دادخواست های تقدیمی اعلام داشته اند، شهرداری به اعتبار بخشنامه شماره ۸۱۱/۱۳۳-۳ مورخ ۱۳۶۹/۱۱/۱۷ مغایر با قانون شهرداری ها ساختمان احداتی قبل از ۴۹/۷/۹ را مشمول مفاد تبصره ذیل بند ۲۴ ماده ۵۵ از قانون شهرداری ها می داند.

این بخشنامه مغایر با قانون، به ویژه تبصره ذیل بند ۲۴ ماده ۵۵ مصوب ۱۳۵۲/۵/۱۷ و تبصره های ۲ تا ۸ اصلاحی و تبصره های ۹ لغایت ۱۱ الحاقی مصوب ۱۳۵۸/۴/۲۷ است و نمی تواند حقوق مکتسبه افراد را در محل های استیجاری ایجاد شده سلب نماید. مدیر کل حقوقی شهرداری تهران در پاسخ به شکایت مذکور، طی نامه شماره ۳۱۷/۳۳۳۳۳ مورخ ۱۳۷۸/۱۲/۲۳ اعلام داشته اند، با توجه به اینکه پس از تصویب طرح جامع شهر تهران در تاریخ ۱۳۴۹/۲/۹ و متعاقباً تهیه طرح های تفصیلی از سوی مراجع ذی ربط و تعیین و تصویب کاربری و تراکم مجاز املاک، کلیه شهروندان مکلف به احداث بنا با اخذ پروانه ساختمانی از شهرداری

و استفاده از شبه‌احداثی مطابق مشخصات مترجم در پروانه صادره و همچنین وفق کاربری پیش‌بینی شده در طرح‌های جامع و تفصیلی گردیده‌اند. لذا بر همین اساس اداره کل شهرسازی با توجه به لزوم تبعیت کلیه اراضی و ساختمان‌ها از کاربری مقرر در طرح‌های جامع و تفصیلی و همچنین با عنایت به امره بودن ضوابط شهرسازی مبادرت به صدور بختنامه شماره ۸۱۱/۱۲۲۰۲ مورخ ۱۳۶۹/۱۱/۱۷ مبنی بر قبول مدارک معتبر کسی قبل از مرداد ماه ۱۳۵۲ صرفاً در خصوص آن دسته از اراضی و ساختمان‌های احداثی در بعد از ۱۳۴۹/۲/۹ که دارای پروانه ساختمانی و همچنین کاربری مسکونی می‌باشند علاوه بر اینکه برخلاف ضوابط و مقررات امره شهرسازی دایر بر لزوم استفاده از بناهای احداثی وفق کاربری‌های مقرر در طرح‌های جامع و تفصیلی است، مضافاً بتأثیر صریح ماده صد قانون شهرداری می‌باشد و با عنایت به اینکه اداره کل شهرسازی ضمن لحاظ کلیه ضوابط و مقررات مربوطه فوق‌الذکر مبادرت به صدور بختنامه مورد بحث موضوع شکایت و انطباق آن با قوانین و مقررات مربوطه از آن هیئت محترم تقاضای رد شکایت مطروحه را دارد. هیئت عمومی دیوان عدالت اداری در تاریخ فوق به ریاست حجت‌الاسلام و المسلمین ذری نجف‌آبادی و با حضور رؤسای شعب بدوی و با حضور رؤساء و مستشاران شعب تجدیدنظر تشکیل و پس از بحث و بررسی و انجام مشاوره با اکثریت آراء به شرح آتی مبادرت به صدور رای می‌نماید.

رای هیئت عمومی

با توجه به تبصره ذیل بند ۲۴ ماده ۵۵ قانون شهرداری مصوب ۱۳۵۲/۵/۱۷ مبنی بر لزوم تعیین نوع استفاده از ساختمان‌ها در پروانه‌های ساختمانی و آثار مترتب بر تخلف مترجات پروانه از جهت مذکور از تاریخ قابلیت اجرای تبصره فوق‌الذکر، مفاد بختنامه شماره ۸۱۱/۱۲۲۰۲ مورخ ۱۳۶۹/۱۱/۱۷ شهرداری که آثار اجرایی تبصره مزبور را به قبل از تاریخ تصویب آن تسری و تعمیم داده است، مغایر قانون تشخیص داده می‌شود و بختنامه مزبور مستنداً به قسمت دوم ماده ۲۵ قانون دیوان عدالت اداری ابطال می‌گردد.

رئیس هیئت عمومی دیوان عدالت اداری - قریب‌علی ذری نجف‌آبادی
نقل از شماره: ۱۶۲۸۴-۱۰/۲۸-۱۳۷۹/۱۰/۲۸

روزنامه رسمی

شماره: ۳۵/۷۸ و ۱۳۷۹/۹/۱
تاریخ: ۱۳۷۹/۷/۱۰
شماره دادنامه: ۲۱۶
کلاس پرونده: ۳۵/۷۸
مرجع رسیدگی: هیئت عمومی دیوان عدالت اداری
شاکی: اداره کل حقوقی شهرداری تهران
موضوع شکایت و خوانسته: اعلام تمارض آزادی حادره از شعب ۲ و تجدیدنظر دیوان عدالت اداری

مقدمه: الف) ۱- شعبه اول در رسیدگی به پرونده کلاسه ۳۶۹/۷۲ موضوع شکایت... به طرفیت شهرداری منطقه ۷ تهران به خواسته اعتراض به رای شماره ۹/۶۱ مورخ ۱۳۷۴/۱/۲۱ کمیسیون تجدیدنظر ماده صد قانون شهرداری به شرح دادنامه شماره ۲۹۵ مورخ ۱۳۷۶/۳/۲۱ چنین رای صادر نموده است: با بررسی محتویات پرونده و مستندات ابرازی شاکی از جمله پروانه‌های کسب و دادنامه شماره ۳۶ مورخ ۱۳۶۴/۳/۲۲ شعبه ۱۶۹ دادگاه کیفری ۲ تهران و پایان کار مورخ ۱۳۶۷/۲/۱۲ و توجهاً به تبصره ۹ ماده صد

و خروج مورد از شمول تبصره بند ۲۴ ماده ۵۵ قانون شهرداری. شکایت شاکی وارد تشخیص و رای به نقض رای معترض عنه و ارجاع پرونده به کمیسیون هم‌عرض صادر نموده است. ۲- شعبه دوم تجدیدنظر در رسیدگی به پرونده کلاسه ۵۶۳/۷۶/۲ موضوع تقاضای تجدیدنظر اداره کل حقوقی شهرداری تهران نسبت به دادنامه شماره ۳۹۵ مورخ ۱۳۷۶/۳/۲۱ صادره از شعبه اول دیوان در پرونده کلاسه ۳۹۶/۷۴ به شرح دادنامه شماره ۱۲۴۵ مورخ ۱۳۷۷/۸/۲۵ اعتراض را با توجه به مندرجات لایحه اعتراضیه و سایر محتویات پرونده وارد تشخیص [تأیید] و با تسخ دادنامه بدوی شکایت وارد نموده است. ب) ۱- شعبه هفتم در رسیدگی به پرونده کلاسه ۲۷۱/۷۴ و ۲۷۰ موضوع شکایت... به طرفیت شهرداری منطقه ۷ تهران و کمیسیون ماده صد به خواسته رسیدگی به رای شماره ۵۱۰ مورخ ۱۳۷۲/۵/۵ و ۶۱ مورخ ۱۳۷۴/۱/۲۱ صادره از کمیسیون‌های بدوی و تجدیدنظر ماده صد مبنی بر تعطیل و رفع خلاف ساختمان‌های احداث شده بدون مجوز و نقض آنها به شرح دادنامه شماره ۴۸ و ۴۹ مورخ ۱۳۷۷/۱/۱۸ چنین رای صادر نموده است: چون در مورد صدور رای شماره ۶۱ مورخ ۱۳۷۴/۱/۲۱ صادره از کمیسیون تجدیدنظر ماده صد با توجه به پروانه‌های کسب و دادنامه شماره ۳۶ مورخ ۱۳۶۴/۳/۲۲ صادره از شعبه ۱۶۹ دادگاه کیفری ۲ تهران و پایان کار مورخ ۱۳۶۷/۲/۱۲ و با عنایت به تبصره ۹ ماده صد قانون شهرداری‌ها و به لحاظ اینکه مورد از شمول تبصره بند ۲۴ ماده ۵۵ قانون شهرداری‌ها خارج بوده است، بر وفق ضوابط و مقررات مربوطه عمل شده است؛ لذا خوانسته نامبرده موجه می‌باشد و حکم به ورود شکایت مطروحه صادر و رای مذکور نقض و لزوم رسیدگی مجدد به موضوع در کمیسیون هم‌عرض صادر می‌گردد. ۲- شعبه سوم هیئت تجدیدنظر در رسیدگی به پرونده کلاسه ۱۸۸/۷۷ موضوع تقاضای تجدیدنظر اداره کل حقوقی شهرداری تهران نسبت به دادنامه شماره ۴۸ و ۴۹ مورخ ۱۳۷۷/۱/۱۸ صادره از شعبه هفتم دیوان در پرونده کلاسه ۲۷۱/۷۴ و ۲۷۰ به طرفیت... به شرح دادنامه شماره ۶۲۲ مورخ ۱۳۷۷/۵/۲۰ دادنامه بدوی را در حدی که مقتضی رسیدگی مجدد در کمیسیون موضوع ماده صد قانون شهرداری می‌باشد، با توجه به رای شماره ۳۶ مورخ ۱۳۶۴/۳/۲۲ صادره از شعبه ۲ تهران تأیید نموده است. هیئت عمومی دیوان عدالت اداری در تاریخ فوق به ریاست حجت‌الاسلام و المسلمین ذری نجف‌آبادی و با حضور رؤسای شعب بدوی و رؤساء و مستشاران شعب تجدیدنظر تشکیل و پس از بحث و بررسی و انجام مشاوره با اکثریت آراء به شرح آتی مبادرت به صدور رای می‌نماید.

رای هیئت عمومی

نظر به نفوذ و اعتبار اسناد و مدارک رسمی از جمله حکم قطعی مراجع قضایی در تعیین تکلیف اختلاف طرفین در نوع استفاده از ساختمان مورد نظر و ضرورت تعیین محدوده تجاری آن براساس مستندات معتبر، دادنامه شماره ۶۲۲ مورخ ۱۳۷۷/۵/۲۰ شعبه سوم تجدیدنظر نسبتاً مبنی بر نقض رای کمیسیون ماده ۱۰۰ قانون شهرداری و رسیدگی ماهوی مجدد به موضوع یا رعایت جهت فوق‌الذکر موافق اصول و موازین قانونی تشخیص گردید. این رای مطابق قسمت اخیر ماده ۲۰ قانون دیوان عدالت اداری برای شعب دیوان و سایر مراجع مربوطه در موارد مشابه لازم‌الاجراست.

رئیس هیئت عمومی دیوان عدالت اداری - قریب‌علی ذری نجف‌آبادی

مشاور اداری - مالی

جمشید رضایی

کارشناس دفتر حقوقی وزارت کشور

کارکنان شهرداری مبادرت به ساخت و ساز غیرمجاز ورزد، می‌بایست با وی به مانند سایر متخلفان ساختمانی برخورد کرد؛ یعنی می‌بایست پرونده وی در کمیسیون ماده صد مطرح و وفق رای صادره عمل شود. ولی اگر تخلفات مذکور با سوء استفاده از مقام و موقعیت اداری صورت گرفته باشد، موضوع مشمول بند ۳۰ ماده ۹ قانون رسیدگی به تخلفات اداری است و قابل طرح در هیئت رسیدگی به تخلفات اداری است. نکته مهم در اینجا این است که ارجاع پرونده متخلف به هیئت مانع از رسیدگی به تخلفات ساختمانی وی در کمیسیون ماده صد نمی‌گردد.

□ شخصی بازنشسته یکی از ادارات دولتی است و به موجب مصوبه شورای سازمان اتوبوسرانی به سرپرستی سازمان اتوبوسرانی منصوب شده است. حال با توجه به اینکه سازمان با مشارالیه قرار دادی برای کار معین در مقابل مبلغ معین می‌بندد و هیچ حکمی برای ایشان صادر نمی‌گردد، آیا صنوعیت قانونی دارد یا خیر؟ در شهرداری چگونه؟

○ در بند «و» تبصره ۴ قانون بودجه سال ۱۳۸۱ کل کشور، به تصریح چنین آمده است: «اشتغال به کار افراد بازنشسته در وزارتخانه‌ها، مؤسسات دولتی و کلیه دستگاه‌های موضوع ماده ۲ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی و مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی و مؤسسات و شرکت‌های وابسته به تابع آنها، و هر دستگاهی که به نحوی از انحاء از بودجه کل کشور استفاده می‌کند، جز با تصویب هیئت وزیران تحت هر عنوان ممنوع است (اینبارگران تا قبل از سی سال خدمت و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی از حکم این تبصره مستثنی‌اند). کلیه قوانین و مقررات خاص و عام مغایر با این بند در سال ۱۳۸۱ ملغی‌الامر است. نیز در حکم ماده ۸ قانون نحوه تعدیل نیروی انسانی دستگاه‌های دولتی مصوب ۱۳۶۶/۱۰/۲۷ چنین ذکر شده است: «اشتغال به کار کلیه بازنشستگان و نیز کسانی که سنوات خدمت آنان براساس قوانین و مقررات استخدامی باز خرید شده است در وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، مؤسسات و شرکت‌های دولتی و شهرداری‌ها ممنوع است و در صورت نیاز دولت به تخصص بعضی از این افراد، اشتغال آنان به صورت غیررسمی و برای مدت معین یا تصویب هیئت وزیران مجاز خواهد بود.»

با توجه به آنچه ذکر شد با تصاب بازنشسته مورد نظر به سرپرستی سازمان اتوبوسرانی بدون مصوبه هیئت وزیران غیرقانونی است، مگر اینکه شخص مورد نظر اینبارگر یا عضو هیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی باشد. چون این موضوع مکرراً و به اشکال مختلف از ماهنامه سؤال می‌شود، لازم به توضیح است که نوع به کارگیری اشخاص بازنشسته و اینکه با قرارداد باشد یا غیر آن، تأثیری در صورت مسئله نمی‌کند؛ زیرا مقنن اشتغال به کار این اشخاص را تحت هر عنوان ممنوع اعلام کرده است.

□ شخصی هم عضو شورای اسلامی شهر است و هم کارشناس رسمی دادگستری؛ آیا شورا می‌تواند در مواقعی که

مشاوره اداری - مالی این شماره، به پرسش‌هایی از این دست پاسخ می‌گوید؛ تخلفات کارمندان شهرداری؛ اشتغال بازنشستگان در مؤسسات دولتی؛ موارد منع کارشناسان رسمی دادگستری از انجام کارشناسی؛ و شرایط و چگونگی معافیت خانواده‌های شهدا، آزادگان و جانبازان از پرداخت عوارض ساخت مسکن. در ادامه آن نیز چند رای دیوان عدالت اداری آمده است. لازم به ذکر است که پاسخ‌ها صرفاً در بردارنده دیدگاه‌های مشاور اداری - مالی‌اند.

□ آیا شهردار می‌تواند کارمندی را که غیبت کرده است توبیخ و این را در پرونده وی درج کند؟ اگر یکی از کارکنان شهرداری ساخت و ساز غیرمجاز داشته باشد برخورد شهرداری با وی چگونه می‌تواند باشد؛ حال آنکه کارمند مذکور تمام مراحل گرفتن مجوز ساخت (تشکیل پرونده، اثبات مالکیت، کارشناسی، تعیین بروکف، پرداخت حق بیمه اجباری و جز آن) را گذرانده باشد؟ قانون حاکم بر رسیدگی به تخلفات کارمندان شهرداری کدام است؟

○ ۱- به موجب ماده ۸ قانون رسیدگی به تخلفات اداری مصوب ۱۳۷۲/۹/۷، قانون حاکم بر رسیدگی به تخلفات کارکنان شهرداری‌ها، قانون مذکور است.

۲- به موجب ماده یک این قانون رسیدگی به تخلفات اداری در هر یک از دستگاه‌های مشمول این قانون در صلاحیت هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری کارمندان است و هیچ یک از رؤسای دستگاه‌های مشمول نمی‌توانند راساً به اعمال تئیهات اداری مندرج در ماده ۹ نسبت به کارمندان متخلف بردارند، مگر مقامات مندرج در ماده ۱۲ و آن هم در حدود مقرر در ماده مذکور (ماده ۱۲- رئیس مجلس شورای اسلامی، وزیر، بالاترین مقام اجرایی سازمان‌های مستقل دولتی و سایر دستگاه‌های موضوع تبصره یک ماده یک این قانون و شهردار تهران می‌توانند مجازات‌های بندهای الف، ب، ج و د ماده ۹ این قانون را راساً و بدون مراجعه به هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری در مورد کارمندان متخلف اعمال کنند و اختیارات اعمال مجازات‌های بندهای الف، ب، ج و د را به معاونان خود و بندهای الف و ب را به استانداریان، رؤسای دانشگاه‌ها و مدیران کل تفویض کنند. در صورت اعمال مجازات‌ها به وسیله مقامات و اشخاص مذکور، هیئت‌های تجدید نظر حق رسیدگی و صدور رای مجدد در مورد همان تخلف را ندارند، مگر با تشخیص و موافقت کتبی خود آن مقامات و اشخاص، یا سایرین بحر شهردار تهران، دیگر شهرداران نمی‌توانند راساً به اعمال تئیهات اداری مندرج در بندهای الف، ب، ج و د ماده ۹ قانون رسیدگی به تخلفات اداری مبادرت ورزند (الف - اختیارات کتبی بدون درج در پرونده استخدامی؛ ب - توبیخ کتبی یا درج در پرونده استخدامی؛ ج - کسر حقوق و فوق‌العاده شغل یا عناوین مشابه حداکثر تا یک سوم از یک ماه تا یک سال و د - انفصال موقت از یک ماه تا یک سال). ۱- اینان می‌بایست پرونده متخلف را به هیئت بدوی رسیدگی به تخلفات اداری ارجاع کنند. ۳- اگر یکی از

موظف به انتخاب یک نفر از کارشناسان رسمی دادگستری برای اظهار نظر کارشناسی است، شخص مذکور را انتخاب کند؟

○ به موجب ماده ۲۶۱ قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور مدنی مصوب ۱۳۷۹/۱/۲۱، مواردی که کارشناس از انجام کارشناسی منع شده است همان مواردی است که قاضی از قضاوت در مورد پرونده منع گردیده است. این موارد در ماده ۹۱ قانون مذکور احصا شده است (دادرس در موارد زیر باید از رسیدگی امتناع ورزد و طرفین دعوا نیز می‌توانند او را رد کنند؛ الف قرابت نسبی یا سببی تا درجه سوم از هر طبقه بین دادرس با یکی از اصحاب دعوا وجود داشته باشد؛ ب - دادرس قیم یا مخوم یکی از طرفین باشد و یا یکی از طرفین میانبر یا متکفل امور دادرس یا همسر او باشد؛ ج - دادرس یا همسر یا فرزند او، وراثت یکی از اصحاب دعوا باشد؛ د - دادرس سابقاً در موضوع دعوی اقامه شده به عنوان دادرس یا داور یا کارشناس یا گواه اظهار نظر کرده باشد؛ ه - بین دادرس و یکی از طرفین و یا همسر یا فرزند او دعوی حقوقی یا جزایی مطرح باشد و یا در سابق مطرح بوده و از تاریخ صدور حکم قطعی دو سال نگذشته باشد؛ و - دادرس یا همسر یا فرزند او دارای نفع شخصی در موضوع مطرح باشد). هر چند در موارد مذکور عضویت شخص در شورای اسلامی شهر به عنوان مانعی برای انجام کار کارشناسی ارجاع شده به وسیله شورای شهر به کارشناس مستفاد نمی‌گردد، ولی از لحاظ منطقی و اصولی شایسته است که شورای اسلامی شهر از ارجاع کارشناسی به اعضای خود که کارشناس رسمی دادگستری نیز هستند، اجتناب ورزد تا خدشهای بر بیطرفی کارشناس - که یکی از اصول مبنایی کارشناسی است - وارد نشود.

□ همان طور که می‌دانید، به موجب تبصره ۱۵ قانون بودجه سال ۱۳۸۱ کل کشور خانواده معظم شهید، آزادگان و جانبازان بیست و پنج درصد به بالا از رعایت الگوی مصرف مسکن و برای یک بار از عوارض شهرداری برای پروانه ساخت تا یکصد و بیست متر مربع بنای مفید معافاند. چنانچه براساس پروانه صادر شده بنای مفید بیش از یکصد و بیست متر مربع باشد، آیا عوارض متراژ اضافی قابل وصول است یا خیر؟ آیا معافیت مذکور شامل عوارض دیگر شهرداری از جمله عوارض تفکیک نیز می‌شود یا خیر؟

○ ۱ - معافیت مورد نظر صرفاً ناظر بر بنای مفید تا ۱۲۰ مترمربع است و مزاد بر آن می‌بایست احتساب و وصول گردد. ۲ - این معافیت شامل عوارض تفکیک نیست.

رای وحدت رویه هیئت عمومی دیوان عدالت اداری، مبنی بر اینکه وصول کسور بازنشستگی سابقه خدمت غیررسمی مستخدم دولت پس از بازخرید خدمت وی جواز قانونی ندارد.

تاریخ: ۱۳۸۱/۸/۵ شماره دادنامه: ۲۷۱ کلاسه پرونده: ۴-۲/۷۹

مرجع رسیدگی: هیئت عمومی دیوان عدالت اداری،
شاکی: آقای ...

موضوع شکایت و خواسته: اعلام تعارض رأی صادره از شعب ۴ و ۲ و ۱۹ دیوان عدالت اداری.

مقدمه: الف - شعبه چهارم در رسیدگی به پرونده کلاسه ۱۴۴۲/۷۵ موضوع شکایت آقای ... به طرفیت وزارت پست و تلگراف و تلفن به خواسته اصلاح مجوز پرداخت کسورات

بازنشستگی از ۱۷ سال و یک ماهه به ۲۰ سال و هشت ماهه و دوازده روز به شرح دادنامه شماره ۹۵۹ مورخ ۱۳۷۶/۶/۲۶ چنین رای صادر نموده است: شاکی با داشتن مدت ۲۰ سال و ۸ ماه و ۱۰ روز خدمت قابل قبول از خدمت بازخرید شده است و با توجه به اینکه اداره پست استان کرمان دستور انتقال و واریز مدت ۱۷ سال و یک ماه کسورات ایشان را صادر نموده است که با توجه به اینکه مانعی برای واریز کسورات بازنشستگی بقیمانده سوابق شاکی وجود ندارد، علی هذا شکایت شاکی صحیح و ثابت تشخیص و حکم به ورود شکایت صادر می‌گردد.

ب - شعبه هفتم در رسیدگی به پرونده کلاسه ۲۷۶/۷۵ موضوع شکایت آقای ... به طرفیت اداره کل پست کرمان به خواسته اعتراض به عدم پرداخت مدت ۳ سال و ۵ ماه و ۲۰ روز کسور بازنشستگی به شرح دادنامه شماره ۲۱۴۱ مورخ ۱۳۷۶/۱۱/۳۰ حکم به الزام اداره کل پست کرمان به محاسبه و واریز کسور بازنشستگی سوابق خدمت نظام و دوران اشتغال پیمانی شاکی که به رسمی تبدیل شده صادر نموده است.

ج - شعبه نوزدهم در رسیدگی به پرونده کلاسه ۸۲/۷۶ موضوع شکایت آقای ... به طرفیت وزارت پست و تلگراف و تلفن و اداره کل پست استان کرمان به خواسته اصلاح مجوز پرداخت کسورات بازنشستگی از ۱۸ سال و ۷ ماه به ۲۶ سال و یک ماه به شرح دادنامه شماره ۹۱۶ مورخ ۱۳۷۷/۸/۴ با لحاظ اینکه جهت واریز و انتقال کسورات بازنشستگی باقی مانده سوابق شاکی منع قانونی وجود ندارد، شکایت شاکی را وارد تشخیص و حکم به ورود شکایت صادر نموده است.

د - شعبه چهارم در رسیدگی به پرونده کلاسه ۱۷۱۲/۷۷ موضوع شکایت آقای ... به طرفیت وزارت پست و تلگراف و تلفن و اداره کل پست استان کرمان به خواسته کسر تمون بازنشستگی به مدت ۶ سال و ۹ ماه و ۱۵ روز خدمت غیررسمی به شرح دادنامه شماره ۱۸۴۲ مورخ ۱۳۷۸/۸/۵ چنین رای صادر نموده است: با توجه به اینکه حسب بند ۴ دستورالعمل مورخ ۱۳۶۳/۹/۱۲ سازمان امور اداری و استخدامی کشور مستخدم می‌بایست شخصاً خوانستار کسور کسورات ایام خدمت غیررسمی خود باشد، و نظر به اینکه مشکلی عنه مکلف به تبعیت از دستورالعمل‌های سازمان اخیر الذکر می‌باشد از ناحیه مشکلی عنه در رابطه با شکایت مشارالیه تخلفی از مقررات مشهود نیست و لذا شکایت به کیفیت معروضه موجه به نظر نمی‌رسد و حکم به رد آن صادر و اعلام می‌گردد. هیئت عمومی دیوان عدالت اداری در تاریخ فوق به ریاست حجت الاسلام و المسلمین دری نجف آبادی و با حضور رؤسای شعب بدوی و رؤسا و مستشاران شعب تجدید نظر تشکیل و پس از بحث و بررسی و انجام مشاوره به اکثریت آرا به شرح آتی مبادرت به صدور رای می‌نماید.

رای هیئت عمومی

احتساب سوابق خدمت غیررسمی مستخدمین رسمی مشمول لایحه قانونی استخدام کشوری به منظور اعطای پایه و یا ارتقای گروه مستثنأً به ماده ۸۵ قانون مزبور و تبصره یک آن ماده ملازمه‌ای با رسمی شناختن سوابق مذکور از حیث بازنشستگی و الزام مستخدم دولت به پرداخت کسور بازنشستگی آن ندارد و حکم مقرر در تبصره ۲ آن ماده مفید اعتبار پرداخت کسور بازنشستگی مدت خدمت غیررسمی در زمان اشتغال به خدمت است. همچنین ماده واحده قانون نقل و انتقال حق بیمه و یا بازنشستگی مصوب ۱۳۶۵ مصحح

در قابلیت انتقال کسور بازنشستگی سابقه خدمت غیررسمی پس از بازخرید خدمت مستخدم دولت جواز قانونی ندارد. بنابراین دادنامه شماره ۱۸۴۷ مورخ ۱۳۷۸/۸/۵ شعبه چهارم بدوی مبنی بر رد شکایت موافق اصول و موازین قانونی تشخیص داده می شود.

این رای به استناد قسمت اخیر ماده ۲۰ اصلاحی قانون دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۷۸/۲/۱ بزی شعب دیوان و سایر مراجع ذی ربط در موارد مشابه لازم الاتباع است.

رئیس هیئت عمومی دیوان عدالت اداری - دری نجف آبادی

رای هیئت عمومی دیوان عدالت اداری، مبنی بر ابطال مصوبه مورخ ۱۳۷۸/۴/۱۴ شورای اسلامی شهر شیراز مبنی بر افزایش عوارض کارخانجات تولید نوشابه از یک درصد به پنج درصد تاریخ: ۱۳۸۱/۸/۲۴ شماره دادنامه: ۳۰۰ کلاس پرونده: ۲۵۷/۸۰

مرجع رسیدگی: هیئت عمومی دیوان عدالت اداری.

شاکی: شرکت سهامی خاص -

موضوع شکایت و خواسته: ابطال تصمیم متخذه در جلسه مورخ ۱۳۷۸/۴/۱۴ شورای اسلامی شهر شیراز.

مقدمه: شاکی طی دادخواست تقدیمی اعلام داشته است: شورای اسلامی شهر شیراز در جلسه مورخ ۱۳۷۸/۴/۱۴ عوارض بر نوشابه را از ۱٪ به ۵٪ افزایش داده است که به شرح ذیل مصوبه مذکور بر خلاف مقررات مربوطه بوده و لغو آن مورد استدعاست. براساس بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ تصویب نوابغ برقراری با لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت، که از سوی وزارت کشور اعلام می شود، از اختیارات شوراهای اسلامی شهر می باشد. همچنین ماده ۷۷ همین قانون به شوراهای اسلامی شهر اجازه داده است طبق آیین نامه مصوب هیئت وزیران نسبت به وضع عوارض اقدام نمایند. براساس بند یک ماده ۲۵ قانون تشکیلات شوراهای اسلامی کشوری مصوب ۱۳۶۱ که در سال ۱۳۶۹ اصلاح شده است، وضع عوارض شهرداری به پیشنهاد وزارت کشور و تصدیق ولی امر می باشد که در همین رابطه تعرفه عوارض تصفیعی در سال ۱۳۶۶ به تصویب نماینده مقام معظم ولایت فقیه رسیده است و بند ۲۹۳ آن مربوط به پرداخت ۱٪ عوارض از محل فروش محصولات کارخانجات تولید کننده کالاهای صنعتی و تجاری مواد غذایی می باشد. و چون نوشابهها کالا برای عرضه در سایر نقاط می باشد و محلی محسوب نمی شود، مستند به تبصره ماده ۲ آیین نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک موضوع قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران وضع آن از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر خارج می باشد. همچنین ماده ۱۰ آیین نامه مذکور افزایش این گونه عوارض را به صورت مفهوم مخالف خارج از اختیارات شورای شهر دانسته است. بنا به مراتب مصوبه شورای اسلامی شهر شیراز خارج از حدود اختیارات شورای شهر و بر خلاف قوانین و مصوبات مذکور می باشد و ابطال آن مورد تقاضاست.

رئیس شورای اسلامی شهر شیراز در پاسخ به شکایت مذکور طی نامه شماره ۱۶۰۱۲ / ش الف مورخ ۱۳۸۱/۴/۱۲ اعلام داشته اند: ۱- شورای اسلامی شهر شیراز در تاریخ ۱۳۷۸/۴/۱۴

با توجه به بررسی های به عمل آمده و از جمله میزان خدمات ارائه شده به کارخانجات نوشابه سازی و ملا خطه مصوبات سایر کلان شهرها از جمله تهران، مشهد، تبریز، اصفهان، اهواز اقدام به افزایش عوارض کارخانجات نوشابه سازی از ۱٪ به ۵٪ نموده و این مصوبه را طبق ماده ۷۸ قانون شوراهای و ماده ۱۲ آیین نامه اجرایی وضع و وصول عوارض مصوب هیئت وزیران در تاریخ ۱۳۷۸/۴/۲۶ به استناداری و فرمانداری ارسال نموده که تاکنون مورد ایراد واقع نگردیده است.

۲- همان گونه که استحضار دارید، نوشابه در سراسر ایران به قیمت واحد به فروش می رسد. از طرفی در سال ۱۳۶۶ شهرداری مشهد، تهران، اصفهان، تبریز، اهواز عوارض را به میزان ۵٪ از کارخانجات نوشابه سازی به استناد مصوباتی که طبق ماده ۲۵ قانون تشکیلات شوراهای به تصویب وزارت کشور و تصدیق نماینده محترم ولی فقیه رسیده است اخذ نموده اند و این عوارض در قیمت نهایی نوشابه محاسبه شده و در واقع آن دسته از کارخانجاتی که مصوبه عوارض ۵٪ نوشابه در شهرداری های محل استقرار آنها وجود نداشته از سال ۱۳۶۶ این مبلغ را به حساب خود واریز نموده اند و سود بیشتری نسبت به کارخانه های نوشابه سازی سایر شهرها عایدشان شده است.

هیئت عمومی دیوان عدالت اداری در تاریخ فوق به ریاست حجت الاسلام والمسلمین دری نجف آبادی و با حضور رؤسای شعب بدوی و رؤسا و مستشاران شعب تجدید نظر تشکیل و پس از بحث و بررسی و انجام مشاوره با اکثریت آرا به شرح آتی مبادرت به صدور رای می نماید.

رای هیئت عمومی

طبق بند الف ماده ۲۲ قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین مصوب ۱۳۶۹ در صورت عدم تکاقوی عوارض وصولی وضع عوارض جدید و افزایش عوارض موجود صرفاً به پیشنهاد وزیر کشور و تصویب ریاست جمهوری محول گردیده و به حکم بند ۱۶ ماده ۷۱ و ماده ۷۷ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ منحصرأ وضع عوارض و تغییر نوع، میزان آن به تناسب تولیدات و درآمدهای اهالی شهر به منظور تأمین بخشی از هزینه های خدماتی و عمرانی مورد نیاز قلمرو جغرافیایی شهر با رعایت سیاست عمومی دولت و آیین نامه هیئت وزیران از جمله وظایف شورای اسلامی شهر شمرده شده و هیئت دولت نیز با استفاده از اختیار قانونی خود به شرح ماده ۲ آیین نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک مسئولیت وضع عوارض در حدود درآمدها عرضه کالاها و خدمات و سایر امور مربوط به شهر، شهرک و بخش ذی ربط را به شورای اسلامی شهر تفویض کرده است. نظر به اینکه افزایش عوارض کارخانجات تولیدی نوشابه با توجه به وسعت بازار مصرف داخلی و خارجی آن منصرف از موارد مقرر در بند ۱۶ ماده ۷۱ و ماده ۷۷ قانون فوق الذکر است، مصوبه مورخ ۱۳۷۸/۴/۱۴ شورای اسلامی شهر شیراز مبنی بر افزایش عوارض کارخانجات تولید نوشابه از یک درصد به پنج درصد خارج از حدود اختیارات شورای مذکور در افزایش عوارض مورد نظر تشخیص داده می شود و مستنداً به قسمت دوم ماده ۲۵ قانون دیوان عدالت اداری ابطال می گردد.

رئیس هیئت عمومی دیوان عدالت اداری - دری نجف آبادی

در این شماره دو سند از اسناد بلدیة تهران ارائه شده است. سند اول در باب عقد قرارداد شراکت است، که جزئیات و چگونگی آن را به تفصیل شرح داده است. سند دوم، نامه ای است که توسط بلدیة چگونگی تخصیص بودجه بلدیة - که به ریاست وزیران آن دوران نوشته شده است - بر روی خود دارد.

اداره

دائرة

شماره ۷۴۴۳۰

(ارم)

بلدیة تهران

غرض از تحریر آن است که بعد از توکل به خداوند سبحان در عقد خارج لازم قرارداد شراکت شد در مابین جناب مستطاب آقای مشهدی اکبر قصاب همایونی ولد مرحوم حاجی محمد تبریزی و مابین جناب فحامت نصاب مشهدی فیض الله جوق دار ولد مرحوم خان احمد، به سرمایه مبلغ بلوغ تومان و چهارمیان خانه عامره که تمام این سرمایه مال مشهدی فیض الله است، ولی نصف و استقرض مشهدی اکبر است که به این سرمایه محتو کلا علی الله خدا را حاضر و ناظر بدانند در مدت دو سال تمام از تاریخ ذیل مشغول به عمل قصابی بوده باشند و به این سرمایه با اطلاق و حضور مشهدی اکبر و قصابان، هجده روز گشتار نمایند. به قدر خوردن یک یا دو کاکان قصابی واقعه در چهار سوق بزرگ تهران گوشت بفرستند. تحویل دکان به اجازة طرفین معین نمودند، در دکان تحویل بدهند و شب به شب بشت به شتر گوشت را به نرخ عادلة قصابخانه رد نمایند به مشهدی فیض الله و همچنین گوشت یک باب دکان ظاهر در کله و چهارمیان مشهدی اکبر به خوردن دکان بفرستند و نیز گوشت اداره قشون را که در عهدة مشهدی اکبر است بفرستند و گوشت پزنده هائی که از سابق گوشت بزرگ کوشک می نمایند در کله و چهارمیان و بول گوشت فنونی را به انضمام بول گوشت دکان دیگر و پزنده هائی که گوشت می برد، به اعانت مشهدی اکبر به شب جمع آوری نمایند و تحویل مشهدی فیض الله بدهند و مقرر شد که هر یک از طرفین روزی دو تومان از برای مخارج شخصی خود برداشت نمایند و ماه به ماه دکان و خرج توکل را به حساب شخصی نمایند و سایر اعضای گوشتخانه از قبیل بیه [و] دانه و کله و پاچه و روده و پوست و جگر همه را به قدر مخصوص تصویب نمایند. در هر ماه حساب نمایند، بعد از وضع بخارج و سرمایه آنچه بماند در این عایدات که سهم مشهدی اکبر قرار گرفت، مشهدی فیض الله هر از آن شخص بگذرد یا بماند دو هزار و هفتصد و بیست [و] چهار تومان بحدود ندارد. تا اگر مدت دو سال به همین متوال عمل نمایند و مشهدی اکبر در این دو سال علاوه بر بوری دو تومان حق و اجرت بر گوشت ندارد و چون در این دو سال به همین شراکت ضرر و خسارتی حاصل شد، آن هم در عهدة طرفین است با المتعاقبه و هر یک از شریکین شریک خود را به حضرت عباس علیه السلام بفرستد که اگر چنانچه نماید به شریک خود، حضرت عباس در مابین ایشان حکم نماید و وصیقه شرعی بر مراتب مزبوره جاری و واقع گردید. و کمال وقوع ذلک فی یوم سوم شهر ذیحده الحرام ۱۳۲۲.

محل مهر علی اکبر، مهر الراجی فیض الله توضیح آنکه در عقد خارج شراکت بر طرفین که هیچ یک در مدت دو سال حق انتقال دادن حق شراکت خود را به دیگری ندارد. چنانچه هر کدام انتقال داد، مبلغ پانصد تومان از سال بود. چنانچه به شریک خود دادنی باشد - و بدهد، به تاریخ محفل مهر الراجی فیض الله.

مشهدی باقر قصاب صحیح است مهر باقر، اینجناب حاجی آقا رضا شاهدیم، مهر آقا رضا، مهر آقا سید حسین است. خلاقی ندارد مهر حسین الموسوی، قد وقع فی العقد بخارج قرار شرکت حسبما سطر فی الورقة لدى النجانی احمد الخندقی آبادی فی الثالث من شهر ذیحده الحرام ۱۳۲۲. مهر عبده الراجی احمد این محمد.

مصاد مطابق اصل است.

(ارم)

بلدیة تهران

مورخه: ۸ آذر ۱۳۰۵ شماره: ۷۲۳۳۰

ضمیمه: ندارد

مقام منبع ریاست وزیران عقلام، دامت عظمته

برحسب پیشنهاد بلدیة تصویب فرمودند که صلح خلاقی این مؤسسه تبدیل به صلح محدود شود و تشکیلات صلحیه فعلی به موجب انتخاباتی که از وزارت عدلیه شده به اعضاء و حقوقات ذیل تبدیل خواهد شد:

امین صلح	نیات و شبانداو نفر	فقیه
شصت تومان	شصت تومان	شصت

ماهی چهل و پنج تومان حقوق امین صلح سابق در بودجه بلدیة محل دارد و برای بقیه، که معادل یکصد و سی و پنج تومان است، محلی نیست. مستدعی است اجازه و تصویب فرمایند در چهار ماه و نیم آخر هذالسنه حقوق صلحیه محدود از محل صرفه جویی های متفرقه بلدیة پرداخته شود.

(اعضاء کریم آقا بوذر جمهری)

مهر بلدیة تهران

شماره: ۵/۹۶۹/۱۳۰۵

پانوشته:

۱- در اصل: بزرگ

۲- در اصل: تحسین و اصلاح در همه موارد

Handwritten notes and signatures in Persian script, including a large signature at the bottom left and various annotations.

سیر تحول انتصاب شهردار

تورج حیدر نیا دلخوش
کارشناس امور شهری

مقدمه

از زمان شکل گیری حکومت‌های محلی در نقاط مختلف دنیا به عنوان نمایندگان مردم در اداره امور تشکیلات و مؤسسات بلدی که کلیه هزینه‌های آن از محل دریافت وجوه مردمی با عنوان عوارض و جز آن تأمین می‌شد، تعیین فردی به عنوان سرپرست و اداره کننده این مؤسسات همواره مدنظر بوده در انتخاب این فرد توجه حساسیت‌های فراوانی اعمال می‌شده است. در گذشته‌های دور که جمعیت مناطق و نواحی ترکیبی از جمعیت اقوام و طوایف مختلف بود، اکثر اعضای انجمن‌های محلی و حکام از میان اقوام و طوایف محلی انتخاب می‌گردید. در ایران نیز به لحاظ ترکیب جمعیت شهری و روستایی و ساختار حکومتی (که اغلب به صورت ملوکا لطوایفی بود)، در نقاطی که وسعت و جمعیتشان تشکیل سازمان‌های محلی را ایجاد می‌کرد، انتخاب فردی به عنوان رئیس یا سرپرست مؤسسه بلدی، همواره با دخالت‌ها و فشارها و حمایت‌های خان‌ها و رؤسای طوایف همراه بود. این به گونه‌ای بود که در قوانین گذشته (همچون قانون بلدیة مصوب ۱۳۰۹) در ترکیب اعضای انجمن بلدی، مالکان رکن اصلی بودند و نقش عمده‌ای داشتند. انتخاب شخص واجد شرایط برای اداره بلدیة در طول سالیان متعددی، به شرح قوانین سابق، فرایندهای گوناگونی را طی کرده است و می‌توان گفت که روش مناسبی که از هر نظر تأمین کننده نظریات عموم مردم باشد، اتخاذ نشده است. در بخش بعدی مقاله مراحل تکوین این موضوع مشروحاً خواهد آمد.

مراحل قانونی نحوه تعیین و انتخاب شهردار

۱- در اولین قانون بلدیة مصوب ۱۲۸۶ رئیس انجمن بلدی خود رئیس اداره بلدیة (شهردار) محسوب می‌شد و می‌توانست معاون نیز داشته باشد. حکم آن را نیز وزارت داخله (وزارت کشور) صادر می‌کرد (این قانون در سال ۱۳۰۹ اصلاح گردید).

۲- در اولین قانونی که رئیس اداره بلدیة به عنوان شهردار خوانده شد، قانون تشکیل شهرداری و انجمن شهرها و قسماًت مصوب سال ۱۳۲۸ بود که این قانون جایگزین قانون بلدیة مورخ ۱۳۰۹ گردید. طی قانون مذکور شهرداری به صورت هیئت متعز که اداره می‌شد و در انتخاب شهردار شرایط مدوئی وجود داشت. مراحل کار این گونه بود که انجمن شهر سه نفر را به وزارت کشور معرفی می‌کرد تا این وزارتخانه از میان آنها یک نفر را به عنوان شهردار انتخاب کند. حکم شهردار را نیز وزارت کشور صادر می‌کرد و شهردار نمی‌توانست از اعضای انجمن شهر باشد.

۳- در نهمه یک ماده ۵- قانون شهرداری مصوب ۱۳۳۲ (قانون فعلی) برای انتخاب شهردار شرایطی پیش‌بینی گردید که در قالب این نامه و به پیشنهاد وزارت کشور به تصویب هیئت وزیران رسید. مطابق مفاد این نامه

مذکور که در تاریخ ۱۶/۱۰/۱۳۴۶ به تصویب هیئت وزیران رسید، انجمن شهر می‌توانست شهردار را با رعایت این نامه انتخاب کند. حکم شهردار منتخب پس از معرفی به وزارت کشور - که از طریق فرمانداری انجام می‌شد - به وسیله وزارت کشور صادر می‌گردید. مطلب مهم مذکور در این قانون این است که در صورتی که انجمن شهر طرف یک ماه پس از رسمت یافتن موفقی به انتخاب شهردار نشود، انجمن منحل می‌گردد و طبق مفاد این قانون (بنصره ۳ ماده ۵- قانون شهرداری) انتخاب مجدداً صورت می‌گیرد.

۴- مطابق ماده یک این نامه مذکور شرایطی که فردی برای احراز سمت شهردار باید داشته باشد، بدین شرح است:

الف - تابعیت ایران.

ب - داشتن حداقل ۲۵ سال سن.

ج - نداشتن بیش از ۶۰ سال سن.

د - دارا بودن حداقل تحصیلات دبلیام کامل متوسطه، به استثنای شهرهایی که طبق جدول ضمیمه این نامه باید اختصاص حداقل دارای لیسانس باشند (اغلب شهرهای مراکز استان، شهرستان و بخش‌ها مشمول قسمت اخیر می‌شوند؛ یعنی باید افراد انتخابی برای سمت شهردار حداقل مدرک تحصیلی لیسانس داشته باشند).

ه - دارا بودن حسن شهرت.

و - توانایی جسمی برای انجام کار.

ز - نداشتن محکومیت کیفری.

۵- از شرایط مهم دیگر می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- در مورد کسانی که دارای سابقه وزارت، معلولت وزارت و استناداری بودند، رعایت بند «ج» (شرایط حداقل ۶۰ سال سن) الزامی نبود.

- انتخاب مجدد کسانی که در تاریخ تصویب این نامه عهده‌دار امور شهرداری بودند برای یک بار، در صورت اتصال به دوران تصدی بدون شرایط مذکور در بند «د» (عدم داشتن لیسانس) بلا مانع بود.

۶- این نامه مصوب ۱۶/۱۰/۱۳۴۶ تا زمان تصویب این نامه دیگر که در تاریخ ۱۲/۷/۱۳۵۷ صورت گرفته قابلیت اجرایی داشت، لیکن با تصویب این نامه جدید لغو گردید.

۷- شرایطی که برای احراز سمت شهردار در ماده یک این نامه جدید پیش‌بینی شده بود، به شرح زیر است:

الف - تابعیت ایران.

ب - دارا بودن حداقل ۲۵ و حداکثر ۶۰ سال سن.

ج - دارا بودن حسن شهرت.

د - داشتن توانایی جسمی و روحی و نداشتن اعتیاد به مواد مخدر.

ه - نداشتن محکومیت کیفری.

و - داشتن تحصیل و تجربه به صورت زیر:

- دارا بودن حداقل تحصیلات کامل متوسطه برای شهرهای درجه ۱ تا ۴

- دارا بودن حداقل تحصیلات لیسانس در رشته‌های فنی، علوم اداری،

اقتصاد، حقوق و علوم سیاسی، جامعه‌شناسی و آمار، و شهرسازی برای شهرهای درجه ۷ تا ۱۰.

۱- دارا بودن حداقل تحصیلات لیسانس در رشته‌های مذکور در بند پیش با ۶ سال تجربه برای اجازت سمت شهردار در شهرهای درجه ۱۱ و ۱۲.

۸- از عواد مهم این آیین نامه اینها بودند است:

الف- کسانی که مدرک تحصیلی دیپلم کامل متوسطه و ۶ سال سابقه کار در امور مربوط به شهرداری را داشتند، می‌توانستند تصدی شهرداری‌های درجه ۷ تا ۱۰ را بدون داشتن مدرک تحصیلی لیسانس عهده‌دار شوند.

ب- در صورتی که اشخاص یکی از ثروتهای مدیریت شهرداری را در داخل و خارج کشور با موفقیت گذرانده بودند، دوره معدوم معادل یک سال سابقه خدمت در امور شهرداری محسوب می‌شد.

ج- منظور از درجه شهرداری مذکور در آیین نامه مصوب ۱۳۵۷، درجه‌بندی شهرداری‌ها موضوع تبصره یک ماده یک آیین نامه حقوق و مزایای شهرداران مصوب ۱۳۵۲ هیئت وزیران است.

د- کسانی که سابقه خدمت وزارت، معاونت وزارت، سفارت و استانی داشتند، رعایت شرط حداکثر ۶۰ سالگی الزامی نبود.

۱- در مورد کسانی که بر اساس آیین نامه قبلی (مصوب ۱۳۴۶) به سمت شهردار انتخاب شده بودند و در تاریخ تصویب آیین نامه جدید در این سمت اشتغال داشتند، رعایت مهلت آیین نامه جدید از لحاظ تحصیلی و تجربه الزامی نبود ولی در انتخاب مجدد با اجرای مهلت آیین نامه جدید ضرورت داشت.

۹- مقرر قسمت الف بند ۸ که در آیین نامه به عنوان تبصره یک آمده است، در تاریخ ۱۳۵۷/۸/۱۷ بدین شرح اصلاح گردید:

کسانی که مدرک تحصیلی دیپلم کامل متوسطه و ۶ سال سابقه کار در امور مربوط به شهرداری دارند، و همچنین کسانی که دارای مدرک تحصیلی لیسانس غیر از رشته‌های فقه شده در قسمت ۲ از ماده یک آیین نامه هستند و چهار سال سابقه کار در امور مربوط به شهرداری را دارند، می‌توانند تصدی شهرداری‌های درجه ۷ تا ۱۰ را عهده‌دار شوند.

۱۰- در قانون تشکیلات شوراهای اسلامی مصوب ۱۳۶۱ و اصلاحات بعدی آن مصوب ۱۳۶۵ و ۱۳۶۹، وظایف انتخاب شهردار که مطابق قانون شهرداری به عهده انجمن شهر بود، جزو وظایف شورای اسلامی شهر قرار گرفت.

در نصب شهردار رعایت شرایطی ذکر نگردیده است بلکه صرفاً به انتخاب شهردار و معرفی آن به وزارت کشور برای صدور حکم اشاره شده است (موضوع بند ۷ ماده ۳۵ قانون) لیکن همان طور که عزل شهردار مطابق ماده ۵۲ قانون شهرداری صورت می‌گیرد، مسلماً نصب آن نیز می‌بایست با رعایت مهلت تصویب یک ماده ۵۰ قانون شهرداری و آیین نامه شرایط اجازت سمت شهردار صورت پذیرد.

یکی از موانع مهم این قانون اداره امور شهرداری در زمان عزل شهردار است که اشاره شده است در فاصله بین عزل شهردار تا انتخاب شهردار جدید، معادن شهردار عهده‌دار امور شهرداری است.

۱۱- نظر به اینکه قانون تشکیلات شوراهای اسلامی کشوری مصوب ۱۳۶۱ و اصلاحات بعدی آن مصوب ۱۳۶۵ و ۱۳۶۹ به مرحله اجرا در نیامد لذا وزارت کشور مستند به ماده ۳۵ این قانون و ماده ۳۲ قانون شهرداری به عنوان جانشین شورای اسلامی شهر و انجمن شهر اقدام به صدور حکم شهردار در شهرهای مراکز استان و شهرهای بالای ۲۰۰ هزار نفر جمعیت بود در سایر شهرها با تقویض اختیار وزیر کشور استناداً به قائم مقامی جانشین شورای اسلامی شهر اقدام به انتخاب و نصب شهردار

می‌کردند.

چون قانون شوراهای اسلامی کشوری تمامی وظایف انجمن شهر سابق را برابر ماده ۳۵ قانون شهرداری عهده‌دار نمود، بنابراین در حمله آن میزان از وظایف انجمن شهر که در قانون شوراهای نامده بود، وزیر کشور مستند به ماده ۳۲ قانون شهرداری به عنوان جانشین شورای اسلامی شهر اقدام می‌کرد.

قوانین و مقررات فعلی در مورد انتخاب شهردار

در سال ۱۳۷۵ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران به تصویب رسید و کلیه قوانین سابق، در آن قسمت که مغایر بود، لغو گردید.

یکی از وظایف شوراهای اسلامی شهر مترج در بند یک ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران، انتخاب شهردار با واحد شرایط برای مدت ۴ سال است (شهردار نمی‌تواند همزمان عضو شورای شهر باشد).

نصب شهرداران در شهرهای با جمعیت بیشتر از ۲۰۰ هزار نفر و شهرهای مراکز استان‌ها به پیشنهاد شورای شهر و حکم وزیر کشور، و در سایر شهرها به پیشنهاد شورای شهر و حکم استاندار صورت می‌گیرد.

مطابق تبصره ذیل ماده ۷۲ این قانون، در فاصله بین صدور رای عدم اعتماد بر کتبی شهردار و خاتمه خدمت وی تا انتخاب فرد جدید - که نباید بیش از سه ماه به طول انجامد - یکی از کارکنان شهرداری یا انتخاب شورای شهر عهده‌دار و مسئول اداره امور شهرداری خواهد بود. برابر ماده ۷۲ قانون، شورای اجازت سمت شهردار طبق آیین نامه‌ای خواهد بود که با پیشنهاد وزارت کشور به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

گفتنی است که آیین نامه مذکور در تاریخ ۱۳۷۷/۶/۱۱ به تصویب هیئت وزیران رسید این آیین نامه در مواردی، خصوصاً شرایط تحصیلی افراد انتخابی برای تصدی سمت شهردار، دارای اختلافی با آیین نامه‌های قبلی است.

از موانع مهم این آیین نامه می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

الف- تابعیت جمهوری اسلامی ایران.

ب- حتی المقدور متاهل و طرایی حداقل ۲۵ سال سن و ۵ سال سابقه اجزایی در موقع انتخاب شدن.

پ- انجام وظیفه عمومی یا معافیت دائم در زمان صلح.

ت- اعتقاد به مبانی جمهوری اسلامی ایران و قانون اساسی.

ج- داشتن توانایی جسمی و روحی برای انجام کار.

ح- نداشتن محکومیت کیفری که مستلزم محرومیت از حقوق اجتماعی است.

ح- دارا بودن تحصیلات و تجربه به شرح زیر:

۱- حداقل تحصیلات کارشناسی (لیسانس) برای شهرهای درجه ۱ تا ۶.

۲- حداقل تحصیلات کارشناسی (لیسانس) با گرایش‌های مشخص شده به وسیله وزارت کشور، برای شهرهای درجه ۷ تا ۱۰.

۳- برای شهرداری‌های درجه ۱۱ و ۱۲ حداقل تحصیلات کارشناسی ارشد (فوق لیسانس) با گرایش‌های مشخص شده به وسیله وزارت کشور.

گرایش‌های مشخص شده به وسیله وزارت کشور در قالب چک‌نامه مورخ ۱۳۷۷/۱۲/۱۱، که به استان‌ها ابلاغ گردیده است، عبارتند از:

- رشته ریاضی فنی، شهرسازی (جز یک ریاضی)، کامپیوتر، برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای، طراحی شهری.

- رشته مهندسی عمران (عمران، سازه، نقشه‌برداری، برنامه‌ریزی، حمل و نقل، محیط زیست، راه و ترابری، آب، معماری، اقتصاد، مهندسی

کشاورزی

رشته علوم انسانی (مدیریت دولتی و بازرگانی، اقتصاد و دارایی، حسابداری، حقوق، علوم اجتماعی، علوم ارتباطات، جغرافیا، جامعه‌شناسی، علوم سیاسی)

رشته هنر (کارشناسی مرمت و احیای بناها و بافت‌های تاریخی)

از جمله دیگر مواد مهم این آیین‌نامه‌ها هستند:

تصوره یک‌ماده یک - کسانی که دارای تحصیلات فوق دیپلم و ۵ سال سابقه اجرایی اند، که حداقل ۲ سال آن در سمت شهردار و یا مدیریت (سرپرستی و بالاتر) در وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی و وابسته به دولت و شهرداری‌ها باشند یا دارای ۳ سال تجربه در امور مربوط به شهرداری هستند نیز می‌توانند عهده‌دار تصدی شهرداری‌های درجه ۱ تا ۶ شوند.

تصوره ۲ ماده یک - کسانی که دارای تحصیلات فوق دیپلم و ۵ سال سابقه اجرایی و حداقل چهارسال سابقه کار و تجربه در سمت شهردار در شهرداری‌های درجه ۱ تا ۶ و یا معاون شهردار در شهرداری‌های درجه ۲ به بالا، یا مدیریت (مدیریت میانی به بالا) در وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی و وابسته به دولت و شهرداری‌ها باشند، می‌توانند تصدی شهرداری‌های درجه ۷ تا ۱۰ را عهده‌دار شوند.

تصوره ۳ ماده یک - کسانی که دارای تحصیلات کارشناسی مندرج در ردیف ۲ بند ماده یک این آیین‌نامه (لیسانس یا گرایش‌های مشخص شده) یا حداقل پنج سال سابقه کار در سمت شهردار شهرهای درجه ۷ تا ۱۰ و یا معاون شهردار شهر درجه ۱۱ و ۱۲ و یا مدیریت میانی به بالا و هم‌تراز آنها در وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی و وابسته به دولت و شهرداری‌ها باشند، می‌توانند برای احراز سمت شهردار در شهرداری‌های درجه ۱۱ و ۱۲ و تهران انتخاب شوند.

تصوره ۱ - ماده یک - در موارد استثناء، انتخاب شهردار از میان افراد دارای مدرک تحصیلی دیپلم، با تایید وزارت کشور، با مانع است.

تجربه‌گیری

شهرداری با توجه به وظایف قانونی مندرج در قانون شهرداری، خصوصاً ماده ۵۵ قانون شهرداری و قانون بوم‌سازی و عمران شهری و وظایفی که در قالب دیگر قوانین و مقررات به عهده شهرداری محول گردیده است، سازمانی خدماتی - عمرانی محسوب می‌شود.

شهرداری برای انجام این وظایف می‌بایست با توجه به کثرت و تنوع کار، دارای تشکیلات متناسب با آنها باشد.

با توجه به این امر، سازمان اداری شهرداری مستند به ماده ۵۴ قانون شهرداری و متناسب با میزان درآمد و بودجه و حجم کار شهرداری تهیه و تقویمی گردد. آنچه در مورد حجم کار شهرداری می‌توان گفت، ارائه خدمات وسیع و متنوع همراه با عملیات عمرانی از جمله ایجاد و احداث خیابان‌ها و میدان‌های عمومی و احداث ساختمان و تأسیسات مورد نیاز عمومی شهر از قبیل آتش‌نشانی، کشتارگاه، گورستان، میدان‌های داجو میوه و تره بار و نظایر اینهاست.

گفتنی است که بسیاری از وظایف قانونی شهرداری‌ها مندرج در بندهای ماده ۵۵ قانون شهرداری هم‌گنون بر عهده شهرداری‌ها نیست، برای مثال، احداث ورزشگاه، خانه‌های ارزان قیمت، احداث کتابخانه، پرورشگاه، خانه‌های فرهنگی و سینما، زندان‌ها و احداث تأسیسات تولید و توزیع برق، تهیه آب شرب و شهر و نظایر اینها بر عهده تشکیلات سازمانی دیگری است که اغلب از بودجه عمومی استفاده می‌کنند. بدین ترتیب شهرداری در زمان حاضر وظایفی در این زمینه‌ها بر عهده ندارد، هر چند که انجام برخی از آنها از سوی شهرداری منع قانونی ندارد و هیچ گونه محدودیتی در قانون در این گونه

موارد به چشم نمی‌خورد.

با توجه به وظایف قانونی شهرداری‌ها که با آنها اشاره شد، ادارات سازمان به وسیله اشخاص، علاوه بر داشتن تحصیلات ذی‌ربط دانشگاهی، مستلزم داشتن تجربه لازم و کافی در ادارات امور شهر است. در آیین‌نامه‌هایی که اکنون در مورد شرایط احراز سمت شهردار تهیه و تصویب شده، شرایطی برای احراز سمت شهردار در شهرهای مختلف با توجه به درجه بندی شهرداری‌ها ذکر گردیده است.

گرایش‌های تحصیلی که وزارت کشور مشخص کرده است، موضوع پیشنهادنامه مورخ ۱۳۷۷/۱۲/۱۱ است که با توجه به ماده یک این آیین‌نامه احراز سمت شهردار مصوب ۱۳۷۷/۶/۱۱ هیئت وزیران تهیه گردیده است. در آن از تحصیلات دانشگاهی گوناگونی در قالب رشته‌های تحصیلی یاد شده است که در جای خود حائز اهمیت است و می‌توانی گفت اغلب رشته‌های ذکر شده با نگرش به وظایف قانونی شهرداری‌ها که دارای جنبه‌های مختلفی، حقوقی و مالی و برنامه‌ریزی است، رشته‌های ذی‌ربط شهرداری تلقی می‌شود. لیکن ایرادی که از نظر کلی می‌توان در مورد آیین‌نامه احراز سمت شهردار گفت، این است که در خود آیین‌نامه مواردی پیش‌بینی شده است که اشخاص بدون داشتن تحصیلات دانشگاهی لازم نیز می‌توانند تصدی سمت شهرداری‌ها را به عهده بگیرند. به‌ویژه در تصور ۱۰ ماده یک این آیین‌نامه اجازه داده شده است که در مواردی با تایید وزارت کشور، حتی برای شهرداری‌های درجات بالا، از اشخاصی که دارای مدرک تحصیلی دیپلم است استفاده شود. آن هم بدون قید هیچ گونه شرطی. به هر حال این موضوع می‌تواند موجب اعمال سلیقه‌هایی باشد.

به نظر می‌رسد در زمان حاضر با توجه به وجود افراد تحصیلکرده در مقاطع و رشته‌های مختلف تحصیلی در کشور، استفاده از افراد با تحصیلات پایین‌تر ضرورتی نداشته باشد و در واقع این قسمت آیین‌نامه مذکور نیازمند اصلاح است. ضمناً صرف داشتن تحصیلات دانشگاهی برای تصدی سمت شهردار کفایت نمی‌کند بلکه علاوه بر تحصیلات، تجربه‌های کاری و اجرایی اشخاص در سطوح مختلف دستگاههای اجرایی - اعم از شهرداری و دیگر سازمان‌ها - امری لازم و ضروری است. به علاوه، سابق و تجربه کاری اشخاص در طول مدت تصدی مشاغل می‌بایست تجربه مفید و مناسب باشد شغلی باشد و صرف تصدی شغلی به‌وسیله اشخاص به مدت زمان لازم در یکی از دستگاههای اجرایی نمی‌تواند نماید کننده توانایی آنها در انتخاب شهردار باشد.

در مجموع آیین‌نامه احراز سمت شهردار مصوب مورخ ۱۳۷۷/۶/۱۱ است که در زمان حاضر مورد عمل شهرداری‌ها و شوراهای اسلامی شهر در انتخاب شهردار است، به‌بازنگری و اصلاح اساس نیاز دارد.

همان‌طور که پیش‌تر هم اشاره شد، شهرداری سازمانی خدماتی - عمرانی است. بدین ترتیب افرادی که در زمینه‌های عمرانی و خدماتی دارای تحصیلات و تجربه است، در خدمت‌دهی نیز در مشاغل ذی‌ربط شهرداری‌ها بوده است، اعم از سطح کارشناسی و مدیریتی، فاعلاً می‌تواند شخص مناسبی برای تصدی سمت شهردار باشد. در مورد رشته‌های تحصیلی دانشگاهی گفتنی است رشته برنامه‌ریزی شهری که هم‌اکنون در مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد در مراکز دانشگاهی تدریس می‌شود، مناسبترین رشته برای تصدی سمت شهردار است. ضمناً سازمان شهرداری‌های کشور که اکنون فعالیت خود را شروع کرده است، می‌تواند از طریق وزارت علوم و فناوری و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور مجوز ایجاد دانشکده تخصصی شهرداری را، که هم‌اکنون نیروی مورد نیاز شهرداری‌ها در مقاطع کارشناسی و کارشناسی آموزش داده شود، بگیرد.

شهردار مناسب را به شورا معرفی کنیم

علیرضا ترابی

کارشناس ارشد جامعه‌شناسی

درباره شهردار:

عبدالعلی قاسمی بود.

متولد ۱۳۴۳ بندر امام.

دارای لیسانس و تحصیلات نا

تمام در رشته کارشناسی

راه و ساختمان و دارای

۲۵ سال سابقه فعالیت در

شهرداری است. او برای

موفقیت در مدیریت شهری

در شهرداری شادگان و اندیشک به عنوان مدیر نمونه تشویق شده است. وی هم اکنون شهردار ورامین است و از بین ۲۰ شهرداری استان تهران به عنوان شهردار نمونه و برتر سال ۱۳۸۰ انتخاب شده است.

به درس خواندن می پرداختم. خاطرم هست کلاس پنجم دبستان بودم و روزی معلم ما پرسید «می خواهید چکاره شوید؟». من گفتم دوست دارم رفتگر شهرداری شوم و کاری خود را کنار جدول یگانم و سبکاری دود کم امی خواهم بگویم که تا این حد به کار شهرداری علاقه مند بودم؛ و اکنون پس از ۲۵ سال فعالیت در شهرداری و داشتن سمت شهردار در شهرهای شادگان، اندیشک، و ورامین فکر می کنم که صاحب سبک و نظری سلامت و هر جا که باشم از حقوق مردم و همکاران شهرداری دفاع می کنم.

□ فکر می کنید چرا به عنوان شهردار نمونه استان انتخاب شدید؟ آیا می دانید براساس چه معیارهایی شهرداران موفق و نمونه را انتخاب کرده اند؟

○ هر استانی برای انتخاب شهرداران نمونه ملاک هایی دارد. از آن جمله است افزایش سرانه ها با افزایش فضای سبز، ساخت و سازها و فعالیت های عمرانی، میزان رشد درآمد و هزینه ها، رضایت مردم، ایجاد تشکیلات کارآمد و بهبود بخشیدن به ساختار گذشته شهرداری و نظایر آن. البته کمیته های معنی به فعالیت های متعدد و متنوع شهرداران توجه کردند و با حلاکتهای مرتبه به ارزیابی کار ۲۰ شهردار استان پرداختند؛ در نهایت ۳ شهرداری را به عنوان شهرداری برتر و ۲ شهرداری را نیز به عنوان شهرداری موفق انتخاب کردند.

شهرداری ورامین در این میان یکی از ۳ شهرداری برتر استان بوده است.

□ در پی معرفی شما به عنوان شهردار برتر، آیا استانداری یا وزارت کشور امتیاز و پاداشی در اختیار شهردار و شهرداری قرار دادند تا بدین ترتیب هم از زحمات شما و همکاران تان قدردانی گردد و هم به روند پیشرفت و توسعه کار عمران شهری کمک شود؟

○ خیر در عمل هیچ پاداش یا امتیازی به شهرداری داده نشد. تنها وعده یک سفر زیارتی به کربلا به شخص شهردار داده شد که آن نیز هم اکنون ظاهراً متغی شده است.

□ پس شهردار نمونه شدن با نشستن چه تفاوتی می کند؟

○ به هر حال تفاوتی می کند. بالاخره همین تشویق به آدم دلگرمی می دهد. من همکارانم را در شهرداری به خاطر این موفقیت تشویق

شهرستان ورامین در ۳۵ کیلومتری جنوب شرقی تهران واقع شده است. ورامین دارای چهار شهر و جمعیتی حدود ۱۹۴ هزار نفر است که به طور عمده به کار کشاورزی و دامپروری مشغول اند. شهرستان ورامین با مساحتی نزدیک به ۵۰ کیلومتر مربع هنوز فاقد طرح جامع است و به رغم بودجه ۳ میلیارد تومانی اش در سال ۱۳۸۱ از سوی مسئولان کشور به مثابه شهری روستایی در نظر گرفته می شود. با نزدیک شدن ایام انتخابات شهرداران از سوی شوراهای اسلامی کشور و به بهانه انتخاب شهردار ورامین به عنوان شهردار برتر به نزد ایشان رفتیم و درباره معیارها و شیوه های انتخاب شهرداران به گفت و گو نشستیم.

□ جناب آقای شهردار، اندکی درباره خودتان و سابقه فعالیت تان در شهرداری بگویید.

○ متولد سال ۱۳۴۹ در شهر بندر امام هستم. از سال ۱۳۵۶ با تفسیرانی که در ساختار شهرداری ها در حکومت وقت ایجاد گردید و گرایش به جذب جوانان تحصیل کرده پیدا شد، پس از شرکت در امتحان ورودی که سراسری بود موفق شدم وارد شهرداری شوم. در همان جا نیز به تحصیل در رشته راه و ساختمان پرداختم. در همان زمان می توانستم با توجه به داشتن مدرک دیپلم، کد در آن ایام به هر حال قابل لغت بود، وارد مشاغل دولتی در سازمان بنادر کشور، گمرک، راه آهن و یا پتروشیمی شوم. لیکن به خاطر علاقه زیادی که به فعالیت شهرداری داشتم، وارد این حرفه شدم. آن زمان از میان سه هزار نفر داوطلب در کل کشور، ۹۰ نفر را پذیرفتند که من نیز از جمله پذیرفته شدگان بودم.

اگر ا عراق نباشد، باید بگویم که از همان کودکی علاقه مند کار شهرداری بودم. زمانی که ۹ سال داشتیم در شهر ما ساختمان جدیدی برای شهرداری تاسیس کرده بودند و من نوده های آن را رنگ زدم و دستمزد گرفتم. بسیاری از شبها نیز در زیر نور چراغ همان ساختمان

کرده و به آنها پاداش‌هایی داده‌ام تا انگیزه و شوق بیشتری برای کار در آنها ایجاد گردد.

□ واکنش اعضای شورای شهر ورامین درباره انتخاب شما چگونه بود؟

ن‌ عده‌ای خوشحال شدند و خود را در این موفقیت سهیم دانستند!

ولی عده‌ای هم ناراحت شدند و حتی تریک هم نگفتند. دل‌م می‌خواهد حال که موضوع شورا پیش آمد، بگویم: به نظر من (که حاصل ۲۵ سال تجربه کار در شهرداری است) شورا به معنای مشورت مفید است اما شورا در مقام تصویب کننده امور شهری، درست نیست حتی این نوع شورا معایر یا آموزه‌هایی است که در قرآن و دین سنی اسلام آمده است. البته این نظر شخصی بنده است.

□ پس شما موافق شوراهایی هستید که تنها به کار نظارت بپردازند و نه قانونگذاری؟

○ بله صددرصد. من با کار نظارت موافقم؛ و نه بیشتر. این را هم ناگفته نگذارم که نظر من درباره کل شوراهاست و نه شورای شهر ورامین.

هنوز زمان زیادی لازم است تا بتوان اداره شهر را از طریق نظام شورایی انجام داد. از قدیم گفته‌اند دو درویش در گلیمی بختند و دو اسیر در اقلیمی ننگند.

□ به نظر شما شهرداریانی که به وسیله شوراهای انتخاب شدند، با شهرداریانی که در گذشته به وسیله استانداری و یا وزارت کشور انتخاب می‌شدند در کار مدیریت شهری چه تفاوت‌هایی داشتند؟

○ در مورد شهرداران دیگر نمی‌دانم. اما برای من که با هر دو سیستم کار کرده‌ام، هیچ تفاوتی نکرده است. اگر آن زمان استانداری چیزی را ابلاغ می‌کرد که به نظرم سنایر با قانون بود، آن را انجام نمی‌دادم؛ و اکنون هم اگر شورا چیزی را تصویب کند که معایر یا قانون باشد انجام نمی‌دهم البته تفاوت‌هایی در کار وجود دارد. برای مثال، احساس امنیتی که در گذشته شهرداران داشتند با شورایی شدن از بین رفته است و اکنون شهرداران تقریباً احساس بی‌ثباتی و نزل می‌کنند. همچنین در گذشته اگر شهرداری قصد انجام کاری را داشت یا

کارشناسان استانداری در میان می‌گذاشت و حداکثر ظرف ۱۰ روز نظر استانداری - اعم از موافق یا مخالف - به صورت مستدل مشخص می‌شد.

در زمان حاضر کار بیچ و خم بیشتری پیدا کرده است و کلاً تا ۷ ماه طول می‌کشد که شورا در مورد امری تصمیم بگیرد. جلسه‌های شورای و توافق نداشتن اعضا با یکدیگر باعث شده است که کار عمران شهری و مردم به تأخیر بیفتد.

□ اگر شما با داشتن این تجربه ۲۵ ساله کار در شهرداری، عضو شورای شهری بودید، برای انتخاب شهردار چه معیارها و ویژگی‌هایی را اولویت می‌دادید؟

○ اولاً می‌بایست چنین فردی معتقد به نظام جمهوری اسلامی باشد، متدین و معتقد باشد، دلسوز و کارخان باشد، تنگ نظر و منفعت‌طلب نباشد، برای کار شهرداری وقت زیادی بگذارد و خود را محدود به ساعات اداری نکند. همچنین می‌بایست سابقه فعالیت کار شهرداری و عمران شهری و مدیریت را دارا باشد. تواند با شورا خود را هماهنگ کند و برای دوران مدیریت برنامه روشن و دقیقی داشته باشد. دیگر اینکه باید شجاع و جسور باشد زیرا در مدیریت شهری به ریسک کردن نیاز است و متأسفانه مدیران امروز از این کار به شدت پرهیز می‌کنند.

□ با توجه به معیارهایی که برای انتخاب شهردار اعلام کردید، آیا می‌توان از نظر مردم نیز بهره‌مند شد و آنها را در انتخاب شهردار به مشارکت دعوت کرد؟

○ مردم ورامین با این یا کاردها، دست‌نوشته‌های تقدیر و تشکر، نظرسنجی‌ها و نظایر اینها نشان دادند که از عملکرد شهرداری ورامین و شهردار آن راضی هستند و ارتباط خوبی با او دارند. تقریباً نزدیک ۸۰ درصد آنها از مدیریت فعلی رضایت دارند. با این همه انتخابات چیز دیگری است. در انتخابات مسائلی مانند توجه به خویشاوندان، قوم و قوم‌گرایی، تبلیغات و هزینه‌های آن چنانی مطرح می‌گردد و در نهایت فرد مطلوب برای مدیریت شهر انتخاب نمی‌شود. البتسمن به نظر مردم احترام می‌گذارم، و قطعاً نظر آنها درست است.

□ بنابراین چه روش یا روش‌هایی را برای انتخاب شهرداران از سوی شوراهای مناسب می‌دانید؟

○ به نظرم باید در وزارت کشور یا سازمان شهرداری‌ها، کمیته‌ای تشکیلاتی ایجاد شود که به شناسایی شهرداران و مدیران با کفایت اقدام کند و بانک اطلاعاتی درباره مشخصات آنها و سابقه تحصیلات و فعالیت‌های شان فراهم آورد و در اختیار شوراهای قرار دهد. برای مثال، مشخص گردد که این شهردار برای مدیریت شهرداری با درجه ۴ تا ۱۰ مناسب است و فرد دیگر برای درجه ۶ به بالا؛ اگر چنین فهرستی با زنده‌بندی شهرداران پیشنهادی صورت گیرد و متکی بر اطلاعات دقیق و کارشناسی باشد، کار شوراها دقت و جهت می‌یابد.

□ با توجه به اینکه خود شما بومی شهر ورامین نبودید، چگونه شورای شهر انتخاب‌تان کرد؟

○ یکی از اعضای شورای شهر ورامین از سابقه کار من در شهرداری مطلع بود و مرا به شورا معرفی کرد. سپس به جلسه شورا دعوت‌شدم و بعد از پرسش و پاسخ‌های میان اعضای شورا و من، و ارائه کردن برنامه‌هایی به آنها، به عنوان شهردار این شهر انتخاب شدم.

□ با سیاست از شما

انسانی، شهری و تروتهای طبیعی

درباره غلامرضا پاشیان حضرت

غلامرضا پاشیان حضرت، متولد ۱۳۳۳ در مشهد، در سال ۱۳۵۱ با درجه کارشناسی ارشد معماری از دانشگاه تهران فارغ التحصیل شد. وی تاکنون به فعالیت حرفه‌ای در زمینه معماری و شهرسازی و تدریس در دانشگاه اشغالی داشته است. کارهای حرفه‌ای مهم وی بیشتر در زمینه طراحی باغ‌های عمومی (پارک)، معماری منظر شهری و طراحی شهری - محیطی بوده است. از

جمله کارهایی که با مدیریت وی به انجام رسیده است، می‌توان به طراحی «باغ فرعون تهران» و «مجتمع تفریحی کوه سنگی مشهد» اشاره کرد که با هدف ایجاد ارتباط بیشتر بین انسان، شهر و طبیعت طراحی شده است.

اگر هدف مدیریت شهری و طراحی شهری را ارتقای کیفیت فضاهای شهری بدانیم، برای موفقیت در این طرح‌ها دو موضوع نیز می‌بایست - به‌ویژه در شرایط کشور ما - مورد توجه قرار گیرد. اول اینکه در طرح‌ها هم‌زمان با توجه به ارتقای کیفیت، تقابل هزینه اجزایی و نگهداری دراز مدت طرح‌ها نیز باید مورد توجه قرار گیرد؛ زیرا در زمان حاضر و همچنین در آینده یکی از مهم‌ترین مشکلات شهرداری‌های کشور تأمین هزینه نگهداری این گونه فضاهای شهری است.

دوم اینکه چه در شهرها و چه در محدوده‌هایی که دسترسی از طبیعت در درون یا مجاور آنها به شکلی مؤثر بر شهر وجود دارد، برای رعایت و حفظ ارزش‌ها و ویژگی‌های طبیعی از یک طرف و پاسخگویی به نیازهای شهری از طرف دیگر، می‌بایست طرح‌ها یا تفهیم دانش طراحی شهری و طراحی محیطی مورد مطالعه و طراحی قرار گیرند.

منظور من از طراحی شهری - محیطی دیدگاهی است که خود به گونه‌ای وسیع‌تر، از آن با عنوان رابطه «انسان، شهر و طبیعت» نام می‌برم. در این دیدگاه برای حفظ و ارتقای کیفیت طبیعت، دانش طراحی محیطی به کار می‌آید؛ و برای پاسخگویی به نیازهای شهر و انسان شهرنشین، دانش طراحی شهری کمک می‌کند. این دیدگاه به اصلی‌ترین و عملی‌ترین اهداف توسعه پایدار توجه می‌کند و به کلام ساده‌تر، می‌کوشد تا بین انسان و طبیعت رفاقت برقرار سازد.

پیش از هر چیز خوب است ابتدا به معرفی جلوه‌های مختلف ارزش‌های محیطی و طبیعی که پیش‌تر اشاره کردید بپردازیم. سپس در گام بعد روندهای نهادی کننده‌ای را که در سال‌های اخیر تشدید شده‌اند مورد توجه قرار دهیم؛ و در نهایت نیز شیوه‌های برخورد را که به نوعی در پی پاسخگویی

□ در ابتدای گفت و گو، می‌خواهم نظر شما را در مورد رابطه انسان و شهر با طبیعت و ضرورت توجه به آن جویا شوم؟

○ در دو دهه گذشته به علل مختلف از جمله وقوع انقلاب، جنگ تحمیلی، مهاجرت‌های گسترده داخلی و حضور مهاجران خارجی، تغییرات شدید جمعیتی و در نتیجه توسعه بسیار سریع شهرها، تخریب عناصر و ارزش‌های طبیعی - زیست محیطی، که میراث‌های طبیعی شهرها هستند، به صورت روندی رو به گسترش خودنمایی کرده است. اگر دوباره توقف این روند چاره‌اندیشی نشود، بیم آن می‌رود که نسل ما نتواند وظیفه خود را در پاسداری از میراث طبیعی ملی به خوبی به انجام برساند و آن را با افتخار به نسل بعد تحویل دهد.

هدف از این سخن ارائه نتایج تجربیاتی است که در بیش از دو دهه در طرح‌ها و پروژه‌های مختلف در شهرهای کشور به دست آمده است. همچنین توضیح بیشتر آن جنبه‌هایی است که می‌تواند مورد استفاده همه شهرداری‌ها قرار بگیرد. به بیان دیگر، هدف نهایی همانا توجه دادن شهرداری‌های کشور به میراث و تروت طبیعی شهر و ارزش‌های آن و نیز آگاهی بخشی در زمینه لزوم حفظ و نگهداری و ارتقای آن برای نسل‌های آینده است. شاید بهتر باشد این گفت و گو به سمت «رابطه رفیقانه انسان و شهر با طبیعت» هدایت شود.

□ شهرداری‌های کشور تا چه حد به ضرورت حفظ این تروت‌های طبیعی توجه دارند و از چه ابزار یا ابزارهایی برای دستیابی به آن استفاده می‌کنند؟

○ در چند سال اخیر شهرداری‌های شهرهای بزرگ طراحی شهری را در دستور کار خود قرار داده‌اند. طرح‌هایی که در این زمینه انجام خواهد شد، می‌تواند تأثیر مثبتی بر شهرها بگذارد.

محیط طبیعی و میراث‌های آن در شهرها و مناطق هم‌جوار آنها از جمله تروت‌های طبیعی شهر محسوب می‌شوند که اگر هوشمندانه طراحی شوند، نقشی تعیین کننده در ارتقای کیفیت محیط شهری خواهند داشت. این محیط‌های طبیعی، محلی برای آرامش یافتن انسان گریزان از شهر و رسیدن به زندگی مدرن در دامان طبیعت‌اند. غلبه نگرش مدرن و اقتصاد محور در توسعه تاکنون در کشور ما خسارات و آسیب‌های فراوانی به این تروت‌های طبیعی وارد کرده است. طرح‌های توسعه شهری، یا از این تروت‌های طبیعی غافل بوده‌اند و یا سیاست‌های اتخاذ شده در آنها تسریع کننده تخریب این منابع گشت‌اند. گفت و گوی حاضر درباره ساختار ارزش‌ها و تروت‌های طبیعی شهرها، روند تهدیدات و نیز راهبردهای فراروی مدیریت شهری است.

و ارائه راه‌هایی برای حفظ و ارتقای ارزش‌های موجود است طرح کنیم، نظر شما در این باره چیست؟

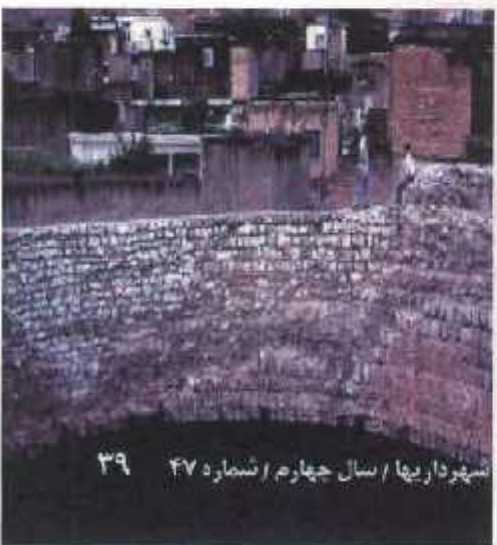
پیشنهاد منطقی است. مخاطب ماهنامه «شهرداریها»، بیشتر کارشناسان مسائل شهری در شهرداری‌های شهرهای مختلف کشور و شهروندان متخصص هستند که هر یک در شهر خود با مسائلی که منظور این بحث است درگیرند. با گردش در شهرهای ایران، مضامین و نمونه‌های جالب و با ارزشی را می‌توان یافت که به رغم ارزش آنها، ممکن است مورد توجه خود مردم آن شهر هم قرار نگرفته باشند. در این گفت و گو، می‌کوشم این ارزش‌ها یا میراث طبیعی شهرها را دسته‌بندی کنم و نام ببرم و توضیح مختصری نیز درباره آنها بدهم.

از جمله مواردی که می‌توان به عنوان گنج‌ها یا میراث طبیعی شهرهای کشور نام برد، و لازم است به تنظیم رابطه متعادل بین آنها و شهر پرداخت. عبارتند از: «چشمه»، «رودخانه»، «رود - دره»، «دره‌های تاریخی»، «دره‌های همجوار»، «اراضی پاکبومی»، «پدیده‌های طبیعی»، «دریا» و «دریاچه». عناصری که نام برده تقریباً همگی در ترکیب‌های متنوع و متناسب با شهرهای کشور ما وجود دارند. برای روشن شدن موضوع به‌طور خلاصه به هر یک از آنها اشاره خواهم کرد.

شهر و چشمه

شهر خرم‌آباد و برخی دیگر از شهرهای غرب یا مرکز کشور، «شهر چشمه‌سارها» هستند. بعضی از این چشمه‌های داخل شهر یا قدمتی چند هزار ساله به قدری زیبا و پر آب هستند که انسان تا زمانی که آنها را مشاهده و مطالعه نکند متوجه ارزش‌هایشان نمی‌شود.

متأسفانه این مظاهر طبیعی را به عنوان آب سطحی یا حتی فاضلاب تلقی می‌کنند و آنها را پنهان می‌سازند و از طریق کانال‌هایی به رودخانه دفع می‌کنند. این در حالی است که مجموعه این چشمه‌ها در شهری مثل خرم‌آباد به قدری توانایی دارد که می‌تواند ساختار آن شهر را تعریف کند. مردم ایران خرم‌آباد را با قلعه فلک‌الافلاک می‌شناسند؛ ولی چشمه‌های موجود در این شهر نیز می‌توانند بخشی از هویت و جاذبه آن باشند. جالب این است که از زیر قلعه فلک‌الافلاک نیز چشمه‌ای بسیار پر آب خارج می‌شود. در حالی که چشمه و ختیا بان‌های پر آب و سبزی می‌تواند معرف خرم‌آباد باشد، در طرح‌های جامع و تفصیلی و یا در طرح‌های اجرایی که اکنون در دست اجراست به این عنصر مهم طبیعی توجه بایست‌ای نشده است.

چشمه تاریخی گلاب سنگی - خرم‌آباد - عناصر پنهان شهر

شهر و رودخانه

اصفهان، خرم‌آباد و اردبیل از جمله شهرهایی هستند که از میان آنها رودخانه عبور می‌کند. طبیعی است که این رودخانه‌ها دینی‌های متفاوتی دارند اما رودخانه به عنوان عنصر طبیعی قوی در واقع میراث طبیعی شهر است. شهرداری اصفهان بر خورد خردمندانه‌ای با اراضی کنار رودخانه کرد. مردم شهر نیز با علاقه‌مندی در این کار مشارکت جستند و زمین‌هایشان را واگذار کردند. سازمانی نیز برای این کار تشکیل شد و شهرداری اصفهان با تمام نیرو آن را به انجام رساند. اکنون به نظر می‌رسد این طبیعت‌مواج و زنده در درون شهر یکی از عناصری است که به شهر اصفهان هویت جدیدی داده و به شهروندان آرامش بخشیده است. این در حالی است که در برخی از شهرهای کشور بدون توجه به امکانات رودخانه، با دیوارسازی سنگی یا بتنی آن را از مردم شهر جدا کرده‌اند، که این نه تنها از نظر زیبایی و ارزش‌های منظر شهری مناسب نیست بلکه حتی تخریب این ارزش‌هاست.

ساحل رود زاینده در میهنگاه انسان، شهر یا طبیعت

شهر و رود - دره

رود - دره‌های شهری عبارتند از خطا القومی که در فصولی از سال همچون رودخانه عمل می‌کنند ولی در فصولی دیگر از سال به علت آنکه آب آنها در طول مسیر به مصرف می‌رسد یا دمای هوا افزایش می‌یابد، کمیت و کیفیت آب تنزل می‌کند. این رود - دره‌ها از عناصر مهم پیوند دهنده شهر و انسان با طبیعت هستند و سرشار از زیبایی، آرامش، نسیم، زیبایی فصول، حضور پرندگان، آبشار، جویبار و مناظر طبیعی، فضای سبز غنی، درختان کهنسال و موارد بسیار دیگر و نیز مظهر حضور طبیعتی سرزنده در داخل یافت شهر. متأسفانه بسیاری از رود - دره‌های شهرها بدون توجه به این همه ارزش طبیعی مورد بی‌مهری قرار گرفته‌اند و در شرف نابودی‌اند. برای مثال، در تهران گلاب‌دره مورد بی‌مهری قرار گرفته است و در که و قرح جزا تبدیل به کانال‌های فاضلاب شده‌اند. این برخورد غیراصولی حتی به شهرهای کوچکی مثل قمصر کاشان نیز که محل گلاب‌گیری است و همه آن محیط زیبایی باغ و گلستان است، تسری پیدا کرده است.

نمونه‌های فراوان دیگری در شهرهای دیگر کشور چون مشهد (کال چهل‌بازه) وجود دارد. مدیریت شهری باید تلاش کند

تا این روند را تغییر دهد و این مظاهر طبیعی را به عنوان عناصر و سرمایه‌های طبیعی شهر به آن بازگرداند.

اکنون برای آن دره در دست تهیه است، درین ارتقای ارزش عناصر مذکور هستیم و امیدواریم همه کمک کنند تا از تخریب این دره و دره‌های مشابه، با توسعه شهری یا نصب تجهیزات مکانیکی (نظیر تله کابین)، جلوگیری شود تا ارزش‌های نهفته در آنها شکوفا گردد و در اختیار مردم قرار گیرد.

پارکساز و پلین و است بزرگ - دره‌های بار همدان

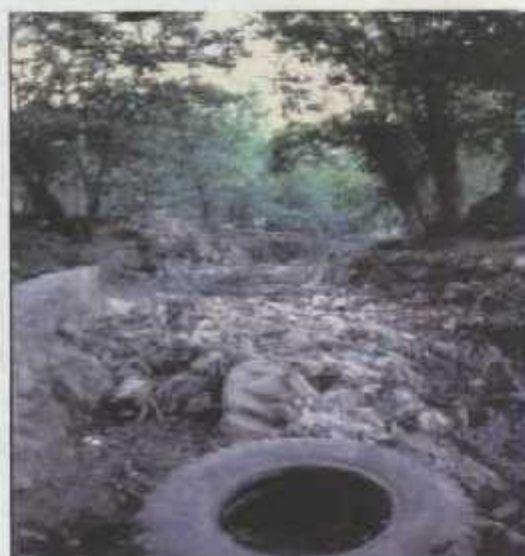

ترکیب تاریخی، طبیعت و هویت ملی در دره گنجنامه همدان

شهر و دره‌های سبز همجوار

از موارد دیگری که باید بر اهمیت آنها تاکید شود، رابطه شهر و دره‌های سبز و طبیعت همجوار آن است. به عنوان نمونه در جوار مشهد، تعدادی از دره‌های بینالود - از جمله شاندریز، طرغبه، کنگ، سایان - واقع اند. اگر این دره‌ها با دقت و وسواس لازم مورد حفاظت و بهره‌برداری قرار گیرند، از بهترین امکانات مردم شهر مشهد و میلیون‌ها گردشگر این شهر برای اوقات فراغت با طبیعت و گذران اوقات فراغت به شمار می‌آیند.

یکی از شهرهایی که بارود - دره‌های آن برخورد درستی شده، شهر ارومیه است. تقریباً با همان امکانات محدودی که در اختیارشان بوده است، بده‌های رود - دره را تبدیل به پارک عمومی کرده‌اند که فعالیتی درخور ستایش است. از همین نمونه، دره‌های دیگر همجوار شهر همدان است. همدان غیر از دره

شهر و دره‌های تاریخی

یکی از نمونه‌های این گونه شهرها که دارای دره تاریخی است همدان است، یا دره گنجنامه که در آن چند عنصر بسیار مهم با هم تلفیق شده‌اند. این میراثی طبیعی است که دره‌های با سنگ گرانیت، و در داخل آن باغ‌های بسیار زیبا وجود دارد. همراه کوه و دره گرانیتی و آبشار طبیعی که در نزدیکی شهر واقع است، گنجنامه فرار گرفته که دارای دو کتیبه هخامنشی است و ارزش‌های ملی و بین‌المللی دارد. اهمیت ملی آن به این خاطر است که اگر در مفاهیم آن نوشته‌ها دقت شود، به عنوان نمونه اخلاق کریمانه و انسانی مردم و شهروندان ایران می‌تواند به جهان معرفی گردد. از جنبه بین‌المللی هم مهم است زیرا آثار خیلی کمی وجود دارد که به این صورت و با آن قدمت (۲۵۰۰ سال) در کنار شهری به میراث مانده باشد. آن سنگ نوشته‌ها، با تاریخ و یادگار عناصر داخل شهر همدان می‌توانند مجموعه‌ای را به وجود آورند که به این شهر اعتبار بیشتری در مقیاس بین‌المللی بدهد. در طرحی که هم

قسمتی از رود زین در استان شاندریز در مجاریت شهر مشهد

می‌سازند.

شهر و پدیده‌های طبیعی

نمونه دیگر، پدیده‌های طبیعی داخلی یا مجاور شهر است. کوهسنگی در مشهد و تپه‌های کبک در خرم‌آباد از جمله این موارد است.

کوهسنگی اکنون تقریباً در درون بافت شهر قرار گرفته است. این کوه گرانیسی می‌تواند یکی از بهترین گردشگاه‌های مردم شهر باشد. در اینجا رابطه انسان و طبیعت به سرعت دست یافتنی است و به راحتی می‌توان به آن دسترسی پیدا کرد. مناسبانه به دلیل عدم درک درست از این میراث طبیعی، بیشتر اراضی پیرامون آن به وسیله سازمان زمین شهری تفکیک و میان مردم تقسیم شده است و کیفیت ساخت و ساز بسیار بدی نیز دارد. علاوه بر آن، تعدادی از سازمان‌ها و ادارات دولتی آنجا را تصرف و به انبار و کارخانه تبدیل کرده‌اند. در حالی که این نقطه یکی از پدیده‌های بی‌نظیر طبیعی برای مردم شهر مشهد و تمام ایرانیانی است که به مشهد مسافرت می‌کنند.

خوشبختانه اکنون شهرداری مشهد، به رغم تمام مشکلات موجود و عدم همکاری سازمان‌های متصرف زمین، تلاش می‌کند تا این پدیده طبیعی را به صورت پارکی شهری دوباره به شهر مشهد برگرداند - که جای تقدیر بسیار دارد. نمونه دیگر تپه‌های کبک در شهر خرم‌آباد است. اگر تپه‌های کبک و دریاچه و اراضی پیرامون آن طبق طرح تهیه شده کار شود و کارایی و عملکرد آن در تعامل با شهر به درستی تعریف شود، آن تپه می‌تواند همچون تپه قلعه قلک‌الافلاک به یکی از شاخصه‌های خرم‌آباد بدل گردد. در برخی از شهرها، این پدیده‌های طبیعی در کنار شهر قرار گرفته‌اند - مانند اصفهان و کوه صفا. شهرداری اصفهان تلاش می‌کند که این کوه را دوباره به شهر بازگرداند. کوه صفا و پیرامون آن منطقه‌ای بسیار وسیع است که بخش اعظم آن به میدان نیز تفنگ و نانک تبدیل شده است. این اراضی و کوه اگر طبق روالی که ما در طرح شهری - محیطی کوه صفا مشخص کردیم مورد طراحی قرار گیرد، می‌تواند پاسخگوی اوقات فراغت باشد، آن هم نه تنها در مقیاس شهری بلکه در مقیاس ملی نیز. و گر نه اگر بی‌دقتی شود زیر توسعه و ساخت و ساز و کاربری نظامی و ساخت تاسیسات پراکنده خواهد رفت و ارزش‌های آن پایمال خواهد شد.

کنجنامه، دره‌های دیگری نیز همچون مرادیگ و امامزاده کوه حیدر دارد. قبل از آنکه این منابع به نابودی کشیده شوند و یا مثل دره‌های البرز در جوار تهران زیرساخت و سازهای سنگین بروند، باید ساخت و ساز و دخل و تصرف در آنها ضابطه‌مند گردد. اگر هم قرار است توسعه‌ای در آنها اتفاق بیفتد، می‌بایست طبق روال و برنامه منطقی قبلی مبتنی بر محدودیت‌های زیست‌محیطی انجام گیرد.

شهر و اراضی پایکوهی

بیشتر شهرهای کشور ما در مجاورت اراضی پایکوهی قرار گرفته‌اند و از آن جمله‌اند تهران، مشهد، اصفهان، شیراز و همدان. در این گونه شهرها سطوح شیب‌دار ارتفاعاتی که به شهر اشراف دارند در دو دهه اخیر بسیار مورد توجه سرمایه داران شهری قرار گرفته‌اند. نمونه آن شمیران در شمال تهران است که اکنون زیر پوشش ساخت و ساز رفته است. اراضی پایکوهی به دلیل ارزش‌های آب و هوایی، تنوع منظر، فضای سبز، اشراف به شهر و نظایر اینها جذابیت‌های بسیاری برای توسعه شهری دارند. حال اگر درست دقت شود، اینها به عنوان میراث‌های طبیعی شهری می‌توانند گردشگاه‌های عمومی مردم شهر شوند؛ چون این گونه اراضی در واقع ارتباط بلافاصله طبیعت و شهرند. مناسبانه فرایند

مجاورت شهر به اراضی پایکوهی در تهران

تخریب در تهران تحت فشار سرمایه، آن قدر سریع اتفاق افتاد که اراضی پایکوهی تهران تقریباً نابود شدند. نوار شمالی تهران تا جایی که می‌شد زیر پوشش ساخت و ساز رفته است و این باید درس عبرتی برای سایر شهرهای کشور باشد. ولی در شهرهایی مثل مشهد که اراضی پایکوهی در معرض تهدید و در آستانه یورش قرار دارند، شهرداری تلاش می‌کند که این اراضی را به مثابه کمربند سبز برای شهر حفظ کند. تعدادی از شهرهای دیگر نیز مانند شیراز و تبریز این تلاش را کامیاب انجام داده‌اند.

در اراضی پایکوهی، اسکان ایجاد مراکز تفریح و تفریح و گذران اوقات فراغت و کاربری عمومی در مقیاس شهر، و همچنین دیدار از شهر از فراز آن وجود دارد. به همین دلیل در بیشتر شهرهای دنیا این گونه اراضی را برای ایجاد ارتباط شهر و طبیعت و درک شهر از ارتفاع برای شهروندان حفظ می‌کنند و با ایجاد باغ‌های عمومی مردم را با شهر خودشان بیشتر آشنا و به آن دل‌بسته

شهر و دریاچه

در بعضی از شهرهای کشور ما دریاچه وجود دارد که می‌تواند یکی از زیبایی‌ها و شاخصه‌های هویت آن شهر باشد. نمونه آن، شهر اردبیل است که دریاچه جالب شورابیل را در کنار بافت خود دارد؛ و یا شهر مرویان که دریاچه بسیار زیبای زربوار در کنار آن قرار گرفته است. در اینجا نیز تعریف رابطه این شهرها با آن عنصر طبیعی یعنی دریاچه مسئله اصلی است که اگر به آن درست توجه شود، می‌توان در دهه‌های آینده شهرهایی بسیار زیبا با توانایی‌ها و کیفیت بسیار بالا در کنار دریاچه‌های طبیعی داشت.

کوه صند یا قلعه نعلی شبلی آن مشرف به شهر اسفهان.

شهر و دریا

تعدادی از شهرهای کشور ما در کنار دریا قرار گرفته‌اند؛ ولی جالب اینجاست که بعضی از آنها گویی با دریا قهر بوده و پشت به دریا کرده‌اند. نمونه آن جزیره کیش است. ساخت و سازهای گذشته جزیره کیش پشت به دریا است؛ به طوری که بدون جست و جو نمی‌توان دریا را پیدا کرد. نمونه دیگر سواحل شمالی کشور است که برای گذران اوقات فراغت و گردش مردم به هیچ عنوان مجهز و آماده نیست.

این ظلم بزرگی به مردم شهر و طبیعت است که حاصل همجواری شهر و دریا، صدور مواد زائد و فاضلاب شهر به دریا باشد و رابطه‌ای متعادل و رفیقانه بین این دو برقرار نگردد.

چنین تعامل و رابطه‌ای تقریباً در بسیاری از شهرهای شمالی کشور از دست رفته است. ساحل دریا نیز همچون اراضی پایکوهی است و متعلق به همه مردم است. در حد فاصل شهر و دریا فضای عمومی بسیار گسترده‌ای باید وجود داشته باشد که رابطه انسان و شهر با طبیعت را سامان بخشد و تعریف کند. جای خوشوقتی است که مدیریت کیش طبق طرحی به این امر مهم دست زده است.

شهر مرویان ساحل کیش و سواحل و سازه‌های بیگانه با دریا.

□ بخشی از عوامل غفلت از این میراث و ارزش‌ها ممکن است مربوط به ندانم کاری‌ها یا پایین بودن سطح دانش فنی باشد، و بخشی دیگر مربوط به جذابیت‌های نواحی برای بخش صنعت یا استکان غیررسمی. نظر شما در این باره چیست؟

○ عوامل مؤثر در این زمینه بسیار متنوع اند برخی اختصاص به شرایط خاص محلی دارد و برخی هم عوامل عمومی است. مثلاً در مورد اراضی پایکوهی، می‌توان به اینها اشاره کرد: غفلت قوانین، فشار جمعیت‌های مهاجر، بی‌توجهی ادارات منابع طبیعی و شهرداری‌ها، وضعیت‌های اضطراری نظیر جنگ و از همه مهم‌تر عدم شناخت نسبت به ارزش آن اراضی برای شهر و نظایر اینها. اما عوامل تشدیدکننده‌ای همچون تامین خدمات زیربنایی و به خصوص جاده، قبل از اینکه برنامه و طرح مشخصی وجود داشته باشد، نیز در این میان مؤثرند. در برخی از گنجینه‌ها و میراث‌های طبیعی شهری نظیر رود - دره‌ها، بیشترین علت تخریب همانا عدم شناخت ارزش‌های آنها برای شهر و تلفی غلط کارشناسان از نقش رود - دره‌هاست. مثلاً در مورد رود - دره فرحزاد تهران، که ما برای آن طرح تهیه کردیم، شاید کسی تاکنون این دره یا دره‌های دیگر تهران را یا این دیدگاه که آنها ارزشی بزرگ

دریاچه زربوار در زیبایی بی نظیر طبیعی آن.

برای تهران به شمار می آیند. مورد توجه قرار نداده است. بیشتر اوقات کارشناسان عمران شهرداری از آنها با عنوان مسیل نام می برند؛ و مسیل جایی است که در آن سیل جاری می شود - پس خطرناک است. با توجه به این نظر به، مسیل هر قدر بیشتر مهار شود بهتر است. مهار کردن هم یعنی ساخت هر چه سریع تر یک کانال بتنی. اگر به آن به عنوان مسیل نگاه شود، زمانی هم که ساختمانی خاک برداری می گردد، مسیل را جایی می بندارند که برای ریختن خاک و زباله مناسب است؛ و نتیجه هر دو دیدگاه فاجعه بار است. به این ترتیب نمی توان گفت که یک عامل به تنهایی غالب است، عدم شناخت، دیدگاه غلط، قوانین نامناسب، عوامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، ندانم کاری، فقدان برنامه در سطوح بالاتر و نظایر اینها، همه در این میان تاثیر گذارند.

□ فارغ از اینکه این ورزش های طبیعی چشمه است یا کوه یا دره، آیا جناب عالی به طور کلی به اصولی عمومی در برخورد با این منابع طبیعی رسیده اید؟ به نظر شما نوع برخورد حفاظتی با این منابع - همانند آنچه زمانی در مورد میراث های فرهنگی اعمال می شد - صحیح است؟

○ میراث طبیعی، برخلاف میراث فرهنگی، در برخی از زمینه ها توان خودترمیمی دارد. طبیعت ممکن است در دوره ای طولانی توان خودترمیمی داشته باشد ولی توسعه و فشار جمعیتی که اکنون وجود دارد، و نیز حساس و شکننده بودن این ورزش های طبیعی در شهرهای کشور ما، شیوه برخورد بسیار احتیاط آمیز و متناسب با محیط زیست را بیش از پیش می طلبد.

حتی اگر مقید به مفاهیم دینی هستیم نیز باید این ورزش ها را به عنوان نشانه هایی از خالق هستی، مقدس بدانیم؛ و اگر شهروندی مسئول هستیم، باید آن را بخشی از سرمایه نسل های گذشته بدانیم که موظفیم آن را با کیفیت بهتر به نسل بعد تحویل دهیم. آیا تاکنون فکر کرده اید که چرا به درختی قدیمی نذر می کنند؟ دلیل آن این است که فکر می کنند این موجود طبیعی که توانسته است چند صد سال مقاومت کند، حتما به چیزی فراتر از انسان مرتبط است.

متأسفانه در شهر طریقه مشهد ریشه های درخت ۸۰۰ ساله ای را تخریب کردند که یک مستراح عمومی بسازند! تمام پدیده های طبیعت را می بایست همچون عنصری مقدس انگاشت. اگر رابطه انسان و شهر با طبیعت و عناصر طبیعی متعادل باشد، من آن را اصل رفاقت با طبیعت نام می گذارم. یا چنین تعریفی برای بسیاری از مسائل کنونی راه حل مناسب خواهیم یافت. فردی که با کسی رفیق می شود به فکر قتل او نمی افتد و به او زور نمی گوید. دو رفیق دارای حقوق مساوی اند و به هم کمک می کنند. اگر این نوع برخورد را عام بدانیم و به فرزندان خود بیاموزیم که باید با طبیعت رفیق باشند، و خود نیز این را یاد بگیریم، آن وقت در کودکی شاخه های درخت را

نمی شکنیم. بزرگ تر هم که شدیم، در مقام مدیر مؤسسه ای اقتصادی یا معاون فنی یا شهردار یا فرماندار و نظایر اینها، دستور تخریب دره یا جنگل را نمی دهیم.

□ روندهای اصلی تهدید کننده و تخریب گر این منابع را در چه زمینه هایی می بینید؟

○ به طور خاص افزایش جمعیت و بهره برداری غیرعادی از طبیعت، و به بیان دیگر تعبیر روند استفاده از آن، تهدید اصلی است. حقیقت این است که ما در اتاقی هستیم با مقدار محدودی از اکسیژن، هر چه زودتر آن را از بین ببریم و آن را ترمیم نکنیم، خود نیز زودتر از بین خواهیم رفت. این گونه برخورد مثل مصرف زیادتر از حد مواد شیمیایی است که سرطان زاست. ما باید به مردم و مسئولان همه جای کشور خودمان از طریق نشریاتی همچون «شهرداریها» بگوییم که این منابع و مواهب طبیعی برای ادامه حیات سالم انسان های شهر ارزش دارند.

رودخانه ای مانند دانوب که از چند کشور می گذرد، اگر قرار بود هر کشور بالادستی - مثل ده بالادست و پایین دست - همه زباله هایش را درون آن بریزد، چیزی از آن باقی نمانده بود. در حالی که کشورهای پیرامون دانوب مطابق یک قرار داد، رفتاری معتمدانه با آن را در پیش گرفته اند. حال اگر ما در داخل شهری قادر به سازماندهی و حفظ این منابع نباشیم بسیار فاجعه آمیز خواهد بود. بنابراین برای همه این عناصر طبیعی شاید مهم ترین نیاز آن باشد که شورای شهر و نمایندگان مردم و خود مردم آن شهر آنها را به عنوان میراث و گنجینه طبیعی شان بپذیرند. در این حالت خود و نسل آینده شان هوشیار خواهند شد تا برای حفاظت آنها بیشتر تلاش کنند.

□ به طور خاص اگر بخواهیم سیاست های اولویت داری را که مدیریت شهری باید در این زمینه اتخاذ کند تا کیفیت میراث های طبیعی ضمن حفظ آنها ارتقا نیز بیاید، چه عناوینی به نظر تان مهم تر می نماید؟

○ باید هر چه سریع تر به این نوع از حفاظت، ارتقای کیفیت و بهره برداری خردمندانه و جبهه قانونی بدهند. یعنی برای این منظور باید قوانین پشتیبان تدوین گردد. اولین کار شوراها و شهرداری های شهرها این است که این مناطق یا عناصر یا محورها جزء مناطق ویژه میراث طبیعی شهر در اسناد حقوقی و شهرسازی تثبیت گردند. نیز هر چه سریع تر پیشنهاد شود که در این محدوده ها شرایط ویژه ای حاکم گردد و با توجه به مسائل طبیعی و محیطی خاص آنها، مورد طراحی و برنامه ریزی ویژه قرار گیرند. همچنین می بایست مردم و به خصوص نسل جوان از ورزش های طبیعی، اقتصادی و محیطی آنها آگاه شوند تا مردم خود حافظ میراث عمومی خویش باشند. تنها از این طریق امکان نجات سریع میراث طبیعی شهرها وجود خواهد داشت.

□ با سپاس از شما

آسیب شناسی شورا از ساختار تا سازمان

نوراله قیصری
دکتر در علوم سیاسی

است. نبود تجربه شورای استان‌ها و شورای عالی استان‌ها، که در آن نمایندگان شوراهای روستایی و شهری سراسر کشور مشارکت دارند و بر اجرای امور نظارت می‌کنند، مشکلات عدیده‌ای را موجب شده است از جمله اینها روحیه محله گرایی سیاسی در کشور است که ریشه در ناکارآمدی نهادهای اجرایی و عدم نظارت مردمی بر عملکرد آنها - از حیث توزیع مناسب و عادلانه فرصت‌ها و

نقش و تاثیر تصمیم‌گیری در امور با توسل به مشورت و ساز و کار شورایی و نتایج آن، در مقایسه با دیگر الگوهای تصمیم‌گیری، بر کسی پوشیده نیست. اهمیت شورا در ساختار اداره کشور تا آن اندازه است که شوراها ارکان تصمیم‌گیری در اداره امور کشور ذکر شده‌اند و در قانون اساسی نیز فصل مشخصی به آنها اختصاص یافته است. اصول یکصد و ششم و ششم فصل هفتم قانون اساسی مربوط به شوراهای و محدود به عملکرد

و وظایف و ترکیب اعضای شوراهای روستا، بخش، شهر، شهرستان و استان است.

اکنون پس از گذشت بیش از دو دهه از انقلاب اسلامی و تجربه انتخابات مختلف، می‌توان با ارزیابی گذشته، آسیب‌شناسی شوراها را مورد توجه قرار داد و برای تداوم استقرار و نهادینگی آن پیشنهادهایی ارائه کرد.

آسیب‌شناسی به معنای نفی اهمیت و کارکردهای مثبت شوراهای نیست. وجود شوراهای در همین مقیاس و گستره کنونی‌شان هم بر نبودشان برتری دارد. شوراهای روستا و بخش و شهر را باید به عنوان سرمایه اجتماعی و نهاد مردم سالاری تلقی کرد. مردم سالاری رویه‌ای است که نهادینه کردن آن تنها در سطوح سیاسی و بدون توجه به پشتوانه‌های اجتماعی آن امکان‌پذیر نیست. بنابراین، تأکید بر اجرای قانون شوراهای و مشارکت در انتخابات آن، برای نهادینه شدن مردم سالاری و تحقق یافتن حق حاکمیت بر سر نوشت مصرح در قانون اساسی، نوعی ضرورت است. با وجود این شوراهای کنونی با آنچه قانونگذار برای کارکرد و جایگاه شوراهای در نظر داشته است فاصله زیادی دارند. به همین دلیل آسیب‌شناسی شوراهای از چند منظر مورد توجه قرار می‌گیرد، که در ادامه به آنها پرداخته می‌شود.

زنجیره شورایی کلبتی به هم پیوسته را تشکیل می‌دهند. بخش عمده‌ای از معضلات کنونی کشور در زمینه‌های مختلف، محصول این است که به رغم آنکه شوراهای در قانون اساسی جزو ارکان اداره امور کشور تلقی شده‌اند اما آنچه بعد از دو دهه از انقلاب رخ داده، اجرای ناقص و نامتعادل قانون شوراهای در سطوح مختلف بوده

سیاسی بودن فضای شوراهای اسلامی شهر و روستا بسیاری از مواقع سبب می‌شود که اعضای شورا برای فرار از مشکلات عدیده‌ای که در حوزه رفاه، بهداشت، آموزش، اقتصاد و عمران شهرها و روستاها وجود دارد، و همچنین برای سرپوشی گذاشتن بر ناتوانی خود در حل این معضلات، فضای شورا را به موضوعات سیاسی و تنش‌زا لوده کنند

امتیازات و منابع مادی - دارد. بنابراین اولین اشکال اساسی اجرای قانون شوراهای در سطح فعلی، این است که در این قانون شوراهای استان‌ها و شورای عالی استان‌ها، که طبق قانون اساسی توانایی ارائه طرح به دولت و مجلس شورای اسلامی را دارند، در کانون توجه قرار نگرفته‌اند.

الگوی اجرای انتخابات

از دیگر مسائل و مشکلات کنونی مربوط به نهادمندی و کارایی شوراهای، به خصوص در شهرهای بزرگ و مراکز استان‌ها و همچنین مرکز کشور، الگوی نامناسب اجرای انتخابات در این شهرهاست. برگزاری انتخابات در شهرهای بزرگ، که در آن - همانند شهرهای

الزامات نهاد شوراهای پایبند نیستند. گرایش‌های تکروانه و عدم پذیرش تصمیمات اتخاذ شده و الزامات نهادی شوراهای عملاً شوراهای را در برخی از شهرهای کشور دچار ناکارآمدی کرده است. عمل شورایی به سعه صدر و پذیرش تصمیمات جمعی و تمکین و عمل به آن، به رغم میل و گرایش شخصی، نیاز دارد. تجریدگرایی، قهر و تعطیل کردن جلسات و شرکت نکردن در جلسات شورا، نه تنها به نهاد شوراهای و در کلیت آن به نهادینگی مردم سالاری - که بخش مهمی از آن در اجرایی و عملی شدن

در شهرهای بزرگ لازم است ابتدا در سطح محله‌ها، سپس در سطح مناطق و آنگاه در سطح کل شهر، شوراهای ایجاد شوند، و یا اینکه دست کم انتخابات شوراهای در این شهرها چند مرحله‌ای گردد

شوراهای تجلی می‌یابد - آسیب می‌رساند، بلکه حق مسلم مردم در زمینه سپردن اختیار خود به اعضای شوراهای نیز خدشه دار می‌شود. به علاوه، سبب سرخوردگی و بی‌اعتمادی به کارایی نهاد شوراهای در میان مردم نیز می‌گردد.

مسئله دیگر، برخورد فرصت طلبانه برخی از اعضای شورا با این نهاد است. حضور اعضای شورا در انتخابات مجلس و استعفا از نهاد شورا، مشارکت آنها در انتخابات ریاست جمهوری و نظایر اینها عملاً نهاد شوراهای را متزلزل ساخته است. این کار علاوه بر این که نوعی کلاه گذاری سیاسی بر سر مردم است، تکرش موقتی و آبی اعضای به نهاد شورا، و در واقع استفاده از آن به عنوان سکوی پرش سیاسی است. در این زمینه قانون انتخابات شوراهای باید محدودیت‌هایی را در زمینه استعفا از اعضای شورا و مشارکت آنها در نهادهای شورایی و انتخابی دیگر چون مجلس و ریاست جمهوری ایجاد کند. این کار سبب تثبیت شوراهای و تداوم آنها می‌شود و از ورود افرادی که انگیزه‌های جاه طلبانه سیاسی دارند و

کوچک - امکان شناسایی مستقیم کاندیداهای به وسیله مردم وجود ندارد، عرصه را برای فعالیت‌های تبلیغاتی که با امکانات بیشتری در معرفی کاندیداهای صورت می‌گیرد فراهم می‌کند. این امر عوارض مختلفی را در شهرهای بزرگ و تهران به همراه داشته است، که از جمله مهم‌ترین آنها راه‌یابی کاندیداهایی با گرایش‌های حزبی و سیاسی به شوراهای است. الگوی کنونی انتخابات شوراهای زمینه را برای فعالیت و تسلط احزاب و تشکلهای سیاسی بر فرایند انتخابات ایجاد می‌کند و احزاب در عرصه تبلیغات طبیعتاً تمایل به معرفی چهره‌های شناخته شده خود - که عمدتاً با صفت سیاسی شناخته می‌شوند - دارند. در شرایطی که عرصه تبلیغات در اختیار احزاب قرار گیرد و امکان شناسایی مستقیم و چهره به چهره کاندیداهای به وسیله مردم (آنچه که در شهرهای بزرگ و مرکز به چشم می‌خورد) وجود نداشته باشد، لاجرم افراد سیاسی به شوراهای راه می‌یابند. مهم‌ترین کارکرد شوراهای طبق مفاد اصل یکصدم قانون اساسی، عبارت است از پیشبرد سریع برنامه‌های اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، بهداشتی، فرهنگی، آموزشی و سایر امور رفاهی مردم. البته، تأمین این کارکرد به توانایی‌هایی بسیار بیشتر از سیاسی کاری نیاز دارد. سیاسی بودن فضای شوراهای اسلامی شهر و روستا بسیاری از مواقع سبب می‌شود که اعضای شورا برای فرار از مشکلات عهدینه‌ای که در حوزه رفاه، بهداشت، آموزش، اقتصاد و عمران شهرها و روستاها وجود دارد، و همچنین برای سرپوش گذاشتن بر ناتوانی خود در حل این معضلات، فضای شورا را به موضوعات سیاسی و تنش‌زا آلوده کنند.

بنابراین ضرورت دارد که در وهله نخست، قانون و الگوی انتخابات در شهرهای بزرگ (مراکز استان‌ها و تهران) تغییر کند. به عبارتی:

برای شهرهای بزرگ سازوکار انتخابات شوراهای باید با شهرهای کوچک تفاوت داشته باشد. در شهرهای بزرگ لازم است ابتدا در سطح محله‌ها، سپس در سطح مناطق و آنگاه در سطح کل شهر، شوراهای ایجاد شوند؛ و یا اینکه دست کم انتخابات شوراهای در این شهرها چند مرحله‌ای گردد.

اتخاذ چنین سیاستی راه یافتن کاندیداهایی را که ویژگی‌ها و توانایی‌های فردی‌شان با سازوکار و الزامات نهادی شوراهای سازگاری بیشتری دارد، تسهیل خواهد کرد.

پایبندی اعضا به الزامات شوراهای

عملکرد اعضای شوراهای نشان می‌دهد که در برخی موارد این اعضا به الزامات و سازوکار عمل شورایی و همچنین ساختار و

مسئولانه و عقلایی و در حد امکانات و مقدرات، همچون یاور و پشتیبان نهادها و مسئولان اجرایی، زمینه پیشبرد امور را فراهم کند و از تنش زایی بیجا بپرهیزد.

در عین حال می بایست محدودیت دسترسی به نیروهای انسانی متخصص و اقتضائات و مدیریت اجرایی را در اتخاذ تصمیم در مورد برکناری شهرداران در نظر گیرند.

ضرورت آموزش

تحقق مردم سالاری و حاکمیت انسان بر سرشست فردی و جمعی پدیده ای نیست که خلق الساعه و بدون پشتوانه به دست آید. فراگرفتن آموزه ها، ساز و کار عمل جمعی و شورایی و هر آنچه به فعالیت شوراهای مربوط می شود، برای اعضای شوراهای و مسئولان

حضور اعضای شورا در انتخابات مجلس و استعفا از نهاد شورا، مشارکت آنها در انتخابات ریاست جمهوری و نظایر اینها عملاً نهاد شوراهای را متزلزل ساخته است

شوراهای را همچون سکوی پرش خود می دانند، جلوگیری می کند. به علاوه، قانونگذار باید برای پابندی اعضای شوراهای محدودیت ها و الزاماتی را پیش بینی کند. چنین الزاماتی می بایست از زمان بررسی تقاضای کاندیدها برای مشارکت در انتخابات، تا زمانی که شورا تشکیل می شود و عملکرد واقعی آن بروز می کند، قابلیت اعمال داشته باشند.

عملکرد مسئولان اجرایی کشور

مطابق اصل یکصد و سوم قانون اساسی، مسئولان اجرایی در حیطه اختیارات شوراهای موظف به اجرای تصمیمات آن هستند.

بخشی از مشکلات کنونی بر سر راه نهادینگی شوراهای، عدم تمایل شهرداران، فرمانداران و دیگر مسئولان اجرایی به اجرای تصمیمات شوراهای است. نبود نهادهای نظارتی - خصوصاً نظارت مردمی - مسئولان اجرایی را به تک روی عادت داده است، و طبیعتاً پذیرش نظارت شوراهای و تبعیت از نظر شوراهای برای اینان مشکل است.

برای نهادینه شدن شوراهای لازم است که مسئولان اجرایی کشور به این تغییر تن دهند. شورازمانی تأثیر گذار می شود که تصمیمات آن اجرایی و عملی گردند. حال اگر مسئولان اجرایی به تصمیمات شوراهایی توجه باشند، طبیعتاً این نهاد جان نخواهد گرفت.

در کنار این، اعضای شورا نیز باید با صبر و متانت، نظارت

یکی از ضعف های کنونی شوراهای این است که مردم، اعضا و مسئولان اجرایی کشور تلقی واقعی و مطابق با قانون از وظایف و عملکرد شورایی و محدوده عمل قانونی شوراهای ندارند

اجرایی و مردم ضروری است.

یکی از ضعف های کنونی شوراهای این است که مردم، اعضا و مسئولان اجرایی کشور تلقی واقعی و مطابق با قانون از وظایف و عملکرد شورایی و محدوده عمل قانونی شوراهای ندارند. برای رفع این کاستی، فراگیری اصول قانون اساسی (به خصوص آنچه به شوراهای مربوط می شود)، فراگیری قانون شوراهای و حوزه عمل قانونی آنها و درس هایی درباره مدیریت شهری و روستایی، مشارکت و تصمیم گیری جمعی و مسئولیت و تعهد جمعی به تصمیمات ضرورت دارد. امید است با توجه به این پیشنهادها بتوان گامی در جهت نهادمندی و افزایش کارایی شوراهای به عنوان ارکان تصمیم گیری و اداره امور کشور برداشته شود.

نسیم شهر، نوپا در اداره شهر

نازیلا مرادی

مشکلات پیچیده مسکن‌های خودرو، فرایند برنامه‌ریزی برای آنها را دچار مشکل می‌کند. نسیم شهر نیز از این قاعده مستثنی نیست.

اما حملی و همکاری میان شورای شهر، شهرداری و شهروندان نسیم شهر موجب شده است که پس از گذشت ۷ سال از تشکیل شهرداری در این شهر، و با وجود تعامی مسائل و مشکلات پیش گفته، شهردار نسیم شهر به عنوان یکی از شهرداران برتر استان تهران در سال گذشته انتخاب شود.

حال که شهرها، ناگزیر با پدیده مهاجرت و اسکان غیررسمی مواجهند، مناسب‌ترین روش برای ساماندهی این مناطق و ساکنان آنها را می‌توان پذیرش این جمعیت مردمی به عنوان شهر و ساکنان آن به عنوان شهروند دانست؛ و سپس با ارائه تعریف روشنی از مدیریت شهری و خدمات اداره امور را به دست گرفت

اگر در کشور ما نیز همچون کشورهای دیگر پدیده حاشیه نشینی پذیرفته شود و ساکنان این مناطق به عنوان شهروند به رسمیت شناخته شوند، نخستین گام در ارائه خدمات اولیه به آنان برداشته خواهد شد. واقعیت این است که پذیرفتن افراد کم درآمد به عنوان عضوی از جامعه یا شهر از سوی برنامه‌ریزان شهری، به ندریج آنها

با گسترش روند مهاجرت به شهر و سکنی گزینی در حاشیه آنها، مسئولان اداره شهر ناگزیر به رسیدگی و ساماندهی به این اسکان غیررسمی می‌شوند. تجربه سال‌ها درگیری و مواجهه با این پدیده از سوی مدیران شهری، نشان داده است که بی‌توجهی یا دادن پاسخ‌های کوتاه مدت به نیازها و مشکلات این ساکنان، نه تنها امور اجتماعی، عمرانی، اقتصادی و فرهنگی این شهرها را به نظم نیاورده و سازوکارهای نظارت و مدیریت بر فعالیت‌های این مناطق را بی‌اثر ساخته بلکه آشفتنگی‌ها و نابهنجاری‌های زندگی در این نقاط را نیز شدت بخشیده است. از این رو به نظر می‌رسد حال که شهرها، ناگزیر با پدیده مهاجرت و اسکان غیررسمی مواجهند، مناسب‌ترین روش برای ساماندهی این مناطق و ساکنان آنها را می‌توان پذیرش این جمعیت مردمی به عنوان شهر و ساکنان آن به عنوان شهروند دانست؛ و سپس با ارائه تعریف روشنی از مدیریت شهری و خدمات اداره امور را به دست گرفت. به عبارت دیگر، می‌توان با هویت بخشی به این مناطق به وسیله نام‌گذاری، تعیین شهرداری و سایر واحدهای مدیریت شهری، حقوق شهروندی و مسئولیت‌های آنان هر چه بیشتر و زودتر فعالیت‌های ساکنان این مناطق را به نظم در آورد و جلوی خسارت‌های اضافی را گرفت. نسیم شهر (یا اکبرآباد سابق) واقع در ۲۰ کیلومتری شهر تهران با ۲۵۰ هزار نفر جمعیت، یکی از همین مناطق بود که با این فرایند به مقام شهر نائل شد. بهره‌مند شدن از مدیریت شهری توانست روند اصلاحات و ساماندهی به این سکونتگاه را هموار سازد و بدین ترتیب پیامدهای مطلوبی برای ساکنان و مدیران به وجود آید.

پیشینه شهرهای ایران

تقسیم حق عمران موجب شده است که مردم با شهرداری و شورای شهر وارد گفت و گو شوند و پس از آنکه متقاعد شدند پرداخت حق عمران گامی در جهت آبادی شهرشان است، به هر ترتیب این مبلغ را پرداخت کنند

و مشکلات زیست محیطی بسیاری را نیز برای منطقه در پی داشت، به فضای سبز تبدیل شد و کارگاه‌های صنعتی با مشارکت بخش خصوصی به منطقه‌ای که در گذشته نیز محل استقرار واحدهای صنعتی بود منتقل شدند. ساماندهی صنایع در نسیم شهر در کنار احداث بازار میوه و تره بار و پمپ بنزین اکنون یکی از منابع عمده درآمدی شهرداری به شمار می‌رود.

به نظر می‌رسد که مسئولان شهری در نسیم شهر به منظور افزایش منابع درآمدی به توان‌های بالقوه و پنهان شهر روی آورده‌اند. مصداق این نکته، پرداخت عوارض اصناف است که با تصویب شورای اسلامی شهر به تحقق پیوسته است. نکته دیگری که منجر به افزایش درآمد شهرداری شده دریافت هزینه تفکیک بناها تحت عنوان «حق عمران» از شهروندان بود. براساس ماده ۱۰۱ قانون شهرداری‌ها، مالک موظف به پرداخت حق تفکیک یا سرانه خدمتانی به شهرداری است. این در حالی است که ساخت و ساز غیرمجاز و پایین‌تر از استاندارد متراژ بنا، موجب شده بود که اراضی نسیم شهر به قطعات کوچک تبدیل شوند و بدون پرداخت حق تفکیک به شهرداری شکل بگیرند.

در زمان حاضر با تصویب شورای شهر، شهرداری نسیم شهر از افرادی که مالک هستند و زمین خود را بدون هماهنگی با شهرداری تفکیک کرده‌اند، مبلغی به صورت توافقی و با عنوان «حق عمران» دریافت می‌کند که صرف احداث جداول، زیرساخت‌ها، آسفالت و مانند اینها می‌شود. از سوی دیگر، تقسیم حق عمران موجب شده است که مردم با شهرداری و شورای شهر وارد گفت و گو شوند و پس از آنکه متقاعد شدند پرداخت حق عمران گامی در جهت آبادی شهرشان است، به هر ترتیب این مبلغ را پرداخت کنند. ظاهراً شهرداری‌هایی که وظیفه خطیر مدیریت شهری را در

را در رفع نیازهای آموزشی، بهداشتی، اجتماعی و مانند اینها به مشارکت وامی دارد.

نسیم شهر - یا اکبرآباد سابق - ابتدا زیر نظر بخشداری شهرستان رباطکریم اداره می‌شد. این منطقه در کنار چند منطقه حاشیه‌ای دیگر، در سال ۱۳۷۴ نام شهر به خود گرفت. استقرار شهرداری نسیم شهر، نخستین گام برای روشن ماندن فرایند مدیریت شهری در این شهر تازه‌تأسیس بود.

نخستین مشکل در اداره نسیم شهر، اجرای طرح هادی بود که پیش از تشکیل شهرداری تهیه شده بود، چرا که دیگر نسیم شهر با ۲۵۰ هزار نفر جمعیت به طرح جامع و تفصیلی نیاز داشت و طرح هادی شهر نیز دارای مغایرت اساسی با وضعیت موجود بود. به همین دلیل نخستین اقدام مسئولان شهری نسیم شهر بازنگری در طرح هادی بود. پس از این بازنگری مشکلات اساسی شهر به ترتیب

پذیرفتن افراد کم درآمد به عنوان عضوی از جامعه یا شهر از سوی برنامه‌ریزان شهری، به تدریج آنها را در رفع نیازهای آموزشی، بهداشتی، اجتماعی و مانند اینها به مشارکت وامی دارد

اولویت، طبقه‌بندی شد و به مسئولان بالادست - که در نظام برنامه‌ریزی شهری نقش ایفا می‌کنند - منتقل گردید. شاید مهم‌ترین نتیجه اقدام مذکور این باشد که اکنون طرح جامع نسیم شهر در دست تهیه است. اقدام بعدی دست‌اندرکاران شهری در نسیم شهر، ارائه خدمات اولیه و زیرساختی به شهروندان بوده است. این اقدام نیاز به صرف بودجه‌های کلان و بی‌بازگشت داشت. بنابراین شورای شهر و شهرداری نسیم شهر، تأمین منابع درآمدی برای شهرداری را در دستور کار خود قرار دادند. برای این منظور، با تصویب شورای شهر، ناحیه صنعتی که در میاباوردی شهر واقع بود

توسعه و عمران شهرها

آموزش و پرورش، تربیت بدنی، اوقاف و دادگستری از جمله این گونه اقدامات به شمار می رود. نکته در خور توجه اینکه سازو کار واگذاری زمین به اداره اوقاف از سوی شهرداری نوعی همکاری متقابل بود. در واقع با تصویب شورای شهر یک قطعه زمین در بولوار ورودی شهر در اختیار اداره اوقاف قرار گرفت. براساس توافق اداره اوقاف و شهرداری، قرار شد که زمین مذکور به صورت مجتمع تجاری و درمانگاه خیریه احداث شود و پارکینگ آن نیز در اختیار شهرداری قرار بگیرد. درمانگاه خیریه مذکور پس از احداث، به وسیله شهروندان منتخب اداره خواهد شد و اداره اوقاف و شورای شهر نسیم شهر بر اداره آن نظارت خواهند کرد.

شورای شهر و شهرداری نسیم شهر برای احداث شبکه معابر با مشکل تملک اراضی شهروندان روبه رو بودند. برای حل این مشکل، با تصویب شورا، به جای پرداخت هزینه آزادسازی از سوی شهرداری، برای خانه هایی که در طرح تعریض خیابان ها قرار داشتند مجوز ساخت و برای بقیه ملک نیز پروانه ساخت تجاری مسکونی صادر شد. مجموعه اقدامات یاد شده، همراه با برنامه هایی که در آینده در نسیم شهر به اجرا در خواهد آمد، دورنمایی مطلوب از این شهر تازه تاسیس را به نمایش می گذارد. در زمان حاضر حجم اقدامات انجام شده در نسیم شهر، درآمد شهرداری را از ۵۵۰ میلیون تومان به ۱/۵ میلیارد تومان افزایش داده است.

سکونتگاه های غیررسمی در واقع یک شبه پدید می آیند و مطالبات شهری آنها نیز با کمی تاخیر فراروی مسئولان شهری قرار می گیرد. به رسمیت شناختن و پذیرش قانون شهروندی برای ساکنان این سکونتگاه ها تنها شیوه کنترل این کانون های خود انگیخته است. تنها یک نکته را در مورد ساماندهی این مناطق نباید از یاد برد، و آن اینکه برنامه ریزی شهری برای کانون هایی از این دست می بایست با واقعیات و شرایط موجود مطابقت باشند. تجربه شورای شهر و شهرداری نسیم شهر در زمینه شناخت و امنیت ها و سازگاری آن با برنامه های اجرا شده، امری در خور تأمل و توجه است.

سکونتگاه های غیررسمی بر عهده دارند، جز با انعطاف پذیری در ضوابط، پایین آوردن استانداردها، کوچک کردن اندازه مجاز قطعات و تقلیل و تقسیم هزینه خدمات قادر به حل معضل این مناطق نیستند. یکی از شیوه های توانمندسازی مناطق حاشیه نشین، نهادسازی و شکل دادن به انجمن های محلی خودیار در کنار سازمان های غیردولتی به عنوان رابط بین بخش خصوصی و عمومی است. لیکن مشکلی که پس از شکل گیری نسیم شهر احساس می شد، فراتر از این بود. در واقع عدم استقرار نهادها و ادارات دولتی در این شهر تازه تاسیس چنان عیان بود که موضوع سازمان های غیردولتی در سایه آن قرار می گرفت.

نکته دیگر اینکه، گسترش سکونتگاه هایی از این دست منجر به

یکی از شیوه های توانمندسازی مناطق حاشیه نشین، نهادسازی و شکل دادن به انجمن های محلی خودیار در کنار سازمان های غیردولتی به عنوان رابط بین بخش خصوصی و عمومی است

ایجاد مشکلاتی جدی در زمینه ارائه خدمات زیربنایی، مسائل زیست محیطی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی می گردد. این قبیل مشکلات، متولی خاصی را می طلبد تا حل شود. اهمیت این نکته، با توجه به این مسئله که نسل های بعدی این سکونتگاه ها نیز با مطالبات و خواست های شهری و شهروندی خود در راه هستند، بیشتر آشکار می شود.

شورای شهر و شهرداری نسیم شهر با درک این ضرورت سلسله اقداماتی را در زمینه استقرار ادارات دولتی در شهر به انجام رسانده اند.

اعطای زمین فرهنگسرا به اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی نسیم شهر، و همچنین اعطای زمین به اداره مخابرات، بهداشت و درمان،

نخستین وظیفه شورای شهر، انتخاب شهردار

الف:
ب:
ج:

القباوی شهر

محمود برآبادی
کارشناس ارشد برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای

داشتند. در عهد قاجاریه تشکیلات منظم‌تری برای مدیریت شهرها به وجود آمد که آن را «اداره احتساب» و کارمندان این اداره را «عمله احتساب» می‌خواندند.

**که نیستند شهردارانی که پس از اداره
موقوفیت آمیز شهری (مثلا پاریس)
مسئولیت ریاست جمهوری آن کشور
را نیز پذیرفته‌اند. نمونه چنین فردی
ژاک شیراک رئیس جمهور فعلی
فرانسه است**

مدتی بعد، اداره احتساب به دو اداره احتساب و تطهیف تقسیم شد. هر یک از این دو اداره عده‌ای مامور و فراش در اختیار داشتند. پس از صدور فرمان مشروطیت در سال ۱۳۲۵ هجری قمری، قانون انعقاد انجمن بلدیة در تهران و ولایات به تصویب رسید. دو سال بعد در تهران و بعضی از شهرستان‌ها انجمن‌های بلدیة تشکیل شد. رئیس این انجمن‌ها را، که همان شهردار باشد، رئیس بلدیة می‌گفتند.

به تدریج تشکیلات بلدیة شکل کامل‌تری به خود گرفت و سه اداره مهندسی، تطهیف، ارزاق و امور خیریه در آن به وجود آمد. با این همه اکثر شهرهای ولایات فاقد بلدیة بودند و در شهرهای درجه یک از قبیل تهران، تبریز، مشهد، شیراز، رشت، اصفهان، بوشهر، کرمانشاهان، همدان و قزوین بلدیة تشکیل شده بود.

سال ۱۳۰۹ هجری شمسی نقطه عطفی در تاریخچه بلدیة به شمار می‌آید. در این سال وظایفی برای تشکیلات بلدیة تعریف شد. در قانون سال ۱۳۰۹ چنین آمده است:

۱- بلدیة مؤسسه‌ای است ملی که مقصود از تشکیل آن حفظ

به دنبال برگزاری دومین انتخابات شوراهای اسلامی شهرها و روستاهای کشور و انتخاب هشت رئیس، یکی از نخستین وظایف شوراها در واقع انتخاب شهردار است.

انتخاب شهردار - به ویژه در شهرهای بزرگ - همان گونه که تجربه قبلی هم نشان داد، همواره به آسانی و به فوریت امکان پذیر نیست و گاه به کشمکش‌ها و درگیری‌هایی در داخل شورا و محیط پیرامون آن می‌انجامد و در پاره‌ای از موارد نیز شورا را تا آستانه انحلال پیش می‌برد.

دلیل این کشمکش‌ها و درگیری‌ها بر سر انتخاب شهردار، اهمیت این شغل و حساس بودن آن است. اداره کردن شهرداری‌ها به سبب گستردگی حوزه و تعدد مسئولیت‌ها، بی‌اغراق همچون اداره کشوری کوچک، خطیر و پر مسئولیت است و از عهده هر مدیری بر نمی‌آید.

در بسیاری از کشورهای جهان، شهرداران را مستقیماً مردم انتخاب می‌کنند و بسیاری از سیاستمداران پذیرفتن مسئولیت شهرداری را - به ویژه در پایتخت کشور - به منزله تعزیری برای پذیرفتن مسئولیتی بالاتر - در حد ریاست جمهوری - تلقی می‌کنند. کم نیستند شهردارانی که پس از اداره موقوفیت آمیز شهری (مثلا پاریس) مسئولیت ریاست جمهوری آن کشور را نیز پذیرفته‌اند. نمونه چنین فردی ژاک شیراک رئیس جمهور فعلی فرانسه است. از این روی فایده نخواهد بود اگر بحث این شماره «القباوی شهر» به انتخاب شهرداران از سوی شورای شهر اختصاص یابد.

نگاهی به گذشته

تا قبل از آنکه فرهنگستان واژه شهرداری را پیشنهاد کند، به شهرداری «بلدیة» می‌گفتند. ایجاد بلدیة در شهرها از یادگارهای دوره مشروطیت است. از اوایل قرن دوم هجری، فردی که او را «محتسب» می‌گفتند، وظایف شهرداری و شهرداری امروز را برعهده

در بسیاری از کشورهای جهان، شهرداران را مستقیماً مردم انتخاب می کنند، و بسیاری از سیاستمداران پذیرفتن مسئولیت شهرداری را به منزله تمرینی برای پذیرفتن مسئولیتی بالاتر - در حد ریاست جمهوری - تلقی می کنند.

منافع شهر و تأمین حواج عمومی و تهیه آسایش اهالی و کلیه احتیاجات شهری در حدود مقررات این قانون است.

۲- بلدیة هر محل عبارت است از اداره بلدیة و انجمن بلدیة.
 ۳- اداره بلدیة از طرف وزارت داخله (کشور) تشکیل می شود و اعضای آن توسط اهالی محل انتخاب می شوند.
 در سال ۱۳۱۴ و به دنبال تشکیل فرهنگستان زبان و ادب فارسی، این فرهنگستان واژه «شهرداری» را به جای بلدیة و «شهردار» را به جای رئیس بلدیة پیشنهاد کرد، که به دلیل گزینش سنجیده فرهنگستان (و بسامد کاربرد آن در رسانه های همگانی) به سرعت مورد قبول واقع شد.

□ نگاهی به قانون

براساس قانون شوراهای اسلامی شهر و روستا، انتخاب شهردار برای شهر از میان افراد واجد صلاحیت، برعهده شورای اسلامی شهر است. این قانون ۲۹ وظیفه را برای شورای اسلامی شهر برشمرده، که نخستین آنها انتخاب شهردار است.

در قانون شهرداری نیز انتخاب شهردار برعهده انجمن شهر بود که به مدت دو سال و با رای مخفی دو سوم اعضا انتخاب می شد.
 ماده ۷۱ - وظایف شورای اسلامی شهر به شرح زیر است:
 ۱- انتخاب شهردار برای مدت چهار سال.

تبصره ۱- شورای اسلامی شهر موظف است بلافاصله پس از رسمیت یافتن نسبت به انتخاب شهردار واجد شرایط اقدام نماید.
 تبصره ۲- شهردار نمی تواند همزمان عضو شورای شهر باشد.
 تبصره ۳- نصب شهرداران در شهرهای با جمعیت بیشتر از دویست هزار نفر و مراکز استان بنا به پیشنهاد شورای شهر و حکم وزیر کشور، و در سایر شهرها به پیشنهاد شورای شهر و حکم استاندار صورت می گیرد.

تبصره ۴- دوره خدمت شهردار در موارد زیر خاتمه می پذیرد:
 الف- استعفای کتبی یا تصویب شورا.
 ب- برکناری توسط شورای شهر یا رعایت مقررات قانونی.

ج. تعلیق طبق مقررات قانونی.

د. فقدان هر یک از شرایط احراز سمت شهردار به تشخیص شورای شهر.

ماده ۷۲- شرایط احراز تصدی سمت شهردار طبق آیین نامه ای خواهد بود که بنا به پیشنهاد وزارت کشور به تصویب هیئت دولت خواهد رسید.

ماده ۷۳- چنانچه یک یا چند نفر از اعضای شورای شهر به عملکرد شهردار یا عملیات شهرداری اعتراض یا انزادی داشته باشند، ابتدا توسط رئیس شورا موارد را به صورت روشن به شهردار تذکر خواهند داد. در صورت عدم رعایت مفاد مورد تذکر، موضوع

شورای اسلامی شهر موظف است بلافاصله پس از رسمیت یافتن نسبت به انتخاب شهردار واجد شرایط اقدام نماید

شرایط احراز تصدی سمت شهردار طبق آیین نامه ای خواهد بود که بنا به پیشنهاد وزارت کشور به تصویب هیئت دولت خواهد رسید

به صورت سؤال مطرح می شود؛ که در این صورت رئیس شورا سؤال را کتبا به شهردار اطلاع خواهد داد و حداکثر ظرف ده روز پس از ابلاغ، شهردار موظف به حضور در جلسه عادی یا فوق العاده شورا و پاسخ به سؤال می باشد.

چنانچه شهردار از حضور استکفاف ورزیده یا پاسخ وی قانع کننده تشخیص داده نشود، طی جلسه دیگری موضوع مجدداً به صورت استیضاح - که حداقل به امضای یک سوم اعضای شورا رسیده باشد - ارائه می شود. فاصله بین ابلاغ تا تشکیل جلسه که از طرف رئیس شورا تعیین خواهد شد، حداکثر ده روز خواهد بود. شورا پس از طرح سؤال یا سؤالات و جواب شهردار، رای موافق یا مخالف خواهد داد.

در صورتی که شورا با اکثریت دو سوم کل اعضا رای مخالف دهد، شهردار از کار برکنار و فرد جدیدی از سوی شورا انتخاب خواهد شد.

تبصره - در فاصله بین صدور رای عدم اعتماد و برکناری شهردار و یا خاتمه خدمت شهردار تا انتخاب فرد جدید، که نباید بیش از سه ماه به طول انجامد، یکی از کارکنان شهرداری یا انتخاب شورای شهر عهده دار و مسئول اداره امور شهرداری خواهد بود.

حکومت‌های محلی در ژاپن

ترجمه: شهرزاد فرزین پاک

پرستل حکومت محلی در ژاپن

استخدام در حکومت محلی ژاپن

- آیا استخدام مادام‌العمر از خصوصیات سیستم حکومت محلی ژاپن است؟

بفطور سنتی در ژاپن بخش‌های عمومی و خصوصی دارای استخدام‌های مادام‌العمر هستند. استخدام در بخش دولتی، به مثابه قانونی کلی، تا سن بازنشستگی که معمولاً شصت سال است، تضمین می‌شود.

تمام افرادی که درخواست استخدام می‌دهند تا در ارگان‌های دولتی مشغول به کار شوند، تحت آموزش قرار می‌گیرند و در کلاس‌های خاصی که به وسیله مؤسسات شهری و استانی برگزار می‌شود شرکت می‌کنند.

پس از اتمام این دوره‌ها کارکنان عادی غیرمتخصص بر مبنای تصمیمات شوراهای تقسیم‌کننده نیرو در بخش‌های مختلف شروع به کار می‌کنند.

- آیا در روند کاهش تعداد پرستل، تا به حال کسی شغل خود را از دست داده است؟

مطابق بررسی‌های سالیانه وزارت امور داخلی در سال ۱۹۹۸، تعداد شاغلان استانداری‌ها و شهرداری‌ها ۱/۵ درصد کاهش داشته است. این روند از سال ۱۹۹۴، یعنی زمانی که تعداد پرستل ۰/۱ درصد کاهش یافت آغاز شد. کاهش تعداد پرستل به منظور بهره‌وری و پاسخگویی بیشتر، تنها از طریق سالخوردگی امکان‌پذیر است.

به رغم روند اخیر کاهش پرستل، حکومت مرکزی حدود ۳/۲ میلیون نفر را در استخدام خود دارد؛ در حالی که در حکومت ملی این رقم ۰/۵ میلیون نفر است.

حقوق شاغلان اداری انتخاب شده^۱ و شاغلان بومی دولتی^۲ در ژاپن

- میانگین عایدی شاغلان اداری حکومت محلی در ژاپن چقدر

است؟

ازقام‌زیر نشان دهنده میانگین حقوق ماهیانه مسئولان مختلف در حکومت محلی است (نرخ مبادله ارزی برابر ۸۰ یین، معادل یک دلار امریکاست).

مشاوران استانی ۸۲۳۸۷۲ یین (۱۰۵۳۶ دلار)
شهرداران ۹۴۱/۹۲۶ یین (۱۱۷۷۴ دلار)
مشاوران شهری (انگلیس‌زبان شهر) ۴۲۵/۷۲۰ یین (۵۲۲۲ دلار)
مشاوران شهرداری ۲۱۴/۱۴۱ یین (۲۶۶۷ دلار)

- حقوق شاغلان اداری منتخب چگونه تعیین می‌شود؟
هر حکومت محلی یک کمیته مشورتی خاص برای تعیین عایدی شاغلان دارد. اعضای این کمیته با نرخ حقوق در بخش‌های خصوصی و عمومی آشنایی دارند. توصیه‌های این کمیته به هر ترتیب می‌بایست به تأیید شورای شهر برسد.

- حقوق شاغلان بومی دولتی چگونه تعیین می‌شود؟
حقوق این افراد در آیین‌نامه‌های هر شورا تعیین شده است. این آیین‌نامه‌ها در واقع منبع تعیین کننده قیمت خدمات ارائه شده به وسیله پرستل به شمار می‌آیند. برای تعیین حقوق، پست شغلی فرد، تحصیلات دانشگاهی و تجربه کاری وی مدنظر قرار می‌گیرند.

- بازبینی عایدی‌ها با چه فاصله انجام شود؟
عایدی‌ها برطبق قاعده، همه ساله بازبینی می‌شوند. استانداری‌ها و شهرها آیین‌نامه‌های خود را مطابق توصیه‌های کمیته پرستل شان اصلاح می‌کنند. بسیاری از شهرداری‌ها از این استانداردها بی‌روی می‌کنند. شاغلان حکومت محلی همواره درآمد بیشتری از هم‌نظای خود در سطح ملی دارند.

زنان در حکومت محلی ژاپن

- در بین حکومت‌های محلی ژاپن، چند حکومت زنان را در راس سران انتخابی خود دارند؟
تعداد کمی از زنان به مقامات بالایی حکومت محلی در ژاپن

شهرهای منتخب است. این رقم در شهرداری‌ها مشخص نیست.
چه قانون یا قوانینی حقوق زنان را در زمینه اشتغال در

حکومت محلی ژاپن تضمین می‌کند؟

قانون «پرسنل خدمات عمومی محلی» تصریح می‌کند که هیچ تبعیضی نباید به لحاظ تفاوت در جنسیت وجود داشته باشد و تعاریفها می‌بایست به جهت تفاوت در لیاقت افراد صورت گیرد. کاندیداهای سفت‌های خدمات عمومی مطابق نتیجه آزمون خدمات عمومی، عملکرد شغلی، پیشرفت‌های تحصیلی، تحصیلات عالی و تجربیات کاری گذشته‌شان ارزیابی می‌شوند.

ساختار سازمانی و مدیریت

فرمانداران، شهرداران و شوراهای محلی ژاپن

آیا فرمانداران، شهرداران و اعضای شورا در ژاپن به

شکل تمام وقت استخدام می‌شوند؟

فرمانداران و شهرداران، به عنوان روسای اجرایی سازمانی، شغل‌های تمام وقت دارند. گرچه در این بین هیچ قوانینی وجود ندارد که ساعات کاری و تعطیلات آنان را صریحاً روشن کند. قانون خود مختاری محلی (Local Autonomy Law) مقام شهردار را به افراد بالای ۲۵ سال و احراز مقام فرمانداری را به افراد بالای ۳۰ سال محدود کرده است.

اعضای شورا سمت پاره وقت دارند. این افراد در طول سال تنها در نشست‌ها و دیگر جلسات خاص شرکت می‌کنند. احراز این سمت محدود به افراد ۲۵ سال به بالاست.

قدرت و اختیار فرماندار (استاندار) و شهردار تا چه حد است؟

فرمانداران و شهرداران به همراه کمیته‌های اداری که تعیین می‌کنند، باروهای اجرایی دولت به شمار می‌آیند. این افراد مسئول تضمین تداوم سراسری ارائه خدمات و عملکرد دهی مقامات محلی هستند.

قدرت عمده فرمانداران و شهرداران به شرح زیر است:

- ارائه تراژ به شورا
- آماده کردن بودجه‌های اجرایی
- تعیین و جمع‌آوری مالیات‌ها، عوارض و هزینه‌های محلی
- نظارت و ارائه حساب‌ها به مجمع برای تصویب
- تملیک، مدیریت، فروختن اموال و دارایی‌ها

دست یافته‌اند. در آخر ژوئن سال ۱۹۹۸ تنها ۲ شهردار زن در میان ۶۷۰ شهردار زن و ۳ شهردار زن در بین ۲۵۶۲ شهر کوچک و روستای آن حضور داشتند. در بین ۴۷ استان (بخش) هیچ مقام زنی وجود نداشت و البته هیچ یک از شهرداران شهرهای منتخب ژاپن نیز زن نبودند.

چه تعداد از مشاوران (اعضای شورا) زن هستند؟

در بخش‌ها (استان‌ها) ۹۹/۲۸۷۲ نفر (۳/۴ درصد)

در شهرها ۱۴۳۹/۱۸۹۶۵ نفر (۷/۶ درصد)

در شهرهای کوچک و روستاها ۱۲۷۵/۴۰۹۷۷ نفر (۳/۱ درصد)

چند نفر زن در ژاپن در حکومت محلی مشغول به کار هستند؟

۲۵/۱ درصد از شاغلان دولت محلی (از جمله افسران پلیس و معلمان) در ژاپن، زن هستند؛ و در واقع حکومت محلی ۱۳/۵ درصد شاغل زن بیش از دولت ملی دارد.

بدون در نظر گرفتن معلمان و افسران پلیس سهم شاغلان زن در حکومت محلی را می‌توان به شرح زیر عنوان کرد:

- در بخش‌ها ۲۴/۵ درصد
- در شهرهای منتخب ۲۷/۷ درصد
- در دیگر شهرها ۳۲/۲ درصد
- در شهرهای کوچک و روستاها ۳۵ درصد

در چه شغل‌هایی، شاغلان زن بیشتر هستند؟

از شاغلان حکومت محلی در بخش پرستاری / سلامت ژاپن ۹۷/۷ درصد زن هستند. در حیطه دارویی، پاتولوژی و رادیولوژی ۵۲/۱ درصد، و از معلمان نیز ۴۴/۹ درصد را زنان تشکیل می‌دهند.

برعکس، زنان در بخش آتش‌نشانی تنها ۰/۵ درصد و در نیروی پلیس تنها ۲/۴ درصد را تشکیل می‌دهند.

چه تعداد از کارکنان ارشد حکومت محلی ژاپن زن هستند؟

از ۳۸۸۹۹ نفر کارکنان ارشد بخش، تعداد ۱۴۸۱ نفر زن هستند. در بین کارکنان ارشد شهرهای منتخب از ۵۱۸۹۵ نفر، ۲۰۲۷ نفر زن هستند. این ارقام نشان دهنده نرخ متوسط ۲/۹ درصدی برای نقش زنان در میان کارکنان ارشد بخش‌ها و

دارند؛ و البته به لحاظ سیاسی می‌بایست پاسخگوی این تصمیمات باشند.

کمیته اجرایی حکومت محلی ژاپن

- کمیته‌های اجرایی کدام‌اند و به چه منظور تأسیس شده‌اند؟

برای جلوگیری از تمرکز بیش از حد قدرت در یک مکان، بازوی اجرایی حکومت محلی شامل تعدادی کمیته‌های اجرایی (اداری) است که مستقل از فرماندار یا شهردار عمل می‌کنند. این کمیته‌ها به‌طور کلی مسئول اداره عملکردهای خاص آنها هستند.

- انواع موجود کمیته‌های اجرایی (اداری) کدام‌اند؟

کمیته‌های اجرایی شامل موارد زیر هستند:

□ هیئت آموزشی که مسئول کارهای مدارس، انتصاب معلمان و افراد آموزشی و جامعه برنامه‌ریز آموزشی هستند.
□ کمیته‌های انتخاباتی که مدیریت انواع انتخابات را بر عهده دارند.

□ اعضای کمیسیون حسابرسی که مسئول شعبه‌های ثبت نام و فراهم آوردن شرایط مناسب برای فرماندار و شهردار، پرداخت‌ها و شرایط کاری آنان هستند.

□ کمیته‌های ایمنی عمومی که بر نیروی پلیس و خدمات آنها نظارت دارند.

□ کمیته‌های روابط نیروی کار که در مذاکرات صنعتی میانجی‌گری می‌کنند (فقط در بخش‌ها).

- اعضای کمیته اجرایی چگونه انتخاب می‌شوند؟ برای چه مدت؟

اعضای کمیته اجرایی را فرماندار یا شهردار، یا تأیید شورا، برای ۲ الی ۴ سال منصوب می‌کنند.

کمیته اجرایی حکومت محلی ژاپن

- آیا حکومت‌های محلی در ژاپن طرح مدیریتی دارند؟

پاسخ مثبت است. قانون خود مختاری دولت محلی که مشابه قانون حکومت محلی در استرالیا است، از همه شهرداری‌های ژاپن خواسته است تا یک «نگرش مینا» برای خود تصویر کنند. این مدرک در بردارنده سیاست بلند مدت (معمولاً ۲۵ ساله) برای شهرداری است. شهرداری همچنین یک «طرح پایه» - که اهداف و پروژه‌های دستیابی به آن را در میان مدت (معمولاً ۱۰ ساله) تعریف می‌کند - و یک «طرح اجرایی» آماده می‌سازد. طرح اجرایی پروژه‌های خاص را برای ۳ تا ۵ سال آینده تعیین، و در صورت امکان آنها را ارزیابی هزینه نیز می‌کند.

این طرح‌ها در بردارنده این تضمین‌اند که شهرداری‌ها محدوده اداری خود را مشخص کنند و مسئولیت‌های خود را در قالب طرح‌ها و برنامه‌های تعریف شده بپذیرند. علاوه بر این، طرح‌های مذکور بر عملکردهای اصلی شهرداری‌ها - به ویژه در فرایند تعیین بودجه - تأثیر دارند. پروژه‌هایی که در «چشم‌انداز پایه» و «طرح پایه» نباشند تأمین مالی نمی‌شوند.

فرایند تهیه «چشم‌انداز پایه» معمولاً شامل موارد ذیل است: پرس و جو از ساکنان، فرصت اظهارنظر عمومی، پیش‌بینی‌های تخصصی جمعیت‌شناختی و اقتصادی و ملاحظاتی در نظر گرفته شده به وسیله کمیته مشاوره‌ای تهیه چشم‌انداز پایه. هر شهرداری

□ تأسیس مدیریت یا لغو امکانات عمومی

□ عزل و نصب مسئولان امور دفتری و دیگر شاغلان.

- اختیارات شورا تا چه حد است؟

شورا بازوی قانونگذار حکومت محلی است. عملکردهای عمده اعضای شورا عبارتند از:

□ لازم الاجرا کردن، اصلاح یا لغو آیین‌نامه‌ها.

□ تعیین بودجه.

□ تصویب حساب‌ها.

□ مدیریت حساب‌ها.

□ تصمیم‌گیری درباره کارهای مربوط به وضع و جمع‌آوری مالیات‌ها، عوارض و هزینه‌های محلی.

□ نظارت و مدیریت قراردادهای

□ تملک و واگذاری املاک خاص.

□ منظم کردن حسابرسی کارهای اداری.

□ آگاهی از خواسته‌های ساکنان و مدنظر قرار دادن آنها.

□ ارائه ایده‌هایی در حیطه منافع عمومی افراد محلی.

- ارتباط بین فرماندار، شهردار و شورا چگونه است؟

۱- فرمانداران و شهرداران حق‌توتو در هر تصمیمی را که شورا اتخاذ کرده و درخواست یازینی داده است، دارند.

۲- شورا می‌تواند در صورتی که در موضوعاتی به توافق نرسد، به فرماندار و شهردار رای عدم اعتماد بدهد.

این امر نیازمند رسیدن به حدنصاب دو سوم آرای کل و موافقت حداقل ۳/۴ افراد حاضر است. متقابلاً نیز فرماندار و شهردار می‌توانند شورا را به مدت ۱۰ روز منحل کنند و دستور انتخابات برای حل مشکل بدهند.

اگر هیچ دستور انحلالی در طول ۱۰ روز پس از رای عدم اعتماد داده نشود، شهردار یا فرماندار می‌بایست استعفا کنند.

۳- در شرایط خاص، از جمله در مواقع بروز بلایای طبیعی، فرمانداران و شهرداران مسئولیت تصمیم‌گیری به جای شورا را

شرکت‌های عمومی محلی، یا بخش سوم، شبیه به LATE در نیوزلند هستند. در ژاپن مقامات محلی اغلب در تاسیس شرکت‌هایی که قرار است وظایفی به عهده آنها گذاشته شود سرمایه‌گذاری می‌کنند.

در سال‌های اخیر بسیاری از این شرکت‌ها برای احیای نواحی منطقه تاسیس شده‌اند. این شرکت‌ها می‌توانند از بخش خصوصی پول فرض کنند و پروژه‌های مدیریتی تخصصی داشته باشند. علاوه بر این، آنها از قوانینی که مقامات محلی را مقید می‌کندرها هستند و در نتیجه قادرند وظایف خود را با کارایی و بهره‌وری بیشتر به انجام برسانند. در ژانویه ۱۹۹۶، تعداد شرکت‌های عمومی محلی در ژاپن ۹۳۴۴ شرکت (۱۰۹۸ شرکت بیش از سال ۱۹۹۳) بود.

- کدام بنگاه‌های اصلی مستقیماً به وسیله مقامات محلی اداره می‌شوند؟

فعالیت‌های تجاری عمده که مستقیماً به وسیله مقامات محلی اداره می‌شوند، عبارتند از: آب‌رسانی، حمل و نقل عمومی، بیمارستان‌ها، فاضلاب، برق‌رسانی و گازرسانی.

- حیطه پروژه‌هایی که شرکت‌های عمومی محلی در ژاپن براساس آنها تاسیس شده‌اند کدام‌اند؟

□ ۲۳/۹ درصد از شرکت‌ها در پروژه‌های توسعه منطقه‌ای و شهری - از جمله مسکن، صنعت و ساخت و ساز - مشغول فعالیت‌اند.

□ ۱۳/۵ درصد از شرکت‌ها به پروژه‌های کشاورزی، جنگلداری و ماهیگیری مشغول‌اند.

□ ۱۲/۴ درصد از شرکت‌ها در پروژه‌های مرتبط با گردشگری - از جمله توسعه پست‌های اسکی، مدیریت اقامتگاه‌ها و کلبه‌های تابستانی - فعالیت می‌کنند.

□ ۱۲/۲ درصد از آنها نیز در بخش آموزشی - فرهنگی از طریق کالج‌ها، گالری‌های هنری، کتابخانه‌ها، و همچنین حفاظت از آثار باستانی و میراث به فعالیت می‌پردازند.

- نسبت سهام مقامات محلی در شرکت‌های عمومی محلی چگونه است؟

آمارهای اخیر نشان می‌دهند که مقامات محلی ۴۴/۱ درصد از سهام این شرکت‌ها را در دست دارند.

طرح پایه خود را با توجه به چشم‌انداز پایه آماده می‌کند و برای تصویب به شورا می‌فرستد. مسلماً اینها به دلیل اهمیت، مورد

بازنگری قرار می‌گیرند و در صورت لزوم در طول زمان اجرا، اصلاح می‌شوند. از طرف دیگر، از آنجا که طرح پایه شامل برنامه‌ها و طرح اجرایی است که سالیانه تنظیم می‌شود، به بررسی‌های مالی نیاز دارد.

شرکت‌ها و بنگاه‌های عمومی محلی در ژاپن - مقامات محلی در ژاپن تا چه حد در فعالیت‌های تجاری شرکت می‌کنند؟

مقامات محلی به صورت مستقیم و غیرمستقیم در فعالیت‌های تجاری شرکت می‌کنند. درگیری مستقیم آنها از طریق بنگاه‌های محلی عمومی (یا واحدهای تجاری) و درگیری غیرمستقیم آنها از طریق شرکت‌های عمومی محلی است.

بنگاه‌های عمومی محلی به عنوان نهادی متمایز از عملکردهای روزمره شورا تاسیس شده‌اند. این واحدها مشابه روش مدیریتی شرکت‌های خصوصی اداره می‌شوند. حساب عمومی، خود به حساب‌های عمومی و خاص تقسیم می‌گردد و فعالیت‌های بنگاه‌های عمومی در دسته حساب‌های خاص قرار می‌گیرند.

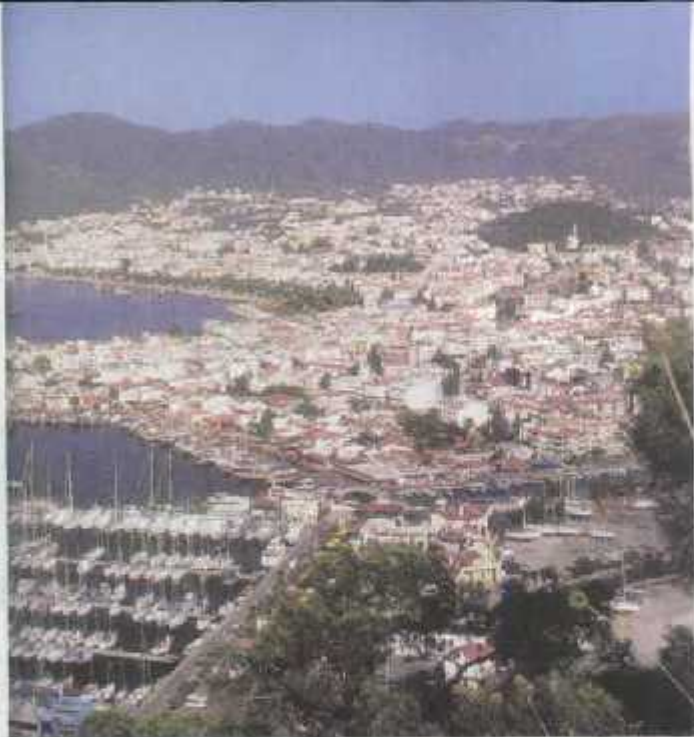
<http://www.jgc.org.aust.G.Japan.Toddy.htm>

- منابع:
- 1) Downsizing
 - 2) natural attrition
 - 3) elected Officials
 - 4) Local public servants
 - 5) governors
 - 6) Basic Vision

پانوش

سامانه اطلاعات جغرافیایی در ترکیه

نویسنده: ارول درویش عمر
ترجمه: تاراس گلستان

آنتلیا

سیستم‌های اطلاعات جغرافیایی (GIS) سیستم‌های کامپیوتری برای به نقشه در آوردن اطلاعات اند، با امکاناتی برای ذخیره، بازیابی، تغییر و نمایش مراجع فضایی. این سیستم‌ها می‌توانند اطلاعات وسیعی را - اعم از فضایی و غیرفضایی - سازماندهی کنند، هماهنگ سازند و در صورت لزوم تغییر دهند. با توجه به توانایی‌های وسیع این سیستم‌ها، بسیاری از کشورهای در حال توسعه در پی بهره‌گیری از آنها برآمده‌اند. از جمله کشورهای فعال در این زمینه، که شهرداری‌هایشان استفاده از GIS را در دستور کار خود قرار داده‌اند، کشور ترکیه است.

نوشته حاضر اشاراتی است به تلاش‌های بخش‌ها و نهادهای مختلف کشور ترکیه در بهره‌گیری از این سیستم.

مقدمه

بازار سیستم‌های اطلاعات جغرافیایی در ترکیه سریعاً در حال رشد است. آگاهی روزافزون در مورد GIS و نیاز به آن در جهت به دست آوردن اطلاعات به شکلی دقیق و سریع برای توسعه هر چه کارآمدتر، چنین رشدی را دامن می‌زند. در ترکیه در سطوح مختلف به GIS توجهی ویژه کرده‌اند و بسیاری از مؤسسات بزرگ دولتی در تلاش برای دستیابی به این فناوری‌اند. چندین پروژه جدید نیز با بهره‌گیری از این سیستم در مرحله شکل‌گیری است.

در این بین عرضه کنندگان این فناوری شرایط مناسبی برای ارائه دستاوردهای خود دارند و می‌توانند از طریق ارائه خدمات نرم‌افزاری و سخت‌افزاری‌شان در این زمینه، دامنه کار خود را گسترش دهند. ناگفته نماند که برخی از پروژه‌های GIS در گذشته با شکست مواجه شده‌اند. این شکست‌ها در کشورهای در حال توسعه عمدتاً به دلیل کمبود یا فقدان اشخاص واجد شرایط بوده

12-13 The scenery becomes surreal the village of Uglular, in the heart of Cappadocia. This cave up to 100m high with rock dwellings dug in its sides linked to each other by tunnels. The caves are still used for storage.

14-15 This is how many pictures look like in the area of dinner and music.

استانبول

نوسعه هر چه کارآمدتر خازد؛ تانیا GIS اطلاعات دقیق تری را برای تصمیم سازی ها ارائه می دهد. در ترکیه GIS در سه سطح ملی، استانی و شهری در حال اجراء است. سازمان هایی که در سطح ملی از GIS استفاده می کنند، عبارتند از مرکز آمار، سازمان بزرگراه های ترکیه، سازمان کاداستر ملی، اداره GIS، سازمان آب و سازمان نقشه برداری.

شهرداری های همچون استانبول و بورسا در اجرای پروژه GIS پیش رو هستند. مطابق گزارشی که در سال ۱۹۹۴ ارائه شد، در این سال بیش از ۲۲ پروژه GIS در سطوح وزارتخانه ها

در ترکیه در سطوح مختلف به GIS توجهی ویژه کرده اند و بسیاری از مؤسسات بزرگ دولتی در تلاش برای دستیابی به این فناوری اند

و شهرداری در ترکیه به اجرا در آمده یا در دست انجام بود (این تعداد تاکنون افزایش یافته است). علاوه بر این، در زمان حاضر چندین شرکت زیست محیطی و مرتبط با امور انرژی از فناوری GIS بهره می گیرند. اخیراً بیش از ده دانشگاه در ترکیه دارای آزمایشگاه های GIS شده اند و از ARC/INFO و اینترگراف MGE استفاده می کنند. بخش عمده تأسیسات مربوط به نقشه برداری GIS را در کشور ترکیه، شرکت های آمریکایی برپا کرده اند. فعالیت های نقشه برداری با استفاده از GIS در حال پیشرفت اند اما دیگر موارد استفاده از آن چندان که باید و شاید مورد توجه قرار نگرفته اند. برای بهره گیری کامل از فناوری GIS ضروری است که شبکه GIS در سطح ملی و اماندازی شود. یک مرکز ملی GIS، برنامه های آموزشی کافی و سیستم در سطح ملی برای جمع آوری اطلاعات، از مزایای هر چه کارآمدتر شدن این سیستم به شمار می آید. بانک جهانی نیز در این میان سرمایه لازم را برای ۱ - احداث مرکز اطلاعات ملی برای دریافت و پردازش اطلاعات ماهواره ای؛ و ۲ - انجام بررسی های لازم برای آموزش GIS در ترکیه، تأمین می کند.

پروژه های مرتبط با GIS

است. البته در ترکیه چندین سال است که آموزش GIS در مدارس مطرح گردیده است. علاوه بر این، چندین آزمایشگاه GIS در بیش از ۱۰ دانشگاه تأسیس شده اند. این تمهیدات، کمبودها را در زمینه اشخاص مطلع و واجد شرایط برطرف ساخته و به عامل مهمی در استفاده موفق از این فناوری در ترکیه بدل گردیده است.

اهداف استفاده از GIS در ترکیه

سازمان های دولتی مختلف و ارگان های بخش خصوصی در ترکیه در تلاش اند تا فعالیت های خود را با فناوری GIS هماهنگ و تقویت کنند. فعالیت های GIS در سطح ملی عمدتاً بر استفاده از این سیستم در تهیه نقشه ها تمرکز دارند و نه لزوماً استفاده کامل از مزایا و دیگر امکانات این فناوری.

نوسعه GIS اولویت ویژه ای برای ترکیه دارد. همه نهادهای عمده دولتی در پی استفاده از GIS هستند. آنها از این موضوع آگاهی دارند که اولاً GIS در ترکیه حکم نوعی کاتالیزور را برای

شهرداریها / سال چهارم / شماره ۴۷ ۵۷

MEDITERRANEAN SEA

استانبول

را در برگیرد.

پروژه GIS عملیات آبرسانی

اداره آب‌رسانی نخستین مؤسسه برنامه‌ریزی منابع آب در سطح ملی است که مسئولیت ساخت شبکه‌ها و بررسی عملکرد آنها را بر عهده دارد. این عملیات شامل فراهم آوردن تسهیلات آبرسانی برای کشاورزی، تولید نیروی هیدرولیک، استفاده از لوله‌کشی آب شهری در شهرهای بزرگ، بهبود کیفیت آب، کنترل سبب، قوانین مرتبط با رودخانه و کنترل آن و بهبود شرایط زیست‌محیطی است. برای کنترل بهتر عملیات و حفظ امکانات و البته هر چه کارآمدتر کردن برنامه‌ریزی‌ها در جهت رویارویی با ناهم‌زمانی روزافزون برای آب، این واحد از سیستم اطلاعاتی متمرکز و جامع بهره‌مندی برد. به عنوان قدم اول در بهبود این امر، واحد مذکور تصمیم گرفت که از سیستم اطلاعات جغرافیایی برای جمع‌آوری و ذخیره اطلاعات مربوط به منابع آب استفاده کند. واحد برنامه‌ریزی این مؤسسه از سال ۱۹۸۹ از سیستم CAD بهره‌مندی گرفته و قصد بر آن بوده است که با استفاده از GIS این روند تسریع گردد و هر چه کارآمدتر شود.

پروژه GIS شهرداری آدانا

آدانا پنجمین شهر بزرگ ترکیه است. آدانا شهری است

در ترکیه GIS در سه سطح ملی، استانی و شهری در حال اجراست مطابق گزارشی که در سال ۱۹۹۴ ارائه شد، در این سال بیش از ۲۳ پروژه GIS در سطوح وزارتخانه‌ها و شهرداری در ترکیه به اجرا در آمده یا در دست انجام بود

شهرداری استانبول تصمیم به بهره‌گیری از سیستم اطلاعات جغرافیایی برای جمع‌آوری اطلاعات پایه در جهت توسعه و مدیریت بهینه شهر گرفته است

صنعتی و همچنین مرکزی کشاورزی که در جنوب ترکیه واقع شده است.

شهرداری کلان شهر آدانا برای افزایش کارایی‌های بخش عملکردی و اجرایی خود از سیستم GIS بهره‌مندی گرفته است. این سیستم برای تعیین خطه جغرافیایی املاک، روزآمد کردن نقشه‌های پایه و نقشه‌های کاربردی به صورت دیجیتال، تولید طرح شهری ماشینی (اتومات)، دیجیتالی کردن نقشه‌های کاداستر، هماهنگ کردن زیر ساخت‌های مختلف شهری و طرح‌های شهری آینده به کار گرفته شده است.

پروژه GIS شهرداری آنتالیا

اداره آب و فاضلاب آنتالیا که نهادی نیمه مستقل در شهرداری کلان شهر آنتالیا است، طرحی را برای ایجاد و اجرای سیستم اطلاعات جغرافیایی در زمینه‌هایی چون امور مالی، کنترل شعبی، مدیریت مصالح و خدمات متقاضیان، در دست دارد. این شهرداری بر آن است تا در آینده از این سیستم در ثبت زمین و کاداستر، مسکن، برنامه‌ریزی شهری، پلیس و آتش‌نشانی، محیط زیست، گاز و خطوط تلفن بهره‌مندی برد.

پروژه GIS شهرداری کلان شهر استانبول

جمعیت استانبول بیش از ۹ میلیون نفر است. این جمعیت و همچنین میزان بالای مهاجرت به این شهر، مشکلاتی را در زمینه حمل و نقل، توزیع آب، بهبود آبرسانی و دفع فاضلاب، سیستم گرمایی، توسعه مسکن و برنامه‌ریزی شهری ایجاد کرده است. برای رسیدن به راه حل‌های کارآمد در این زمینه‌ها، شهرداری استانبول تصمیم به بهره‌گیری از سیستم اطلاعات جغرافیایی برای جمع‌آوری اطلاعات پایه در جهت توسعه و مدیریت بهینه شهر گرفته است.

علاوه بر این چند سازمان نیمه مستقل نیز فعالیت‌هایی را در این زمینه بر عهده گرفته‌اند؛ از جمله:

ISKI (اداره آب و فاضلاب)، IEET (مؤسسه شهری مسئول خدمات اتوبوس‌رانی و قطار شهری)، IGDS (نهاد مسئول هماهنگی توزیع گاز شهری در استانبول).

اداره آب و فاضلاب یک سیستم GIS پایه دارد که در برگیرنده اطلاعاتی از خطوط آب و فاضلاب به شکلی محدود است. شهرداری استانبول در تلاش است تا سیستم اطلاعات جغرافیایی را برای همه زیر ساخت‌های شهری - از جمله گاز و زیرساخت‌های حمل و نقل، شبکه‌های توزیع برق و خطوط تلفن - گسترش دهد. به همین منظور لازم است تا سیستمی ایجاد گردد که تمام نهاد‌های مرتبط با زیر ساخت‌های شهری

WWW.Tradeport.org

نروژ - بیمارستان شهرداری

شهرداری‌ها و تأمین اجتماعی در نروژ

نویسنده: مولف‌رید بولتسدا

ترجمه: علی عربانی دانا

تخلیص و تلخیص: سرویس حقوقی - بین‌الملل

غیرمتمرکز است. این کشور دارای ۵ منطقه درمانی، ۱۹ استان و ۳۳۵ شهرداری است. مسئولیت خدمات درمانی هر یک از این بخش‌ها به عهده خودشان است. بودجه خدمات درمانی تا اندازه‌ای به بیمه ملی و تا اندازه‌ای هم به کمک‌های مالی شهرداری‌های استان‌ها و شهرداری‌های محل اختصاص می‌یابد. این کمک‌های مالی با اعشاریات دست‌نزدی شده - یعنی سرمایه‌هایی که برای حوزه‌های دارای اولویت اختصاص یافته‌اند - کامل می‌شوند. هدف این مقامات شهری این است که خدمات درمانی محلی را با توجه به این اولویت‌ها گسترش دهد. سرمایه‌گذاری در امور هزینه‌های جاری بیمارستان‌ها، روان پزشکی، درمان سرطان و تجهیزات بیمارستان‌ها.

پزشکان عمومی

خدمات درمانی شهرداری‌ها اساس سیستم درمانی نروژ است. اقدامات پیشگیری کننده، اقدامات عمومی، توان بخشی، پرستاری و مراقبت، از جمله مسئولیت‌های شهرداری‌هاست. بیماران مبتلا به بسیاری از بیماری‌ها، باید بتوانند به مرکز درمانی خود مراجعه کنند و تحت درمان قرار گیرند. وظیفه پزشکان عمومی این است که بیماری‌ها را

در نروژ خدمات درمانی بیماران را پزشکان، متخصصان و روان‌شناسانی بر عهده دارند که از شهرداری‌های استان‌ها و شهرداری‌های محل یارانه دریافت می‌کنند

خدمات درمانی شهرداری‌ها اساس سیستم درمانی نروژ است

بموقع تشخیص دهند، مشکلات سطحی روزمره را درمان کنند و بیماران را در مواقع لزوم به پزشکان متخصص ارجاع دهند.

خدمات پزشکان عمومی در نروژ شکلی کاملاً دقیق و «حساب شده» دارد. قرار است که طرحی به نام «طرح پزشکان عمومی» در نروژ به اجرا در آید. هدف این طرح آن است که کیفیت خدمات پزشکی عمومی را بهبود بخشد، به طوری که افراد بتوانند همیشه به پزشک عمومی دلخواه خود مراجعه کنند. این طرح می‌تواند باعث افزایش امنیت شود و دسترسی به پزشک عمومی را آسان‌تر سازد.

این طرح همچنین سبب خواهد شد که رابطه پزشک - بیمار بهبود یابد و منابع پزشکی به گونه‌ای منطقی مورد استفاده قرار گیرند.

نروژ دارای خدمات درمانی گسترده و امنیت اجتماعی توسعه یافته است. همه افرادی که در نروژ زندگی می‌کنند، حق دارند که در دوران بیماری، کهنسالی و یا بیکاری از مساعدت‌های اقتصادی و اشکال دیگر حمایت‌های اجتماعی که عمدتاً شهرداری‌ها فراهم می‌سازند، بهره‌مند گردند. در حدود ۲۵ درصد از بودجه این کشور صرف رفاه اجتماعی و خدمات درمانی می‌شود. دو قانون نیز با عنوان‌های «قانون بیمه ملی» و «قانون مراقبت‌های اجتماعی» در این کشور وجود دارند که از حقوق اجتماعی مردم نروژ حمایت می‌کنند.

بودجه سیستم رفاه اجتماعی و درمانی نروژ با ترکیب مالیات‌های عمومی و مجزا به صورت کاملاً دولتی درآمده است. بیمه ملی که گویای امنیت اجتماعی است، در واقع طرح همگانی بیمه است که تمامی مردم نروژ را در برمی‌گیرد. همه حقوق بگیران بخش ثابتی از حقوق خود را به مالیات بیمه ملی اختصاص می‌دهند. کارفرمایان نیز از طریق مالیات حقوق بگیران به این امر کمک می‌کنند. زنان بدون کار، دانشجویان غیرشاغل و افراد دیگری که حقوق دریافت نمی‌کنند، از مالیات امنیت اجتماعی معافند، اما می‌توانند از مزایای امنیت اجتماعی استفاده کنند. آنها همانند حقوق بگیران می‌توانند از امکانات درمانی و مساعدت‌های دیگر بهره‌مند گردند. حقوق بیکاری، تعرفه بیماران و حقوق بازنشستگی به مقدار درآمدی بستگی دارد که اشخاص کسب می‌کنند. مساعدت‌های اجتماعی و اقتصادی بر اساس امکانات افراد اختصاص می‌یابد.

دوران بیماری

درمان‌های پزشکی، برای تمام بیماران در نروژ تضمین شده است. خدمات درمانی محور امکانات رفاهی نروژ به شمار می‌آید. دسترسی عموم به خدمات درمانی با کیفیت مطلوب، از اهداف مقامات نروژی است. خدمات درمانی در این کشور می‌بایست با توجه به میزان نیاز، و نه استطاعت پرداخت، توزیع شوند. هزینه خدمات درمانی محدود است و هیچ کس برای این گونه خدمات، در سال بیش از ۱۳۷۰ «کرون» پرداخت نمی‌کند (طبق آمار سال ۲۰۰۰). در نروژ خدمات درمانی بیماران را پزشکان، متخصصان و روان‌شناسانی بر عهده دارند که از شهرداری‌های استان‌ها و شهرداری‌های محل یارانه دریافت می‌کنند. دیگر خدمات نیز عبارتند از: طرح تجویز دارو، تجهیزات پزشکی و درمان در کلینیک‌های رادیولوژی خصوصی، درمانی که در طول دوران بستری در بیمارستان انجام می‌شود، و نظایر آنها - که همگی تقریباً رایگان است. نروژ دارای جمعیت اندکی است که به طور پراکنده در سطح این کشور اسکان یافته‌اند. از این رو، مسئولیت خدمات درمانی نروژ به صورت

بیمارستان های کوچک

شهرداری ها در تراز دارای بیمارستان های هستند که اداره آنها را خود بر عهده دارند. وجود بیمارستان های کوچک که با همکاری متخصصان و خدمات آنها اداره می شود، سبب شده است که دولت بتواند

از نظر جمعیت شناختی، جمعیت تراز و به سوی بیبری دارد. جمعیت مسن این کشور رو به فروزی است و این نشان می دهد که بار سیستم درمانی تراز نیز در حال افزایش است. مراقبت و پرستاری از سالمندان باید در اولویت قرار گیرد. بررسی اساسی این است که هرگز بین مسئولیت های خدمات درمانی و مسئولیت های بخش های دیگر وظایف در کجاست. نابرابری دستمزدها، بیکاری و شبکه ناکارآمد اجتماعی از عوامل پرخطری هستند که وقوع بیماری ها و مشکلات اجتماعی را افزایش می دهند.

پروژه هایی که در این میان مطرح می شوند، عبارتند از:

شهرداری ها در تراز دارای بیمارستان هایی هستند که اداره آنها را خود بر عهده دارند. وجود بیمارستان های کوچک که با همکاری متخصصان و خدمات آنها اداره می شود، سبب شده است که دولت بتواند کنترل خود را در زمینه کنترل بیمارستان ها افزایش دهد.

قانون بیمه مالی، مسئولیت دولت را در قبال شهروندان مشخص می سازد و از حقوق آنان دفاع می کند؛ و قانون مراقبت های اجتماعی نیز مسئولیت رفاهی شهرداری ها را تعیین می کند

۱- آیا پرداختن به مشکلات، روزی به بحران ها در حیطه مسئولیت خدمات درمانی است؟

۲- آیا بخش های دیگر می بایست برای جلوگیری از توسعه این مشکلات، خود را بهتر آماده کنند؟

۳- مسئولیت بخش دولتی تا چه اندازه باید گسترش پیدا کند؟

پرداخت هزینه درمان کارمندان

هزینه درمان همه کارمندان باید از روز اول غیبت پرداخت شود. کارفرمایان هزینه درمان ۱۶ روز اول را خود پرداخت می کنند؛ اما از آن پس این هزینه تحت پوشش بیمه ملی است. پرداخت هزینه درمان متناسب با حقوق عادی است، و سقف آن با توجه به طرح بیمه ملی ۶ برابر حقوق پایه است. (در زمان حاضر، حقوق پایه در یک سال ۴۶/۹۵۰ «توک» است). دولت، شهرداری ها و شرکت های خاص همواره مابین تفاوت هزینه درمان و حقوق ثابت را می پردازند، به طوری که افراد دارای حقوق بالا بتوانند حقوق کامل را دریافت کنند.

طرح پرداخت هزینه درمان به نسبت میزان غیبت، از جمله مسائل مورد بحث است. همگان بر این مسئله توافق دارند که اگر غیبت خیلی طولانی باشد باید از میزان حقوق کاست. افراد شاغل می توانند هزینه درمان دوران بیماری را تا یک سال دریافت کنند. این افراد اگر بعد از یک سال قادر به کار کردن نباشند، طرح بیمه ملی می تواند حمایت های اقتصادی دیگر را در اختیار آنها قرار دهد.

توان بخشی و حقوق بازنشستگی در دوران ناتوانی

مزایای توان بخشی در اختیار افرادی قرار می گیرد که در حال درمان اند؛ زیرا توانایی امرار معاش این افراد به علت بیماری، آسیب ها و دیگر کاستی ها، تضعیف شده است.

اگر درآمد یک فرد به علت بیماری به میزان حداقل ۵۰ درصد کاهش یابد، در آن صورت می توان مزایای از کار افتادگی را با استفاده از طرح بیمه ملی به او داد.

به افرادی که دارای نقص های مادرزادی اند و یا در سنین اولیه عمر خود ناتوان گشته اند، حقوق کامل بازنشستگی تعلق نمی گیرد. اما اگر ناتوانی آنها علت پزشکی داشته باشد، در این صورت حقوق کامل بازنشستگی به آنها پرداخت می شود. مزایای از کار افتادگی دائمی است و تا زمانی اجرا می شود که شخص مورد نظر به ۶۷ سالگی برسد. اگر

کنترل خود را در زمینه کنترل بیمارستان ها افزایش دهد. هدف از انجام این طرح آن است که شبکه قوی تری بین بیمارستان ها ایجاد شود و همکاری متخصصان نیز شکلی متناسب تر به خود بگیرد. ۵ منطقه درمانی موجود در تراز وظیفه دارند که به پرنامیزی فعالیت بیمارستان ها بپردازند. بر اساس قوانین جدید، بیماران می توانند بیمارستان دلخواه خود را انتخاب کنند. این طرح سبب خواهد شد که استفاده از ظرفیت ها بهبود یابد و رقابت متعادل در بین بیمارستان ها فروزی گیرد.

درمان در خارج از کشور

اگر شدت بیماری فردی بیمار در حد مرگ باشد و بیمارستان های تراز امکانات لازم را برای درمان آن نداشته باشند، در آن صورت نظام امنیت اجتماعی این کشور هزینه درمان را در خارج از کشور تقبل می کند. این کشور به جای وارد کردن تجهیزات لازم بود درمان بیماری های نادر در داخل کشور، سعی می کند هزینه درمان این بیماری ها را در خارج از کشور پرداخت کند. در سال های اخیر، تقاضای درمان در خارج از کشور بسیار افزایش یافته است.

لیست انتظار

سیستم لیست انتظار برای درمان بیماران تروزی در بیمارستان کاملاً منحصر به فرد است. همه افرادی که برای معاینه و یا درمان به بیمارستان دولتی مراجعه می کنند - به استثنای آنهایی که نیاز فوری به درمان دارند - در لیست انتظار قرار می گیرند. از این رو، در هر زمانی می توان مشخص کرد که چه تعداد بیمار نیاز به درمان دارند، دارای چه بیماری ای هستند و یا در کدام بیمارستان باید درمان شوند.

سیستم لیست انتظار، شیوه های مفید برای مسئولان به شمار می آید؛ زیرا آنها بدین طریق می توانند اولویت ها و ظرفیت بیمارستان ها را با توجه به دستورالعمل های ملی ارزیابی کنند. بیماران اورژانسی فوراً درمان می شوند. بیماران درجه ۲ - آنهایی که شدیداً مریض هستند - به صورت تضمینی در عرض شش ماه درمان می شوند (این مورد، لیست انتظار تضمینی نام دارد). بیماران دیگر هم با توجه به نوعیت خود درمان می شوند. سیستم لیست انتظار در تراز از سال ۱۹۹۰ اجرا شده است.

طولانی ترین دوره انتظار مربوط به بیماری است که دارای بیماری های گوش، حلق و بینی و یا مشکلات تارتوئیدیک هستند.

چالش ها

تعمیری عمده در شرایط ایجاد شود. به طوری که این تغییر بر توانایی امراد معاش فرد تاثیر بگذارد. در آن صورت میزان از کار افتادگی باید دوباره ارزیابی گردد.

امنیت اجتماعی معمولاً با ارائه اسکان زیر از افراد ناتوان حمایت می‌کند؛ هزینه‌های پزشکی، کمک‌های عملی، مراقبت در خانه، یادگیری حرکت، ارائه دستگاه‌های ویژه مجهز (در صورت لزوم) و کمک‌های دیگر.

بیش از ۹ درصد از جمعیت کارگری نروژ به‌طور کامل - و یا تا اندازه‌ای - با استفاده از مزایای از کار افتادگی زندگی می‌کنند. به رغم اینکه رشد جمعیت در این کشور رو به کاهش بوده، این تعداد در ۲۰ سال اخیر دو

همه افرادی که از اداره رفاه اجتماعی شهرداری‌ها درخواست تسهیلات رفاهی دارند - خواه تقاضای آنها به مسکن و مشکلات اقتصادی مربوط شود، و خواه نیاز به کمک‌های عملی داشته باشند - می‌توانند بررسی پرونده‌شان را درخواست کنند

برابر شده است. تعداد فرزند فقرا ناتوان، مقولهای جدی و درخور اهمیت برای مقامات کشور نروژ و همچنین کارشناسان بخش‌های پزشکی و رفاه اجتماعی به‌شمار می‌آید. چسبای علت‌های این افزایش، بیکاری و استفاده از مواد مخدر باشند.

زمانی که مردم به مساعدت‌های اجتماعی نیاز دارند

قانون بیمه مالی، مسئولیت دولت را در قبال شهروندان مشخص می‌سازد و از حقوق آنان دفاع می‌کند؛ و قانون مراقبت‌های اجتماعی نیز مسئولیت رفاهی شهرداری‌ها را تعیین می‌کند. قانون مراقبت‌های اجتماعی نیاز به بررسی و نظر خواهی دارد. «وزارت بهداشت و امور اجتماعی» - و در بعضی موارد نیز «استاداری‌ها» - وظیفه دارند که با استفاده از قدرتهای نظارتی خود، پیروی از این قانون را تضمین کنند.

همه افرادی که از اداره رفاه اجتماعی شهرداری‌ها درخواست تسهیلات رفاهی دارند - خواه تقاضای آنها به مسکن و مشکلات اقتصادی مربوط شود، و خواه نیاز به کمک‌های عملی داشته باشند - می‌توانند بررسی پرونده‌شان را درخواست کنند. آنهایی که قابلیت استفاده از حمایت‌های «قانون بیمه ملی» را دارند، باید با اداره امنیت اجتماعی شهرداری خود تماس بگیرند. آنهایی که امکان استفاده از این حمایت‌ها را ندارند، می‌توانند از کمک‌های شهرداری‌ها استفاده کنند. نمونه‌هایی از این دست عبارتند از، جوانانی که بعد از اتمام تحصیلات خود نمی‌توانند کار پیدا کنند، افرادی که به‌مدت بیش از ۷۸ هفته بیکار مانده‌اند و مزایای بیکاری دیگر به آنها تعلق نمی‌گیرد، و افرادی که درآمد کافی برای امراد معاش ندارند.

تعداد افرادی که مشمول رفاه اجتماعی اند، در دهه ۸۰ به میزان زیادی افزایش یافت. در دهه ۹۰ راکد ماند، و در زمان حاضر رو به کاهش است. شهرداری‌ها معمولاً خودشان سطح مساعدت‌ها و رفاه اجتماعی را تعیین می‌کنند؛ ولی در عین حال هر درخواست‌کننده‌ای حق دارد که پرونده‌اش

منبع: <http://odin.dep.no/norway>

بمطور مجزا ارزیابی شود.

خدمات رفاهی شهرداری‌ها می‌بایست افرادی را هم که از مواد مخدر و الکل استفاده می‌کنند، پوشش دهد (مثلاً مکان‌هایی را برای درمان آنها پیدا کند). این نوع درمان معمولاً در مراکز صورت می‌گیرد که اداره آنها را استان‌ها یا بخش خصوصی، یا سرطابه دولتی، بر عهده دارند. معنادر می‌تواند حداکثر به مدت ۳ ماه در یکی از این مراکز درمان شوند.

دوران بیری

با توجه به سرشماری نفوس سال ۱۹۹۵، ۱۰ تا ۴۰ درصد از نروژی‌هایی که سن شان بیش از ۶۷ سال است، بیمارند، و یا دارای شرایطی هستند که توانایی آنها را برای انجام کار تضعیف می‌کند. اکثر این بیماران دارای بیماری‌های قلبی - عروقی و یا بیماری‌های ماهیچه و استخوان هستند. تقریباً ۴ نفر از هر ۱۰ نفری که سن شان ۶۷ سال و یا بیشتر است، در خانه خود تحت درمان اند، و در حدود ۸ درصد هم در بیمارستان‌های خصوصی بستری‌اند. در حدود ۴۰ درصد از افراد بالاتر از ۸۰ سال در خانه خود درمان می‌شوند و ۱۷ درصد هم در بیمارستان‌های خصوصی، تعداد افراد سالمندی که در بیمارستان‌های خصوصی بستری‌اند و از خدمات مراقبت‌های اجتماعی بهره‌مند هستند، در فاصله سال‌های ۱۹۸۸ تا ۱۹۹۷ به ۵۲ درصد افزایش یافته است. بخش عمده‌ای از این افزایش بدین علت است که مسئولیت ارائه خدمات به معلولان ذهنی را شهرداری‌ها بر عهده گرفته‌اند و در نتیجه خدمات‌رسانی به افراد نیازمند در شرایط بهتری قرار گرفته است.

بازرسی مخصوص کودکان

حکومت نروژ دارای بازرسان مخصوص است که به مسائل مربوط به کودکان و خانواده‌ها رسیدگی می‌کند. حوزه‌های مسئولیت این بازرسان عبارتند از، مراقبت از کودکان، رسیدگی به مراکز مهدکودک و نابرابری‌های جنسی. نروژ اولین کشوری است که برای کودکان، بازرس ویژه در نظر گرفته است.

مهم‌ترین قانون مربوط به افراد خردسال، «قانون رفاه کودکان» است. شهرداری‌ها موظف‌اند شرایط زندگی سالم را برای کودکان و نوجوانان - حتی در خانهایشان - فراهم سازند. شهرداری در شرایط نامطلوب، راهنمایی و حمایت‌های اقتصادی و همچنین کمک‌های عملی را در این زمینه بر عهده می‌گیرد. اگر این اقدامات حفاظتی متحرک به بهبود شرایط نشود، شهرداری می‌تواند به عنوان مراقب از کودک، سرپرستی او را به مهدکودک و یا والدین رضاعی واگذار کند. مهاجرت افراد به شهرهای بزرگ، افزایش تلاق، ورود زنان به زندگی کارگری، افزایش کرایش مردم به الکل و مواد مخدر و نظایر اینها عواملی هستند که از شرایط سالم و پایاب‌س می‌کاهد.

بیابانه رسمی در زمینه رفاه

در سال ۱۹۹۵، حکومت برانلاند (Brendland) بیابانه رسمی در زمینه امور رفاهی منتشر کرد. این بیابانه در حقیقت برای بازنگری امور رفاهی نروژ است. بیابانه مذکور شامل برآوردها و تخمین‌هایی است مبنی بر اینکه جامعه رفاهی چگونه باید خود را برای قرن آینده آماده کند.

در سال ۱۹۹۹، حکومت بوندویک (Bundevik) بیابانه رسمی توزیع مجدد عادلانه رفاه را مطرح کرد. این بیابانه نشان می‌دهد که سیستم رفاهی نروژ در بسیاری از موارد خوب عمل می‌کند؛ اما هنوز گروه‌هایی هم هستند که از سیستم‌های رفاهی بهره‌مند نشدند. این بیابانه به معرفی اقداماتی پرداخته است که هدفشان افزایش برابری - چه از نظر درآمد و چه از نظر شرایط معیشتی - است.

شهرداری ویتل‌سی و ورزش زنان

خاصی در طول ساعات مدرسه، از دیگر برنامه‌های شهرداری ویتل‌سی به شمار می‌رود. شایان ذکر است که دانش‌آموزان مؤسسه رویال ملیورن برای ارزیابی اقدامات انجام شده، مشغول انجام تحقیقات گسترده و همچنین نظرسنجی‌اند، تا نتایج آتی برنامه‌های مذکور در منطقه آشکار شود.

ترجمه: شهرزاد فرزین‌پناه
منبع:

WWW.melbourne.vic.gov.au

مسنولان شهری در ویتل‌سی استرالیا به منظور پرداختن زنان و دختران جوان به ورزش برنامه ویژه‌ای را به اجرا در آورده‌اند.

شورای شهر و شهرداری ویتل‌سی برای رفع محدودیت مشارکت زنان در فعالیتهای ورزشی، اقدامات گسترده‌ای را آغاز کرده‌است.

یکی از این برنامه‌ها شرکت اعضای شورای شهر در «شبکه حکومت محلی استرالیا» ست. این امر موجب شده است که دبیرستان آموزش و توسعه ورزش در مدارس و دبیرستان‌های محله‌های مختلف شهر شکل بگیرد.

مهم‌ترین هدفی که شورای شهر ویتل‌سی در این زمینه دنبال می‌کند، ایجاد تجربه‌ای مثبت در زنان نسبت به ورزش و توانایی‌های فیزیکی است. این امر از طریق شرکت فعال زنان جوان در باشگاه‌های ورزشی و برگزاری تشریح‌های گوناگون با دست‌اندرکاران و ورزشکاران ملیورن امکان‌پذیر شده‌است.

همچنین اجرای برنامه‌های منسجم از ورزش‌های مختلف در مدارس دخترانه و ارائه خدمات درمانی به وسیله کلینیک‌های

طرح تاکسی شب در ینا

شهرداری ینا در آلمان به منظور بهبود امنیت حمل‌ونقل شهری طرح جدیدی را برای زنان به مرحله اجرا در آورده است.

احساس امنیت و آرامش از مهم‌ترین نیازهای شهروندان در شهر است. شهرداری ینا با هدف تعیین آسایش و امنیت زنان، اداره تاکسیرانی ویژه‌ای را برای آنان تاسیس کرده‌است.

پیش از اجرای طرح مذکور، شهروندان از طریق شبکه‌های اطلاع‌رسانی و آگهی‌های ویژه از عملکرد اداره تاکسیرانی زنان اطلاع کامل پیدا کردند. شیوه فعالیت اداره تاکسیرانی به گونه‌ای است که از ساعات اولیه شب تا صبح شروع به کار می‌کنند و تنها جوابگوی زنان هستند.

برای استفاده از تاکسی‌های شب ابتدا باید با اداره مذکور تماس گرفت و بلیت یا کارت مخصوص سفر یا کارت اشتراک تهیه کرد.

نکته درخور توجه آن است که بهای بلیت تاکسی‌های شب برای هر سفر ۶/۶۰ یورو، و البته براساس مسیرهای انتخابی متفاوت است.

پیش‌بینی می‌شود با ایجاد طرح تاکسی شب امنیت زنان شهر ینا در ساعات واپسین شب تا حدی تأمین گردد.

ترجمه: فرحناز قریبانه
منبع:

WWW.Rathaus_Daprasche.de

شهرداری چونگ کینگ شبکه حمل‌ونقل را روزآمد می‌کند

شهرداری چونگ کینگ به منظور توسعه سریع اقتصادی در بخش غربی کشور چین احداث شبکه پیشرفته حمل‌ونقل زمینی، هوایی و دریایی را آغاز کرده‌است.

ساخت بزرگراهی که شهر چونگ کینگ را به شهرهای ساحلی متصل می‌سازد، در کنار ۹ بزرگراه دیگر از جمله پروژه‌هایی است که تا ۵ سال آینده به بهره‌برداری خواهد رسید.

گسترش خطوط راه‌آهن در هفت خط اصلی و احداث باندهای فرودگاه بین‌المللی «جیانگ بی»، مهم‌ترین اقدامات شهرداری چونگ کینگ در زمینه حمل‌ونقل هوایی و زمینی به شمار می‌رود. این شهرداری با هدف توسعه حمل‌ونقل آبی نیز اقدام به ارتقای امکانات زیرساختی بنادر و اسکله‌های رودخانه یانگتس و

شهرداری چونگ‌کینگ را در توسعه همه جاذبه مناطق غربی کشور آشکار می‌سازد.
ترجمه: شهرداد فرزین‌پناه
منبع:

WWW.Chiao.org.cn

درخواست‌های خود را مطرح می‌نمایند.

ترجمه: شهرداد فرزین‌پناه
منبع:

WWW.hannover.de

دایره‌المعارف دیجیتالی نیاز دارد. در مرحله بعد، نسخه‌ها و لایه‌های جدیدی همچون کارکنان، بودجه و نظایر اینها به آن افزوده می‌شود و لایه‌ها با توجه به نیازها و وظایف کامل‌تر می‌گردند. تصویر سمت چپ نشانگر دسته‌بندی اطلاعات و داده‌هاست که به منظور استفاده‌های شهری تنظیم شده است. به

خدمات اضطراری
ارزیابی مالیاتی
تأمین نقشه‌های تفکیک زمین
مجوزهای ساختمانی
برنامه‌ریزی امکانات فاضلاب
نگهداری از راه‌ها و پل‌ها
سرمایه‌گذاری SCDBG
مدیریت سیم‌لایه‌ها
برنامه‌ریزی منطقه‌بندی آب‌رسانی
مدیریت امکانات و خدمات رفاهی
پروژه‌های ساخت و ساز
نیازهای شما

لایه‌های اطلاعاتی

راه‌ها	جوی‌ها	فاضلاب	آب	سیل پارکینگ	خدمات رفاهی	کاربری زمین	قطعات زمین	منطقه‌بندی	خاک	زمین‌شناسی	آب‌چسبان‌ها	ساختمان‌ها	زمین چینی	لایه‌های اطلاعاتی شما
--------	--------	--------	----	-------------	-------------	-------------	------------	------------	-----	------------	-------------	------------	-----------	-----------------------

این ترتیب نیازی به تلاش مضاعف نیست و در بلند مدت هزینه‌ها کاهش می‌یابد و بر کارایی فعالیت‌های شهری افزوده می‌شود.

ترجمه: شهرداد فرزین‌پناه
منبع:

WWW.rkbcm.com

توسعه حمل‌ونقل کانتینری کرده است. بازسازی و احداث بندر جدید بیش‌تر بر برنامه‌مذکور، موجب خواهد شد که کشتی‌های سنگین در تمام فصول سال به منطقه دسترسی داشته باشند. گفتنی است اجرای پروژه‌هایی که ذکر آن رفت، نقش

شهرداری هانور آلمان به منظور ارائه خدمات بیشتر و جلب مشارکت شهروندان، بخشی را به نام «اداره شهروندی» در این شهرداری ایجاد کرده است. مهم‌ترین وظیفه «اداره شهروندی» پاسخگویی به اطلاعات درخواستی شهروندان یا شکایت و انتقاد آنها از شهرداری است. کارمندان اداره شهروندی با دریافت درخواست‌های کتبی، تلفنی، حضوری و رایانه‌ای، آنها را به ادارات و نهادهای مربوط ارسال می‌کنند. «اداره شهروندی» در واقع بخشی واسطه‌ای است که میان شهروندان و اداره‌های خدمات شهری ارتباط برقرار می‌کند. از دیگر وظایف «اداره شهروندی»، سازماندهی مناسب برای روز سخنرانی شهردار و برپایی گروه‌های شهروندان است. براساس قانون ایالتی شهردار باید در چنین روزی اطلاعات لازم را درباره عملکرد شهرداری و شورای شهر به شهروندان ارائه کند. به علاوه، رئیس شورای شهر و بخش‌داری‌ها نیز در این روز به سوالات و مطالبات شهروندان پاسخ می‌گویند. شایان ذکر است که شهروندان ایالت هانور، بدون هیچ محدودیتی با اداره شهروندی ارتباط برقرار می‌کند و

شهرداری‌ها به منظور صرفه‌جویی در هزینه‌ها، انعطاف‌پذیری و کسب منافع پایدار و طولانی، باید استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی (GIS) را فراگیرند. امروزه با گسترش کار رایانه‌های شخصی، انعطاف‌پذیری و استفاده آسان نرم‌افزار GIS و کاهش مداوم هزینه‌های

بنیان «اداره شهروندی» در شهرداری هانور

روشی ساده برای استفاده از GIS

سخت‌افزاری و نرم‌افزاری سیستم اطلاعات جغرافیایی شهری، بهره‌گیری از این سیستم ملموس‌تر شده است. برای شروع، هر شهرداری به یک دستگاه کامپیوتر، نرم‌افزار GIS و سخت‌

تجربه کوپیری در کاهش فقر شهری

مسئولان شهر کوپیری لبنان به منظور تحقق توسعه اجتماعی، ریشه کمی فقر و تامین نیازهای اولیه گروه‌های کم درآمد، اقداماتی را آغاز کرده‌اند.

اعضای شورای شهر و شهرداری کوپیری با همکاری بخش خصوصی و جلب مشارکت داوطلبانه شهروندان به حل مشکلات اضطراری شهر پرداخته‌اند. مهم‌ترین مشکلات شهر کوپیری عبارتند از: شهرنشینی اجام گسیخته، سیل مهاجرت‌های داخلی و آثار سوء جنگ داخلی در این شهر.

ترجمه: بهار صمدی
منبع:

مسئولان شهر کوپیری برای حل مسائل یاد شده ابتدا به تامین زیر ساخت‌های اولیه برای گروه‌های کم‌درآمد همت گماشتند و اقداماتی را در جهت ریشه‌کنی فقر و زیاننازی فضاهای جمعی به عمل آوردند. این شهرداری تاکنون ۱۸۰۰۰ خانه متعلق به افراد کم‌درآمد را به سیستم فاضلاب مجهز کرده است. اقدام دیگر شهرداری کوپیری برگزاری جلسات آموزشی با همکاری یونسف و وزارت کار و امور اجتماعی است. مهم‌ترین مخاطبان این جلسات آموزشی، کودکان، نوجوانان و زنان هستند.

در زمینه استفاده از مشارکت داوطلبانه مردم و سازمان‌های غیردولتی، کفایتی است که این شهرداری اقدامات مربوط به کاشت بیش از ۳۰۰۰ درخت را به همان مخاطبان سپرده است.

مهم‌ترین نتایج برنامه‌های اجرا شده در کوپیری افزایش مشارکت اجتماعی و همکاری متقابل با سازمان‌های غیردولتی، شووهای مرکزی و سازمان‌های بین‌المللی است. این اقدامات همچنین موجب شده است که حاشیه‌ای‌ترین افراد شهر (اوارگان فلسطینی) در برنامه‌های شهرداری مد نظر قرار بگیرند.

WWW. best practices. org.

حمایت شهردار مونترآل از جوانان

شهردار مونترآل کانادا به منظور مقابله با مشکل بیکاری جوانان این شهر برنامه ویژه‌ای را به اجرا در آورده است.

بخش عمده بیکاران مونترآل را افراد بین ۱۸ تا ۳۵ سال تشکیل می‌دهند. شهرداری مونترآل برای رفع معضل بیکاری و کمک به جوانان کم‌درآمد، پروژه‌ای را در سال ۱۹۹۶ آغاز کرد. عمده‌ترین مخاطبان این پروژه جوانانی هستند که به سن قانونی رسیده‌اند و ناچار با مشکلاتی همچون پرداخت وام تحصیلی، توسعه شبکه روابط اجتماعی، سازگاری با محیط جدید و مقابله با تنگناهای مالی روبه‌رو می‌شوند.

یکی از مهم‌ترین موارد اجرای این پروژه کمک به جوانانی است که درآمد کاهی برای اجرای برنامه‌های فرهنگی - اجتماعی دارند.

این دسته از جوانان با بهره گرفتن از خدمات مشاوره‌ای و مالی سازمان‌های غیرانتفاعی می‌توانند نقش مؤثری در رشد اقتصادی - اجتماعی شهر مونترآل داشته باشند.

اختصاص وام و یارانه به مترصدان و مبتکران جوان از دیگر موارد اجرای پروژه مذکور به شمار می‌رود. بودجه پروژه را نیز که حدود ۱ میلیون دلار کانادا است، مؤسسه توسعه اقتصادی کانادا، سازمان عمومی و دولتی، مؤسسات خصوصی و غیرانتفاعی، شهرداری مونترآل، شماری از نهادهای بازرگانی و همچنین اتاق بازرگانی مونترآل تامین کرده‌اند.

اجرای این برنامه باعث می‌شود که جوانان بیکار وارد عرصه شغل و کار شوند و موقعیت اقتصادی و روابط کاری آنها تعادل یابد. در سطح وسیع‌تر، چنین اقداماتی موجب فقرزدایی اجتماعی در شهرهای بزرگ همچون مونترآل می‌گردد.

در زمان حاضر می‌توان مهم‌ترین نتایج اجرای پروژه مذکور را، حمایت از ۲۴۱ طرح مقابله با بیکاری، ایجاد بیش از ۶۵۰ شغل، سرمایه‌گذاری سیستم در اقتصاد مونترآل، و توسعه اقتصادی آن برشمرد.

شایان ذکر است که این پروژه درگام‌های بعدی به گسترش بخش‌های جدید مونترآل، همکاری بیشتر با نهادهای اجتماعی - اقتصادی، ایجاد رقابت سالم میان گروه‌های فرهنگی و استفاده بیشتر از جوانان اقلیت‌های مذهبی در پروژه‌های فرهنگی - تجاری می‌انجامد.

ترجمه: بهار صمدی
منبع:

WWW. Metropolis. org.

مدیریت پیاده راه رویکرد تازه شهرداری ژوهانسبورگ

شهرداری ژوهانسبورگ با همکاری سازمان راه این کشور به منظور روزآمد کردن مدیریت پیاده راهها، پروژه جدیدی را به اجرا در آورده است.

ژوهانسبورگ مرکز اقتصادی جنوب آفریقا و از سرزمینهای وسیع این قاره به شمار می رود. سازمان راه ژوهانسبورگ برای اجرای پروژه مدیریت پیاده راهها ابتدا به بازسازی و روسازی راهها با استفاده از فناوریهای جدید پرداخته است. اهمیت اجرای طرح مذکور از آن روست که بیش از یک میلیون وسیله نقلیه در ژوهانسبورگ در حال تردد هستند.

مرحله نخست این پروژه عبارت است از تصحیح و دریافت اطلاعات موجود GIS و در مرحله دوم نیز ارزیابی راهها و پیاده راهها، سنجش الگوی مدیریت پیاده راه، روسازیهای سالیانه و نگهداری، نظارت و تداوم پروژه مدنظر قرار می گیرد. با اجرای پروژه مدیریت پیاده راهها در ژوهانسبورگ، شبکه راهها و معابر در این کشور از ۲۹۰۰ کیلومتر به ۹۰۰۰ کیلومتر افزایش یافته است.

شایان ذکر است که سازمان راه ژوهانسبورگ تشکیلاتی غیرانتفاعی است که از جانب دولت مرکزی حمایت مالی می شود و

انتخابات دو مرحله ای در لندن شیوه جدید گزینش شهردار

شهروندان لندن در چهارم ماه مه برای نخستین بار با به کار گرفتن سیستم جدید رای گیری، شهردار خود را انتخاب کردند.

این روش جدید که سیستم رای گیری تکمیلی نام دارد، در حقیقت شکل تغییر یافته سیستم رای گیری دور دوم است. رای دهندگان مرحله دوم تنها می توانند اولین و دومین داوطلب را انتخاب کنند. این امر حتی در مواردی که چهار داوطلب اصیل - یا بیشتر - وجود داشته باشند، صدق می کند. مطابق این سیستم چنانچه داوطلبان در مرحله نخست اکثریت آرا را به دست نیاورند،

شهرداری های امریکا و انجمن ساخت و ساز شهری

انجمن ملی ساخت و ساز شهری (NAC) به منظور طراحی و اجرای طرح های عمرانی و اقتصادی و سازمان دهی فعالیت های تجاری شهرداری های امریکا، سلسله فعالیت هایی را آغاز کرده است.

این انجمن شهرداری های با جمعیت ۵۰۰ هزار نفر با کمتر از آن را پوشش می دهد، و بر فعالیت های ۶۸ شهرداری و بیش از ۵ هزار شهر و بخش و روستا در امریکا نظارت دارد. NAC یک

مسئولیت مدیریت راهها، علائم راهنمایی و رانندگی، تورپردازی خیابان ها، پل ها و اجرای جدولول را بر عهده دارد.

ترجمه: بهار حسینی
منبع:

WWW.std.yahoo.com.

همگی بجز دو نفر اول حذف می شوند. حال اگر رای دهندگان در انتخاب اول خود یکی از داوطلبان حذف شده را انتخاب کنند، در این صورت فقط انتخاب دوم آنها به حساب می آید. از سوی دیگر، اگر نام داوطلبان حذف شده در ردیف دوم بر که رای فرار گرفته باشند، اصلاً محاسبه نمی شود. کن لوپتگستن، شهردار منتخب لندن با استفاده از «سیستم رای گیری تکمیلی» انتخاب شد. لوپتگستن در انتخاب نفر اول، ۳۹ درصد از کل برکه های رای و در انتخاب نفر دوم ۴۵ درصد از کل مجموعه آرا را به خود اختصاص داد. اما ۵۸ درصد از آرای مشترک سبب شد که انتخاب بین داوطلب اول و دوم به دور دوم کشیده شود.

اما استورنورس داوطلب دوم و نماینده حزب محافظه کار، در انتخاب نفر اول ۲۷ درصد و در انتخاب نفر دوم ۴۲ درصد از کل مجموعه آرا را به خود اختصاص داد.

نکته شایان توجه اینکه، تعداد زیادی از رای دهندگان در انتخاب دوم خود به داوطلبانی رای دادند که اصلاً بخت دوم شدن یا نداشتند. این امر حکایت از آن دارد که این سیستم رای گیری برای رای دهندگان هنوز ناشناخته است.

ترجمه: علی عربانی دانا
منبع:

WWW.Fairvote.org/london.

سازمان بیطرف است که به منظور کمک به شهرداری های محلی و افزایش درآمد آنها، تسهیلاتی را برای آنها فراهم می آورد. از مهم ترین اهداف انجمن ملی ساخت و ساز شهری می توان به موارد زیر اشاره کرد:

- تقویت برنامه های توسعه اقتصادی و تداوم افزایش منابع درآمدی شهرداری های امریکا!
- ترویج اطلاعات شهری، تجاری، صنعتی، توریستی از طریق

ایستراتژي:

- جذب صنايع و تجارتهای جديد؛
- افزايش خدمات به شهروندان، کمک به تشکيل اجتماعات محلی و آموزش در زمينه بيشگيري از بزهکاری؛
- کمک به شهرداریها در زمينه توسعه درآمدهای کارآمد و نبردهای شهری؛ و
- افزايش قدرت خرید شهروندان از طريق صدور کارتهای ویزا خرید.

اعضای انجمن ساخت و ساز شهری با اعتقاد به اینکه شهرداریهای محلی از ارکان حکومت به شمار می روند، سعی در تعویت مشارکت و ائتلاف اتحادیهها و سازمانها و ادارات با یکدیگر دارند.

ترجمه: علی عربلسی دانا
منبع:

WWW. buildingamerica. het.

ترجمه: علی عربلسی دانا
منبع:

WWW. golf. news. com.

ساخت ۱۰ پارک جدید در دوبي از نتایج اجرای طرح «بازی همگانی برای ایجاد شهری زیباتر» به شمار می رود. این طرح که به مناسبت هفته شهرداریها به اجرا در می آید، ابتدا در ابوظبی و پس در شمال امارات پیاده می شود و برخی از ادارات دولتی و وزارتخانهها نیز در آن مشارکت می کنند. به منظور اجرای بهتر پروژه مذکور چهار محور بهداشت عمومی، کنترل و نظارت بر کار اغذیه فروشان، امنیت ساخت و ساز و فضای سبز و باغبانی مدنظر قرار گرفته است.

رئیس بخش مسکن شهرداری شارجه در این باره چنین گفت: «امسال نقش ادارات مختلف شهری در زمینه احداث مناطق تفریحی مشخص می شود. رویکرد کلی شهرداریها بر آن است که اکثر پارکها در مناطق مسکونی احداث گردند.»

هفته شهرداریها و گشایش پارکهای جدید در دوبي

دوره جامع مدیریت شهری (مکانبهای) ویژه مدیران، شهرداران و کارشناسان امور شهری

موضوعات دوره:

- انترنل مدیریت و برنامه ریزی شهری
- مختصات مدیریت و تحقیقات شهری
- مدیریت کیفیت زندگی = برنامه ریزی برای شهری
- نظارت بر عملکرد شهرداری و ارزیابی آن

ایران، تهران - خیابان انقلاب - دانشگاه تهران

دانشگاه مهرانوزیا - جهانباشگاهی - قسمت آموزش

مستوف پستی: ۷۷۷ - ۶۲۱۳۵ - تلفن: ۰۵ - ۶۲۶۶۲ - فکس: ۰۲۵ - ۶۴۰۰۰

سرویس خبر و گزارش ماهانه

آماده دریافت و انعکاس
آخرین اخبار شهرداریهاست

سرویس خبر و گزارش ماهانه

آماده دریافت و انعکاس
آخرین اخبار شهرداریهاست

مجموعه تفریحی - فرهنگی انقلاب کرمان همنشینی فرم، عملکرد و معنا

علی صفوی

دانشجوی کارشناسی ارشد طراحی شهری

شهر کرمان و فضاهای تفریحی و گردشگری

بر اساس سرشماری انجام شده در سال ۱۳۷۵، شهر کرمان با جمعیتی معادل ۳۸۵ هزار نفر جزء ده شهر پرجمعیت کشور محسوب می‌شود. این شهر با توجه به مرکزیت آن در استان کرمان، جزء مهم‌ترین شهرهای کشور محسوب می‌شود. کرمان دارای امکانات مناسبی از جمله فرودگاه است که در تقویت ارتباط آن با دیگر مراکز اصلی کشور، بسیار مؤثر است. از لحاظ ارزش‌های تاریخی نیز گفنی است که شهر کرمان دارای ۲۰۰ هکتار بافت تاریخی است. شهر کرمان دارای عناصر تاریخی و فرهنگی ارزشمندی است که به دلیل ارائه نشدن تصاویری مطلوب از آنها و گم‌بودن در میان فضاهای شلوغ و فرسوده شهری، مورد توجه گردشگران قرار نمی‌گیرد و مه‌جور باقی می‌ماند.

بر اساس حصوه کمیسیون ماده ۵، محدوده حفاظت شده تاریخی شهر کرمان با مساحتی در حدود ۸۰ هکتار در اطراف دو تپه تاریخی شهر کرمان واقع شده است. از جمله مهم‌ترین عناصر تاریخی این حوزه، قلعه دختر، قلعه اردشیر و چندین امامزاده و همچنین مقابر بزرگان ادب و هنر این خطه است. قدیمی‌ترین این آثار قلعه دختر است که با قدمتی در حدود دو هزار سال، حکم هسته اولیه تشکیل شهر کرمان را دارد. با توجه به موارد پیش گفته، مشخص است که شهر کرمان با داشتن تعداد زیادی آثار تاریخی و فرهنگی به ویژه در کنار فضاهای باز شهری، در برارنده قابلیت‌های زیادی برای برنامه‌ریزی و طراحی محیطی فضاهای شهری است. شهرداری کرمان با درک این موقعیت و با خلاقیت خاصی به طراحی و ساماندهی این گونه‌فضاها پرداخته و با توجه به ابعاد فرمی، عملکردی و معنایی این گونه‌فضاها، بهره‌برداری لازم را از آنها به عمل آورده است.

شهر کرمان به لحاظ ویژگی‌های طبیعی نیز دارای قابلیت‌های مناسبی است. این شهر از لحاظ بستی و بلندی تنوع زیادی دارد، و در اصل رشته کوه‌هایی که قلعه‌های باستانی شهر بر روی آنها احداث شده‌اند، در میان شهر واقع گردیده‌اند و به همین جهت از لحاظ مورفولوژیک تنوع خاصی به شهر بخشیده‌اند.

افزایش جمعیت شهرشین و طلبا، هم‌گرو نیازهای مرتبط با شهرنشینی در شهرها، باعث خدماتی‌تر شدن شهرها و رشد زوند مصرف‌گرایی در آنها شده است. تنش‌های حاصل از زندگی در چنین شهرهایی، به ویژه هنگامی که دچار سیستم‌های ناکارآمد مدیریت شهری باشند، فرصت چندان را برای عموم مردم در استفاده از فضاهای تفریحی و طبیعی باقی نمی‌گذارد.

عموما بخش عمده‌ای از اوقات فراغت مردم در خانه گذرانده می‌شود و به فعالیت‌هایی نظیر مطالعه، دید و بازدید، شنیدن موسیقی و مانند اینها اختصاص می‌یابد. بخش دیگری از اوقات فراغت با گردش در فضاهای بیرونی شهر مانند کوهستان‌ها، سواحل دریاها و ییلاقات سپری می‌شود. اما با توجه به مسئله مذکور و کمبود زمان لازم برای گذران اوقات فراغت در فضاهای طبیعی خارج از شهر، تأمین فضاهای طبیعی و تفریحی در درون بافت شهری اهمیت ویژه‌ای دارد. نامین کمی این گونه فضاهای تفریحی برای پر کردن اوقات فراغت مردم جزء وظایف شهرداری‌ها محسوب می‌شود؛ اما کیفیت برنامه‌ریزی، مدیریت و طراحی این گونه‌فضاها بستگی به میزان کارآمدی سیستم مدیریت شهری در شهرداری‌ها دارد.

توجه و استفاده بهینه از فضاهای باقی مانده درون شهر در جهت توسعه فضاهای عمومی و بوستان‌های شهری نه تنها می‌تواند موجب افزایش فضای سبز شهری (که لازمه تعادل بخشی به محیط زیست شهرها است) شود، بلکه می‌تواند باعث ارتقای کیفیت زندگی در شهرهای (غالباً درون‌گرایی) ما گردد. نیز می‌تواند از طریق افزایش تعاملات اجتماعی در فضاهای عمومی شهرهای ما موجب کاهش فشارهای روحی و روانی ناشی از زندگی شهری شود و به سلامت جامعه کمک‌شایانی کند.

بدین منظور شهرداری کرمان سعی کرده است تا در کنار تأمین فضاهای تفریحی - از جمله پارکها - در شهر باحفاظی از این دست‌را نیز در نظر بگیرد: توسعه فرهنگی و آموزشی، تحکیم مشارکت و روابط اجتماعی بین مردم و همچنین ارتقای کیفیت منظر شهری برای جذب گردشگر و افزایش درآمد برای شهرداری.

معرفی مجموعه

در اجرای طرح این مجموعه که متعلق به بوستان است و شهرداری آن را به شیوه تصمیم‌گیری در محل (و بدون پیش‌بینی استفاده از طراحی خاص) اجرا می‌کند، سه هدف عمده مدنظر بوده است. اولین هدف در طراحی و اجرای این پارک، احترام به عناصر تاریخی و فرهنگی مجموعه است؛ به این صورت که در این پارک نباید هیچ چیزی - چه به لحاظ فرمی، حجمی و ارتفاعی و چه به لحاظ عملکردی - این عناصر را تحت‌الشعاع قرار دهد.

دومین هدف عمده تبعیت از فرم‌های طبیعی و حداقل مداخله در وضعیت طبیعی پارک است، به گونه‌ای که حتی عناصر مصنوع اضافه شده به سطح پارک با استفاده از مصالح طبیعی ساخته شوند و از لحاظ فرمی نیز از احجام طبیعی الهام گرفته باشند.

سومین رویکرد در ساماندهی این پارک، اهمیت به جنبه‌های گردشگری بومی در این مجموعه است. به این منظور در مجموعه مذکور با محور قرار گرفتن عناصر ارزشمند فرهنگی و تاریخی فضاهای مناسبی در نظر گرفته شده است. از جمله مهم‌ترین این فضاها، خانه ادبیات بارسی است که در اطراف مقبره مشاعر مشهور شهر کرمان، خانم حیاتی، شکل گرفته است. همچنین با توجه به تعدد

فضای متناسب برای ورزش (بوستان بوستان کرمان)

این شهر اگر چه از لحاظ منابع این دارای کمبود است ولی در زمینه فضای سبز دارای مشکل خاصی نیست و پیش‌بینی می‌شود یا تکمیل حوزه تفریحی و توریستی شهر، سرانه فضای سبز این شهر به حدود ۱۰ متر مربع به ازای هر نفر برسد.

شهرداری کرمان با استفاده از این قابلیت‌ها شروع به ساماندهی و طراحی بخش‌هایی از حوزه تفریحی - توریستی هشتاد هکتاری شهر کرمان کرده و با احداث مجموعه‌هایی در این میان در جهت بازآرماندگی این محیط کام‌برداشته است.

مجموعه تفریحی انقلاب با مساحتی در حدود ۴/۵ هکتار یکی از مهم‌ترین کانون‌های تفریحی - فرهنگی حوزه بزرگ تفریحی توریستی شهر کرمان به شمار می‌آید، که مراحل نهایی ساخت و بهره‌برداری را طی می‌کند. این پارک با قرارگیری در کنار دو مسیر دسترسی محلی و دسترسی شهری دارای موقعیت ویژه‌ای برای سرویس‌دهی به شهروندان است. از لحاظ ریخت‌شناسی (مورفولوژی) نیز دارای پستی و بلندی‌های فراوان و متنوعی است که شرایط ویژه‌ای را برای منظرسازی پارک ایجاد کرده است. این محدوده در حدود ۸۰ سال پیش گورستان اصلی شهر بوده و محل دفن بسیاری از مشاهیر، شعرا و علمای شهر کرمان است. پس از قرارگیری این حوزه در محدوده شهر و توقف گسترش گورستان و ممنوع شدن تدفین در آن، تدریجاً این محل به فضایی متروک و رها شده تبدیل شد و با توجه به ساخت و سازهای غیررسمی در آن و همچنین انبوه درختان موجود، به محلی بدون دفاع و مساعد برای تمرکز زاهدان و بزهکاری تبدیل گشت و از سوی دیگر به مکانی برای انباشت زباله تبدیل شد، که برای ساکنان حوزه به‌لذات بسیار آزار دهنده بود. ادامه این روند باعث لطمه زدن به محیط اجتماعی و فرهنگی شهر می‌شد و از طرفی منظر نامطلوبی را که در شاخص شهری تاریخی نبود، پدید می‌آورد. این امر شهرداری را بر آن داشت که به صورت جدی نسبت به ساماندهی و اصلاح این محیط اقدام کند.

با توجه به وجود استعدادهای بالقوه فرهنگی و منظرسازی در درون و اطراف این مجموعه و همچنین همجواری با دیگر کانون‌های فعالیتی مهم شهری، شهرداری بهترین راه را تبدیل این فضا به مکانی تفریحی و فرهنگی دید و به همین خاطر اقدام به تهیه طرحی متناسب با عناصر موجود - از جمله درختان، ناهمواری و قبور - کرد.

مهم‌ترین نکته‌ای که در طراحی و برنامه‌ریزی هر فضای عمومی در شهر باید مورد توجه قرار گیرد، عنایت به سه بعد فرم، عملکرد و معنا در آن فضا است. توجه متناسب به این سه بعد در ساماندهی هر فضا باعث ارتقای کیفیت محیط می‌شود و بر روی ادراک استفاده کنندگان از فضا تاثیر مثبت می‌گذارد

عناصر و اجزای تاریخی کشف شده در شهر کرمان، یک موزه دیرینه‌شناسی با همکاری سازمان میراث فرهنگی کرمان در این پارک در حال احداث است. فسیل دایناسورهای کشف شده در اطراف شهر کرمان مهم‌ترین آثاری هستند که برای ارائه در این موزه در نظر گرفته شده‌اند.

از دیگر اقداماتی که شهرداری به منظور تقویت جنبه‌های فرهنگی و گردشگری پارک در نظر گرفته است، ارائه آموزش‌های غیرملموس در زمینه نحوه استحصال آب در گذشته این شهر است. این موضوع به دلیل اینکه آب سالم در شهر کرمان از دیرباز دارای اهمیت ویژه‌ای بوده، مورد توجه شهرداری قرار گرفته است. در این زمینه دو فرایند استحصال آب‌های زیرزمینی - به وسیله چرخ چاه، و استفاده از نیروی آسیاب آبی - مدنظر قرار گرفته‌اند. از دیگر مسائل مهم و تاثیرگذار بر روی کیفیت فضای مجموعه، توجه به فضای سبز آن است. با این حال مسئول سازمان پارک‌های شهر کرمان، در زمینه فضای سبز موجود در این پارک چنین اظهار می‌دارد: «بیشتر درختان سالمی که در این پارک از گذشته وجود داشته‌اند در طرح جدید حفظ شده‌اند. البته درختکاری‌های جدیدی هم، به ویژه در محل‌هایی که بیشتر حکم محل تجمع مردم را دارند، انجام شده است. در این کار کوشش بر آن بوده است که از درختان زیبا و پربار استفاده شود. این امر به واسطه اینکه شهر کرمان دارای آسمانی آفتابی است، می‌تواند سنت زمان حضور مردم را در فضاهای عمومی افزایش دهد».

وی در مورد نحوه تعیین آب مورد نیاز برای آبیاری فضای سبز این مجموعه می‌افزاید: «بهترین شیوه برای آبیاری درختان استفاده از شیوه آبیاری قطره‌ای است. آب مورد نیاز برای آبیاری از طریق شبکه آب خام تعبیه شده در سطح شهر ناسن می‌شود؛ و از آنجا که استحصال این آب از چاه است، لطمه‌های به میزبان آب آشامیدنی شهری نخواهد زد.»

در طراحی هر مجموعه‌ای نحوه جانمایی انواع فضاهای لازم اهمیت ویژه‌ای دارد. به صورت کلی در طراحی فضاهای لازم در پارک، می‌بایست از نظر عملکردی مواردی مورد توجه قرار گیرد. اول از همه اینکه می‌بایست در فضاها از نظر برنامه‌ریزی فیزیکی و ابعاد و اندازه‌های مورد نیاز استانداردهای لازم رعایت شده باشد. دوم اینکه فضاها به لحاظ ارتباط و همکاری با یکدیگر دارای تناسب خوبی باشند. سوم اینکه می‌بایست در فضاهایی که در کنار پارکها قرار می‌گیرند، ضوابط لازم برای ارتباط محیط خارج از پارک رعایت شده باشد؛ و یا به عبارتی دیگر، فضاها می‌بایست با یکدیگر سازگاری عملکردی داشته باشند.

در این مجموعه این گونه به نظر می‌رسد که عموماً فضاها دارای رابطه خوبی با هم هستند، و هر یک از عناصر دارای فضای مشخص و تفکیک شده‌ای هستند. به طوری که محیط بازی، استراحت و فرهنگی کاملاً از هم مجزا هستند. برای نمونه، غذاخوری در محیط بازی از لحاظ مکانی دارای شرایطی است که آرامش لازم را برای استفاده کنندگان از این محیط فراهم می‌آورد و از لحاظ بصری، صوتی و امنیتی برای آنان مسئله ساز نیست. اما مجموعه انقلاب از لحاظ ایمنی نیز شرایط مناسبی ندارد. اول اینکه سطح پارک به لحاظ پستی و بلندی‌های فراوان و همچنین فرم طبیعی سنگ‌های کوه، ممکن است مشکلاتی را برای بازدیدکنندگان به همراه داشته باشد. از طرفی، به لحاظ گستردگی سایت مجموعه و عدم امکان ساخت گل مجموعه، بخشی از فضاها ساماندهی نشده باقی خواهند ماند، که به صورت فضاهایی بدون دفاع، مشکل ساز خواهند بود. شهرداری برای ایجاد نظارت بر این فضاها و همچنین افزایش ایمنی در آنها باید چاره‌ای بیندیشد، تا این امر باعث شکل گیری ذهنیت منفی افراد از کیفیت این مجموعه نشود.

در طراحی پارک پیش‌بینی امکانات رفاهی و تسهیلات لازم برای استفاده کنندگان از مجموعه باید مورد توجه باشد. گفتنی است که چون این مجموعه هنوز به لحاظ کالبدی به صورت صددرصد پایان نیافته است، نمی‌توان در این باره به دقتی قضاوت کرد. لیکن در بدو امر کاستی‌هایی به چشم می‌خورد، که از جمله آنها فقدان پارکینگ مناسب برای مسیر دسترسی از طرف خیابان اصلی است. غالباً خیابان اصلی به عنوان مهم‌ترین دسترسی اصلی مردم به پارک مورد استفاده قرار می‌گیرد؛ در حالی که پارکینگ مجموعه در کنار دسترسی محلی به پارک قرار گرفته است. این مسئله احتمالاً در بلند مدت باعث ایجاد مشکلاتی در شبکه ترافیکی شهر خواهد شد و بجاست که شهرداری پیش‌بینی‌های لازم را در مورد آن بیندیشد.

مهم‌ترین نکته‌ای که در طراحی و برنامه‌ریزی هر فضای عمومی در شهر باید مورد توجه قرار گیرد، رعایت به‌سعه بعد فرم، عملکرد و معنا در آن فضا است. توجه متناسب به این سه بعد در ساماندهی هر فضا باعث ارتقای کیفیت محیط می‌شود و بر روی اتواک استفاده کنندگان از فضا تأثیر مثبت می‌گذارد. برای بررسی رابطه این ابعاد در طراحی این مجموعه، مثالی ذکر می‌گردد. معمولاً توجه به فرم مهم‌ترین نکته‌ای

است که در طراحی مورد توجه قرار می‌گیرد و اهمیت خاصی در جلوه بخشیدن به کار دارد. بدون شک در این مجموعه، تفریق مناسب فضایی سبز، آب و سنگ دارای اهمیت ویژه‌ای است؛ و مسلماً طراحی فضا تعیین‌کننده عملکرد آن خواهد بود.

عمده‌ترین انتظارات در طراحی یک پروژه، عملکردهای آن فضا است و اسم‌گذاری بر روی فضا نیز براساس عملکرد آن صورت می‌پذیرد.

اما نکته مهمی که غالباً در طرح‌ها از آن غفلت می‌گردد، توجه به معنای و مفاهیم ضمنی موجود در فضا است، که در این پارک به خوبی مورد توجه قرار گرفته است. دقت به ارزش‌های فرهنگی و تاریخی موجود در مجموعه و اهمیت دادن به آنها در طراحی و ساماندهی فضا، از جمله دقت در محوری کردن برخی از عناصر در فضای مجموعه، باعث شده است که مجموعه مذکور به مکانی پایدار بدل گردد و حضور سگ در مجموعه با احساس خستگی همراه نباشد.

موضوع مهم دیگر در ساماندهی این پارک، توجه به مسائل اقتصادی و درآمدزایی پروژه برای مردم شهر و شهرداری است. علی‌مهاجری، شهردار کرمان، در این زمینه می‌گوید: «شهرداری در این پروژه به دنبال درآمد مستقیم و سودآوری نبوده و دیدگاه اصلی شهرداری

شهر کرمان دارای ۴۰۰ هکتار بافت تاریخی است. شهر کرمان دارای عناصر تاریخی و فرهنگی ارزشمندی است که به دلیل ارائه نشدن تصاویری مطلوب از آنها و گم بودن در میان فضاهای شلوغ و فرسوده شهری، مورد توجه گردشگران قرار نمی‌گیرند و مهجور باقی می‌مانند

در این پروژه رونق گردشگری در شهر - به ویژه در بافت قدیم - است. براساس پروژه تعریف شده موسوم به کرمان ۸۵، پیش‌بینی شده است که جذب گردشگر در سال ۱۳۸۵ به این شهر به یک میلیون نفر برسد. یکی از مهم‌ترین پتانسیل‌هایی که برای جذب گردشگر مطرح است، توسعه همین مجموعه است. لازم به ذکر است از نظر ارزش‌های تاریخی این سایت شبیه به پارک پست است که با توجه به سهولت دسترسی به آن و قرارگیری در شهر و دسترسی به تسهیلات لازم از جمله فرودگاه، مکان می‌رود که این مجموعه بتواند موفقیت‌شایان توجیهی بیابد.

دستورالعمل‌هایی برای بهبود روش مطالعه و اجرا

مهم‌ترین اشکالی که در این پروژه توجه را به خود جلب می‌کند، فقدان مطالعات و برنامه‌ریزی مناسب برای طراحی پارک است. این در حالی است که نحوه برخورد شهرداری با چنین مجموعه با ارزشی که می‌تواند هم ارزش بازرگانی و هم ارزش بسیار شایسته‌تری باشد. زمینه‌های مطالعاتی مورد نیاز در طراحی این مجموعه می‌تواند چهار بخش را شامل شود.

دسته اول مطالعات اقتصادی برای مواردی همچون هزینه یا درآمد ناشی از احداث چنین مجموعه‌ای، استفاده از توانایی‌های بخش خصوصی و یا نحوه تملک اراضی موجود در حوزه مطالعه برای طراحی است. بر توجیهی به هر کدام از این موارد می‌تواند کار را بسیار طولانی - و یا حتی سترون - سازد.

دسته دوم مطالعات را می‌توان به مطالعات زیست محیطی

رشته تونل‌های عبور آبی در کنار تاسیسات آبیاری در استان

اختصاص داد و به بررسی اکوسیستم‌های فعال طبیعی و تعامل آنها با یکدیگر در فضای شهری پرداخت.

دسته سوم، زیباسازی منظر شهری از نظر شهرسازی است. دسته چهارم نیز وضع نیازهای روانی و جسمانی مردم و تاثیر گذاری این مجموعه در سلامت جامعه است، که از دیدگاه اجتماعی اهمیت فراوان دارد.

با توجه به موارد مذکور، بیش از شروع طراحی توجه به نکات زیر ضروری می‌نماید:

قبل از هر چیز هدف از طراحی باید مشخص شود. در مرحله بعد تعیین برنامه‌ریزی مشخص برای انجام مطالعات و طراحی به منظور رسیدن به اهداف می‌بایست در دستور کار قرار گیرد. در نهایت نیز باید عوامل تعیین کننده و مؤثر در طراحی مشخص گردند.

زمینه‌های مطالعاتی در قالب چارچوب مذکور می‌تواند طیف وسیعی از مسائل مختلف را در برگیرد. در ادامه به تبیین و توجیه برخی از مهم‌ترین زمینه‌های مطالعاتی در پارک‌های درون شهری پرداخته می‌شود.

□ شناخت عوامل طبیعی

عوامل طبیعی سایت شامل ویژگی‌های منابع آب، زمین‌شناسی و خاک‌شناسی، توپوگرافی، پوشش گیاهی موجود و شرایط خرد اقلیمی حوزه طراحی است که باید در طراحی مورد توجه قرار گیرد. برای مثال، باید توجه داشت که در چنین موردی که دارای پستی و بلندی‌های فراوان است، قطعات رو به شمال به طور محسوس سردتر و معمولاً سایه گیر هستند. همچنین باید دقت کرد که شرایط اقلیمی سایت ارتباط تنگاتنگ و متقابلی با طراحی، کاشت و انتخاب گونه‌های گیاهی دارد؛ به نحوی که انتخاب گونه‌های مناسب، ضمن ایجاد تمهیدات لازم برای رشد مناسب گیاهان، در نهایت به مطلوب‌تر شدن آب و هوای سایت منجر می‌گردد.

□ عوامل مصنوعی

عوامل مصنوعی سایت و نیز می‌توان در چارچوب بررسی و مطالعه «پیشینه تاریخی»، «ساختار اجتماعی» و «یافت شهری» جمع‌بندی کرد. در طراحی پارک می‌بایست تأثیرات ابعاد آنها را مورد توجه قرار داد. به‌طور مثال در سایت مذکور عوامل فیزیکی موجود دارای سابقه تاریخی هستند و عوامل پاروچا و ماندگار در طراحی محسوب می‌شوند. حتی پیشینه تاریخی آنها می‌تواند در طراحی، انتخاب مصالح و حتی ایجاد عناصر جدید تأثیر گذار باشد. در مورد ساختار اجتماعی نیز باید گفت که هویت سایت شاید جدا از بافت اجتماعی آن شکل بگیرد.

یکی از اهداف عمده طراحی پارک جلب رضایت اقشار و گروه‌های مختلف سنی جامعه است و نباید در تأمین رضایت آنها کوتاهی کرد. در مورد یافت شهری نیز وضع به همین صورت است و شکل‌گیری سازمان فضایی و ساختار کالبدی سایت باید به گونه‌ای باشد که در آن هماهنگی لازم با بافت شهری اطراف صورت گرفته باشد و خدشهایی بر ندرت ساختار کالبدی شهر وارد نیاید. علاوه بر این، باید طراحی با استفاده از روش‌های مناسب طراحی و به منظور شکل بخشیدن به منظر پارک، ویژگی‌های بصری سایت را نیز - شامل دید از داخل به بیرون، و برعکس - به خوبی مورد مطالعه و طراحی قرار دهد.

□ تعیین کاربری‌ها و جانمایی آنها در سایت

در تعیین کاربری‌ها و جانمایی آنها، لازم است که از یک سو به تعادل طبیعت موجود مجموعه توجه شود و از سوی دیگر محدودیت‌های آن مدنظر قرار داده شود. در طراحی هیچ گاه نباید زمینی را هدر داد بلکه می‌بایست با بهره‌گیری مناسب از عناصر طبیعی و مصنوعی ارزشمند موجود از نابودی یا مهجور کردن آنها

در طراحی هیچ گاه نباید زمینی را هدر داد بلکه می‌بایست با بهره‌گیری مناسب از عناصر طبیعی و مصنوعی ارزشمند موجود از نابودی یا مهجور کردن آنها جلوگیری کرد

در مورد استقرار فضاهای پارک، لازم است که اصل سازگاری و ناسازگاری بین واحدهای مختلف مدنظر قرار گیرد و استقرار فضاهای اصلی پارک با توجه به کنش‌های موجود در سایت انجام پذیرد

□ جلوگیری کرد

در زمینه پیاده کردن الگوهای مطلوب با توجه به ویژگی‌های محیط موارد زیر می‌بایست در طراحی فضاهای کاربردی مدنظر قرار داده شود:

اول «تقلیل هزینه طرح» است و دیگری «ادغام فضاهای موجود یا فضاهای طراحی» در مورد تقلیل هزینه، برای مثال می‌توان به استفاده از شب زمین اشاره کرد. سطوح شیبدار در سایت مورد نظر فراوان انداز این دست است زهکشی، کانال کشی، تعبیه ابراهه در جهت شیب و استقرار ساختمان‌ها و سازه‌های اصلی در مکان‌های بلند به منظور انتقال فاضلاب و نظایر اینها، که انجام آن به صرفه‌جویی فراوان در هزینه‌های طرح منجر خواهد شد.

در مورد استقرار فضاهای پارک، لازم است که اصل سازگاری و ناسازگاری بین واحدهای مختلف مدنظر قرار گیرد و استقرار فضاهای اصلی پارک با توجه به کنش‌های موجود در سایت انجام پذیرد. به طور کلی تعیین کاربری‌ها و جانمایی آنها باید با توجه به موارد ذیل انجام پذیرد:

- ۱- ایجاد تعادل بین فضاهای فعال و آرام از طریق توزیع متعادل فعالیت‌ها (همچون محل بازی و یا محل غذاخوری در تعامل با فضاهایی چون عوزه).
- ۲- حفظ پیوند و همبستگی مطلوب فضاهای پارک، در عین

استقلال هر یک از فضاها (همچون نحوه جدایی فضایی تفویج از فضای غذاخوری).

۲- حفظ همبستگی مطلوب بین فضاها و عناصر پارک یا فضاهای بیرونی پارک (ساند، رایجانه پارکینگ یا خیابان‌های اطراف).

در مجموع علاوه بر موارد یاد شده، در استقرار فضاهای پارک ارتباط با محیط پیرامون نیز مؤثر است. استقرار فضاهای آرام در مجاورت مکان‌های پر سروصدا ممکن نخواهد بود و عکس این مسئله نیز می‌تواند صدق داشته باشد. از طرفی، مجاورت با یک مرکز تجاری می‌تواند تعامل مناسبی بین دو کانون ایجاد کند و این دو در واقع از مزایای ناشی از همکناری یا یکدیگر استفاده کنند.

مسائل ادراکی

ادراک فرد از فضا رابطه مستقیم با مقیاس‌های عناصر موجود در فضا و همچنین سرعت ناظر دارد. این مسئله به صورتی است که فضا برای بینندگان مختلف با سرعت‌های متفاوت تأثیرات متعددی را به جای می‌نهد. در صورت حرکت با سرعت ۷۰-۶۰ کیلومتر در ساعت، فقط اشکال بزرگ، بافت‌های تیز و تند و توده‌های بزرگ رؤیت می‌شوند و با این سرعت، اشکال کوچک و جزئیات عناصر مصنوعی و طبیعی قابل درک نیستند، اما اگر مشاهده‌گر در حال قدم زدن به نظاره این اجرا بپردازد، جزئیات بیشتری از آنها را مشاهده و ادراک خواهد کرد. این امر در طراحی لبه‌های پارک بسیار اهمیت دارد. برای مثال، در پارک مورد بحث طراحی لبه‌ای که در کنار خیابان اصلی قرار دارد با طراحی لبه‌ای که در کنار خیابان محلی واقع است، و همچنین طراحی مسیرهای درون پارک باید از نظر مقیاس یا یکدیگر متفاوت باشد. بنابراین می‌توان به این نتیجه رسید که مقیاس‌های انسانی و سرعت از عوامل مؤثر در تأثیرات ادراکی و حس زیبایی محسوب می‌شوند. بنابراین توجه به آن در طراحی امری الزامی است. در پارک مورد بحث به این نکته توجه خاصی نشده است ولی از روی اتفاق سطوح قرار گرفته در لبه مرتبط با خیابان اصلی با این اصل تطابق دارد.

جنبه‌های امنیت، ایمنی و کنترل

ظاهراً جنبه‌های ایمنی و کنترل از ابعاد ثانوی طرح‌های پارکسازي به شمار می‌روند؛ چون تأمین امنیت فضاهای پارک و نحوه کنترل و مدیریت آن در عمل از قلمرو مسئولیت طراحی خارج است. این درست که چگونگی مراقبت و مدیریت آبی از امکانات و تجهیزات یک مجموعه بعد از ساخت و اجرا تنها جنبه توصیه‌ای دارد و از قلمرو مسئولیت طراح خارج می‌گردد و چند و چون آن به اقدامات عملی و اجرایی آبی مربوط می‌شود. لیکن در عین حال ایده‌های از پیش تعیین شده طرح مصوب می‌تواند زمینه مساعدی را برای تأمین امنیت و اعمال کنترل در فضاهای پارک فراهم سازد.

در طرح پارک کورمان به نظر می‌رسد که یکی از دلایل عمده پایین بودن میزان استفاده زنان از آن، عدم تأمین امنیت در نقاط مختلف پارک، به ویژه در قسمت‌های نیمه تمام و باقی مانده برای فاز بعدی است. این معضل از عواملی است که تها زنان بلکه عموم خانواده‌ها را از مراجعه به پارک باز می‌دارد. حضور و تجمع افراد بیگانه و مزاحم در این پارک‌ها ضمن خدشه‌دار کردن امنیت، از نظر رواج انحرافات اخلاقی و اعمال خلاف نیز جامعه را به مخاطره می‌اندازد.

البته نکته مثبت پارک انقلاب کورمان، فقدان حصار در اطراف پارک است که باعث تقویت ارتباط فضاهای درون پارک با فضاهای عمومی خارج از محدوده پارک می‌شود. به این طریق، کنترل و نظارت عمومی

بر فضاهای پارک افزایش می‌یابد. در نظر گرفتن ارتباط مناسب بین پارک و کاربری‌های اطراف و همچنین توزیع متعادل جذابیت‌ها در سطح مجموعه، در مرحله طراحی می‌تواند امنیت نسبی در فضاهای پارک را تأمین کند.

مطالعات فرادست (ضوابط شهرسازی)

ضوابط شهرسازی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر طراحی سایت پارک‌های شهری به شمار می‌آیند. این ضوابط در مجموع ضمن تعیین کمیت فضاهای شهری، به صورت سرنه‌ها و وسعت‌ارایی، رده‌بندی عملکرد این فضاها را در سلسله مراتب شهری نیز از لحاظ نحوه پراکنندگی کاربری‌ها مدنظر قرار می‌دهد. البته باید توجه داشت که ضوابط شهرسازی در پارک‌های شهری در چارچوب کلی «کاربری فضای سبز عمومی» تعیین می‌گردد و ارزشی پارک‌ها در کنار سایر فضاهای سبز عمومی، بخشی از این فضاها را تشکیل می‌دهند.

مطالعات و بررسی‌های انجام شده از سوی وزارت مسکن و شهرسازی، سرنه متعارف و مناسب فضاهای سبز شهری در

مقیاس‌های انسانی و سرعت از عوامل مؤثر در تأثیرات ادراکی و حس زیبایی محسوب می‌شوند. بنابراین توجه به آن در طراحی امری الزامی است

در نظر گرفتن ارتباط مناسب بین پارک و کاربری‌های اطراف و همچنین توزیع متعادل جذابیت‌ها در سطح مجموعه، در مرحله طراحی می‌تواند امنیت نسبی در فضاهای پارک را تأمین کند

شهرهای ایران را بین ۱۲ تا ۷ مترمربع میان می‌دارد. این در مقایسه با شاخص‌های تعیین شده از سوی کمیسیون محیط‌زیست سازمان ملل (۲۰ تا ۲۵ مترمربع برای هر نفر) رقم کمتری است. با وجود این، در شهرهای مختلف کشور این رقم با توجه به ویژگی‌های متفاوت اقلیمی آنها، با اختلافاتی همراه است که میزان آن در طرح مصوب شهر کورمان ۱۰ مترمربع برای هر نفر در نظر گرفته شده است. امید است که پس از اتمام طرح ساماندهی سایت تفریحی - گردشگری شهر کورمان، این میزان تحقق یابد.

آنچه که در اینجا پراهمیت می‌نماید، ضوابط مربوط به احداث ساختمان در پارک‌هاست. در این زمینه براساس ماده ۱۲، بند اول، فقط احداث عملکردهای زیر در کاربری پارک‌ها و فضای سبز مجاز است:

«اماکن فرهنگی و اجتماعی، کتابخانه‌ها و کتابفروشی، موزه، نمایشگاه، رستوران و جای خانه، گلخانه، ساختمان اداری و نگهبانی پارک، مسجد، سرویس‌های بهداشتی و ساختمان تأسیسات و تجهیزات فنی، فضاهای تفریحی کودکان، فضاهای ورزشی، تئاتر و سینمای کودکان و آتیه‌های هنری».

براساس ماده ۱۵ همین ضوابط، حداکثر ضریب اشغال ساختمانی سطح پارک‌ها ۱۰ درصد پیش‌بینی شده است. همچنین براساس ماده ۱۶، دسترسی ساختمان‌هایی که داخل پارک‌ها و فضای سبز ساخته می‌شوند، به صورت بلافاصله و مستقیم به معابر پیرامون مجاز نیست.

۳- نقشه‌های بسطی موجود در محصوره

۴- ایجاد امنیت: تاریکی باعث ایجاد احساس ترس و ناامنی در افراد می‌شود. تنها راه غلبه بر این احساس، تامین نور مناسب در مکان مناسب است. به علاوه، یکی از راه‌های مقابله با تخریب‌گرایی در سطح پارک‌ها، تامین روشنایی مناسب است.

۵- ایجاد ویژگی و شخصیت: نور ضمن بیان هویت تقاطع عطف یا فضاهای خاص، می‌تواند ویژگی آن را تشدید سازد و در مواردی نیز ابعاد مختلفی از این ویژگی را بیان دارد.

بنابراین با توجه به موارد پیش گفته، این نکته شایان ذکر است که جانمایی و با طراحی تجهیزات پارک، کاری تخصصی و مهم است و ضوابط خاصی خود را دارد. انجام این امور بدون مطالعه و به روش تصمیم‌گیری در محل، کاری غیراصولی و بدوی تلقی می‌گردد.

جمع‌بندی

شهر کرمان به لحاظ دارا بودن استعدادهای گردشگری، شهری است با قابلیت‌های فراوان که موقعیت‌های زیادی برای توسعه و برنامه‌ریزی در این زمینه دارد. از طرفی، شهرداری به عنوان سازمان مدیریت شهری و همچنین مهم‌ترین ارکان اجرایی در شهر، دارای اختیارات فراوانی برای ساماندهی و توسعه این فضاهاست.

با توجه به این موارد به نظر می‌رسد که مهم‌ترین و اولین گام در جهت ساماندهی و طراحی فضاهای تفریحی، گردشگری و مانند اینها در شهر کرمان، تهیه طرحی استراتژیک برای ساماندهی فضاهای عمومی در این شهر است. در این طرح تمام فعالیت‌های لازم با توجه به عملکرد مذکور مورد مطالعه و بررسی قرار می‌گیرد و شهر از لحاظ فعالیت‌های تفریحی و توریستی در مقیاس‌های کلان و خرد، حوزه‌بندی می‌شود. پس از مشخص شدن حوزه‌ها و زیر حوزه‌های شهر برای فعال کردن هر یک از حوزه‌ها، شرح خدمات لازم و متناسب تهیه می‌شود و زمینه‌های مطالعاتی لازم برای مداخله در هر حوزه به دقت‌شناسایی می‌گردد. نکته مهم این است که مکاتب کردن مطالعات و برنامه‌ها برای ارائه ضوابط خاص طراحی شهری در هر حوزه، از جمله ضروریات امر به‌شمار می‌آید.

مسئله استفاده از تخصص‌های مختلف و مشاوران کارآمد در ارائه و پیشبرد هر چه بهتر کار، در کنار نظارتی مناسب از طرف شهرداری، بسیار مؤثر خواهد بود. این امر زمینه‌ای خواهد شد برای ارائه طرحی همه‌سویگر و کامل که تا سال‌ها باعث اقتدار و رونق اقتصادی - فرهنگی و اجتماعی شهر کرمان خواهد بود.

مگر به صورت دسترسی به خیابان‌های درجه ۲ و دسترسی در طراحی پارک شهری کرمان به نظر نمی‌رسد که تمامی این ضوابط به دقت مورد بررسی قرار گرفته باشند.

تجهیزات پارکسازي

تجهیزات پارک مجموعاً شامل عناصری است که رفاه و امنیت مراجعه کنندگان را تامین می‌کند و عملکرد فضاها را تحقق می‌بخشد.

از مهم‌ترین این عناصر می‌توان به امکانات روشنایی، نیمکت‌ها و صندلی‌ها، سطل‌های زباله، وسایل بازی و مانند اینها اشاره کرد. در نحوه طراحی یا انتخاب گونه‌های مختلف این تجهیزات باید

ضوابط شهرسازی از مهم‌ترین عوامل تاثیرگذار بر طراحی سایت پارک‌های شهری به شمار می‌آیند. این ضوابط در مجموع ضمن تعیین کمیت فضاهای شهری، به صورت سرانه‌ها و وسعت اراضی، رده‌بندی عملکرد این فضاها را در سلسله مراتب شهری نیز از لحاظ نحوه پراکنندگی کاربری‌ها مدنظر قرار می‌دهد

طراحی و جانمایی نیمکت‌ها و صندلی‌ها باید مواردی از این دست مدنظر قرار گیرند: حفاظت افراد از باد، ایجاد سهولت تماشای چشم‌اندازهای سایت، ایجاد فضایی برای استراحت در پشت مسیر گذرها و تامین نیازهای افراد در زمینه نور خورشید، سایه، آرامش، عافیت و سن اجتماعی و مانند اینها. در تعبیه سیستم روشنایی پارک‌ها (به منظور تامین روشنایی فضای فعالیت‌ها با تامین روشنایی گذرها و یا ایجاد نور تزئینی) اهداف زیر می‌بایست در طرح دنبال شوند:

مسائل خاص مربوط به آنها رعایت شود. مثلاً در طراحی و جانمایی نیمکت‌ها و صندلی‌ها باید مواردی از این دست مدنظر قرار گیرند: حفاظت افراد از باد، ایجاد سهولت تماشای چشم‌اندازهای سایت، ایجاد فضایی برای استراحت در پشت مسیر گذرها و تامین نیازهای افراد در زمینه نور خورشید، سایه، آرامش، عافیت و سن اجتماعی و مانند اینها. در تعبیه سیستم روشنایی پارک‌ها (به منظور تامین روشنایی فضای فعالیت‌ها با تامین روشنایی گذرها و یا ایجاد نور تزئینی) اهداف زیر می‌بایست در طرح دنبال شوند:

۱- جهت‌یابی: استقرار چراغ‌های روشنایی در فضاها و مسیر گذرها می‌تواند جهت و موقعیت آنها را مشخص سازد و افراد را در حرکت به سمت مکان مورد نظرشان هدایت کند.

۲- ایجاد هویت: ناگفته نرود تقاطع عطف با مکان خاصی، هویت و حضور آن را آشکار می‌سازد و شکل و طبیعت عناصر و فضاها را بیان می‌دارد.

۳- سلامتی افراد: نور روشنایی‌ها در فضاها و مکان‌های مختلف می‌بایست متناسب با نیاز آنها و همچنین توجه به سلامتی افراد تامین گردد. در غیر این صورت، شدت و ضعف نور و ارتفاع نامناسب پایه‌ها باعث آزار و ناراحتی افراد مراجعه‌کننده خواهد شد.

خط ویژه اتوبوس

(مسیر ویژه خودروهای پُر سر نشین در خیابان‌های شریانی)

بخش دوم

حمید فتوحی

کارشناس ارشد مهندسی و برنامه‌ریزی حمل و نقل

محل است تا مدت زمان رفت و برگشت اتوبوس کاهش یابد. در بعضی از موارد ممکن است بسته به شرایط محیطی پروژه، خودروهایی مانند تاکسی و آمبولانس و دیگر خودروهای خدماتی اجازه استفاده از این خیابان‌های ویژه را پیدا کنند. در نمودار شماره ۲ نمونه‌هایی از کاربرد خیابان ویژه اتوبوس، شامل خیابانی که به پایانه اتوبوس سرویس می‌دهد، خیابان یکطرفه حلقوی، گذرگاه یکطرفه میان بر، گذرگاه مشترک پیاده و اتوبوس، و یک محدودهٔ ممنوع تردد اتومبیل - به استثنای اتوبوس - نشان داده شده است.

در انتخاب خیابان‌های ویژه اتوبوس بایستی کاملاً مواظب بود تا مسیرهای جایگزین برای سایر خودروها موجود باشد. ضمناً می‌بایست حداقل تعداد ۲۰ اتوبوس در هر مسیر خیابان در ساعت اوج آمد و شد برای استفاده از این خیابان‌ها موجود باشد. نکتهٔ مهم آنست که این عدد متغیر است و استفاده واقعی بستگی به اهداف پروژه مورد نظر دارد. از نظر ضوابط کنترل ترافیک و طرح هندسی در انتخاب خیابان دو طرفه ویژه اتوبوس، معمولاً یک خط عبوری در هر جهت کافی است (البته اگر خیابان دارای رفوژ نباشد) ضمن آنکه دور زدن اتوبوس‌ها نیز می‌بایست در نظر گرفته شود.

در خیابان یکطرفه ویژه اتوبوس، هنگامی که حجم آمد و شد اتوبوس از ۳۰ دستگاه در ساعت کمتر نباشد، می‌بایست حداقل ۶ متر عرض برای سواره‌رو موجود باشد تا اتوبوس بتواند از کنار اتوبوس‌های متوقف شده احتمالی بگذرد. اگر حجم تردد میانگین بین ۳۰ الی ۱۰۰ اتوبوس در ساعت باشد، عرض

هنگامی که ناوگان حمل و نقل عمومی شهری روانی و کارایی لازم را نداشته باشد، شهروندان به شیوه‌های دیگر روی می‌آورند که یکی از پیامدهای آن ازدحام خودروهای شخصی است. این گونه، راهبندان‌های ناگشودنی باز هم بیشتر زمان زندگی شهروندان را می‌بلعد و هوای آلوده‌تری بر شهر سایه می‌افکند. نویسنده برای واگشایی گره کور آمد و شد و روان‌سازی ترابری با خودروهای پرسر نشین، خیابان‌های ویژه اتوبوس، اتوبوس هدایت شونده و گونه‌های مختلف آن را مطرح کرده است.

خیابان ویژه اتوبوس

در تعداد کمی از شهرهای دنیا مانند شهر «اسن» در کشور آلمان، مسیرهایی اختصاصی وجود دارد که در آنها سیستم اتوبوس هدایت شونده به کار گرفته شده است. خیابان‌هایی نیز وجود دارند که اختصاصاً مورد استفاده اتوبوس‌های معمول قرار گرفته‌اند. برای مثال می‌توان از شهرهای جدید «ردیچ» و «رانکورن» در بریتانیا نام برد که در سال ۱۹۶۴ میلادی طراحی شده و به ترتیب دارای ۱۲ کیلومتر و ۲۱ کیلومتر مسیر اختصاصی اتوبوس‌اند. در نمودار شماره ۱ طرح جامع شهر رانکورن نشان داده شده است.

در نزدیکی CBD یا ناحیه تجاری مرکزی،^۱ و یا مراکز عمده فعالیت‌ها در بسیاری از شهرها نیز می‌توان از خیابان‌های ویژه اتوبوس استفاده کرد. کاربرد این نوع خیابان‌ها معمولاً برای بهبود گردش (سرکولاسیون) و خدمات ترابری همگانی

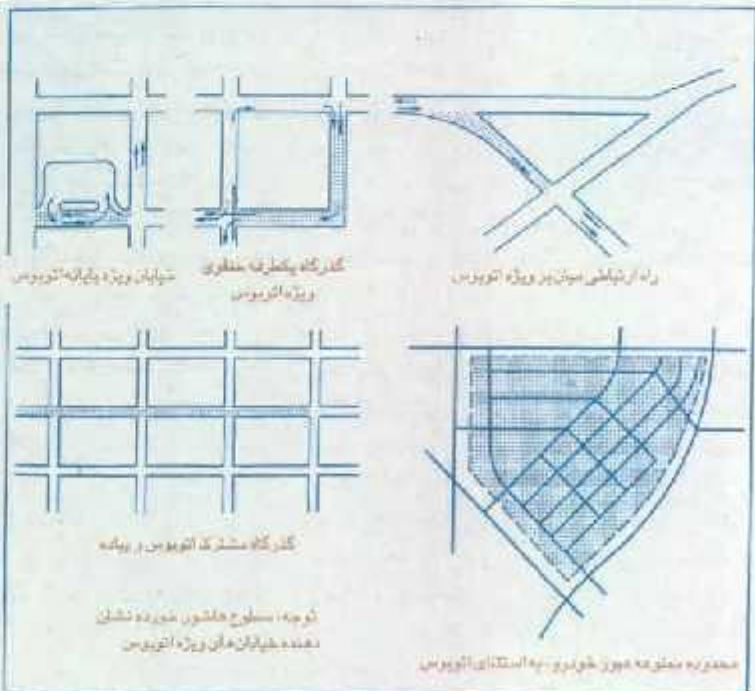

سواره‌رو خیابان تا ۸ متر افزایش می‌یابد و اگر بیشتر از ۱۰۰ اتوبوس در ساعت باشد، بایستی حداقل ۸ متر عرض برای سواره‌رو موجود باشد و امکان دور زدن اتوبوس نیز به طریقی فراهم گردد.

مسیر ویژه اتوبوس در میانه خیابان

اختصاص خطوط عبوری ویژه اتوبوس در میانه خیابان در شرایطی انجام می‌گیرد که آن خیابان دارای حجم ترافیک

نمودار شماره ۱ - نمایش مسیر ویژه اتوبوس در پلان شهر جدید رانکورت

بالایی باشد ولی به هر حال عبور اتوبوس از آن ضروری باشد. در این صورت اتوبوس‌های تندرو می‌توانند از فشار کمی آمد و شد خیابان در امان بمانند و از میان آن عبور کنند. دالان‌های سفری واقع در خیابان‌های اصلی و خیابان‌های شعاعی منتهی به فعالیت‌های عمده شهری، از مواردی هستند

نمودار شماره ۲ - نمونه‌هایی از کاربرد خیابان ویژه اتوبوس

که برای این کار مناسباند. در مواردی نیز که محدود کردن پارکینگ حاشیه‌های مقذور نباشد و خودروهای سواری حاشیه خیابان را اشغال کرده باشند، برای اتوبوس‌های عادی کندرو نیز امکان طراحی خطوط اختصاصی اتوبوس در میانه خیابان وجود دارد. در این صورت بایستی فضای کافی برای ساخت ایستگاه موجود باشد. در نمودار شماره ۳ هر دوی این حالت‌ها به نمایش گذاشته شده است.

می‌بایست در نظر داشت که در حالت اول نشان داده شده در نمودار شماره ۵ معمولاً خط حار (HOV) به صورت برگشت پذیر (Reverseable) است؛ یعنی می‌تواند در مواقع مختلف روز برای

در خیابان یکطرفه ویژه اتوبوس، هنگامی که حجم آمد و شد اتوبوس از ۳۰ دستگاه در ساعت کمتر باشد، می‌بایست حداقل ۶ متر عرض برای سواره‌رو موجود باشد تا اتوبوس بتواند از کنار اتوبوس‌های متوقف شده احتمالی بگذرد

اختصاص خطوط عبوری ویژه اتوبوس در میانه خیابان در شرایطی انجام می‌گیرد که آن خیابان دارای حجم ترافیک بالایی باشد ولی به هر حال عبور اتوبوس از آن ضروری باشد

عبور اتوبوس‌های تندرو تغییر کند. در حالت دوم نیز عرض سکوهای سوار و پیاده شدن مسافر حداقل ۱/۵ متر است و طول آن با توجه به تعداد اتوبوس‌هایی که در ایستگاه توقف می‌کنند، تعیین می‌شود؛ لیکن به هر حال نباید از ۱۵ متر کمتر باشد.

شایان توجه است مسیرهای ویژه‌ای که در میانه خیابان احداث می‌شوند نیز می‌توانند برای حمل و نقل ریلی سبک در نظر گرفته شوند و کاربرد داشته باشند. تعداد اتوبوس برای مسیرهای ویژه واقع در میانه خیابان، بین ۲۰ الی ۴۰ اتوبوس در ساعت (در ساعت اوج) در یک جهت است. برای حجم‌های پایین‌تر، سایر خودروهای پرسرعت‌ترین مانند خودروهای همبندی نیز می‌توانند همچون اتوبوس‌ها اجازه استفاده از این خطوط را داشته باشند.

اتوبوس هدایت‌شونده در مسیر ویژه

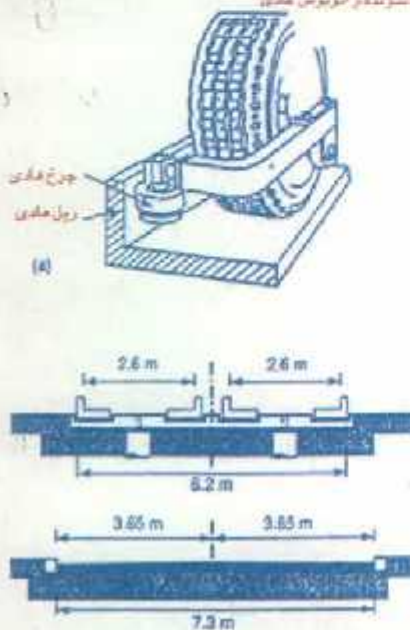
مسیرهای ویژه‌ای که در آنها سیستم اتوبوس هدایت‌شونده به کار انداخته شده در اندک شهرهای جهان به اجرا در آمده است و به همین خاطر تجربه عملیاتی چندانی برای تعیین مزایا و معایب آن موجود نیست. با وجود این می‌توان گفت که این سیستم در دالان‌هایی که دارای دسترسی و توقف محدود باشند گارایی بیشتری دارد تا خیابان‌های شلوغ مسکونی یا تجاری با ایستگاه‌های متعدد.

اتوبوس هدایت‌شونده نوعی سیستم دو گزینه‌ای ترابری است که هم به صورت یک اتوبوس عادی بر روی ریل‌های معمولی و هم به صورت یک سیستم ترابری ریلی سبک بر روی راه ویژه خود حرکت می‌کند. این سیستم هم مزایای اتوبوس را

از طریق چرخ‌های جنوی اتوبوس، و در شکل ۵ آن برش عرضی ریل‌های مخصوص و برش عرضی برای اتوبوس‌های عادی نشان داده شده است. همان گونه که ملاحظه می‌شود، مسیر دو طرفه ریلی به اندازه ۱/۱ متر باریک‌تر از مسیر اختصاصی اتوبوس‌های متعارف است.

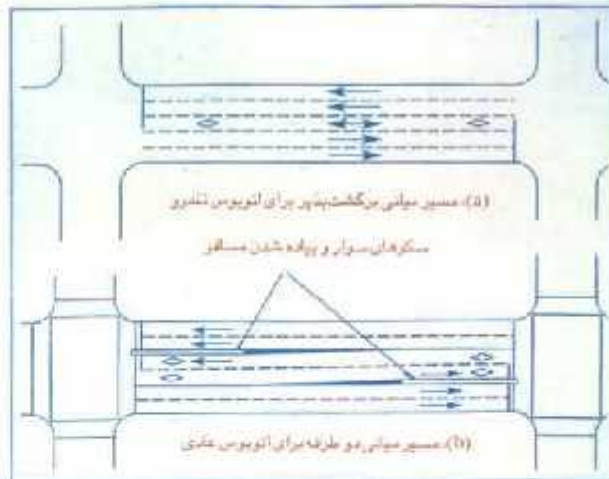
در دسته اول ریل‌ها به اندازه ۰/۱۸ متر ارتفاع دارند. در نردبار شماره ۲ - سیستم هدایت مکانیکی و برش عرضی مسیر اتوبوس هدایت‌شونده اتوبوس‌های

مسیرهای ویژه اتوبوس هدایت‌شونده در دالان‌هایی که دارای دسترسی و توقف محدود باشند کارایی بیشتری دارد تا خیابان‌های شلوغ مسکونی یا تجاری یا ایستگاه‌های متعدد. اتوبوس هدایت‌شونده نوعی سیستم دو گزینه‌ای ترابری است که هم به صورت یک اتوبوس عادی بر روی راه‌های معمولی و هم به صورت یک سیستم ترابری ریلی سبک بر روی راه ویژه خود حرکت می‌کند

مسیرهای ویژه می‌توانند برای ترابری ریلی سبک یا اتوبوس‌های هدایت‌شونده در نظر گرفته شوند

شماره ۲ - مسیر مکانیکی ویژه اتوبوس هدایت‌شونده و اتوبوس عادی در خیابان اصلی

سیستم‌های دسته دوم که به طریقه الکترونیک و با کابل برقی هدایت می‌شوند، به لحاظ نداشتن ریل این اختلاف ارتفاع وجود ندارد و مسیر اتوبوس با راه‌های مجاور هم تراز است؛ و لذا از نظر حرکت‌های عرضی بیاد و با خودروهای دیگر مشکلی وجود نخواهد داشت.

نتیجه‌گیری

به حد اکثر رساندن میزان جابه‌جایی خودروه‌ها از راهکارهایی است که به‌طور عملی در شرایط فشردگی آمد و شد از آن استفاده می‌شود. احداث مسیر ویژه اتوبوس و ایجاد حق تقدم در تقاطع‌ها برای خودروهای پرسرشتین مانند اتوبوس از جمله این روش‌هاست.

استفاده از این روش‌ها علاوه بر صرفه‌جویی در وقت مردم، موجب صرفه‌جویی در سوخت و پاکیزه شدن هوا نیز می‌گردد.

برنامه‌ریزی و طراحی مسیرهای ویژه برای اتوبوس در آزاد-راه‌ها یا خیابان‌های شریانی متفاوت است؛ اما به‌طور کلی، برنامه‌ریزی این مسیرها مستلزم شناسایی دالان‌ها، طول خطوط عبوری مورد نیاز، برآورد تقاضاها و امکان‌سنجی احداث این مسیرهای ویژه است.

در طراحی خطوط ویژه اتوبوس، می‌توان ترکیبات مختلفی را - اعم از اینکه در حاشیه یا در میانه خیابان‌های شریانی قرار گیرند - در نظر گرفت. گفتنی است که مسیرهای ویژه می‌توانند برای ترابری ریلی سبک یا اتوبوس‌های هدایت‌شونده در نظر گرفته شوند.

برای سرویس دهی مستقیم از حومه شهر (بدون پیاده و سوار شدن از یک سیستم به سیستم دیگر) دارد، و هم مزایای سیستم ریلی سبک را با ظرفیت بالا در دالان‌های شعاعی، سیستم‌های اتوبوس هدایت‌شونده به دو دسته تقسیم می‌شوند:

الف) با هدایت روی ریل مخصوص؛ و
ب) با هدایت الکترونیک.

در دسته اول اتوبوس‌ها مستقیماً از طریق تماس با ریل مخصوص به صورت مکانیکی هدایت می‌شوند، و در دسته دوم با کابل برقی هدایت می‌گردند.

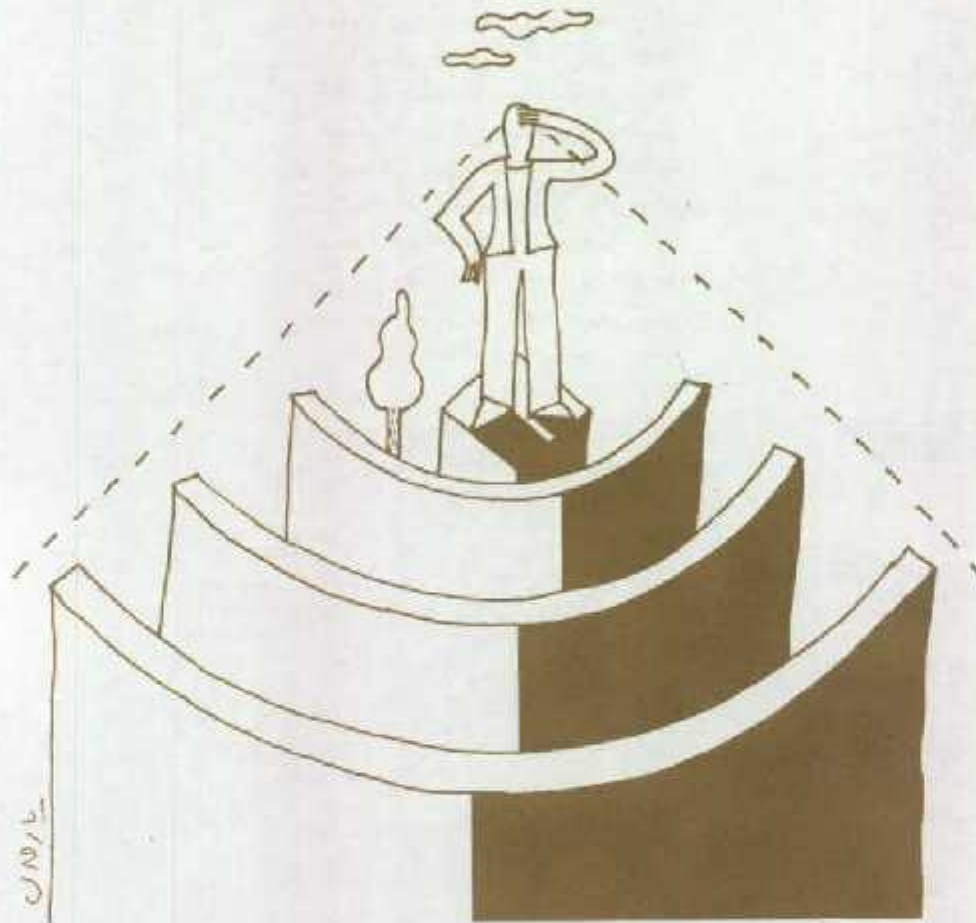
در شکل ۳، در نمودار شماره ۴ هدایت مکانیکی بر روی ریل

- پانویس:
- 1- Essen
 - 2- Redditch
 - 3- Runcorn
 - 4- Central Business District
- شهرستان کوچک، در مرکز انگلیس با ۷۶۶۰۰ نفر جمعیت

مدیریت آینده‌نگر

حسینعلی داری

عضو هیات علمی دانشگاه آزاد زاهدان

مقدمه

سازمان‌های پیچیده و دیوان‌سالارانه دنیای امروز، که برخی آن را دنیای سازمانی و عهد مدیریت نامیده‌اند، نمی‌تواند بدون آینده‌نگری فراگیر صورت‌پذیرد و کارایی لازم را داشته باشد. دنیای مدیریت امروز با پیچیدگی روابط سازمانی، تنوع وظایف و پیشرفت روز افزون فناوری، مواجه است و مدیریتی علمی و کلاسیک، همراه با برنامه‌ریزی و پیش‌بینی و آینده‌نگری را طلب می‌کند. مدیریت امروزی باید نقاط بحرانی برنامه‌های خود را درک کند و عوامل اثرگذار خارجی و داخلی حوزه خود را بشناسد. در حقیقت باید برای برنامه‌های خود افق برنامه‌ریزی و زمان‌بندی تعیین کند و کنش‌های منفی اثرگذار را که احتمالاً در طول اجرای برنامه ممکن است آن را دچار بحران سازند، شناسایی و واکنش‌های خنثی‌کننده آنها را پیش‌بینی کند تا در هنگام بروز هر یک سریعاً واکنش نشان دهد و از این طریق اجرای برنامه‌های خود را پایدار و پویا نگاه دارد. اینجاست که نقش آینده‌نگری به خوبی نمایان می‌گردد.

مسئله مدیریت و به خصوص هدایت و رهبری، موضوعی است که همواره در زندگی اجتماعی انسان - و حتی قبل از آن - مطرح بوده است. نقشی که رهبران و مدیران در تحولات تاریخی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، پیروزی‌ها، شکست‌ها، هدایت‌ها، گمراهی‌ها، سازندگی‌ها، ویرانی‌ها و بالاخره رشد و تکامل جامعه داشته‌اند، همواره بسیار مهم و اساسی بوده است. این به گونه‌ای است که برخی آن را تنها عامل تعیین‌کننده در همه تحولات می‌دانند و برخی دیگر آن را کلید پیشرفت جوامع و سازمان‌ها در قرن اخیر برمی‌شمارند.

به طور کلی مدیریت از محدوده انسان شروع می‌شود و می‌تواند تا تمامی جهان گسترش یابد؛ و در کنار آن مدیریت سازمان‌ها و گروه‌ها نیز مطرح می‌گردد. از طرفی مدیریت

آینده‌نگری همچون بلی است در گذار از مدیریت سنتی به مدیریت استراتژیک و آینده‌نگر. عصر حاضر مرحله گذر مدیریت سنتی به سمت مدیریت علمی و استراتژیک - همراه با آینده‌نگری - است. امروزه یکی از تنگناها و مشکلات اساسی جوامع، عدم توجه به افق‌های زمان‌بندی و آینده‌نگری است. این مسئله باعث شده است که رکودهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی بر جوامع حکمفرما شود. نتیجه این شده است که، مدیریتی که مرحله گذر از سنتی به آینده‌نگری را طی نکند امروزه نمی‌تواند کارآمدی و اثربخشی لازم را به وجود آورد. دلیل این مدعا هم وجود منابع فراوان در بعضی از جوامع است که نتوانسته‌اند به رغم دارا بودن این امکانات به رشد و توسعه لازم برسند و علت این مسئله فقدان مدیریت شایسته و کارا بوده است.

مدیریت آینده‌نگر چیست؟

در برابر این پرسش که «مدیریت علم است یا هنر؟» پاسخ‌های متعددی ارائه شده است. عده‌ای مدیریت را هنر و ذات می‌پندارند و معتقدند که مدیریت هنری ذاتی است؛ و برخی دیگر مدیریت را علم می‌دانند و اعتقاد دارند مدیری موفق است که با اصول علمی مدیریتی امروز آشنا باشد. آنچه که درباره این عقاید می‌توان اظهار کرد، این است که می‌بایست شرایط زمانی و مکانی محدوده

کارکنان سازمان بهترین یاری‌ها و پشتیبانی‌های خود را به صورت داوطلبانه و با رضایت‌مندی به سازمان ارائه کنند.

بدین ترتیب هم اهداف سازمان به صورت بهینه تحقق پیدا می‌کند و هم اهداف پرسنل متحقق می‌شود و دبستگی کارکنان به سازمان نیز افزایش می‌یابد.

بدیهی است ایجاد چنین فضای مناسبی در سازمان مستلزم تصمیم‌گیری مطلوب از طرف مدیر است. از طرف دیگر، مدیر باید با توجه به رسالت خود و مسئولیتی که پذیرفته است، تلاش کند که همواره اهداف سازمانی را با بهترین وجه متحقق سازد؛ و در کنار آن با برنامه‌ریزی و زمان‌بندی و آینده‌نگری مطلوب و اتخاذ تصمیمات صحیح، زمینه‌های رشد توسعه حوزه مدیریتی خود را فراهم آورد.

این تنها در صورتی میسر می‌شود که مدیر، استفاده از ابزارها و تکنیک‌های موجود سیستم‌های اطلاعاتی مدیریت و خودکار-گری اداری را سرلوحه کار خود قرار دهد. زیرا جوهره کار مدیریت تصمیم‌گیری است و تصمیم‌گیری در فضایی پیچیده و مشکل‌آفرین مستلزم کسب اطلاعات و پیش‌بینی‌های لازم درباره تصمیم است. نیز همان‌طور که بیان شد، دیگر زمان آن گذشته است که مدیر با استفاده از سلاتق شخصی و براساس حدس و

عصر حاضر مرحله گذر مدیریت سنتی به سمت مدیریت علمی و استراتژیک - همراه با آینده‌نگری - است

مدیریت امروز مدیریت علم و هنر است که باید با هماهنگی، برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی، به کارگماری، هدایت و رهبری و کنترل و نظارت، فضایی را در سازمان به وجود آورد که پرسنل و کارکنان سازمان بهترین یاری‌ها و پشتیبانی‌های خود را به صورت داوطلبانه و با رضایت‌مندی به سازمان ارائه کنند

گمان تصمیم‌گیری کند، یا اینکه به جای سیاست‌گذاری، سیاسی کاری کند. به‌طور کلی مدیریت ایستا امروزه ناکارآمد شده است و تصمیم‌گیری بدون داشتن دانش اطلاعاتی لازم درباره تصمیم نه‌انها اهداف تصمیم را متحقق نمی‌کند بلکه ممکن است خسارات جبران‌ناپذیری را نیز بوجود آورد. عدم اطمینان از آینده باعث می‌شود که مدیران خطر‌گریز شوند و کمتر جرأت کنند که تصمیمات لازم و راهبردی بگیرند؛ و بالطبع این مسئله در کارایی سازمان تاثیر منفی خواهد داشت.

بنابراین امروزه مدیریتی کارآمد و اثربخش خواهد بود که زمان را در اختیار بگیرد و به عبارت دیگر، با آینده‌نگری و پیش‌بینی‌های لازم درباره تصمیمات سازمانی خود و همچنین شناخت از کنش‌های منفی و اثرکنار خارجی و داخلی حوزه مدیریتی خود، همواره با برنامه‌ریزی مطلوب و کنش‌های مناسب را پیش‌بینی و طراحی کند.

این شیوه می‌تواند در شرایط بحرانی، سازمان‌وی را پایدار نگه دارد. نتیجه اینکه ماهیت کار مدیریت تصمیم‌گیری است، و تصمیم‌گیری فرایندی است که مدیر باید قبل از اجرا و هرگونه اقدامی صورت دهد. این فرایند، مستلزم آینده‌نگری و پیش‌بینی لازم است تا تصمیم با ضریب اطمینان بالا و خطرپذیری زیاد گرفته شود.

عملکردی و هدف سازمانی را در نظر گرفت.

اگر مدیریت و حوزه مدیریتی در شرایط گذشته لحاظ گردد، آن هم در قالبی محدود و سنتی و همراه با حدس و گمان، بدون آینده‌نگری و عدم استفاده از فناوری، خودکار - گری (اتوماسیون) اداری و عدم استفاده از سیستم‌های اطلاعاتی مدیریت، آن‌گاه چه‌بسا هنر بودن مدیریت بیشتر تجلی پیدا کند. امروزه با پیشرفت فناوری، خودکار-گری اداری، تنوع و خلیف مدیریتی و پیچیدگی‌های سازمانی که شکلی روزافزون یافته است، و تقسیم‌بندی سطوح مختلف مدیریتی در قالب مدیریت عالی یا راهبردی (استراتژیک)، سانی یا تاکتیکی^۱ اجرایی یا عملیاتی و تفکیک برنامه‌های کاری (که هر یک بسیار متنوع و پیچیده است)، بعید به نظر می‌رسد که مدیریت سنتی با ویژگی‌های آن - که تنها در کنار هنر ذاتی مدیریت مطرح می‌گردد - کارآمد و مفید واقع گردد. بنابراین با توجه به آنچه ذکر گردید، می‌توان چنین نتیجه گرفت که هنر مدیریتی یک اصل است اما وقتی کارآمد و اثربخش خواهد بود که علم مدیریت نیز به عنوان مکمل و زیر بخش آن مطرح گردد. مدیریت امروز مدیریت علم و هنر است و مدیریتی است که باید با هماهنگی، برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی، به کارگماری، هدایت و رهبری و کنترل و نظارت، فضایی را در سازمان به وجود آورد که پرسنل و

منابع:
 ۱- افشاری، سعید مهدی، مدیریت عمومی، نشر مری، تهران، ۱۳۷۰.
 ۲- طوسی، محمد علی، اصول مدیریت، مرکز آموزش مدیریت دولتی، ۱۳۷۲.
 پانوشی:

- 1- Bureaucrati
- 2- Automation
- 3- Strategic
- 4- Tactical

ماده ۱۳۶، مصوبه شورای عالی اداری

۸- صدور مجوز و حمایت از تشکیل های غیردولتی شهری از فعالیت های وزارت کشور.

۹- ایجاد و نگهداری پارک های جنگلی در حاشیه شهرها، از فعالیت های سازمان جنگل ها، مراتع و آبخیزداری.

۱۰- اداره امور مراکز توانبخشی، پرورشگاه ها، خانم های سالمندان و مراکز نگهداری از کودکان بی سرپرست یا بدسرپرست از فعالیت های سازمان بهزیستی کشور.

۱۱- پیشگیری و ممانعت از تخریب و آلودگی محیط زیست در داخل شهرها از فعالیت سازمان حفاظت محیط زیست.

۱۲- بهره برداری از کشتارگاه ها، سردخانه ها و کارگاه های بسته بندی گوشت موجود در شهرها و نظارت بر توزیع و حفظ بهداشت آن از فعالیت های وزارت جهاد کشاورزی.

۱۳- ساخت مسکن ارزان قیمت و استیجاری از فعالیت های وزارت مسکن و شهرسازی

۱۴- مدیریت امور زمین شهری از فعالیت های وزارت مسکن و شهرسازی (نمایندگی و وکالت عرضه و واگذاری اراضی دولتی در محدوده قانونی و حریم شهرها در عهده شهرداری ها قرار گیرد).

ب- فعالیت های قابل واگذاری در بلند مدت

۱- مدیریت توزیع آب آشامیدنی و دفع و تصفیه فاضلاب های شهری و ایجاد تأسیسات مربوط در شهرها از فعالیت شرکت های آب و فاضلاب کشور.

۲- مدیریت توزیع برق مصرفی و ایجاد تأسیسات توزیع مربوطه در شهرها از فعالیت های شرکت های برق منطقه ای.

۳- صدور مجوز تأسیس و نظارت بر آموزشگاه های رانندگی از فعالیت های معاونت راهنمایی و حمل و نقل نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران.

۴- اداره امور راهنمایی و رانندگی شهرها از فعالیت های معاونت راهنمایی و حمل و نقل نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران.

۵- حفاظت، مرمت، بهسازی، اداره و بهره برداری متناسب از بناها و محوطه ها و باغات های ارزشمند تاریخی و فرهنگی از فعالیت های سازمان میراث فرهنگی کشور.

۶- امور مربوط به صدور پروانه کسب اصناف و بازرسی و نظارت در امور مربوطه و نظارت بر قیمت های مصوب کالا و خدمات مصرفی در شهرها از فعالیت های وزارت بازرگانی.

۷- صدور مجوز تأسیس و نظارت بر مراکز و آموزشگاه های فنی و حرفه ای از فعالیت های وزارت کار و امور اجتماعی.

۸- ساخت، تجهیز و نگهداری و اداره مدارس و فضاهای آموزشی از فعالیت های وزارت آموزش و پرورش.

یکی از سیاست ها و خط مشی های راهبردی برنامه سوم توسعه کاهش تسدی گری دولت است که در ماده ۱۳۶ به دولت این اجازه داده شده است که با توجه به توانایی های شهرداری ها آن گروه از تسدی های مربوط به دستگاه های اجرایی در رابطه با مدیریت شهری را که ضروری تشخیص می دهد بر اساس پیشنهاد مشترک وزارت کشور و سازمان امور استخدامی کشور، به شهرداری ها واگذار کند. مقدمات تحقق این ماده هم اکنون شکل گرفته است که امید است با تحقق کامل آن زمینه کارآتر شدن مدیریت شهری فراهم گردد. مصوبه زیر چگونگی و روند اجرای این ماده را نشان می دهد.

شورای عالی اداری در جلسه مورخ ۸۱/۷/۲۰ بنا به پیشنهاد مشترک وزارت کشور (سازمان شهرداری های کشور) و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور و به منظور نیل به اهداف برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران تصریح شده در مواد ۱۲۶ و جزء ۵ بند ب ماده ۱ و با توجه به ماده ۸۸ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت در جهت استفاده از توانایی ها و ظرفیت های شهرداری ها برای انجام امور مربوط به مدیریت شهری کلیات موارد زیر را تصویب نمود:

۱- فعالیت های مشروحه ذیل از دستگاه های اجرایی مربوطه منتزعه و در دو مرحله کوتاه مدت و بلند مدت به شهرداری ها واگذار می شود:

الف- فعالیت های قابل واگذاری در کوتاه مدت:

۱- تهیه طرح های توسعه شهری (هادی) از فعالیت های وزارت کشور.

۲- تهیه طرح های جامع و تفصیلی از فعالیت های وزارت مسکن و شهرسازی.

۳- ایجاد و اداره امور و نظارت بر کتابخانه های عمومی، سینماها، سالن های نمایش، موزه های محلی و سایر مراکز فرهنگی و هنری از فعالیت های وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

۴- ساخت و تجهیز و نگهداری و نظارت بر امور نمایشگاه ها از فعالیت های وزارت بازرگانی.

۵- ساخت و تجهیز و نگهداری و نظارت بر اداره اماکن ورزشی و صدور پروانه تأسیس باشگاه ها از فعالیت های سازمان تربیت بدنی.

۶- تأسیس و صدور مجوز تأسیس دفاتر، مؤسسات و تأسیسات گردشگری از فعالیت های سازمان ایرانگردی و جهانگردی.

۷- ایجاد، اداره و نظارت بر مجتمع های توریستی و خدماتی، مجتمع های تفریحی و... از فعالیت های سازمان ایرانگردی و جهانگردی.

۹- ساخت، تجهیز و نگهداری و اداره مراکز بهداشتی و درمانی شهری از فعالیت‌های وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی.

۲- به منظور برآورد و تعیین امکانات تجهیزات، اعتبارات، پیشنهاد تغییرات و اصلاحات لازم در قوانین، تصویب‌نامه‌ها، آئین‌نامه‌ها، تنظیم برنامه‌زمانبندی اجرای مصوبه‌ها کمتر تا پایان برنامه سوم توسعه و سایر اقدامات مورد نیاز در جهت واگذاری فعالیت‌های فوق‌الذکر به شهرداری‌ها کمیسیونی متشکل از نمایندگان سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، وزارت کشور و دستگاه دولتی ذی‌ربط تشکیل می‌شود. دبیرخانه کمیسیون مذکور در وزارت کشور (سازمان شهرداری‌های کشور) مستقر خواهد بود.

این کمیسیون برای واگذاری فعالیت‌های مربوط به هریک از دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط کمیته‌های تخصصی متشکل از نمایندگان وزارت کشور، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و دستگاه مربوط تشکیل می‌دهد تا برای نحوه انتقال اموال، ماشین‌آلات، تجهیزات فنی و اراضی، ابنیه، نیروی انسانی و منابع مالی تصمیم‌گیری نمایند.

۳- تغییرات و اصلاحات لازم در تشکیلات داخلی شهرداری‌ها به منظور ایجاد توانمندی‌های لازم برای انجام وظایف فوق یا پیشنهاد وزارت کشور (سازمان شهرداری‌های کشور) به تأیید سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور می‌رسد.

۴- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور موظف است با همکاری وزارت کشور و دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط اقدام به اعلام اعتبارات مربوط به فعالیت‌های واگذار شده براساس قیمت تمام شده هر واحد از فعالیت‌ها در بودجه سنواتی ذی‌ربط نموده تا براساس مفاد ماده ۹۰ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، اعتبارات مربوطه سنواتی دستگاه‌ها به شهرداری‌ها جابه‌جا شود. اعتبارات مذکور در سال اول واگذاری از اعتبارات دستگاه ذی‌ربط کسر می‌گردد و در سال‌های بعد به پیشنهاد وزارت کشور توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور در لایحه بودجه پیش‌بینی می‌شود.

تبصره: اعتبارات آن قسمت از فعالیت‌های واگذار شده که به صورت رایگان یا با پرداخت پزانه انجام می‌شده است کماکان توسط دولت تأمین می‌گردد.

۵- نظارت‌های فنی و تخصصی برای انجام فعالیت‌های موضوع ماده ۱ توسط دستگاه‌های مربوطه اعمال می‌گردد و اجرای ضوابط و معیارهای حاکم بر انجام فعالیت‌های واگذار شده برای شهرداری‌ها لازم‌الاجرا است.

۶- واگذاری فعالیت‌های فوق‌الذکر به شکل تدریجی صورت پذیرفته و دارای مراحل ذیل می‌باشد:

الف- احصاء و واگذاری آن دسته از فعالیت‌های پایین دستی شهرداری که قابل واگذاری به بخش خصوصی و بخش تعاونی

می‌باشند.

ب- درجه بندی شهرداری‌ها با توجه به توانایی‌ها، قابلیت‌ها و موقعیت جغرافیایی توسط کمیسیون بند ۲ این مصوبه.

ج- واگذاری فعالیت‌های دستگاه‌های دولتی به شهرداری‌ها در کوتاه مدت، حداقل در ۱۰ شهرداری منتخب در طی ۶ ماه اجرا می‌گردد.

حتوان فعالیت و برنامه زمانبندی واگذاری این فعالیت‌ها به تصویب کمیسیون بند ۲ این مصوبه خواهد رسید.

د- پس از مدت مذکور و طی برنامه زمانبندی که توسط کمیسیون بند ۲ این مصوبه تهیه می‌شود اجرای مصوبه به سایر شهرداری‌ها تسوی می‌یابد.

۷- نظارت مستمر بر اجرای طرح و احصاء مشکلات و تارسائی‌های ناشی از اجرای طرح و ارائه راه حل‌های مربوطه جهت رفع موانع توسط وزارت کشور (سازمان شهرداری‌های کشور).

۷- دستگاه‌های اجرایی که بخشی از ماهوریت‌های آنها به شهرداری‌ها واگذار شده مکلفند تشکیلات خود را بازنگری و پیشنهاد تشکیلات جدید را برای تأیید به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور ظرف مدت ۲ ماه ارسال نمایند.

۸- فعالیت‌های واگذار شده به شهرداری‌ها با استفاده از روش‌های تعیین شده در ماده ۸۸ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت با عقد قرارداد با بخش غیردولتی توسط شهرداری‌ها انجام خواهد شد.

۹- کلیه دستگاه‌های دولتی موضوع ماده ۱ موظف به همکاری با وزارت کشور (سازمان شهرداری‌ها) هستند تا در حداقل زمان ممکن زمینه واگذاری فعالیت‌های اشاره شده به شهرداری‌ها فراهم گردد.

۱۰- وزیر کشور و سایر وزرای مرتبط براساس زمانبندی تعیین شده توسط کمیسیون موضوع بند ۲ مسئول اجرای این مصوبه می‌باشند.

۱۱- کمیسیون موضوع بند ۲ موظف است گزارش چگونگی واگذاری فعالیت‌ها به شهرداری‌ها را هر ۶ ماه یکبار به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور جهت طرح در شورای عالی اداری ارائه نماید.

۱۲- وظایف مذکور در ماده یک وظایفی هستند که براساس توان شهرداری‌ها و تأثیرگذاری در بهبود مدیریت شهری در اولویت اول واگذاری به شهرداری‌ها قرار گرفته‌اند. پس از اجرای مفاد این مصوبه کمیسیون موضوع بند ۵ سایر تصدی‌های دستگاه‌های اجرایی در رابطه با مدیریت شهری را بررسی و برای طرح در شورای عالی اداری به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور پیشنهاد می‌نماید.

۱۳- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور بر حسن اجرای این مصوبه نظارت داشته و موظف است گزارش اقدامات انجام شده را ماه یکبار به شورای عالی اداری ارائه نماید.

شهرداران: فضای سیاسی مناسب نبود شوراها: شهرداران هماهنگ نبودند

زهره خوش نمک

غلامحسین یاراحمدی

شهردار کیست و چه خصوصیتی باید داشته باشد تا بتواند شهر را با مدیریت صحیح اداره کند؟ آیا تنها داشتن معیارهای پیش بینی شده در آیین نامه انتخاب شهردار کافی است؟ اگر هست، چرا شهرداران برخی شهرها - از جمله تهران - پی درپی تعویض شدند و شهروندان با این همه بی ثباتی در اداره امور شهر مواجه گردیدند؟ انتخاب شهردار از کدام طریق درست است؛ با انتخاب شورای شهر یا با انتصاب وزارت کشور؟ اگر انتخاب مردمی مناسب تر است، چرا هنوز مدت زیادی از تشکیل شوراها نگذشته شهرداری بوجود، اهواز، زنجان، تهران و برخی دیگر مکرر عوض شدند و یا کار به انحلال شورا و رفتن نمایندگان مردم کشیده شد؟ اگر انتصاب وزارت کشور راه حل درست تعیین مدیر شهری است، کدام شهردار انتصابی موفق تر عمل کرده است؛ و چرا؟

تا قبل از تشکیل شوراها به غیر از چند دوره کوتاه، مدیر شهر با شهردار از طرف وزارت کشور - که نیابت شورای شهر را بر عهده داشت - انتخاب می شد و طرح و برنامه شهر در شورای عالی معماری و شهرسازی به تصویب می رسید. به این ترتیب، شهرداری شغلی دولتی بود که با توجه به اوضاع و احوال به فردی واگذار می شد. نبود شوراهای شهر، انجمن های محلی و گروه های شکل یافته بر اساس خواسته های معین سبب می شد که شهروندان نتوانند با توجه به نیازها و گرایش های خود فرد مورد نظرشان را به عنوان شهردار انتخاب کنند و این به شکاف دیرینه بین مردم و دولت دامن می زد. از طرفی هم شهرداران به دلیل اینکه خود را مجری خواسته های دولت می دانستند، تعهدی نسبت به شهروندان در خود احساس نمی کردند. بنابراین شهر عرضه ساخت و سازهای بی رویه و بی برنامه، صرف منابع مالی در کارهای غیرضروری، فرار از پرداخت عوارض شهری و انگای شهرداری، بودجه عمومی، توسل به راه های غیرقانونی و نظایر اینها می شد.

این در حالی است که امروز شوراهای شهر برای اعمال حاکمیت مردم بر امور شهر دو اهرم مهم در اختیار دارند: انتخاب شهردار و تصویب برنامه و طرح شهر. شاید به همین دلیل است که امسال کاندیداهای ورود به شورای شهر برای گرم کردن نوبت انتخابات و کسب رای بیشتر، در غالب احزاب و ائتلاف های سیاسی، شهرداران مورد نظرشان را برای کلان شهرهای کشور معرفی کردند.

آنان بر این باور بودند که با توجه به تجربه تلخی که مردم تهران از ناهماهنگی شهردار با شورا دارند، معرفی شهردار می تواند در جلب اعتماد دوباره مردم و آشنان آنان به پای صندوق های رای مؤثر باشد. معرفی شهردار به آن معنی بود که حزب مذکور برای چهار سال آینده شهرهای بزرگ، برنامه های قابل اجرا دارد و در قبال این برنامه ها به مردم تعهد می دهد. این نتیجه عملکرد کشورهای پیشرفته ای است که تجربه دموکراسی و انتخابات آزاد دارند.

انتخاب شهردار از زمان تصویب اولین قانون بلدیة در سال ۱۲۸۵ هـ. ش. و بعد از آن در سال ۱۳۰۹ هـ. ش. که شهردار با نام «کلانتر» ریاست انجمن بلدیة و اداره بلدیة را بر عهده داشت، نیازمند شرط خاصی نبود. در قانون تشکیل شهرداری ها و انجمن شهرها و قصابات مصوب ۱۳۲۸ نیز اشاره ای به شرایط شهردار نشده است. براساس ماده ۷۳۹ لایحه قانونی شهرداری مصوب ۱۳۳۱، انجمن شهر مکلف بود که شهردار را از بین اعضای خود یا خارج از اعضای انجمن برای دو سال برگزیند و به وسیله فرماندار به وزارت کشور معرفی کند. اما در این قانون هم هیچ شرط و بره ای برای احراز سمت شهردار تعیین نشده بود.

براساس ماده ۵۰ قانون شهرداری مصوب ۱۳۴۴، فرد انصاب شده به عنوان شهردار باید این شرایط را می داشت: تابعیت ایران، داشتن ۳۰ سال تمام، توانایی خواندن و نوشتن به اندازه کافی، سابقه سه سال سکونت در محل، عدم محرومیت از حقوق اجتماعی، عدم حجر و عدم محکومیت به قصاص؛ و در صورت نداشتن سابقه سه سال سکونت، موضوع برای تصمیم گیری به انجمن واگذار می شد. بالاخره شرایط احراز سمت شهردار به صورت آیین نامه ای در سال ۱۳۴۴ به تصویب هیئت وزیران رسید. با تصویب و اجرای قانون تشکیلات، وظائف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵، حسب ماده ۷۲ قانون مذکور، شرایط احراز تصدی سمت شهردار به آیین نامه پیشنهادی وزارت کشور و تصویب هیئت وزیران احاله شد. این آیین نامه در سال ۱۳۷۷ با عنوان «آیین نامه اجرایی شرایط احراز تصدی سمت شهردار» به تصویب هیئت وزیران رسید و آخرین شرایط قانونی ستبر، که می بایست در مراحل مختلف انتخاب و انتصاب و اشتغال شهردار لحاظ شود، در آن درج گردید. مهم ترین این شرایط عبارتند از: تابعیت جمهوری اسلامی ایران، حتی المقدور ساکن و دارا بودن حداقل ۲۵ سال سن و ۵ سال سابقه اجرایی

ابوالفاز تهرانی

در موقع انتخاب شدن، انجام خدمت وظیفه عمومی یا داشتن معافیت دائم در زمان صلح، اعتقاد به مبانی جمهوری اسلامی ایران و قانون اساسی، دارا بودن حسن شهرت، توانایی جسمانی و روحی برای انجام کار، نداشتن محکومیت کیفری مستلزم محرومیت از حقوق اجتماعی، و دارا بودن تحصیلات و تجربه (کارشناسی برای شهرداری‌های درجه یک تا شش، کارشناسی با گرایش‌های مشخص شده به وسیله وزارت کشور برای شهرداری‌های درجه ۷ تا ۱۰، و کارشناسی ارشد با گرایش‌های مشخص شده به وسیله وزارت کشور برای شهرداری‌های درجه ۱۱ و ۱۲).

سؤال این است که آیا همه شهرداران انتخاب شده تمام شرایط امین‌نامه را دارا بودند؛ و اگر چنین بود، چرا برخی از آنها از ادامه کار باز ماندند و برخی دیگر ناموفق‌تر مانده‌اند. عده‌ای معتقدند که شرایط برای مدیران شهری فراهم نبوده است، به طوری که آنان رفتن را بر ماندن ترجیح داده‌اند - البته اگر استیضاح نشده و یا مجبور به استعفا (و حتی برکناری) نشده باشند. آیا اصولاً همه انتخاب‌ها بر اساس معیارهایی انجام یافته که ناکامل و ناکارآمد هستند و نیاز به اصلاح و تکمیل دارند؛ و یا شرایط لازم برای مدیریت شهرداران وجود ندارد و این به نقص قوانین شورانگاز و نبود تجربه برای تعامل بین این دو نهاد مردمی مکمل باز می‌گردد؟

بعد از محاکمه کرباسچی و برکناری وی و تشکیل اولین شورای اسلامی شهر، الویری به عنوان شهردار تهران انتخاب شد. خود وی می‌گوید: «پس از عدم توفیق در انتخاب شهرداری که مورد رضایت اکثریت اعضای شورای وقت باشد، مدت زمان تعیین شده برای انتخاب شهردار رو به سپری شدن بود. شاید به همین دلیل از من دعوت شد که مسئولیت را بپذیرم؛ و من استنکاف کردم.

اما با پیگیری‌های برخی از اعضا و توصیه برخی مسئولان کنسوری، قبول کردم. در همان زمان اعضای شورای شهر به اتفاق آرا به من رای دادند.»

الویری قبل از شهرداری، مسئولیت دبیری شورای عالی مناطق آزاد را بر عهده داشت و بعد از برکناری، حکم سفارت‌تر کشور آسیاتیا را دریافت کرد.

احمد حکیمی پور، یکی از اعضای شورای شهر تهران، در مورد نحوه انتخاب الویری در اولین دور شورا می‌نویسد: «ما یک روش کاملاً دموکراتیک برای گزینش شهردار در پیش گرفتیم. بدین صورت که هر عضو شورای شهر پنج نفر را پیشنهاد کند و از بین افرادی که اعضای شورا معرفی می‌کنند، هر کاندیدایی که پنج نفر از اعضا وی را تأیید کرده باشند به مرحله بعدی راه یابند. از مجموع ۸۲ نفری که یا اعضا معرفی کردند و یا خودشان اعلام کرده و یا دیگران پیشنهاد داده بودند، ۹ نفر از همه طبقاتی که در مسائل مدیریت شهری مدعی هستند، گزینش شدند. آقای الویری جزو هیچ کدام از این افراد نبود و خود برای دیگران کار می‌کرد. در ادامه قرار شد که این افراد برنامه‌های خود را به شورا ارائه دهند. در آن ایام به شدت تحت فشار بودیم تا شهردار تهران را هر چه سریع‌تر انتخاب کنیم این فشارها ما را از مسیری که پیش گرفته بودیم خارج کرد و در

نتیجه انتخاب شهردار به محافل غیرموظف منتقل شد. سپس افراد جدیدی مطرح شدند (حدود ۱۷ نفر) که الویری هم جزء آنان بود. هر عضو شورا می‌تواند به ۶ نفر رای دهد و قرار شد ۸ نفری که رای بیشتری داشتند برای ارائه برنامه دعوت شوند. از بین آنها نیز ۴ نفر از اعضای شورا در مرحله نهایی مد نظر قرار گرفتند. در ادامه کار با رای گیری از بین چهار نفر، نتیجه این شد که انتخاب اول ۹ نفر از اعضا محفای فراهانی بود، و انتخاب دوم اکثریت قریب به اتفاق اعضای الویری بود. به این ترتیب الویری به عنوان تنها گزینه مورد تأیید اکثریت شورا، شهردار تهران شد. او در خلال این مدت در همه جلسات اعلام کرد که با حضور شورای شهر عمل خواهد کرد و برنامه‌های آن را به اجرا خواهد گذاشت.

الویری در این مورد می‌گوید: «اگر شورا تحت تأثیر فضای سیاسی با اجماع آرا به من رای داد، نقدی بر آن وارد است که چرا فردی را انتخاب کردند که مورد قبول شان نبود.»

پس از فرو نشستن تب و تاب انتخابات، اعضای شوراهای شهر در سراسر کشور به یکباره با یکی از حسولیت‌های بزرگ خود - یعنی انتخاب شهردار - روبه‌رو شدند. این در حالی است که افراد وارد شده به شوراها یا به‌طور کامل به امور شهرداری و به ویژه امور اجرایی آن آشنا نیستند و یا هنوز اشراف کامل به انتخاب مدیران شهری ندارند. به هر حال آنچه که مسلم است این انتخاب در فشار انتخاب سریع، از قضاوت‌های سیاسی تأثیر می‌پذیرد. این موارد اگر هم برای شهرهای کوچک با جمعیت کم نتواند مشکل عمده‌ای ایجاد کند اما در کلان شهرها می‌تواند اثر منفی عمده‌ای بر شهر و شهروندان برجای گذارد و حتی شهر را به هم بریزد. این در حالی است که شورا و شهردار باید پس از طی دوره در مقابل مردم پاسخگویی آنچه انجام داده‌اند، باشند.

نحوه انتخاب شهرداران شهرهای دیگر دنیا

در پاریس، لیون و مارسای پس از انتخابات در اولین نشست شورای شهرداری، شهردار جدید و معاونان او طی سه مرحله انتخاب می‌شوند. در این انتخابات اکثریت مطلق در مرحله اول و اکثریت نسبی در مرحله دوم تعیین می‌شوند و رای نهایی در مرحله سوم به صورت مخفی ارائه می‌گردد. داوطلبان انتخابات شهرداری‌ها باید دارای شرایطی همچون داشتن ۱۸ سال تمام، سکونت در بخش موردنظر، پرداخت مالیات به حوزه عالیاتی بخش و نداشتن بیش از یک پست باشند. شهردار در فرانسه مشاور شورای شهرداری و جزء عوامل اجرایی محسوب می‌شود و تعیین بودجه‌های مربوط به شهر و نه اجرا گذاشتن آن و همچنین مدیریت اعمال بخش خصوصی و دولتی را بر عهده دارد. او مجری تصمیمات شورای شهرداری است و در بخش مربوط به خود، زیربنه‌های لازم را برای اعمال قدرت بلیس مهیا می‌کند و مسئولیت ناآمین نظم، آرامش، امنیت و سلامت جامعه نیز بر عهده اوست. در واقع شهردار نماینده قانونی دولت است که بر حسن اجرای قوانین در حوزه مسئولیت خود نظارت می‌کند. شورای شهرداری نیز این وظایف را بر عهده دارد، بررسی و رای دادن به بودجه تعیین شده به وسیله شهردار، تصمیم گیری در مورد عزل و نصب کارمندان شهرداری،

مرتضی آلوی

تصویب برنامه‌های مربوط به فعالیت‌ها، اصلاحات و سرمایه‌گذاری‌های بخش خصوصی مانند جنگل‌ها و مراتع و تعیین ضمانت‌اجزایی در مورد تصویبات مربوط به شهرداری‌ها و سندیکاها.

یوک ملای، رئیس شورای شهرستان و عضو سابق شورای شهر زنجان، انتخابات شوراها در شهرهای دیگر جهان را به چند دسته تقسیم می‌کند و می‌گوید: «یک گروه از کشورها - مانند ترکیه - در انتخابات شوراها، نفر اول را به عنوان شهردار معرفی می‌کند.

در برخی از کشورهای اروپایی - همچون آلمان - شهردار همراه با انتخابات شورا و با رأی مستقیم مردم انتخاب می‌شود. در برخی کشورها نیز مثل جمهوری آذربایجان، شهردار مرکز را رئیس جمهور منصوب می‌کند ولی مدیران مناطق شهرداری با رأی مردم انتخاب می‌شوند. یعنی در برخی کشورها انتخاب شهردار انتصابی است و در برخی هیئت‌انتخابی.

در یاریس احزاب کاندیدانها را مشخص می‌کند و شهردار با رأی مردم انتخاب می‌شود. بعد از انقلاب کبیر فرانسه نهادهای مدنی شامل حزب، سندیکا و شورا شکل گرفتند، اینها تنها از لحاظ کارکرد با هم فرق دارند و در ساختار سیاسی خود به دنبال جایگاهی برای افزایش قدرتشان هستند. اما بعد از پیشا کردن این جایگاه هر کدام به کارکرد خود می‌پردازند. کارکرد شورا خدمت است، سندیکاها منفعات می‌جویند و احزاب نیز در پی

القای مفاهیم سیاسی و ترمیم ایدئولوژی سیاسی‌اند. بدین ترتیب چنین تقسیم‌کاری وجود دارد. و بعد از انتخاب، هر کدام به دنبال انجام وظایف خود می‌روند. اما در کشور ما اگر احزاب وارد انتخابات شوند، این نگرانی وجود دارد که سیاسی کاری با آنها با افراد منتخب همراه باشد. در کشور ما احزاب به جای ارائه برنامه چند ساله برای به دست آوردن قدرت، کارکرد فصلی دارند. و بعد از کسب آرا، خود را در مقابل مردم پاسخگو نمی‌دانند. احزاب در انتخابات یک حرف می‌زنند و در عمل کار دیگری می‌کنند. این در حالی است که شهردار منتخب یک حزب باید بتواند با برنامه وارد کار شود، سلاطین را کنار بگذارد. یا وجود فشارهای مختلف، براساس برنامه‌ای که رای آورده است کار کند.»

شورای شهر زنجان در اولین دوره فعالیت خود انتخاب سه شهردار را تجربه کرد. ملای دلیل این تغییرات بی‌دری را چنین عنوان می‌کند:

«این تجربه‌ای منفی بود که در زنجان اتفاق افتاد. اولین شهردار منتخب شهر براساس میزان تجربه و سابقه مدیریت انتخاب شد، اما به دلیل انتظارات گوناگون مردم از شوراها، با موفقیت همراه نبود. اعضای شورا تحت تاثیر جو غالب قرار گرفتند و نتوانستند جهت را مشخص کنند. توقعات نیز زیاد بود. و در نتیجه شهردار کناره‌گیری کرد. شهردار بعدی بر پایه تحصیلاتی که داشت (فوق لیسانس برنامه‌ریزی شهری) انتخاب شد. او با حیطه نظری مسائل آشنا بود اما در اجرا تجربه‌ای نداشت. او بعد از ۱۱ ماه با موافقان خودش مشکل پیدا کرد و این تمارش به استیضاح وی انجامید. اکنون نیز شهردار سوم شهر مشغول اداره امور است.»

مشکلات شهرداری‌ها را می‌توان در دو زحمت و با برنامه و نظم تدریجی حل کرد.

او در مورد نحوه انتخاب شهردار در زنجان می‌گوید: «به استناد بند یک ماده ۲۷ قانون شوراها، تعیین شهردار با رأی شورا است. در آیین‌نامه داخلی که در شورا تدوین گردید، در روش برای انتخاب شهردار مشخص شد. یکی اینکه اعضای شورا هر کدام سه نفر را، به شرطی که مورد تأیید سه نفر از اعضای دیگر شورا باشند، انتخاب کنند. سپس برنامه‌ها ارائه شود و نفر اول و دوم مشخص گردند و از بین آنها با اکثریت آرا یک نفر انتخاب شود. راه دوم نظر خواهی از مردم بود. اما به دلیل اندک بودن فرصت راه کوتاه در پیش گرفته شد و شهردار با نظر شورا انتخاب شد. البته ما به دلیل ضعف قانون شهرداری‌ها برای اصلاح نحوه انتخاب شهردار، در مجمع مشورتی برای اصلاح قانون شهرداری‌ها، انتخابات هم‌زمان اعضای شورا و شهردار را پیشنهاد دادیم.»

وی در مورد تغییر شهردار در تهران می‌افزاید: قبل از شوراها شهرداری زیر نظر یک وزیر اداره می‌شد که او هم به خاطر مشغله کاری بسیار، امور شهرداری‌ها را به استاندارانی ها سپرده بود و شهردار کار را نه با فکر و منطق بلکه با دستور انجام می‌داد.

شهرداری تهران اغلب تفریح بودجه ندارد. برای رسیدن به ثبات و پایداری در این شهر باید قانون شهرداری و شوراها اصلاح شود و سایه دولت از سر شهرداری کنار برود. مشکل عمده همانا احساس پدربسالاری است که در شورا حاکم است و این امکان کار را از شهرداری‌ها می‌گیرد. اگر ارتباط شورا با مردم شفاف و مستقیم شود و گزارش صورت جلسات بدون سانسور به اطلاع مردم برسد، مشکلات شهرداری و طرح‌ها و پیشنهادها و مسائلی از این دست مطرح شود - به ویژه آنهایی که حساسیت و موضع‌گیری مردمی را در پی دارد - این امر موجب رأی آوردن برنامه درست خواهد شد. این در حالی است که هنوز عملکرد خود اعضای شورا مشخص نشده است. بهترین برنامه برای ایجاد شرایط مناسب و تحقق مدیریت شهرداری، شفاف‌سازی وظایف شورا و شهرداری است تا جلوی فرصت‌طلبی‌ها گرفته شود و اعضای شورا و شهرداران خود را موظف به عملکرد در چارچوب قانون بدانند. اما در این میان برخی خواهان تداوم شرایط وضع موجود هستند.»

او عمده مشکل را در قانون شوراها می‌داند و می‌افزاید: «محدود بودن اختیارات شوراها در مقابل مردم، عدم هماهنگی صحیح بین اختیارات شوراها و حوزه اجرایی دستگاه‌های ذی‌ربط، وجود ابهام، اجتناب و سکوت در قانون شوراها، این مشکلات را دامن زده است.

نکته دیگر اینکه، به منظور ایجاد شرایط مناسب برای مدیریت شهری، با توجه به ماده ۷۳، شرایط عزل شهردار می‌بایست سخت‌تر و با وضع دلایل حقوقی باشد.»

ملای در مورد معیارهای انتخاب شهردار می‌گوید: «براساس ماده ۳۶ قانون انتخابات شرایط کاندیداتوری اعضای شورای شهر حداقل سواد خواندن و نوشتن تعیین شده است؛ و این به دلیل جو عوام‌گرایی بوده که اول انقلاب وجود داشته

محمد ملک مدنی

است. حال آنکه مدیریت شهری امروز، مدیریت پیچیده فرضی و نیازمند به فناوری روز برای حل مشکلات متعدد شهری است. مدیریت شهر باید به این مجموعه به صورت موجود زنده‌ای نگاه کند که با هر عمل، عکس‌العملی از خود نشان می‌دهد. شهر حرکت دارد، رشد می‌کند، یوبایی دارد... بنابراین کسی که در راه‌س کار قرار می‌گیرد، باید از پیچیده‌ترین مسائل شهری - از تدوین طرح‌های جامع و تفصیلی گرفته تا رفت و روب شهری - مطلع باشد و مدیریت اجرا داشته باشد و مسائل شهری را براساس تحولات روز، پیش‌بینی و برنامه‌ریزی کند.»

وی می‌افزاید: «شورا برای انتخاب چنین فردی باید توانایی لازم را برای تجزیه و تحلیل امور و مفاهیم حقوقی و قانونی داشته باشد.»

بر همین اساس، در جمع‌شورتهای ما حداقل مدرک لیسانس مرتبط با امور شهر برای شوراهای شهرها و مدرک دیپلم برای روستاها پیشنهاد شده است.»

وی در مورد مشکلات داخلی شوراهای و مسائلی که در برخی شهرها ایجاد شد، اظهار داشت: «با آمدن شوراهای، نظم قبلی به هم خورد. شوراهای مانند سنگی هستند که به حوض قدرت وارد شدند و سعی در تغییر ساختار آن داشتند. بنابراین خواه و ناخواه تعادل در چنین فرآیندی به هم می‌خورد و بحران‌هایی نیز ایجاد می‌شود که برای نهادینه شدن آن به زمان نیاز است.»

شوراهای قبلی به دلیل نرسیدن به پایداری و ثبات دچار تنش شدند. با این تعریف، شورای دوره اول سیاستمدار بود و شورای دوره دوم احتمالاً سیاست‌گریز خواهد بود. این گفت و گوها و اختلاف سلیقه‌ها ما را به جایی می‌رساند که بدانیم شورا و کار شورایی چیست و چه انتظاری باید از آن داشت. زمان لازم است تا شهرداری هم به مرحله قانونمندی برسد و شورا را مظهر و منشاء قانون بداند و نگرش جمعی بر نگرش فردی قائل آید.»

الویزی، شهردار سابق تهران، نیز معتقد است که سه مسئله در تهران دست به دست هم داد تا مدیریت شهری را دچار مشکل کند. یکی از آنها نارسایی قانونی در شوراهای و دومی سیاسی عمل کردن این نهاد نسبت به عملکرد تخصصی آن بود. به طوری که ستیزها و برخوردهای سیاسی بین گروه‌های موجود در شورای شهر، فعالیت رسمی و جدی این نهاد مردمی را تحت تاثیر قرار داد و همین امر لطمات زیادی به شهرداری وارد کرد. مورد سوم، ناآشنایی اعضای شورا به امور اجرایی و پایین بودن میزان اطلاعات آنها از مقولات شهری بود که منجر به ناکارآمد کردن مدیریت شهری و مشکلات پیش آمده شد.

الویزی در پاسخ به اینکه با تجربه‌ای که به عنوان شهرداری بر بحران کسب کرده، معیاری که برای انتخاب شهردار بعدی توصیه می‌کنید، کدام است، اظهار داشت: «شرایط شهردار تهران با سایر شهرها - به دلیل موقعیتی که این شهر دارد - متفاوت است. شهردار تهران باید به مقولات برنامه‌ریزی، سیاست‌گذاری و کلان‌بینی اقتصادی آشنایی کامل داشته و به باور همکاری با شورای شهر رسیده باشد. یعنی در واقع شهردار باید باور داشته باشد که شهر به وسیله شورای شهر اداره می‌شود و او باید این نهاد را به عنوان ارکان سیاست‌گذار و ناظر

به کار شهرداری در تئوری و عمل به رسمت بشناسد. همچنین می‌بایست یا تحولات شهری آشنا باشد و تخصصی و تجربه فعالیت در این زمینه را داشته باشد. در نهایت اینکه باید دارای اعتماد به نفس کامل برای ایفای مسئولیت خود باشد تا دچار تخلف نشود.

به نظر شما معیاری که برای انتخاب شهردار وجود دارد ناقص بوده و موجب عدم موفقیت شهرداران در مدیریت شهری و بحران‌های ناشی از آن در برخی شهرها مثل تهران شد یا مسائل دیگری در کار است که حداقل شما توانستید به کار ادامه دهید؟

«این مسئله الزاماً به معیارهای تعیین شده برای انتخاب شهردار باز نمی‌گردد! بلکه به نحوه سلوک شورای شهر و مدیریت شهری بستگی دارد. اگر شورای شهر با تفکر نبرد و ستیز با مدیریت شهری وارد کار شود از همان ابتدا عدم توفیق شهردار را می‌توان پیش‌بینی کرد. زیرا در چنین شرایطی شورای شهر همواره در صدد تضعیف مدیریت شهری - و به عبارتی می‌ج‌گیری - برمی‌آید. در حالی که اگر شورای شهر خود را به عنوان یاور و همکار شهردار تلقی کند می‌کوشد با تصویب لوایح و طرح‌های مورد نیاز شهرداری به شهردار کمک کند و در صورت ناسامانی و نارسایی از طریق قانونی و با دادن تذکرات لازم به رفع آن بپردازد.»

ایزادی که در بسیاری از شهرهای کشور در این زمینه وجود داشت، این بود که اعضای شورای شهر به شرح وظایف خود واقف نبودند و در کار اجرایی که اختصاص به شهردار دارد، دخالت می‌کردند و این خود موجب بروز اختلاف می‌شد. این در حالی است که شورای شهر باید به عنوان بخش نظارتی در امور شهری و سیاست‌گذاری، یا شهردار منتخب همکاری کامل داشته باشد. اما اگر ترکیب شورای شهر غیرتخصصی باشد و جریان‌های سیاسی، باندها و گروه‌های خاصی بر آن سلطه داشته باشند، هیچ شهرداری نمی‌تواند به کار خود به درستی ادامه دهد. در این مورد از ملک مدنی، انتخاب دوم شورای شهر برای سمت شهردار بزمیدیم:

به هنگام انتخاب شما به عنوان شهردار، این انگیزه و خطرات مشخص نشده بود؟

«توقع من برخورد صادقانه و واقع‌بینانه یا مردم بود. می‌خواستیم مشکلات را واقع‌بینانه با آنان در میان بگذاریم، اما در اجرا به دیدگاه‌های متفاوتی رسیدیم که با اشکال رو به رو شدیم.»

او ایجاد شرایط مناسب برای اعمال مدیریت شهری را مستلزم ایجاد تغییرات اساسی در نحوه نگرش به این مدیریت می‌داند و می‌گوید: «در شرایطی که همه امور در کشور به صورت دولتی اداره می‌شود و با اختیارات محدود شورای شهر و انتظارات زیادی که ایجاد شده است، نمی‌توان به نتیجه معقول و مطلوبی در مدیریت صحیح شهری رسید. جو حاکم بر مدیریت شهری و شوراها در زمان حاضر سیاسی است. برای اداره دولت شهر، باید سند وجود داشته باشد و مشخص شود که شهر به کجا می‌رود، آنچه مطلوب و آمده‌ال است چیست، چشم‌انداز زندگی معقول در شهر کدام است و نظایر اینها. آیا اگر هر ۱۵

بهروز غصایی

عضو شورا تسویب کردند که شهر به عزو نیاز ندارد. باید مترو را تعطیل کرد؟ شهر باید اصول خدشه‌ناپذیری داشته باشد که تحت التماج آرای مختلف و سلیقه‌ای قرار نگیرد. در شرایط حاضر سیستم اداره شهر دولتی است و شورا، شورای شهرداری است و نه شهر. به علاوه، دستگاهی که به این مشکلات بپردازد و نواقص را رفع کند وجود ندارد.

وقتی شورای شهر نمی‌تواند در مورد تربیت بدنی یا کتابخانه‌های شهر نظر دهد، خودروهایی فرسوده را عوض کند، جابوی آلودگی هوا را بگیرد و اصولاً اختیاری در حل مسائل اساسی شهر ندارد، مسلماً مسائل شهر نیز حل نشده باقی می‌مانند.

به نظر شما در چه شرایطی شهردار جدید می‌تواند کار کند؟

«اگر شورا و شهرداری با هم کنار بیایند احتمالاً مشکلی نخواهد داشت. در غیر این صورت به دلیل وجود دیدگاه‌های مختلف، اختلافات بروز پیدا می‌کند.»

چرا برای انتخابات شوراهای کاندیدا نشدید؟ فکر نمی‌کنید با تجربه‌ای که دارید، بتوانید منشاء اثر باشید؟ «در زمان حاضر شوراهای شکل مناسب خود را پیدا نکرده‌اند و حل معضلات و مسائل شکلی جدی به خود نگرفته است. در صورتی که چنین شود، چه بسا تجدیدنظر کنم.»

اعضای منتخب شورای جدید شهر از روز بعد از انتخابات به نکابو برای یافتن شهردار جدید افتاده‌اند و این در بسیاری از شهرهای دیگر کشور نیز مشاهده می‌شود. اما آیا تیم جدید از تجربه دوره قبلی استفاده خواهد کرد و شهردار بعدی نه بر اساس دیدگاه‌های سیاسی بلکه تجربه و آشنایی به امور شهر انتخاب خواهند شد؟

هدایت‌الله روشنفکر، رئیس کمیسیون فرهنگی و اجتماعی شورای شهر اهواز است، که چندی پیش این شورا شهردار خود را به صحنه استیضاح کشاند. او اعتقاد دارد که انتخاب شهرداران از سوی شوراهای به دلیل خارج بودن از حوزه انتخاب مردمی، معیارهای درستی نداشته است. وی در این زمینه چنین می‌گوید: «شهرداری دو بعد دارد: اجرایی و مشورتی. شهردار یا باید اجرایی صرف باشد و همه مصوبات شورا را به طور کامل انجام دهد، و یا دارای فکر و بینش و آندیشه برای قبول مسئولیت باشد؛ آن هم مسئولیت هماهنگ با شورا، به گونه‌ای که از دل آن بیرون آمده باشد.»

وی معتقد است شهرهایی مثل تهران، اهواز، بروجرد، هرکدام با مشکلات خاص خود در حیطه مدیریت شهری رو به رو بودند. در تهران بعد جناحی و سیاسی بیرنگ بود و در اهواز کم کاری شهردار و عدم انجام مصوبات شورا منجر به استیضاح و برکناری وی شد.

روشنفکر از همخوان نبودن مسائل نظری و اجرایی در معیارهای انتخاب شهردار سخن می‌گوید و می‌افزاید: «شهردار اول، در حیطه نظری خوب بود. مدیر عامل شرکت‌های کلان بود اما به درد شهرداری نمی‌خورد؛ در حالی که شهردار دوم شرایط نظری لازم را ندارد و دارای مدرک فوق دیپلم است. اما با شورا هماهنگی دارد و در اجرا خوب عمل می‌کند.»

آیا همخوانی داشتن با شورا معیار کافی برای مدیریت خوب شهری است؟

«مدیر شهری باید، کار و فکر شورایی داشته باشد. وقتی جمعی به نتیجه رسیدند، باید به تصمیم آن جمع عمل کند و اگر مخالف است دلایل خود را بیان کند. تا یکی از طرفین قانع شوند.»

به نظر شما شورا چه شرایطی را باید برای انجام وظیفه شهردار به عنوان مدیر شهری فراهم کند؟

شورا باید نقش نظارتی بر کارهای شهردار داشته باشد. نه دخل و تصرف. انتخابات درون شهرداری بر عهده شهردار است. اگر با معاونان شهردار مشکل دارند، مسئله باید با خود آنان حل شود نه با شهردار. کار شورا باید صددرصد از گنایک باشد.

نوروزی، شهردار مشهد، معتقد است که آیین نامه انتخابات، شرایط حداقل را برای انتخاب شهرداران دو نظر گرفته است. این در حالی است که اگر شهردار شهری ۵ هزار نفری یا شهردار یک کلان شهر ماهموریت متفاوتی دارد، علاوه بر آن، شهرداران شرایط متفاوتی را نسبت به سایر مدیران تجربه می‌کنند.

«شهرداران در نظام شورایی کار می‌کنند که متفاوت از مدیریت معمول است. بنابراین در گزینش شهردار باید ویژگی‌های مناسب با آن شهر، یا توجه به تجربه مدیریتی و موفقیتی که افراد در کار خود داشته‌اند، در نظر گرفته شود. اما مطلب مهم‌تر این است که مدیری که انتخاب می‌شود باید متعهد و معتقد به کار گروهی و جمعی باشد. نکته دیگر، با توجه به سختی کار در نظام شورایی، سبب و قدرت تحمل بالای فرد است. از طرفی به دلیل اینکه اعضای شورا از سوی مردم انتخاب می‌شوند، آنان حق نظارت بر عملکرد شهرداری را دارند.»

بنابراین کسی که مدیریت را قبول می‌کند باید اهل نقد و ارزیابی باشد. ویژگی دیگر شهردار، روحیه کارکردن با مردم است. ویژگی مدیریت در نظام شورایی، استفاده از قدرت و توان مردم برای توسعه و عمران شهری است بنابراین شهردار نباید مردم را محل کار خود بداند و این قدرت را داشته باشد که به هدایت بتائسیل مردمی در جهت توسعه و عمران شهر بپردازد. آیا خود شما توانسته‌اید چنین شرایطی را در خود تقویت کنید؟

«من شخصاً در این چهار سال گذشته توانسته‌ام با مجموعه شورا کار کنم. به تعبیری قاعده بازی را - که در واقع کار در نظام شورایی است - پذیرفته‌ام. گاهی نیز برخی از اعضای شورا انتظاراتی خارج از قواعد دارند که من سعی کرده‌ام خود را تنها ملزم به انجام مصوبات شورا کنم. نه دیدگاه‌های فردی و شخصی. من همان قدر شورا را قبول دارم که شهرداری را. در واقع با شورا کار می‌کنم نه اعضای آن.»

این رویکرد موجب شده است که تعامل خوبی با شورا داشته باشم. شاید برخوردهایی هم پیش آمده باشد؛ اما این مسئله مهم است که نتایج جلسات هر چه بود، بنای کار ما قرار گرفت. برای جا افتادن نظام شورایی و نهادینه شدن آن، حتی اگر تصمیمی اشتباه است، شهرداران می‌بایست آن را در چارچوب قانونی انجام دهند. اگر انتقاد و اعتراض هست، در جلسات

مطرح می شود. اگر در این میان نتیجه حاصل نشد، به کمیسیون حل اختلاف ارجاع می شود. از طرفی تلاش من بر این بوده است که تحمّل انتقادات را داشته باشم؛ در غیر این صورت اگر مدیریت را قبول نمی کردم بهتر بود.»

غلام عباس یاراحمدی، شهردار یروچرد، در پی درگیری شورای شهر و شهردار این شهر که به انحلال شورا در اوایل راه و رفتن شهردار انجامید، مدیریت را برعهده گرفت. از او دلیل این وضعیت را می پرسیم. وی در پاسخ می گوید: «مقوله شهرداران و شورای شهر مقوله پیچیده ای است. شهرداران جدید که با شوراها کار می کنند عقاید متفاوتی نسبت به شهرداران قدیم، که با استانداری ها کار می کردند، دارند. اعضای شورا در ابتدای کار با مسائل شورا آشنایی ندارند و به محض شروع کار با وظیفه انتخاب شهردار رو به رو شدند. بنابراین اگر در عدت انتخابات با شهرداران قبلی یا افرادی مشکلی داشتند، در این مرحله حل می شد. از سوی دیگر، اعضا شوراها در زمان انتخابات وعده و وعیدی نسبت به تعویض شهردار و چیزهایی از این دست به مردم می دادند که باید انجام می شد. حال آنکه اگر شهردار به طور مستقیم با آرای مردم انتخاب می شد، شهرها با این همه مشکل در انتخاب شهردار مواجه نبودند.»

او معتقد است هر چه از عمر شوراها بگذرد، آنها قانونمندتر می شوند. هم اکنون شواهدی که برای انتخاب شهرداران مشخص شده است، خام و ناکامل است. اعضای شوراها به راحتی می توانند برای استیضاح یا برکناری شهردار تصمیم بگیرند، و فقط کافی است تعداد آنها به اکثریت برسد. لیکن با تکمیل شواهدی که برای شورا تدوین شده است، می توان امکان دفاع بهتری به شهرداران داد. در این صورت بسیاری از مشکلات شهرداران و شوراها ناشی از مسائل جناحی در شهرها برطرف می شود.

هر شهردار برای انجام وظایف خود ۵۰ درصد نیاز به مدیریت ذاتی و ۵۰ درصد به امکانات شهری برای اداره شهر نیاز دارد. اگر فردی مدیر خوبی هم باشد ولی کارکنان خیره نداشته باشد و یا دارای اختیارات محدودی باشد، نمی تواند خوب کار کند.

ابوالقاسم نفضلی، عضو و نایب رئیس انجمن شهر تهران (قبل از انقلاب)، می گوید: «همه ما می دانستیم که انتخاب ما واقعاً از جانب مردم و با رأی آنان نبود. در آن زمان احزاب، افرادی را برای عضویت انجمن شهر نامزد و انتخاب کردند؛ اما در حقیقت حوزه تشکیل دهندگان و رهبران این احزاب هم از طرف - و با اداره - حاکم اصلی کشور انتخاب شده بودند.»

وی می افزاید: «به موجب قوانین آن زمان، شهردار از سوی انجمن شهر انتخاب می شد. در دوره ۸ ساله عضویت من در انجمن شهر، دو شهردار به نام جواد شهرستانی و غلامرضا نیکی انتخاب شدند که هیچ کدام در اصل با نظر انجمن و براساس معیاری خاص انتخاب نشده بودند. اینان از طرف حزب (به اصطلاح) به عنوان شهردار به انجمن پیشنهاد شدند و اعضا نیز به دستور حزب، به شهردار معرفی شده رأی دادند. به این

ترتیب موضوع معیار و برنامه و صلاحیت و سابقه و تجربه در انتخابات شهرداران دخالته نداشت.

وی در مورد وضعیت شوراها و انتخاب شهردار در زمان حاضر چنین می گوید: «با توجه به اینکه در بعد از انقلاب برای اولین بار شوراها شکل گرفته اند و هنوز نوبت هستند، گمان می رود این مدت کوتاه برای آشنا ساختن مردم به وظایف شوراها و نقش آنان در انتخاب شهردار و خدمات شهری برای مردم و همچنین اعضای شهردار، کافی بوده باشد. بهترین مثال در این مورد شورای شهر تهران است که قسمت عمده وقت خود را صرف انتقاد یا اختلاف بین خود و شهرداری کرد که منتخب خود آنان بود. بنابراین هنوز راهی طولانی در پیش است. از یک سو مردم و رأی دهندگان، از سوی دیگر هم انتخاب شوندگان می بایست به وظایف شهروندی و در نظر گرفتن معیارها برای انتخاب مناسب شهردار آشنا شوند و به آنها عمل کنند. اگر شهردار واقعاً براساس رأی شهروندان و نیازهای شهر انتخاب شده باشد، و اگر شهردار از سوی اعضای انجمن شهر به این سمت برگزیده شده باشد، باید کلیه اختیارات لازم و مندرج در قوانین را با همفکری و تأیید شورای شهر انجام دهد؛ ولی در شهری مثل تهران با ۱۲ میلیون نفر جمعیت، که عدم تجانس بین سطح زندگی و نیازهای شهروندان وجود دارد، گمان نمی کنم شهرداری امکان یا شهاقت انجام چنین وظیفه خلبیری را داشته باشد. همان گونه که همگان مشاهده کردند، آخرین شهردار انتخابی تهران بدون آنکه خدمت مؤثر و مفیدی برای شهر و مردم انجام داده باشد، بیشتر وقت خود را صرف پاسخگویی به اعتراضات و ایرادات اعضای شورای شهر کرد.»

شهرداران دلیل عدم ادامه راه را در اداره امور شهر، شوراها و نوپایی آنها و عدم آشنایی شان با مسائل شهری، اجرایی و مهتر سیاسی می دانند. اعضای شورا نیز عدم تمکین به مصوبات شهر از سوی شهرداران و بی توجهی به نظریات آنان را مشکل عمده برمی شمارند. به هر حال واقعیت این است که از یک سو شورا به دلیل نظام پدرسالارانه، نقص قوانین و عدم شناخت کامل از وظایف و تجربه اداره امور شهر، شرایط مناسب را برای کار از شهرداران می گیرند؛ و از سوی دیگر در انتخاب شهردار به دلایل مختلف، از فشارهای سیاسی و اجتماعی گرفته تا نداشتن تخصص و نظایر اینها، در گزینه مناسب دچار مشکل هستند. از طرفی هم معیارهای انتخاب اعضای شورا و شهردار بعد از سال ها تیار به بازیابی دارد تا در انتخابها، افرادی مورد توجه قرار گیرند که در به حداقل رساندن مشکلات شهری مؤثر باشند، نه افزایش آن. در هر صورت، انتخاب شهرداران می بایست بر مبنای ویژگی های هر شهر و شرایط خاص آن انجام شود. در دنیای امروز برای مدیریت شهری، مهم ترین معیار همانا تخصص مناسب، و البته تجربه مطلوب در زمینه مسائل شهری است.

Khoshnamak@mailandnews.com

اجرای سیستم اطلاعات جغرافیایی در یزد اطلاعات از ملزومات اولیه هر شهرداری است

GIS چیست؟

سیستم GIS شامل مجموعه‌ای از نرم‌افزارها، سخت‌افزارها، داده‌ها و پرسنل برای استفاده، تحلیل و عرضه اطلاعاتی است که در یک نقطه از فضا به هم مربوط می‌شوند.

این مکان در فضا معمولاً نقطه‌ای جغرافیایی است، که در آن تصویر نقشه با سایر اطلاعات در شاخه‌های علمی گوناگونی مانند جغرافیا، نقشه‌برداری، برداش اطلاعات، مهندسی، برنامه‌ریزی، علوم زمینست محیطی، معماری محیط و جز اینها، ادغام می‌شود.

در این میان گرافیک کامپیوتری، نقشه‌سازی کامپیوتری و کارتوگرافی کامپیوتری به کمک می‌آیند تا اطلاعات جمع‌آوری شده از قسمت‌های مختلف را به نقاط روی نقشه مربوط سازند و تصاویر جامع و هوشمندی را ایجاد کنند. عکس‌های دیجیتال و یا اسکن شده، بانک‌های اطلاعاتی، اطلاعات دقیق مکان، عکس‌های هوایی و جز اینها به شکلی در این سیستم روی هم قرار می‌گیرند که دسترسی به هرگونه اطلاعات شهری امکان‌پذیر باشد.

این سیستم امکان انطباق نقشه‌های مختلف را بر روی یکدیگر فراهم می‌سازد و روشن جدیدی را در ترکیب اطلاعات از منابع مختلف شامل نقشه‌ها و اطلاعات توصیفی برای تحلیل روابط فضایی میان اطلاعات مرتبط با عوارض ارائه می‌دهد.

سخت‌افزارهای GIS شامل ابزارهایی مانند کامپیوتر، چاپگر، پلوتر، دیجیتالایزر، اسکنر و GIS و ماهواره است. GIS وسیله‌ای است که با استفاده از روابط ماهواره‌ای، موقعیت هر جسم - حتی جسم در حال حرکت - را نشان می‌دهد و با آن موقعیت وسیله نقلیه را در هر لحظه بر روی نقشه مشخص می‌کند.

امروز دولت‌ها و نهادها و مؤسسات دولتی از سیستم GIS برای تحقیق (به عنوان ابزار تدریس) و همچنین برای مدیریت اجرایی استفاده می‌کنند. GIS لایه‌های اطلاعات را در مورد یک نقطه یا خط مختوم می‌کند تا در کاپی‌های در مورد آن نقطه به دست دهد. اما اینکه چه لایه‌هایی از اطلاعات در هم ادغام شود، بستگی به هدف دارد. از این قبیل است یافتن بهترین مکان برای یک فروشگاه، تحلیل صدمه‌هایی که به محیط زیست وارد می‌شود، بررسی حوادث اتفاق افتاده در دو شهر مختلف به منظور یافتن الگویی برای مقابله آن، برنامه‌ریزی برای مکان‌های بیمارستان‌ها و کلینیک‌ها و نظایر اینها. یکی از مهمترین کاربردهای GIS این است که با استفاده از اطلاعات سفرهای درون شهری می‌توان وضعیت ترافیک را بهبود بخشید.

به همین دلیل است که این سیستم چوتان بازویی برای مدیریت

اطلاعات در دنیای امروز نقش عمده‌ای دارد و بدون دسترسی به آن، مدیریت صحیح و برنامه‌ریزی کمتر امکان‌پذیر می‌گردد. مجموعه شهرداری‌ها نیز به عنوان بخشی از این دنیای وسیع اگر نتوانند اطلاعات روز خود را با سرعت و دقت به دست آورند، در حل مسائل شهری، برنامه‌ریزی‌ها و تامین منابع درآمدی با مشکل‌رو به‌رو می‌شوند. شهرها به سرعت رو به رشد دارند، همان‌گونه که جمعیت برای رسیدن به این روند رشد، تصمیم‌گیری صحیح، ارائه راه حل مناسب و دسترسی شهروندان به حداقل رفاه و خدمات شهری، باید به طور مداوم و مستمر اطلاعات کسب کند.

امروز یکی از مسائل عمده شهرهای کشور، نبود مدیریت واحد شهری و فقدان هماهنگی بین سازمان‌های مختلفی است که در امور مختلف شهروندان نقش دارند و در این ناهماهنگی‌ها، شهروندان که پرداخت هزینه‌های شهری بردوش آنان است، بیشترین ضرر را متحمل می‌شوند. اما برای جمع‌آوری، ذخیره، بازیابی و تجزیه و تحلیل اطلاعات با حجم زیاد، و در یک کلام اسان سازی مدیریت شهری، تنها راه حل ممکن استفاده از ابزارها و فناوری روز است و GIS (سیستم اطلاعات جغرافیایی) یکی از سیستم‌هایی است که در زمان حاضر از ابزارهای مهم مدیریت شهری در کشورهای پیشرفته به‌شمار می‌رود.

اگر تا امروز برنامه‌ریزی‌ها و تحلیل‌ها در سازمان‌ها و نهادهای مختلف هفته‌ها و ماه‌ها طول می‌کشید، با این سیستم می‌توان به سرعت به نتیجه رسید. نیز می‌توان از دوباره کاری‌ها کاسته و با استفاده از اطلاعات صحیح و به‌روز، برنامه‌ریزی دقیق‌تری انجام داد.

پرونده شماره	تاریخ تصویب	تاریخ اجرا	تاریخ اتمام

جدول مشخصات معیار

ردیف	شرح معیار	مقیاس				نوع داده				نوع فایل				نوع فرمت				
		مقیاس	نوع داده	نوع فایل	نوع فرمت	مقیاس	نوع داده	نوع فایل	نوع فرمت	مقیاس	نوع داده	نوع فایل	نوع فرمت	مقیاس	نوع داده	نوع فایل	نوع فرمت	

تاریخ تصویب	تاریخ اجرا	تاریخ اتمام

شهرداری و سایر واحدها، و نیز با هدف ایجاد GIS شهر یزد، قریه‌هایی برای جمع‌آوری اطلاعات توصیفی آماده گردید و سپس طی سه‌ماهه در سه منطقه شهری، بعد از آن در کل شهر یزد، تدوین و راه‌اندازی شد. اطلاعات توصیفی در چهار فرم تهیه شد. این فرم‌ها وزارت کشور نیز تهیه کرده بود اما ما آن را اصلاح کردیم و به روش کامل‌تری دست یافتیم که در آن هم اسلاک و هم معیار کد گذاری می‌شد.

□ آیا کد گذاری همان کد پستی است؟

خیر. کد پستی دارای مشکلاتی بود که در این کد گذاری حل شد. برای هر ملک کد ۱۲ رقمی داده شد. برای هر معبر یا تعریف خاص عرض، طول و دیگر مشخصات، کد ۱۲ رقمی. این کدها یگانه بودند و تکرار نمی‌شدند. در نهایت با این دسته‌بندی‌ها و به دست آوردن اطلاعات توصیفی مورد نیاز، قریه‌های تهیه شده به ممیزی داده و پُر شد.

□ اطلاعات توصیفی کدام است؟

پسندیده به محدوده جغرافیایی یک سیستم، داده‌های اطلاعاتی آن نیز متفاوت است. مثلا اگر محدوده‌های بیابانی مورد بررسی قرار گیرد، داده‌های آن با محدوده جنگلی متفاوت است؛ و اگر محدوده شغل دو ناحیه باشد، باید داده‌هایی متناسب با هریک را در سیستم در نظر گرفت. حال اگر محدوده جغرافیایی مورد نظر شهر باشد، داده‌ها نیز در محدوده شهر خواهند بود. هر شهر دارای یک سری مستحقات زیرزمینی، زمینی و احتمالا هوایی است. در مستحقات زیرزمینی می‌توان به انواع کانال‌های زیرزمینی، لوله‌ها و خطوط آب و برق و تلفن، چاه‌ها و مانند اینها اشاره کرد. از مستحقات هوایی که بگذریم، مستحقات زمینی در مجموعه املاک و معیار جای می‌گیرد.

مصادیق یک شیء، تشخیص یا پدیده که با اطلاعاتی در مورد آن نیاز است، موجودیت نامیده می‌شود. بنابراین به طور کلی در یک شهر جغای از ساکنان آن، دو موجودیت ملوک و معبر مطرح می‌گردند. هر ملک یا معبر دارای داده‌های اطلاعاتی است که موجودیت آن را توصیف می‌کند. به این نمونه داده‌ها، داده‌های توصیفی گفته می‌شود. هر یک از این داده‌ها مرجع می‌گردند و به آن ویژگی یا صفت گفته می‌شود. معنی از ویژگی‌های اصلی موجودیت معبر عبارتند از: نوع معبر، عرض و طول معبر، اندازه پیاده‌رو، بافت‌های معبر، مشخصات درختان معبر، نوع کف معبر و سایر ویژگی‌ها.

اما این ویژگی‌ها به همین جا ختم نمی‌شود. اگر به عنوان مثال از

شهری عمل می‌کنند؛ زیرا با این سیستم می‌توان پیش‌بینی و برنامه‌ریزی کرد که در کجا و با چه مشخصاتی، چه کاری باید انجام داد.

به دنبال این نیاز، برخی از شهرهای کشور - از جمله شهر یزد- اقدام به راه‌اندازی این سیستم کرده‌اند.

□ GIS چگونه در یزد پیاده شد؟

محمدرضا سلطانی، مدیر اجرائیات شهرداری یزد، در این زمینه چنین می‌گوید:

خوراک اولیه هر شهرداری اطلاعات است. در اواسط سال ۱۳۸۰ در پی افزایش محدوده آلبونی شهر یزد تصمیم به ممیزی گرفته شد. با توجه به تجربه قبلی و نمونه کارهای سایر مراکز و نیز اقدامات پراکنده ارگان‌های مختلف در زمینه GIS، قرار بر این شد تا علاوه بر ممیزی، بستر کار برای GIS شهر ایجاد شود و سایر ارگان‌ها نیز برنامه‌ریزی کنند و به تکمیل لایه‌های اطلاعاتی مورد نیاز بپردازند.

همه شرکت‌ها و سازمان‌ها و سازمان‌های شهری کارهایی برای جمع‌آوری اطلاعات کرده بودند، اما کامل نبود. بنابراین شورای به نام شورای کاربران GIS تشکیل شد و از همه ارگان‌های شهری که از اطلاعات املاک و معیار استفاده می‌کنند، دعوت به عمل آمد. محور کار املاک و معیار اطلاعات جمعیتی، فضای سبز، جامه‌های آب و نظایر اینها بود.

با بررسی‌هایی که انجام شد، این نتیجه به دست آمد که هیچ نهادی به عنوان مرکز GIS مناسب‌تر از شهرداری - با توجه به توانایی‌های آن - نیست. برای شروع کار نیز ۲۰۰ میلیون تومان برآورد هزینه شد. با توجه به اینکه مبتنی GIS همانا املاک و خیابان‌های شهر است، جست و جو برای یافتن در این زمینه آغاز گردید و نمونه شهرهایی که این سیستم در آنها انجام شده بود (مثل تهران، اصفهان و حتی نمونه‌های خارجی) مورد بررسی قرار گرفت. اولین قدم برای این کار داشتن اطلاعات بود. بنابراین با ارسال نمونه فرم‌ها از تمامی ارگان‌ها درخواست شد تا نیازهای اطلاعاتی خود را اعلام کنند.

به طور مثال، آموزش و پرورش فهرست مدارس را با امکانات هر مدرسه و اطلاعات و نقشه آنها درخواست کرد. سازمان پارک‌ها نیز به اطلاعاتی در زمینه مقدار فضای سبز شهر یا نوع درختان آن و نظایر اینها نیاز داشت. با جمع‌بندی نیازها، نتیجه‌ای کلی از اطلاعاتی که همه ارگان‌ها نیاز داشتند، به دست آمد. سپس با توجه به نیازهای خود

شرکت آب و فاضلاب ویژگی‌های مورد نظر آن در معبر پرسیده شود. موضوع پیچیده‌تر می‌گردد، زیرا این شرکت علاوه بر داشتن خط لوله آب و شیرآب در یک معبر، اطلاعات جزئی‌تر از این خطوط یا شیر فلکه یا چاه‌ها را خواهند است، بنابراین برای موجودیت اصلی معبر در GIS شرکت آب و فاضلاب، موجودیت‌های دیگری همچون خطوط لوله، چاه‌ها، شیر فلکه و نظایر اینها تعریف می‌شود.

هر کدام از این موجودیت‌ها نیز ویژگی‌هایی دارند. به طور مثال، موجودیت خطوط لوله آب دارای ویژگی‌هایی (اطلاعات توصیفی) مانند قطر لوله، جنس و اندازه لوله در معبر - مسیر لوله، دبی و جز اینهاست.

ارگان‌های دیگری همچون مخبرانش، گاز و برق نیز دارای موجودیت‌هایی هستند که نیاز به اطلاعات توصیفی دارد. مسیر خطوط، پست‌ها و کابوهای نظیف در مورد مختبرات و مسیر خطوط، تیرهای چراغ و پست‌های برق در مورد برق و یا خطوط لوله گاز، علفک‌های گاز و مانند اینها، از همین دست‌اند. به تعبیری، سنس اصلی و اولیه هر یک از موجودیت‌های سایر ارگان‌ها، موجودیت‌های معبر است.

□ موجودیت ملک کدام است؟

مساحت عرصه و اعیان، پلاک ثبتی، ابعاد زمین، مشخصات مالکان مشخصات ساختمان و نظایر اینها، اما نیازهای اطلاعاتی اداره آموزش و پرورش شامل واحدهای آموزشی - به‌ویژه مدارس - است و ویژگی‌هایی مانند نام مدرسه، سال تاسیس، تعداد کلاس، امکانات آموزشی، تعداد دانش‌آموزان و ویژگی‌های اختصاصی دیگر دارد.

یا مثلاً سازمان اوقاف و امور خیریه به مشخصات املاک وقفی و یا مکان‌های مذهبی با ویژگی‌های شان نیاز دارد.

برای ایجاد سیستم اطلاعاتی جغرافیایی کامل و کارآمد در مدیریت شهری، ابتدا املاک و معابر شهری شناسایی می‌شوند و سپس اطلاعات بعدی مربوط به سایر ارگان‌ها بر روی آن قرار می‌گیرد.

این وضعیت در مورد داده‌های نقشه‌ای نیز به همین صورت است؛ یعنی یک لایه پایه از املاک و معابر تشکیل می‌شود و سپس لایه‌های دیگر از نیازهای سایر ارگان‌ها بر روی آن قرار می‌گیرد.

□ جمع‌آوری اطلاعات چه مدت طول کشید؟

تقریباً یک سال طول کشید که حدود صد نفر از ممیزان با اطلاعات دقیق را جمع‌آوری کنند. یک گروه ۱۵ نفری هم کار یازدهمی اطلاعات را در دو نوبت برعهده گرفت. در نهایت اطلاعات در قالب آماده شد. مرحله بعدی تهیه نقشه بود، زیرا نقشه به هنگامی از شهر در دست نبود، در نتیجه قرار دادی با سازمان نقشه برداری بسته شد تا نقشه‌ای از شهر تهیه شود.

برای این کار به نقشه‌ای در مقیاس ۱:۲۰۰۰ نیاز بود، که به صورت فتوگرامتری و دقیق باشد و تفکیک املاک و ساختمان‌ها در آن مشخص شده باشد.

بعد از تهیه نقشه‌های مورد نیاز برحسب وسعت شهر و نیز دستورالعمل موجود، شهر به چند منطقه تقسیم شد که هر منطقه با عدد (از یک به بالا) مشخص گردید، هر منطقه نیز برحسب تعرف موجود به تعدادی محله یا کد دورقمی تقسیم شد که هر منطقه با عدد (از یک به بالا) مشخص گردید.

در پایان، هر محله هم به تعدادی بلوک تقسیم گردید (بلوک شامل محدوده بستهای است که از جنوب غربی یک محدوده شروع می‌شود

و با گردش در جهت عقربه‌های ساعت به خودش ختم می‌گردد). هر بلوک یک کد سه رقمی دارد و در پایان این مرحله برای هر بلوک در محله و منطقه یک کد ۷ رقمی مجزا تولید شده است.

□ ممیزی شهر بر چه اساس صورت می‌گیرد؟

مبنای هر GIS شهری املاک و معابر آن شهر است. یکی از وظایف دیرینه شهرداری‌ها ممیزی املاک و معابر شهر در دوره‌های پنج‌ساله است. بر این اساس، در کتاب قوانین شهرداری فصل کاملی به قانون نوسازی و عمران شهری و نیز روش ممیزی املاک و معابر و الزام مالکان یا متصدیان به همکاری کامل اختصاص داده شده است. برای مثال، در تبصره ۲ ماده ۴ چنین آمده است: مالکان املاک مکلف‌اند در ممیزی اراضی و ساختمان‌ها یا مأموران ممیزی همکاری کنند و هرگاه از این تکلیف خودداری ورزند، مأموران ممیزی در مورد اراضی بایر علی‌الراس و در مورد ساختمان‌ها و باغ‌های محصور یا حضور نماینده دادستان وارد ملک می‌شوند و اوراق ممیزی را تکمیل می‌کنند.

□ انجام ممیزی چگونه بوده است؟

در این مرحله برگه‌های ویژه برداشت اطلاعات تهیه شد که تعدادی از آنها مورد نیاز شهرداری، و تعدادی هم برای ایجاد GIS و مدیریت شهری و استفاده سایر ارگان‌ها بود.

برگه اول، شامل فهرست املاک، در هر بلوک تکمیل شد و ضمن درج کد بلوک، فهرستی از املاکی که در آن بلوک قرار داشت برداشت گردید و کروکی این املاک در پشت برگه ترسیم شد.

بعد از تکمیل برگه فهرست املاک و به دست آوردن کد بلوک، اطلاعات معابر اطراف این بلوک برداشت و در برگه معابر ثبت گردید. در این برگه علاوه بر اختصاص عدد یک که منحصر به هر محدوده معبر (بر اساس دستورالعمل) است، اطلاعات توصیفی دقیقی از مشخصات معبر برداشت شد.

اصلی‌ترین فرم نیز فرم ممیزی بود که برای هر ملک با هر نوع کاربری و استفاده تکمیل شد. در این فرم ابتدا مشخصات اصلی ملک پر شد و کروکی آن ترسیم گردید و سپس مشخصاتی چون اصلاع زمین، ماهیت تیریکی، کاربری و نوع استفاده، تعداد مالکان یا ساکنان و مانند اینها دریافت شد. در طرف دیگر برگه نیز مشخصات دقیق مالکان، مشخصات درختان و فضای سبز ملک، مشخصات ساختمانی آن، به همراه مستحقات موجود و سایر اطلاعات دریافت شد، که به طور متوسط حدود ۲۰۰ ویژگی از هر ملک را در برمی‌گرفت.

□ آیا روی مشاغل شهری هم کار شده است؟

بله. برای املاکی که نوع استفاده آنها تجاری یا کارگاهی است نیز فرم تکمیل شد. در این فرم علاوه بر اختصاص یک کد ۱۳ رقمی با استفاده از کد ملک، سایر مشخصات واحد صنفی یا صنعتی هم - که حدود ۸۰ ویژگی است - ثبت شد.

در مرحله بعد، کلیه اوراق به وسیله گروه‌های بازرسان که آموزش‌های لازم را دیده بودند بررسی گردید و با استفاده از نقشه و بازدید از محل، صحت و میزان دقت اطلاعات برداشتی کنترل شد. به این ترتیب بانک اطلاعاتی هر محله - در نهایت نیز شهر - به وجود آمد.

□ از کدام سیستم GIS موجود استفاده کردید؟

سیستم‌های موجود در بازار مورد بررسی قرار گرفتند و مشخص

به همت دانشگاه شهید بهشتی و وزارت کشور برگزار شد:

کارگاه آموزش بازیافت پسماندهای شهری

کیرد، چنین کودی فاقد ارزش کافی است» وی در ادامه افزود: «بنا بر این بازیافت از مبدأ و دسته بندی مواد زائد به وسیله شهروندان اهمیت بسیاری دارد. به همین منظور در کارگاه آموزشی کوشی گردید که شهروندان از تاثیر گذاری خود در زمینه بازیافت و همچنین اهمیت فوق العاده و روز افزون بازیافت مواد زائد آگاه گردند.»

چگونگی برگزاری کارگاههای آموزشی بازیافت شیوه آموزش در این کارگاه به صورت مشارکتی بود و شرکت کنندگان در آنها، آموزش ها را بصورت دو طرفه و تعاملی فرا گرفتند.

روند کار به این صورت بود که مدرسان مطالبی را به مخاطبان می گفتند و سپس این موارد را شهروندان در قالب کارگاههای کوچک به صورت عملی اجرا می کردند.

لیز خود اینان مطالب فرا گرفته شده را از طریق بحث و گفت و گو جمع بندی می کردند و دیدگاههای خود را درباره این مطالب مطرح می ساختند.

بگاه سرمایه، مسئول اجرایی کارگاه بازیافت، در زمینه نحوه برگزاری کلاسها اظهار داشت:

«کلاسها طی سه روز در قالب کارگاههای آموزشی برگزار شد. یک روز کلاسها اختصاص به آموزش شهروندان داشت و دو روز دیگر مختص مدیران و کارکنان خدمات شهری بود. در کارگاه آموزشی، ضمن بررسی نکات مربوط به اهمیت بازیافت مواد زائد، روش ها و راه حل های کاربردی در جمع آوری و تفکیک زباله در منزل، به شهروندان آموزش داده شد.»

وی در مورد چگونگی انتخاب شهروندان به منظور فرآیند آموزشی گفت:

«در این کارگاه آموزشی ۴۰ نفر شرکت کردند که از سه منطقه شمال، مرکز و جنوب تهران به صورت تصادفی و از طریق انجمن اولیا و مربیان، با سطح تحصیلات و درآمدی و شغل های متفاوت برگزیده شدند.»

بدنه اصلی شرکت کنندگان را خانمها تشکیل می دادند (به خاطر داشتن وقت آزاد در صبحها) البته تعداد کمی از آقایان هم شرکت کردند. در مجموع استقبال شهروندان از این کلاسها مطلوب بوده است.»

وی در ادامه گفت: «در کارگاه مربوط به کارکنان خدمات شهری از ۱۵ شهر ۲۵ نفر در کارگاه شرکت کردند و در کارگاه مربوط به مدیران از ۱۷ شهر ۲۲ نفر شرکت کنند حضور یافتند. در این کارگاهها با تهیه جزوه های آموزشی، آگاه سازی هرجه بیشتر شرکت کنندگان در زمینه خدمات شهری مدنظر بوده است.»

نحوه طراحی موارد آموزشی و مطالبی که در زمینه بازیافت در کلاسها ارائه می شد، حاکی از این بود که تشکیل کارگاهها، مطالب

وجود زباله و پسماندهای شهری از دیرباز یکی از معضلات بزرگ در مدیریت شهری بوده است. دوام پسماندهای شهری در سطح شهر و محیط زیست موقعیت بهداشتی شهر را با خطرهای جدی مواجه می کند. افزون بر آن، حمل و نقل و دفن زباله ها و پسماندهای شهری در بیرون از محدوده زیستی شهری هزینه بر است و به تدریج محل های انباشت زباله، انبساط می شوند و تاثیرات سوء زیست محیطی خود را - جهانی و چه در دراز مدت - بر اکوسیستم حیاتی باقی می گذارند.

افزایش جمعیت و توسعه روز افزون شهرها در دنیا، تولید پسماندهای شهری به صورت تصاعدی را به دنبال داشته است بدین منظور مدیریت شهری در جهان برای حل این معضل، کاهش تولید زباله و همچنین بازیافت آن را در پیش گرفته است. با این کار ضمن اینکه میزان تولید پسماند شهری کاهش می یابد، تا حد امکان از دور ریز مواد ارزشمند در پسماند شهری جلوگیری می شود. دفتر برنامه ریزی عمرانی وزارت کشور و معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی با همین اهداف، اقدام به برگزاری کارگاه آموزشی و پژوهشی بازیافت و پسماندهای شهری ویژه شهروندان و مدیران شهری کرده است.

هدف از برگزاری کارگاه آموزشی پسماند مواد شهری مختلف صرافی، عضو هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی - که هدایت تخصصی کارگاههای آموزشی را بر عهده داشت - دو مورد هدف از برگزاری این کارگاهها می گوید: «پسماند شهری در مدیریت شهری از مهم ترین مسائل است که همواره برای شهرداری های کل کشور مشکل ساز بوده است.

در سطح ایران هم مدیران خدمات شهری به دنبال راه حل های فنی و مهندسی هستند تا با شناسایی فناوری های موجود در این زمینه، مقرون به صرفه ترین فناوری و روش را با کمترین پیامد زیست محیطی در زمینه بازیافت انتخاب کنند و به کار گیرند.»

وی افزود «مهم ترین عامل در زمینه به ثمر رسیدن طرح های مربوط به بازیافت، همکاری مستمر شهروندان و تاثیر گذاری مستقیم آنان در انجام این امر است. هرگاه مدیران خدمات شهری تاثیر گذاری شهروندان را در انجام طرح های مربوط به بازیافت در نظر بگیرند، پروژه های مربوط به بازیافت با موفقیت همراه خواهند بود.

برای مثال، بهترین چاره خوبی برای بازیافت زباله های شهری تهیه کمیوست از پسماندهای شهری است. اگر قرار باشد کمیوست مرغوبی تهیه شود، باید مواد تشکیل دهنده آن از دسته مواد آلی باشد. اگر مواد معدنی از قبیل شیشه و فلز در درون آن قرار

باز یافت چیست» و دست آخر اینکه اگر این آموزش‌ها را فرا گرفتند، چگونه می‌خواهند به آن عمل کنند، سپس براساس این دانسته‌ها، مقوله‌های مرتبط با باز یافت به صورت مشارکتی و عملی به شهروندان آموزش داده شد.

وی در مورد کارگاه مربوطه به مدیران و کارکنان خدمات شهری چنین گفت:

«در این زمینه ابتدا نیاز بود که مدیران علاوه بر اینکه بدانند چگونه باید عمل کنند، به اهمیت فعالیتشان واقف شوند. در کارگاه باید به مدیران و کارکنان خدمات شهری خاطرنشان می‌شد که، برخلاف باور عمومی، امری همچون حمل و نقل، باز یافت و دیو ساختن زیانه‌ها کاری فرمایه و کم ارزش نیست. بدین ترتیب برای کسانی که پسماندهای شهری را جمع آوری و زیانه‌ها را تفکیک می‌کنند، یا کسانی که آنان را دفن می‌کنند، در واقع نوعی غرور شغلی به وجود آمد.»

وی افزود: «در کارگاه آموزشی مدیران و کارکنان خدمات شهری نسبت به چشم‌اندازهای تاباوردنی توسعه شهری کشور آگاه شدند. همچنین اهمیت مدیریت مواد زائد در تامین بخشی از کمبودهای کشور نسبت به مواد اولیه، پاکسازی محیط زیست و نقش مدیریت باز یافت در استراتژی توسعه پایدار شهری به آنان خاطرنشان گردید.»

مظفر صرافی در زمینه لزوم پیگیری این گونه فعالیت‌های آموزشی خاطرنشان کرد: «ما همیشه در راه حل‌های مان به عنوان کشوری با سابقه در آمدهای نفتی و نظام متمرکز از بالا، می‌خواهیم تمامی مسائل را با صرف اعتبارهای کلان حل کنیم؛ در حالی که فرهنگ‌سازی و حرکت مردمی از سطوح پایین جامعه شروع می‌شود. برای این کار، برنامه‌های آموزش شهروندی می‌بایست در قالب طرح‌های کلی شهروندی و شهروندسازی انجام شود.

برای مثال، در شهر تهران روزانه ۲ هزار تن زیاله در زمینی به وسعت یک زمین فوتبال دفن می‌شود؛ و دیگر چیزی از زمین‌های دفن باقی نمانده است. نباید فراموش کرد که در فصل بارش شویابه زیاله‌ها همراه با باران بر خاک نفوذ می‌کند و وارد آب‌های سفره‌های زیرزمینی می‌شود. همین امر گسترش بیماری‌های خطرناکی را به دنبال دارد.»

صرافی در ادامه افزود: «در زمان حاضر سازمان بهداشت جهانی گسترش بسیاری از امراض را در کلان شهرها ناشی از عدم رعایت نکات بهداشتی در امر مدیریت دفن و باز یافت زیاله می‌داند. لذا در شرایط کنونی اهمیت باز یافت و مدیریت بهداشتی و منطقی پسماندهای شهری ضرورتی انکارناپذیر به شمار می‌آید.»

و نحوه ارائه دروس، همه به شکلی ستجیده و دقیق صورت گرفته است.

مظفر صرافی در این زمینه می‌گوید: «در قسمت کارگاه مربوطه به آموزش شهروندان مشخص گردید که کارگاه باید به گونه‌ای طراحی شود که از نظر محتوای آموزش، باز یافت را از تفکیک مواد زائد از میانه، کاهش زیاله و انتخاب محصولات که دارای زیانه‌های سازگار با محیط زیست هستند به شهروندان آموزش می‌دهد.»

وی افزود: از آنجا که تهیه چنین کارگاهی احتیاج به مطالعات زمینه‌ای داشت، ابتدا ۴ تا ۵ خط مطالعه از قبل انجام گرفت. یکی از این خطوط مطالعه، مربوط به فعالیت‌های تحقیقاتی بود که در حیطه برنامه‌ریزی‌های آموزشی محیط زیست به وسیله ارگان‌های دولتی و خصوصی در ایران انجام گرفته بود؛ که عمدتاً در تهران بر روی تحقیقات سازمان محیط زیست، وزارت کشور و سازمان شهرداریها، وزارت مسکن و شهرسازی و همچنین صنایع و معادن معطوف شد. وی همچنین اظهار داشت: «به همین منظور، تحلیل محتوایی فعالیت رسانه‌ها - اعم از رادیو و تلویزیون و روزنامه‌های اصلی - انجام شد. بدین ترتیب مشخص گردید که برای آموزش شهروندان در زمینه باز یافت تا به حال چه مطالعاتی منتشر شده و برنامه‌های آموزشی عمدتاً حول چه محورهایی ارائه گردیده‌اند. همچنین معلوم شد که کیفیت و کمبودهای مطالب و برنامه‌های ارائه شده از چه دست بوده است.»

صرافی یکی از مهم‌ترین برنامه‌های مطالعاتی را که از قبل مورد بررسی قرار گرفته بود، مطالعه برنامه‌ریزی‌های انجام شده کشورهای دیگر در زمینه باز یافت عنوان کرده و اظهار داشت:

«برنامه‌ریزی‌های مشابه در زمینه باز یافت در کشورهای دیگر جهان مورد بررسی قرار گرفت تا مشخص شود که آنان چگونه مقوله باز یافت و تفکیک مواد زائد از میانه را به شهروندان آموزش می‌دهند.»

وی افزود: «در مطالعه نحوه آموزش شهروندی‌های دیگر جهان این نتیجه به دست آمد که با گذشت رعان از آموزش‌های رادیو و تلویزیونی آنها کاسته شده است و آنان عمدتاً به آموزش‌های رودرو در سطح محله‌ها روی آورده‌اند.»

مردم و مدیران، مهمترین مخاطبان کارگاه‌های آموزشی مظفر صرافی در زمینه فاز اجرایی این کارگاه گفت: «ابتدا یک نظرسنجی از شهروندان در زمینه باز یافت صورت گرفت، مبنی بر اینکه شهروندان در زمینه باز یافت چه اطلاعاتی دارند و اینها را از چه طریق فرا گرفته‌اند. همچنین پیشنهاد خود آنان در مورد بهترین روش دریافت اطلاعات در این زمینه چیست؛ طرز تلقی آنان از

همایش رؤسای شورای اسلامی شهر و شهرداران مراکز استان‌ها برگزار شد

وی همچنین منابع مالی شهرداری‌ها - به خصوص عوارض نوسازی - را غیرواقعی دانست و افزود: «در زمان تصویب قانون، عوارض نوسازی ۴۸ درصد از منابع درآمدی شهرداری‌ها را تأمین می‌کرد، اما امروزه با توجه به افزایش ۴ درصدی این عوارض، درآمد حاصل از آن هنوز نمی‌تواند پاسخگوی هزینه صدور برگه‌های خود باشد. این در حالی است که در دنیا بیش از ۵۰ درصد از درآمد شهرداری‌ها از محل عوارض نوسازی تأمین می‌شود».

در ادامه ابوالفضل موسوی، قائم مقام سازمان شهرداری‌ها، در خصوص ایجاد منابع درآمدی پایدار برای شهرداری‌ها از طریق احیای قانون نوسازی و لایحه جمع عوارض گفت: «حیاتی قانون نوسازی برای شهرهای با جمعیت بیش از ۱۰۰ هزار نفر در نزدیک به ۱۵۰ شهر به اجرا در خواهد آمد، و عوارض نوسازی به آنها از ۸ به ۲۷ درصد افزایش خواهد یافت».

وی در خصوص تحقق ماده ۱۲۶ و ایجاد مدیریت واحد شهری گفت: «بیش از ۷۰ وظیفه مربوط به امور شهری وجود دارد که در گام نخست ۲۲ وظیفه در قالب تهیه طرح‌های توسعه شهری، ایجاد و نظارت بر کتابخانه‌های عمومی شهر، ساخت نمایشگاه‌ها، صدور مجوز دفاتر و مؤسسات گردشگری، صدور مجوز حمایت از تشکلات غیردولتی، حفظ پارک‌های حاشیه‌ای شهر، پیشگیری و سم‌زدایی از تخریب محیط زیست، بهره‌برداری از کشتارگاه‌ها، ساخت مسکن ارزان قیمت و مدیریت امور بین شهری طی برنامه‌های کوتاه و بلند مدت به شهرداری‌ها واگذار می‌شود».

گره‌های رؤسای شوراهای اسلامی شهر مشهد و شهرداران مراکز استان‌ها، با هدف گسترش ارتباطات شهرداران و مشارکت فکری و تبادل نظر و بهره‌گیری از تجارب شهرداران، به مدت ۲ روز در شهر مشهد برگزار شد.

در این گردهمایی مسائلی همچون تحقق مدیریت واحد شهری، شوراهای مشارکت مردمی، تحول اداری و دستیابی به منابع مالی پایدار و نظایر اینها مطرح گردیدند.

مهدی گروهی، رئیس مجلس شورای اسلامی، در پیامی به گردهمایی رؤسای شوراهای اسلامی شهر و شهرداران مرکز، بر لزوم سیستم مدیریتی مناسب اداره امور شهرهای بزرگ کشور تأکید کرد. وی لازمه رویکرد جامعه امروز ایران را برخورد با مسائل شهری، دستیابی به علوم و دانش روز و دیدگاهی کارشناسانه برشمرد.

احمد نوروزی، دبیر نشست اداری شهرداری‌های کلان شهرهای کشور، ضمن قدردانی از تلاش شوراهای اسلامی، برگزاری این نشست را برآیند دوپست سال تجربه در عرصه علمی و عملی مدیریت شهری دانست و خواستار تعامل هرچه بیشتر شهرداری و شوراهای اسلامی شهرها شد.

وی در ادامه گفت: «قانون شهرداری‌ها با عمر یکصدساله‌اش، امروزه با نواقص بیشتاری رو به‌روست. برای ایجاد مدیریت واحد شهری، این قانون نیاز به بازنگری دارد تا روش اداره شهرها نه براساس علایق شخصی بلکه به صورت مدون و قانونی صورت بگیرد».

ناصر تاشری

مبارکه، مجاورت صنعت و کشاورزی

نیلوفر مرادی

مبارکه از قدیم سرزمینی سرسبز و خرم بوده است و به دلیل موقعیت خاص آب و هوایی و حضور رودخانه زاینده رود، که از نزدیکی شهر عبور می‌کند، همواره مورد توجه قرار گرفته است. بنای این شهر در زمان شاه عباس صفوی آغاز شد و در ابتدا نام آن «امین آباد» بود.

مبارکه شهری کشاورزی، صنعتی و خدماتی است و یکی از ده شهر بزرگ استان اصفهان محسوب می‌شود.

در مبارکه ۲۵۰ صنعت بزرگ و کوچک وجود دارد که بزرگ‌ترین آنها فولاد مبارکه است و کوچک‌ترین شان کارگاه‌های کوچک صنعتی. به دلیل وجود شرایط مناسب کشاورزی و وجود آب فراوان در منطقه، کشاورزی نیز در کنار صنعت در این شهر به حیات خود ادامه می‌دهد.

□ تحقق طرح جامع، ضرورت نخست

ناصر تاشری، شهردار مبارکه، در زمینه اجرای طرح جامع این شهر چنین می‌گوید: «در سال ۱۳۷۳ آخرین تجدیدنظر در طرح تفصیلی و جامع شهر مبارکه صورت گرفت و امروز پس از گذشت ۸ سال، ۶۰٪ الی ۷۰ درصد از پیش‌بینی‌های طرح جامع به مرحله اجرا در آمده است.»

وی با اشاره به این مطلب که در سه سال گذشته بخش‌های زیادی از این طرح‌ها آغاز شده و برخی نیز به اتمام رسیده است، می‌گوید:

«اگر شهرناری ما همین شتاب تا دو سال دیگر به فعالیت خود ادامه دهد، تمامی این طرح‌ها به پایان می‌رسند. وی معتقد است که بخش‌هایی از طرح‌های جامع اصلاحی اجرا می‌نشد و بدون مطالعه و کارشناسی ارائه شده‌اند. از آن جمله‌اند طرح جامع بازار میوه و تره‌بار که در کنار ریل راه‌آهن و پایانه مسافری پیش‌بینی شده بود و برای دسترسی به آن ابتدا باید یک پل در نقاط غیرهم‌سطح ساخته می‌شد. به همین دلیل احداث بازار میوه و تره‌بار در مکان دیگری در نظر گرفته شد و به آن مکان منتقل گردید.»

وی می‌افزاید: «همچنین در طرح جامع ارتباط بین شمال و جنوب شهر تنها از طریق یک خیابان به وجود می‌آمد که پس از

شهرهای کوچک امروزه در تلاش برای دستیابی به موقعیت برتر، با مسائل بسیاری مواجه‌اند. مبارکه شهر کوچکی است که صنعت و کشاورزی در آن به موازات یکدیگر پیش می‌روند. برای حفظ کشاورزی در منطقه از ابتدای تاسیس کارخانجات در این شهر، تصمیم بر آن شد که از نیروی کار محلی استفاده نشود؛ و طبیعتاً نیروی کار از شهرهای اطراف به این مکان جذب شد. این یکی از ابتدایی‌ترین عوارضی بود که صنعت برای این شهر کوچک به وجود آورد.

مشکلات ترانزیت کالا، مسیرهای دسترسی، زباله‌های صنعتی و آلودگی‌های زیست‌محیطی و بسیاری مسائل دیگر، از دیگر عوارضی است که بخش صنعت در مبارکه ایجاد کرده است. شهر کوچک مبارکه برای ساماندهی این وضعیت و ادامه حیات آن در کنار گول بزرگ صنعت، نیاز به صرف نیرو و هزینه بسیاری دارد. با همه اینها، در زمانی که اغلب شهرهای کوچک با رفع مشکلات زیرساختی قدم به جاده پیشرفت گذاشته‌اند، شهر مبارکه از دریافت عوارضی از کارخانجات، که می‌بایست برای رفع عارضه‌های بخش صنعت هزینه شود، محروم شده است. این گزارش به مسائل و مشکلات شهر کوچک صنعتی - کشاورزی مبارکه می‌پردازد.

□ موقعیت تاریخی و جغرافیایی شهر مبارکه

شهر مبارکه در فاصله پنجاه کیلومتری جنوب غربی اصفهان و در موقعیت ۳۲ درجه و ۲۲ دقیقه عرض شمالی و ۵۱ درجه و ۳۱ دقیقه طول شرقی قرار گرفته، و ارتفاع آن از سطح دریا ۱۶۷۰ متر است.

شیب عمومی زمین در این مکان از جنوب به شمال و از غرب به شرق است و محدوده قانونی شهر، با در نظر گرفتن محله‌های اقماری، حدود ۲۵/۵ کیلومتر مربع است.

جمعیت شهر مبارکه در حدود ۵۶۰۰۰ نفر است که با آنتیک رشد ۲/۷۶ درصد رو به فروشی است.

خسارت‌های عالی و جانی به شهروندان، شهرداری مبارکه - به عنوان نخستین گام - اصلاح و بهسازی شبکه‌های دسترسی و اصلاح هندسی شبکه معابر را در دستور کار خود قرار داده است. دیگر اهداف این امر عبارت بوده‌اند از: ایجاد ایمنی و آرامش در محیط شهر، کاهش آلودگی وسایل نقلیه سنگین در شهر و سامان دادن به سیستم حمل و نقل و ترافیک شهری.

فعالیت‌های صورت گرفته در این بخش، که عموماً (با یا با همکاری بخش خصوصی) به انجام رسیده است، موارد زیر را در بر می‌گیرد:

۱- پروژه کمربندی شمالی شهر (بولوار امام خمینی) که به طول ۹ کیلومتر و در حد فاصل محله یک صفائی تا میدان دفاع مقدس، با هزینه‌ای حدود ۱/۵ میلیارد تومان در سه فاز به انجام رسیده است.

۲- احداث پل غیرمسطح بر روی راه آهن دو بانده فولاد مبارکه که به طول یک کیلومتر و عرض ۳۶ متر و با صرف هزینه‌ای حدود ۵۰۰ میلیون تومان به اتمام رسیده و آماده بهره‌برداری است.

۳- پروژه میدان دهنو در مسیر بولوار امام - بولوار معلم که با مساحت تقریبی ۲۴۰۰ متر مربع و با صرف اعتبار ۲۵ میلیون تومان به صورت پیمان‌اجرا گردیده است.

۴- پروژه بولوار معلم، حفاصل دانشگاه آزاد اسلامی تا ابتدای محله درجه، که به طول ۱۸۰۰ متر و مساحت ۱۵۰۰۰ متر مربع و با هزینه‌ای معادل ۶۴ میلیون تومان - بجز هزینه نعلک، روشنایی و اجرای فضای سبز رفوز میدانی - به اتمام رسیده است.

۵- احداث فاز اول بولوار چلبازان که تا این مرحله ۲۵ میلیون تومان اعتبار مصرف آن شده است.

۶- احداث تقاطع خیابان جهاد با صرف اعتباری معادل ۲۵ میلیون تومان.

۷- احداث تقاطع خیابان شهداء ضیایی - بولوار شهید نیکبخت (سه راهی قهویه) که با همکاری بخش خصوصی و با صرف هزینه‌ای ۱۰ میلیون تومانی به بهره‌برداری رسیده است.

۸- پروژه آزادسازی ادامه خیابان امام خمینی.

۹- نعلک و آزادسازی خیابان ۱۶ متری منشعب از خیابان بسیج.

۱۰- احداث ورودی و خروجی محله‌های ۷، ۸ و ۱۰ صفائی، لازم به ذکر است که بیش از ۷۰ درصد درآمد شهرداری مبارکه صرف بخش عمرانی می‌شود.

شهردار مبارکه ضمن برشمردن موارد مذکور، می‌افزاید: «سنتی و قدیمی بودن بافت شهر و نبود قاضلاب شهری از مشکلات عمده شهر هستند؛ البته احداث قاضلاب شهری از دو سه سال پیش آغاز شده است».

نفری درباره انتقال صنایع مزاحم به خارج از شهر می‌گوید: «محل به منظور استقرار صنایع مزاحم شهری در دو کیلومتری مبارکه - در مجموعه‌ای کارگاهی - آماده‌سازی شده است. پس از صدور رای کمیسیون بند ۲۰ ماده ۵۵ صنایع مزاحم پلمب می‌شوند و به این مکان انتقال می‌یابند. در این مکان یک منبع آب ۵ هزار متر مکعبی برای تأمین آب آشامیدنی و آب مورد نیاز برای

سه راهی قهویه

تجدید نظر و مطالعات صورت گرفته به وسیله مشاور، کار بر روی پروژه بولوار میناق - که به موازات خیابان قبلی و در امتداد شمال به جنوب قرار دارد، و به خیابان کمربندی نیز متصل می‌شود - آغاز گردیده است».

نفری ضمن اشاره به این مطلب که توسعه میدان‌ها در زمان حاضر اولویت چندانی ندارد و شبکه معابر موجود پاسخگوی حجم ترافیک فعلی است، می‌گوید: «مبارکه از حدود شهرهایی است که طرح جامع آن مستنی بر اصول و استدلال به پیش رفته است؛ و این یکی از وظایف ضروری شهرداری‌هاست».

فعالیت‌های عمرانی

وجود کارخانجات و صنایع گوناگون در اطراف این شهر صنعتی، عبور و مرور نیروی انسانی که از شهرها و مناطق اطراف برای کار به این کارخانجات روی می‌آورند و حجم زیاد باربری در منطقه که عموماً به وسیله ماشین‌های سنگین انجام می‌شود، این شهر را به مسیری ترافیکی تبدیل کرده بود. بر این اساس و با هدف جلوگیری از تردد وسایل نقلیه سنگین به داخل شهر و کاهش

منظر از ورودی شهر

سننی شهر، بخش خصوصی چندان راغب به سرمایه گذاری در این زمینه نیست.

سرازورد و آرگ گوگرد که از قلعه‌های پنج گانه منطقه است و به وسیله بخش خصوصی باززنده سازی و مرمت شده، در بردارنده پتانسیلی قوی برای جذب گردشگری است.

لازم به ذکر است که به منظور حفظ فضای سبز در برابر کم آبی و خشکسالی، در سال گذشته در این منطقه چاهی به عمق ۱۳/۵ متر با هزینه‌ای حدود ۲۴/۵ میلیارد تومان حفر گردید. این چاه بقای گیاهان را در خشکسالی‌های احتمالی آینده تضمین می‌کند.

مشکلات خدمات شهری در مبارکه

شهرداری مبارکه با اینکه از سال ۱۳۷۰ تا کنون حرکت قانونمندی را در زمینه خدمات شهری آغاز کرده است، با مشکلات بسیاری نیز روبرو بوده است.

نفری در این باره می‌گوید: «واقع شدن شهر مبارکه در مرز تقریبی استان‌های خوزستان، فارس، چهارمحال و بختیاری و اصفهان، و عبور تنگسری‌های مستقی به این مناطق که از حاشیه شهر مبارکه می‌گذرد، منجر به بروز حوادث جاده‌ای فراوانی می‌شود.

به دلیل بروز این گونه حوادث، نیاز به تقویت تجهیزات ایمنی و نجات، بیش از پیش احساس می‌شود. لیکن مبارکه به دلیل فقدان یا کمبود ماشین‌آلات مورد نیاز همچون خودروی نجات، آتش‌نشانی و نقالبر آن، در زمینه خدمات ایمنی بسیار ضعیف است.»

در انجام پروژه‌های ساختمانی نیز مبارکه با مشکلاتی چون کمبود بالابر برای احداث بناهای چهار طبقه روبرو است. این در حالی است که هنوز بلند مرتبه‌سازی در این شهر رواج نیافته است. شهردار مبارکه می‌افزاید: «یکی دیگر از مشکلات شهرداری در زمینه خدمات شهری، رفت و روب معابر است. شهر مبارکه به دلیل بافت سنتی و دیوارهای کاهگلی موجود در آن، پس از ریزش باران معمولاً وضعیت نابسامانی پیدا می‌کند. فقدان سیستم فاضلاب شهری نیز به این امر دامن می‌زند و خدمات رسانی را دچار مشکل می‌سازد.»

منابع درآمدی شهرداری مبارکه

شهر مبارکه به دلیل قرار گرفتن در مجاورت صنایع و کارخانجات گوناگون، در معرض آلودگی‌های زیست محیطی گوناگونی قرار دارد. در گذشته عوارض ۱٪ کارخانجات به‌عنوان یکی از منابع مهم درآمدی شهرداری، با هدف رفع عوارض زیست محیطی، به وسیله استانداری دریافت می‌شد و بین شهرهای استان توزیع می‌گردید.

اما در زمان حاضر عوارض ۱٪ - که معادل مبلغی در حدود ۱۲ میلیارد تومان است - به وسیله وزارت کشور دریافت می‌شود و در سراسر کشور توزیع می‌گردد. طبق آیین نامه توزیع عوارض، ۲۰٪ این مبلغ به شهرهای همجوار صنعت ذوب آهن و فولاد، و همچنین استان‌های یزد و کرمان اختصاص می‌یابد.

شهردار مبارکه با اشاره به موارد مذکور، می‌افزاید: «یکی دیگر از منابع درآمدی شهرداری مبارکه، دریافت عوارض ۰/۵ درصد از قراردادهای صنایع است. تا پیش از سال ۱۳۷۹ این عوارض شامل تمام صنایع کوچک و بزرگی می‌شد که در حرم مصوب

فضای سبز منطقه و گشتارگاه و کارگاهها ساخته شده است. اعتبار احداث منبع مذکور حدود ۱۰۰ میلیون تومان بوده است و این پروژه از مهم‌ترین طرح‌های عمرانی انجام گرفته در سال‌های اخیر به شمار می‌آید.»

از دیگر پروژه‌های بهره‌برداری رسیده، یا در مرحله احداث، می‌توان به اینها اشاره کرد:

پروژه روستایی بولوار امام: احداث پل هوایی عابر پیاده در مسیر بولوار معلم؛ ایجاد بازار روز میوه و تره بار؛ احداث آبریزگاه خیابان ولیعصر؛ ساخت ترمینال مسافری شهری؛ احداث خانه‌های فرهنگ حافظ، قنوبه و شهید حدادقی؛ بهسازی پارک ساحلی سرازورد و برخی دیگر.

فضای سبز

شهر مبارکه با ۲۲۷ هکتار فضای سبز دارای بالاترین سرانه فضای سبز - پس از اصفهان - است. سالانه ۵۰۰ میلیون تومان

نمایی از پل بولوار مستطی در مسیر کتربه

برای حفظ و احیای پارک‌ها و فضای سبز در این شهر هزینه می‌شود. در شهر مبارکه ۷ پارک در نظر گرفته شده، که در سه سال گذشته دو پارک از آن میان ساخته شده است. ناگفته نماند که بسیاری از مقوله‌های مت نظر در حفظ و نگهداری فضای سبز به بخش خصوصی واگذار گردیده است.

در حاشیه زاینده‌رود، بیست و سه سرازورد قرار دارد که از بزرگ‌ترین بیسه‌های متعلقه است. شهردار مبارکه با اشاره به این مطلب، می‌گوید: «در پارک ساحلی سرازورد، از سال ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۰ حدود ۸۵ میلیون تومان برای جدول‌سازی، اسفالت و زیرسازی معابر، روشنایی و نصب مجموعه اسباب بازی‌ها و همچنین احداث آبریزگاه عمومی هزینه شده است. این پارک در سال ۱۳۸۰ به بهره‌برداری رسیده و برای جذب گردشگر نیز تصمیم گرفته شده است که زمین‌های این منطقه به صورت اجاره یا فروش برای ساخت ویلا به بخش خصوصی واگذار شود. اما به دلیل بافت

سال ۷۷، سه برابر شده است.»

شهرداری مبارکه با درآمدی که از محل عوارض ۱/۵ درصد فراترادهای صنایع به دست می‌آورد، ضمن شرکت در پروژه‌های ملی و استانی، با افتتاح حساب مشترک با شهرهای اطراف، بخشی از درآمد خود را برای انجام پروژه‌های عمرانی، به شهرداری‌های مناطق واگذار می‌کند و به این ترتیب تاثیر عمده‌ای در پیشرفت منطقه می‌گذارد.

آموزش شهروندی

شهرداری مبارکه در زمینه آموزش شهروندان نیز تجربیاتی داشته است، که در ادامه به برخی از آنها اشاره می‌شود.

در زمینه آموزش رابطان بهداشتی که با همکاری وزارت بهداشت صورت پذیرفت، افرادی برای این کار انتخاب شدند. به ازای هر ۵۰ خانوار یک رابط بهداشتی مسئول بود مسائل و مشکلات محله خود را بررسی کند و آنها را در جلسات ماهانه شهرداری، که با حضور دیگر رابطان بهداشتی انجام می‌گرفت، مطرح سازد. هدف از این اقدام این بوده است که با ارائه راه حل‌های لازم، در صدد رفع مشکل برآیند.

همچنین آموزش به‌روزان که با همکاری شبکه بهداشت و با هدف آموزش در زمینه بازیافت مواد زائد روستایی انجام پذیرفت، از دیگر فعالیت‌های انجام گرفته در این زمینه است.

شهردار مبارکه با اشاره به موارد پیش گفته، می‌افزاید: «ملی گفت و گوهایی که انجام پذیرفت، آموزش دانش آموزان مقطع ابتدایی تا دبیرستان در مراکز آموزشی، در زمینه مسائل مربوط به تفریح، فضای سبز و نگهداری شهر، بازیافت مواد زائد شهری و همچنین خدمات اعمی و مسائل بهداشتی، در دست بررسی است. البته برخی از این موارد به مرحله اجرا در آمده است.»

گفتی است که آموزش کسبه در زمینه‌های مذکور نیز در دستور کار شهرداری مبارکه قرار دارد.

نفری معتقد است: «اگر ۶۰٪ در هر امری هزینه می‌شود، باید ۴۰٪ در زمینه آموزش، تحقیقات و پژوهش و همچنین تبلیغات، هزینه شود. این امر حسن مشارکت را در مردم برمی‌انگیزد و به این ترتیب شهروندان می‌آموزند که خود حافظ شهرشان باشند.»

سخن آخر

از آنچه در این گزارش ذکر شد چنین برمی‌آید که شهرهای کوچک، برخلاف آنچه به نظر می‌رسد، با مشکلات بزرگی روبرو نیستند.

در مبارکه نیز عدم رغبت بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در پروژه‌ها، مشکل دریافت عوارض از بخش صنعت، با همه آلائندگی‌ها و مزاحمت‌های توافیقی که ایجاد می‌کند، سرریز جمعیت شهر اصفهان به دلیل فاصله کم این دو شهر، هجوم نیروی انسانی مشغول به کار در کارخانه‌ها که غالباً غیربومی هستند، و دست و پنجه نرم کردن با مشکلات زیرساختی تنها بخشی از مسائل شهر کوچکی نظیر مبارکه است.

با وجود این، حجم گسترده عملیات انجام شده در شهر مبارکه، بسیار بیشتر از آن چیزی است که از شهری کوچک می‌توان انتظار داشت.

نمایی از شهر مبارکه

شهر مبارکه دستگیر بودند.

بعد از سال ۷۹ در این محدوده، بنا بر مصوبه هیئت وزیران، دو شهر مستقل به نام‌های چل کوند و زیباشهر تشکیل شد، که از به هم پیوستن چندین روستا و با فاصله‌ای کمتر از پنج کیلومتر از شهر مبارکه، به وجود آمدند.

شهرداری مبارکه به عنوان شهرداری مرکز شهرستان، انواع خدمات را به این دو شهر ارائه می‌کند؛ لیکن به دلیل فرار گرفتن برخی از صنایع در محدوده شهرهای جدید، این بخش از صنایع درآمدی شهرداری نیز در دو سال گذشته کاهش بسیاری یافته است.»

حذف کمک‌های مالی دولت و قطع یا کاهش برخی از منابع درآمدی شهرداری به وسیله دولت، شهرداری‌ها را به ابتداع ساز و کارهای گوناگون برای تامین منابع درآمدی وادار کرده است. شهرداری مبارکه نیز در برابر این بحران شوه‌های مختلفی را در پیش گرفته است.

نفری در این زمینه می‌گوید: «یکی از این روش‌ها، افزایش عوارض نوسازی، تفکیک و تراکم بوده است. شهرداری مبارکه این رقم را به ۱۰۰٪ برای واحدهای تجاری و ۶۰٪ برای واحدهای مسکونی، افزایش داده است.»

یکی دیگر از این سازوکارها، وصول عوارض ۱/۵ درصد از همه صنایع - بدون استثناست. مبارکه از معنود شهرهایی است که این کار را با موفقیت به انجام رسانده است.

علاوه بر این بازپس‌گیری طلب‌های سوخته - شامل عوارض معوقه و نظایر آن - از طریق کمیسیون ماده ۷۷ بار بخش دولتی و خصوصی، توانسته است تا حدی مشکل تامین منابع مالی شهرداری مبارکه را مرتفع سازد.

شهردار مبارکه می‌افزاید: «کاهش هزینه‌های عمرانی و خدماتی از طریق واگذاری پروژه‌ها به بخش خصوصی علاوه بر اینکه نیاز به جذب و افزایش نیرو را مرتفع ساخته، باعث افزایش درآمد شهرداری نیز شده است. این به گونه‌ای است که درآمد شهرداری در سال ۱۳۸۰ حدود نوزده میلیارد و یک صد و پنجاه میلیون ریال بوده است. در واقع این مبلغ در سال ۱۳۸۱ نسبت به

همایش بین‌المللی

تهران با مترو

آزاد افشار

بالای حمل و نقل عمومی در این شهرها به ویژه در مناطق مرکزی، گویای همین واقعیت است. از سوی دیگر حمل و نقل عمومی سیستم انبوسرانی به دلیل لزوم حرکت در شبکه معابر و تقاطع‌ها، محدودیت ظرفیت و محدودیت فاصله‌ها و سایر محدودیت‌های عملیاتی پاسخگویی نیازهای جابه‌جایی شهروندان نیست. در چنین شرایطی سیستم حمل و نقل انبوه با قابلیت انعطاف بالا - یا در واقع مترو - قادر خواهد بود که سهم بیشتری از جابه‌جایی را بر عهده بگیرد. در کلان شهر تهران نیز با دوراندیشی مسئولان دولت، فعالیت‌های شرکت مترو از سال‌های میانی دهه ۶۰ آغاز شد و تاکنون ۲ خط متروی تهران مورد بهره‌برداری قرار گرفته و روزانه بیش از ۶۸۰ هزار نفر از این طریق جابه‌جا می‌شوند.

وی خاطر نشان ساخت، «با تکمیل خط ۲ در ادامه خط ۱، از فرودگاه امام در جنوب تا تجریش در شمال، و احداث بهره‌برداری از خطوط که زمینه سرمایه‌گذاری آن فراهم شده است، و در نهایت با تکمیل شبکه مورد نظر، متروی تهران ۱۴۰۰ خطوط و ایستگاه خواهد داشت که جلوه‌ای شاخص و در خور توجه از ساختار شهری و الگوی جا به‌جایی شهروندان را به نمایش خواهد گذاشت.»

وی هم‌چنین وجود ایستگاه‌های مترو را فرصتی با ارزش دانست و گفت: «مسئولان شهری، برنامه‌ریزان و طراحان می‌بایست همسو با طرح‌های تقسیمی شهرداری مناطق به ساماندهی و مداخله هدفمند در حوزه‌های نفوذ ایستگاهها بپردازند. از سوی دیگر، توجه

همایش بین‌المللی تهران با مترو، با هدف کمک به توسعه شبکه مترو، استفاده از امکانات و استعداد های مترو برای رفع بخشی از نیازهای شهری، کاهش وابستگی به اتومبیل در محدوده شهر، افزایش سفرهای پیاده و استفاده از حمل و نقل عمومی، ایجاد فضاهای مناسب برای تامین نیازهای عموم در محدوده سرویس دهی ایستگاهها و کاستن از سفرهای درون شهری، و نظایر اینها برگزار شد.

به منظور شناخت توان‌های موجود، و آگاهی از تجربیات شهرهای منتخب جهان، با استفاده از تجارب دانشگاه‌های موفق دنیا، نمایندگانی از دانشگاه‌های آکسفورد، سئول، کیهناگ، بیرمنگام و جمعی از کارشناسان و صاحب‌نظران داخلی در این همایش حضور داشتند. در همایش مذکور به نوبت و تحلیل موضوعات پیش گفته از ابعاد مختلف معماری و شهرسازی، اقتصاد شهری، ترافیک و حمل و نقل، حقوقی، شیوه‌های سناریو و جز آن پیرداخته شد. در این گزارش گزیده‌ای از سخنرانی‌های ارائه شده در همایش درج می‌گردد.

محمد حسین مقرمی، رئیس سازمان شهرداری‌های کشور با اشاره به این که، در کلان شهرهای جهان، سال‌هاست که راهبرد توسعه حمل و نقل عمومی به عنوان محور اصلی کاهش مشکلات ترافیک شهری، کاربری خود را به اثبات رسانیده است، گفت: «سهم

چندانی نداشتند، بازگشتند. این حرکت به خاطر ارتقا دادن موقعیت محلی، موفقیت بزرگی به شمار می‌رود.»

وی افزود: «اگر قرار باشد از موفقیت محلی به نحو بهینه استفاده شود، هر چند سال یک بار باید ساختمان‌های موجود تخریب گردند و ساختمان‌ها و امکانات جدیدی به جای آنها شکل بگیرد.»

پره‌سور میور، با اشاره به متروی لیون افزود: «شهرداری لیون همواره بسیار تلاش کرده است تا در کنار ایستگاه مترو فضای سبز نیز ایجاد کند و کیفیت فضاهای اطراف را افزایش دهد. این شهرداری همچنین در دو طرف محل مذکور حلقه‌های ارتباطی بین دروازه، ترمینال اتوبوس و خطوط آهن ایجاد کرد که این نوع معماری حسن‌زیبایی و فخرت را به بیننده القا می‌کند.»

میور هم چنین در خصوص مشارکت و همکاری با بخش خصوصی، به دقیق و روشن بودن اهداف ضروری برنامه تاکید کرد و گفت:

«هر ابتدا باید برنامه‌های مدون برای انتخاب شریک معین شود. در برنامه توسعه شهری نیز می‌بایست به شریک به طور مشخص و صریح بیان شود که چه چیزهایی مورد نیاز و انتظار و هدف است؛ امکانات موجود شامل چه چیزهایی است و همچنین می‌بایست اطلاعاتی در خصوص سیاست‌ها، مقررات و توسعه شهری و نیز مشخصات و موقعیت منطقه به‌طور کامل در اختیار شریک قرار داده شود.»

وی افزود: «من می‌بایست استناداردهایی هم به منظور کنترل ساخت و ساز پروژه در نظر گرفته شود؛ از جمله اینکه، هدف و منظور شهرداری از ساخت و ساز پروژه چیست؟ نحوه انتخاب شریک چگونه است؟ و شراکت بین بخش خصوصی و دولتی بر چه سنا و پایه‌ای استوار است؟ البته این گونه متغیرها با توجه به نوع پروژه متفاوت خواهند بود.»

در روند مشارکت نیز نباید شریک را از مهم‌ترین اطلاعات محروم کرد؛ بلکه همواره باید با تسلط به فناوری روز و برنامه‌ریزی هدفمند و دیدگاه تجاری وارد عمل شد.»

فروخ تجویزی، از دیگر سخنرانان همایش مترو، با اشاره به برنامه توسعه شبکه مترو در کشور هندوستان اظهار نداشت: «هندوستان

به مشارکت‌های مردمی و بخش عمومی که در دنیا به عنوان رویکردی نو و کارآمد مطرح است، راهکاری عملی برای تأمین منابع مالی این طرح به شمار می‌آید.»

حقیقی با اشاره به اینکه شهرداری تهران راهکارهایی را به منظور عملی کردن برنامه‌ریزی‌های توسعه هدفمند در اراضی اطراف ایستگاه‌ها ارائه داده است، گفت: «فعالیت‌های توسعه‌ای در اطراف ایستگاه‌ها باید بر اساس چارچوب مصوبات شورای عالی شهرسازی و معماری کشور باشد، بدین منظور می‌بایست کمیته‌ای برای ارائه نظریات و پیشنهادهای مختلف به مشاوران تشکیل شود، کوتاه‌ترین زمان مصوبات لازم از کمیسیون ماده ۵ شورای عالی شهرسازی و معماری گرفته شود، مشارکت سرمایه‌گذاران و سازندگان با شرکت مترو و شهرداری باید به نحوی باشد که طرفین سود منطقی از مشارکت داشته باشند و مبلغ اصلی سرمایه آنها تضمین شود به علاوه می‌بایست وام بانکی از سوی شهرداری تهران و شرکت مترو به آنها تعالی گیرد؛ و از همین دست است تمامی کمک‌هایی که موجب تسریع سرمایه‌گذاری بخش خصوصی از داخل یا خارج از کشور خواهد شد.»

وی در آخر اظهار داشت: «امید است با استفاده از تجارب شهرهای دنیا، بهره‌گیری بهتر از مشارکت مردمی و بخش عمومی در ارتقای کیفیت محیط شهر، کاهش مشکلات حمل و نقل و رونق اقتصاد شهری بیشتر برای مردم، گامی بلند در مسیر متفاج شهر و ارتقا برداشته شود.»

پره‌سور میور، استاد دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه بیرمنگام و رئیس برنامه مشارکت‌های خصوصی در توسعه شهری کمیسیون اروپایی در مورد پتانسیل توسعه اطراف ایستگاه‌های مترو چنین گفت: «ایستگاه‌های مترو باید چند جانبه و چند منظوره و در واقع بخشی از محله باشند، برای نمونه، در لندن محلی بسیار مخروبه با ساختمان‌های قدیمی وجود داشت. شرکت مترو شروع به خریداری این زمین‌ها کرد و حدود ۵ تا ۱۰ به سال ساخت و ساز در آن محله پرداخت. به تدریج با شکل گرفتن ساختمان‌های جدید در اطراف ایستگاه مترو مردم به این محله‌ها که تا آن زمان متقاضی

شهری و بالاخره «بازگشت ارزش افزوده ناشی از سرمایه گذاری‌های عمرانی به بخش توسعه و عمران شهر» و اجرای طرح‌های عمرانی ویژه که موضوع عمده بحث ما در مورد روش تامین منابع مالی خواهد بود.»

وی همچنین مهم‌ترین دلایل ارزش افزوده ناشی از اجرای طرح‌های توسعه شهری را بدین شرح مورد بررسی قرار داد: «احداث زیرساخت‌ها، ارائه خدمات به سکونتگاه‌ها، (چرا که مهم‌ترین عامل افزایش اراضی در مناطق مختلف شهر توسعه شبکه‌های تأسیسات شهری مانند آب، فاضلاب، برق، گاز و تلفن) است.»

شایان ذکر است که نمایندگانی از نمونه پروژه‌های طراحی شده با موضوع مجتمع‌های ایستگاهی در محل همایش برپا شد و به بهترین طرح و الگوهای ایستگاهی جوایز و لوح‌های یادبود اعطا گردید.

احداث مجتمع‌های ایستگاهی در کلان شهر تهران می‌تواند گزینه‌های سفر را افزایش دهد و از هزینه‌های حمل و نقل و همچنین سربانه راه‌ها بکاهد. این مجتمع‌ها می‌تواند علاوه بر ایجاد دسترسی‌های زیاد، سرانه فضای سبز را نیز افزایش دهند و در نتیجه آنها را به محیطی مطلوب از نظر فیزیکی و روانی برای استفاده کنندگان بدل سازند. این امتیازات در مجتمع‌های ایستگاهی موفق، به رونق اقتصادی محدوده تحت نفوذ ایستگاه می‌انجامد و باعث افزایش فعالیت‌های تجاری و افزایش ارزش املاک می‌گردد. بنابراین در این گونه پروژه‌ها می‌توان سرمایه گذاری پر منفعتی انجام داد.

از طرفی، مجتمع‌های ایستگاهی باعث ایجاد دسترسی آسان و سریع به کلیه مراکز خدماتی و اداری در سطح شهر، و در نتیجه کاهش هزینه‌های حمل و نقل و افزایش بهره‌وری می‌گردند. این مجتمع‌ها می‌تواند منافع تمامی گروه‌های مردم - به خصوص اقشار کم درآمد و بدون اتومبیل - را تامین کند و با ایجاد حق انتخاب بیشتر، بهبود امکانات سفر و تسهیل در دسترسی، انگیزه لازم را برای رسیدن به فرصت‌ها فراهم سازند.

ترانست طی ۴ سال طرح‌های بزرگ را همواره با برنامه‌ای هدفمند، به طرح‌های کوچک یا مقیاس کم بدل سازد و یا مرمت - ۳۰۰ بنای ارزشمند حسن هویت مکانی را در شهر تقویت کند. اجرای این عملیات نه تنها موجب شد که آژ بناهای مذکور در سطح منظر شهری سود جویند بلکه باعث به وجود آمدن ۴۰ هزار فرصت شغلی و افزایش جمعیت دریافت قدیمی و تاریخی شهر نیز شد. این در حالی است که در ایران همواره پروژه‌ها با تاخیر انجام می‌شوند و ایرادات فراوانی بر آنها وارد است.»

امیر حسین شهیر از شرکت مطالعات جامع حمل و نقل تراهیک تهران، در خصوص تاثیر احداث مجتمع‌های ایستگاهی بر سهم حمل و نقل عمومی شهر تهران سخن گفت. وی به نتایج به دست آمده از پرسشنامه‌هایی که به منظور بررسی اهداف سفرهای انجام گرفته با مترو تهیه شده است، اشاره کرد و آنها را چنین برشمرد: هدف شغلی ۳۹ درصد، آموزشی ۲۰ درصد و خرید کالا و خدمات ۱۳ درصد است. ولی هم اکنون ۱/۷ فیلیون سفرها در تهران با هدف شغلی و خرید کالا و خدمات با وسیله نقلیه شخصی انجام می‌شود و مجتمع‌های ایستگاهی نیز در بهترین شرایط حدود ۱۵ درصد از سفرها - یعنی تقریباً ۲۴۰ هزار سفر - را به خود اختصاص می‌دهند و بدین ترتیب شبکه مترو می‌تواند ۳ درصد از میزان شلوغی شبکه حمل و نقل بکاهد، که این عدد معادل است با کاهش بی‌زین، کاهش آلودگی هوا، کاهش تقاضای سفر، ایجاد شبکه دسترسی، ایجاد اشتغال و مانند اینها.»

فریور حدیری، مدیر عامل مهندسی مشاور «نارستان» نیز در خصوص بازگشت ارزش افزوده ناشی از سرمایه گذاری‌های عمرانی به جریانات توسعه شهری سخن گفت و عمده‌ترین روش‌های معمول برای تامین منابع مالی شهرداری‌ها را چنین عنوان کرد: «پرداخت سهمی از درآمد شهروندان، پرداخت سهمی از خرید و فروش، پرداخت سهمی از مالکیت زمین و ساختمان (درصدی از قیمت اراضی به‌طور سالیانه)، پرداخت سهمی بابت بهره‌مندی شدن از موانع ناشی از ضوابط و مقررات توسعه شهری، پرداخت سهمی بابت افزایش ارزش ناشی از سرمایه گذاری‌های مربوط به توسعه و عمران

شهرداری آمل و آموزش همگانی

شهرداری آمل اقدام به آموزش محصلان مقطع ابتدایی در خصوص مسائل شهری و زندگی شهروندی کرد. این شهرداری به منظور آگاه سازی دانش آموزان، اقدام به تهیه برنامه دروس تحصیلی در ابتدای سال تحصیلی کرده است. در کنار آن، با کمک فناوری مرتبط،

شهرداری آبگرم، نوپا اما پرکار

شهرداری آبگرم در بدو تاسیس اقدام به تشکیل «پلیس ساختمان» کرد. پلیس ساختمان از اقداماتی نظیر ساخت و سازها و حفاری های غیرمجاز جلوگیری می کند و نظارتیهایی را در خصوص عملیات غیرمجاز ساختمانی و جمع آوری مصالح ساختمانی تخلیه شده در سطح معابر به متخلفان می دهد؛ همچنین با هماهنگی واحد ساختمانی شهرداری برکه های عوارض را در سطح شهر توزیع

تحقیق، زیربنای اقدامات شهرداری پلدشت

اقدامات زیربنایی و مطالعاتی از ارزنده ترین فعالیت های شهرداری پلدشت طی سال گذشته بوده است.

شهرداری شاهین دژ و توسعه فضاهای تفریحی

از زمان تاسیس شهرداری شاهین دژ در سال ۱۳۳۳ شمسی، این شهر تنها دارای یک پارک به مساحت ۷۰۰۰ متر بوده است. طی سال گذشته این

موازی همچون ساعت های گذاشتن زباله جلوی در منازل، جلوگیری از ریختن زباله در سطح شهر، نگهداری و مراقبت از فضای سبز، پرداخت بموقع عوارض سالیانه و نظایر اینها به دانش آموزان یادآوری شده است.

به علاوه، این شهرداری با تهیه بروشوری از تصادفات دانش آموزان به هنگام عبور از خیابان های اصلی، آنها را به استفاده از پل های عابر پیاده موجود در سطح شهر تشویق کرده است.

از دیگر اقدامات ارزنده شهرداری آمل در سال گذشته، می توان به احداث کتابخانه ای با زیربنای ۲۵۰

متر مربع و یا هزینه ۲۲۳/۹۷۵/۰۰۰ ریال - شامل مخزن کتاب، سالن مطالعه و جز آن - اشاره کرد.

افزون بر اینها، احداث پارک، زیرسازی، اسفالت بولوار آزادگان، احداث پاساژ فجر، بازسازی هتل شهرداری، احداث بازار روز بزرگ مرکزی شهرداری، احداث استخر روباز و مجموعه تجاری اطراف آن، نصب سیستم روشنایی معابر اصلی شهر از جمله دیگر اقدامات شهرداری آمل در سال گذشته بوده است.

می کند. این در حالی است که تنها یک سال از تاسیس شهرداری آبگرم می گذرد. از دیگر اقدامات ارزنده این شهرداری در واحد خدمات شهری طی سال گذشته، می توان به اینها اشاره کرد: توزیع ۴۰ هزار کیسه زباله به صورت ماهیانه در منازل و واحدهای تجاری، به همراه آگهی اطلاع رسانی در رعایت اصول و مقررات جمع آوری و دفع پسماند زباله در سطح شهر، راهنمایی به شهروندان از طریق رسانه های جمعی، مساجد، مجالس و آگهی های تهیه شده به وسیله شهرداری و پیمانکار خدمات شهری در هر ماه.

شهرداری آبگرم در زمینه عمران و بهسازی محیط

شهری نیز فعالیت هایی را انجام داده است که از آن جمله اند: لکه گیری و ترمیم اسفالت معابر، محوطه سازی، خرید زمین مورد نیاز برای احداث ترسینال مسافری شهرداری، احداث ساختمان اداری شهرداری و جز اینها. افزون بر آنچه ذکر شد، شهرداری آبگرم در سال آتی این اقدامات را در دستور کار خود دارد. تهیه طرح توجیهی و گردشگری و مجتمع تفریحی - فرهنگی در شهر آبگرم، پیگیری حقت اعتبار برای احداث سیل بند در سمت غربی شهر، احداث پارک ساحلی و پارک کودک، احداث گورستان عمومی، احداث کشتارگاه، توسعه شهر از سمت جنوب و دیگر اقدامات از این دست.

این شهرداری فعالیت هایی را در خصوص تفکیک زباله از مبدا و دفن بهداشتی مواد زائد شهری، زمین شناسی و خاک شناسی ۴۰ هکتار زمین و حفر چاه های گمانه برای توسعه جنگل کاری (به مساحت ۳۰۰ هزار مترمربع) به انجام رسانده است.

از جمله دیگر اقدامات شهرداری پلدشت در سال

گذشته می توان به اینها اشاره کرد: بیمه مسئولیت جامع شهرداری در قبال شهروندان، دیوارکشی و محوطه سازی ترسینال جدید، پیاده رو سازی شهرداری، احداث فاز سوم مجتمع تجاری میدان امام حسین (ع) با مشارکت بخش خصوصی، شبکه ای کردن کامپیوترهای شهرداری برای وصل شدن به اینترنت و جز اینها.

شهرداری اقدام به احداث چهار پارک دیگر در نقاط مختلف شهر به مساحت ۲۵ هکتار کرده است.

این پارکها عبارتند از: داغلا ریغی، ال ریغی، چاپلار باغی، گردشگری زمین ساحل. در این پارکها علاوه بر درختکاری و آبراه، امکانات و وسایل مختلفی مانند میلمان، سکوهای استراحت، روشنایی، چرخ فلک و

دیگر تجهیزات از این دست تعبیه شده است. از دیگر اقدامات این شهرداری طی سال گذشته می توان به مسرگشایی خیابان ها، جدول گذاری، احداث پل بر روی رودخانه ها، پرداخت پدهی های گذشته شهرداری، احداث پاساژی به مساحت ۱۱۲۰ متر، اسفالت ریزی، لکه گیری و مانند اینها اشاره کرد.

شهرداری قشم و احیای دوباره شهر

شعار شهرداری قشم طی سال گذشته این بوده است: «اجرای طرح‌های بهداشتی - مشارکت شهروندان = شهر سالم». بدین منظور این شهرداری پروژه‌های متفاوتی را به بهره‌برداری رسانده است.

شهرضا و بهسازی محیط شهری

شهرداری شهرضا در اواخر سال ۱۳۰۰ هجری شمسی فعالیت خود را به عنوان بلديه به وسیله نایب الحکومه و با بودجه‌ای ۲ هزار تومانی آغاز کرد. این شهرداری طی سال گذشته با بودجه‌ای حدود ۲ میلیارد تومان اقدامات مختلفی را به انجام رسانده است.

ملک آباد، گامی به سوی آبادانی

ملک‌آباد از شهرهای استان خراسان است که شهرداری آن با سابقه‌ای یک ساله، اقدامات متنوعی را در زمینه‌هایی چون امور عمرانی، مالی، درآمدی، اداری، ساختمانی، خدمات شهری و خدمات آتش‌نشانی به انجام رسانده است.

در امور عمرانی این شهرداری موفق به احداث ساختمان اداری، شهرداری، احداث ایستگاه آتش‌نشانی،

شهرداری خاش و فعالیت‌های زیرساختی

در سال گذشته، اقدامات عمرانی در راس

از میان طرح‌های اجرا شده می‌توان به احداث بپی بنزین دریایی (اسکله شهید ذاکری)، احداث چندین خیابان، اصلاح هندسی چهارراه رسالت، پیاده‌روهای سطح شهر، سنگفرش بازار بزرگ قشم و بهسازی پارک شهر - با توجه به جاذبه‌های توریستی و گردشگری - اشاره کرد.

از دیگر اقدامات ارزنده این شهرداری طی سال گذشته برگزاری مراسم و جشن‌های مختلف به مناسبت‌های گوناگون بوده است؛ از جمله روز زن، روز کارمند، روز

از جمله اقدامات عمرانی و شهرسازی این شهرداری انجام عملیات تکمیلی جدول بندی، دیواره سازی، پیاده‌رو سازی، بهسازی مسیرهای شهر، روکش آسفالت معابر، احداث خیابان‌های جدید و نظایر اینها بوده است.

از دیگر فعالیت‌های این شهرداری در واحد خدمات ایمنی و آتش‌نشانی می‌توان به انجام عملیات اطفای حریق، آموزش اطفای حریق برای مقاطع مختلف تحصیلی، اعزام گروه‌های نجات و کمک‌رسانی به افراد

احداث کانال جمع‌آوری آب‌ها و سیلاب‌ها، جدول‌گذاری معابر شهر، زیرسازی و آسفالت معابر، احداث پارک، احداث میدان مرکزی شهر، تهیه طرح هادی شهر و جز اینها شده است.

همچنین این شهرداری پیگیری‌های لازم را در خصوص جذب اعتبارات اهدایی در پندو افتتاح شهرداری به عمل آورده است، که از آن جمله می‌توان به اینها اشاره کرد؛ جذب درآمد کارکرد ماشین‌آلات، درآمد‌های آماده‌سازی، عوارض حاصل از کارشناسی، درآمد حاصل از جمع‌آوری زباله، کمک بلاعوض وزارت کشور، کمک و اهدایی‌های اهالی و نظایر اینها.

سیاست‌ها و برنامه‌ریزی‌های شهرداری خاش بوده است.

این شهرداری بیشتر به آبادانی سطح شهر از طریق ساخت و ساز معابر، زیرسازی خیابان‌ها، جدول‌گذاری، آسفالت کوچه‌ها و معابر، اصلاح تقاطع‌ها و میدان‌های شهر، بازگشایی خیابان‌ها، پل‌سازی سطح شهر،

کارگر، مسابقه شنا، جشن عاطفه‌ها و مراسم مختلف ملی، مذهبی و عمومی.

همچنین شهرداری قشم در زمینه ارائه خدمات شهری به شهروندان، موفق به ایجاد محیطی آرام، سالم و پاکیزه برای آنان شده است.

رسیدگی به فضای سبز و هرس کردن درختان، لایروبی کانال‌های شهری، زهت و روب خیابان‌ها و معابر، جمع‌آوری آشغال سرگردان و دیگر اقدامات از این دست، همه بدین منظور انجام گرفته‌اند.

مصدوم با حادثه دیده و دیگر اقدامات مرتبط در این زمینه اشاره کرد.

شهرداری شهرضا در سال گذشته فعالیت‌های دیگری را نیز در زمینه رنگ‌آمیزی کلیه میدان‌ها، رفوژها، اتلاف سنگ‌های ولگرد، سم‌پاشی درختان، چراغانی و آذین‌بندی شهر در مناسبت‌های مختلف، انجام مراسم گفت‌و شو شهردار و مردم و نظایر اینها به انجام رسانده است.

از دیگر اقدامات شهرداری ملک‌آباد طی سال گذشته جلوگیری از ساخت و ساز بدون پروانه، جلوگیری از کسب‌های مزاحم، جمع‌آوری بهداشتی زباله، نصب صندوق زباله بهداشتی در معابر سطح شهر، نصب نابو، پیگیری‌های لازم در خصوص تعیین محدوده‌های شهر، راه‌اندازی سیستم اداری و اقداماتی از این دست بوده است.

از برنامه‌های آتی این شهرداری می‌توان به ادامه جدول‌گذاری معابر شهری، زیرسازی و آسفالت معابر و تکمیل روند احداث میدان مرکزی شهر اشاره کرد.

راه‌اندازی تاسیسات روشنایی بولوارها و اقداماتی از این دست برداشته است.

شهرداری خاش در آینده در نظر دارد که علاوه بر احداث پارکی به وسعت ۱۵ هزار مترمربع، میدان تقاطع جاده سنگان و عباس‌آباد را نیز تکمیل و آماده بهره‌برداری کند.

شهرداری اراک و بهره‌برداری از هفت پروژه

شهرداری اراک در سال گذشته هفت پروژه عمرانی، خدماتی، فرهنگی، اداری را مورد بهره‌برداری قرار داد.

سیه چشمه تلاشی در جهت توسعه

احداث شهرسازی، تعریض پل ورودی جاده قره خیمه، الدین و پل کمربندی، پروژه احداث کانال انحرافی مرکز شهر، دیوارکشی و احداث و ترمیم

شهرداری بیرجند و پروژه‌های عمرانی

شهرداری بیرجند در جهت توسعه و ساماندهی شهر ۳ پروژه عمرانی بوستان توحید، گشتارگاه صنعتی و احداث اتوبان سیاه شیبازی را به بهره‌برداری رساند.

بوستان توحید با مساحت ۷ هکتار، دارای امکاناتی نظیر آبی تئاتر، روباز، باغ پرندگان، محل بازی کودکان، رسوران و نظایر اینهاست.

گشتارگاه صنعتی در زمینی به مساحت ۵ هکتار واقع

قطار شهری شیراز، شروع فعالیتی دوباره

شورای شهر شیراز در سال گذشته با تصویب طرح قطار شهری گام مهمی در جهت رفع معضلات حمل و نقل شهری و کاهش آلودگی هوا برداشت. مرحله اجرایی این طرح با همکاری مسئولان استان و

افزایش تسهیلات شهری در خضری دشت بیاض

شهرداری خضری دشت بیاض طی سال گذشته اقداماتی را در خصوص برنامه‌ریزی توسعه شهری، اصلاح و بهسازی معابر شبکه حمل و نقل شهری و

پروژه‌های بلا شده عبارتند از احداث پارک احسان، ایستگاه آتش نشانی، میدان امام حسن، میدان امام حسین، پارک غدیر، ساختمان اداری شهرداری و تکمیل و مرمت زورخانه ورزش‌های یاستانی. برای اجرای این پروژه‌ها نزدیک به ۶ میلیارد ریال هزینه شده است. از جمله طرح‌های در دست اقدام شهرداری اراک، اجرای طرح تامین روشنایی ورودی اراک از شهرک مهاجران به اراک در بخش غربی، چهارپایه کردن

دیوار ساحلی از مهم‌ترین فعالیت‌های شهرداری سیه چشمه در سال گذشته بوده است.

این شهرداری علاوه بر اینها، اقداماتی نظیر آسفالت‌ریزی معابر و محله‌های شهر و زیرسازی و جدول‌کشی معابر را به انجام رسانده است.

برخی از فعالیت‌های عمرانی که شهرداری سیه چشمه در سال آتی در دستور کار خود دارد عبارتند از:

است و دارای سالی با ظرفیت گشتار یک هزار و دویست راس دام است.

بازگشایی فاز لول اتوبان شهید صیاد شیرازی نیز از دیگر اقدامات این شهرداری است.

این طرح در ۲ فاز انجام می‌گیرد و فاز ۲ آن در سال آتی به بهره‌برداری خواهد رسید. این اتوبان که جنوب و شمال شهر را به یکدیگر وصل می‌کند، موجب کاهش بار ترافیکی سطح شهر و سرعت در رفت و آمد شهروندان می‌شود.

شهرداری بیرجند طی سال گذشته اقدامات دیگری را هم به انجام رسانده است، که از آن جمله‌اند: نصب

نمایشگان شیراز آغاز شده است. طرح مذکور در ۵ سال آتی با صرف هزینه‌ای معادل ۲/۵۰۰ میلیارد ریال به بهره‌برداری خواهد رسید.

از دیگر برنامه‌های شورای شهر و شهرداری شیراز طی سال گذشته، افزایش ناوگان حمل و نقل عمومی درون شهری - از ۲۵۰ دستگاه اتوبوس به ۵۵۰ دستگاه - بوده است که افزایش ۲۵ درصدی واگذاری اتوبوس‌ها به بخش خصوصی را در برداشته است.

ایجاد تاسیسات و تسهیلات شهری انجام داده است.

از جمله فعالیت‌های این شهرداری در زمینه برنامه‌ریزی توسعه شهری، تهیه عکس هوایی از شهر و تبدیل آن به نقشه، تهیه نقشه عملیات زمینی و تبدیل به عکس و تهیه طرح هادی بوده است. این شهرداری همچنین ۳۲ معبر از معابر سطح شهر را در سال گذشته

ابتدای جاده خمین تا شهرک دانشگاهی، و تامین روشنایی این محور و محور ورودی از مسیر جاده تهران است.

این شهرداری در نظر دارد در سال آتی پروژه‌های بزرگی را، همچون پایانه مسافری و مجموعه ورزشی شهرداری، به بهره‌برداری برساند.

تعریض پل ورودی شهر، آسفالت خیابان کمربندی ۲۷ شری، زیرسازی و جدول‌کشی کوچه در محله «بلاودان»، دیوارکشی بوستان و آماده‌سازی غسلخانه، پلاک‌کوبی و نام‌گذاری کلیه معابر و کوچه‌های سطح شهر، نصب تندیس‌های مختلف و نظایر اینها.

نابله‌های راهنمایی، احداث بوستان شهدای گمنام و احداث سکوهای یادواره شهدا، احداث پل فلزی، اصلاح هندسی خیابان‌ها، احداث پنجشنبه بازار به منظور ساماندهی دستروشان پراکنده، احداث بازار سیوه و تره‌بار.

این شهرداری در سال ۱۳۸۲، طرح‌ها و پروژه‌هایی را - بدین شرح - در دستور کار خود دارد: مرمت حمام شوکتیه (از بناهای دوره قاجار)، احداث پایانه خطوط فرعی شمال شهر، احداث بوستان خانواده، احداث سالن مطالعه، احداث پایانه خطوط فرعی شمال شهر، و تبدیل محل گشتارگاه قدیمی شهر به سالن ورزشی ویژه بانوان.

همچنین گفتنی است که شهرداری شیراز بودجه پیشنهادی سال ۱۳۸۲ را حدود ۵۴۰ میلیارد ریال اعلام کرده است.

از این مقدار بودجه ۶۰ درصد به بخش عمران، ۱۷/۵ درصد به بخش خدمات اداری و ۲۲/۵ درصد به بخش خدمات شهری اختصاص یافته است.

جدول‌گذاری کرده است.

از دیگر اقدامات شهرداری مذکور می‌توان به احداث گورستان شهر، غسلخانه، میدان میوه و تره‌بار، پایانه مسافری، سرویس بهداشتی، جزیره‌های آبشار، پارک و ایجاد فضای سبز در حاشیه خیابان‌ها و سطح شهر اشاره کرد.

شهر داری بهار همگام با مردم

سابقه تاریخی شهر بهار به یک قرن می‌رسد. این شهر که در نیم قرن اخیر دارای شهرداری بوده، اجرای طرح‌های زیربنایی را طی سال گذشته مد نظر قرار داده است.

شهرداری بهار در زمینه عمرانی اقدام به احداث کانال‌های هدایت آبهای سطحی، پیاده‌روسازی،

آموزش آتش نشانی به شهروندان همدان

سازمان آتش نشانی همدان به منظور آگاه‌سازی عموم مردم از مسائل مربوط به نجات و

سامانه نظارت بر کنترل ناوگان اتوبوسرانی مشهد

ناوگان اتوبوسرانی مشهد به سامانه نظارت و کنترل مجهز می‌شود. این طرح با هدف بالابردن توان نظارتی، مدیریت تردد

دوره‌های آموزش مدیریت شهری برای روزنامه نگاران

شرکت ساماندهی صنایع و مشاغل تهران اقدام به برپایی سلسله کلاس‌های آموزشی خبرنگاران در قالب کارگاه‌های آموزشی کرده است. مهرانگیز شمس، مدیر آموزش و ارتباطات و روابط بین‌الملل این شرکت، در مورد اهداف و چگونگی

اقدام تازه شهرداری منطقه ۱۸ تهران:

پلیس ساختمان و صدور شناسنامه فنی و کیفی

شهرداری منطقه ۱۸ به توصیه سرپرست شهرداری تهران و به منظور افزایش ضریب استحکام و عمر مفید ساختمان‌ها، جلوگیری از

نسطیح و زیرسازی معابر، آسفالت معابر، رفوز فضای سبز، احداث پارک توریستی، اجرای پروژه جداسازی آب فضای سبز از آب آشامیدنی شهری و مانند اینها کرده است.

واحد خدمات شهری این شهرداری طی سال گذشته موفق به انجام برخی طرح‌ها و پروژه‌ها شده است، که از آن جمله‌اند: واگذاری امور نظیف شهر به بخش خصوصی و نظارت بر عملکرد شرکت مذکور، لایروبی کانال‌های روباز نهالستان‌ها، کاشت چندین هزار اصله درخت در سطح شهر و حاشیه جاده‌ها.

امدادرسانی در هنگام آتش سوزی و حوادث غیرمترقبه، اقدام به آموزش شهروندان کرد.

به گزارش روابط عمومی سازمان آتش نشانی همدان، به دلیل اهمیت آموزش همگانی در کاهش حوادث و تلفات انسانی و مادی، این سازمان آموزش شهروندان را در سطح مدارس، ادارات، نهادهای

اتوبوس‌ها در شهر و حومه، تسهیل در اطلاع‌رسانی و ارائه بهتر خدمات حمل و نقل به کار گرفته شده است. در طرح پیشنهادی، تلفیقی از روش‌های موقعیت یابی جهانی (GPS) و موقعیت‌یابی محلی (Sign-based) به کار گرفته شده است. در این روش ضمن دریافت اطلاعات از موقعیت

برگزاری کارگاه‌های آموزشی چنین گفت: «غالباً به هنگام درج اخبار مربوط به مدیریت شهری در مطبوعات، خبر تولید شده اصلاحی‌های را از جانب شهرداری به دنبال دارد. این امر حاکی از آن است که برخی از خبرنگاران حوزه مدیریت شهری دید درستی از حوزه‌های مختلف شهری ندارند.

بنابراین روابط عمومی شرکت ساماندهی مشاغل تهران به منظور اطلاع‌رسانی و آگاه‌سازی خبرنگاران حوزه شهرداری و مدیریت شهری، تصمیم به برپایی منظم دوره‌های آموزشی گرفت، که اولین دوره آن نیز

هدر رفتن مصالح ساختمانی و همچنین پیشگیری از خطرهای جانی ساکنان، طرح پلیس ساختمان را به اجرا در آورد.

جابر نصیری، معاون شهرسازی و معماری شهرداری منطقه ۱۸، در خصوص ویژگی‌های اجرای طرح پلیس ساختمان گفت: «نظارت بر کیفیت ساختمان‌ها به وسیله مهندسان ناظر و برآیناس این‌نامه شورای عالی شهرسازی و بند ۷ ماده ۱۰۰

جمع‌آوری نخاله‌های ساختمانی از اطراف شهر به میزان ۱۲۰ کامیون و جز اینها.

گفتنی است واحد آتش‌نشانی این شهرداری نیز طی سال گذشته موفق به خرید، نصب و راه‌اندازی شبکه پیشرفته بی‌سیم شده است.

از دیگر اقدامات درخور توجه این واحد، برگزاری دوره آموزش همگانی برای ادارات در سطح شهرستان و برگزاری دوره آموزشی همگانی در مدارس شهرستان بوده است.

خصوصی و دولتی آغاز کرده است.

گفتنی است که گروهی از شهروندان به صورت داوطلب، پس از فراگیری آموزش‌های نظری و عملی، به عنوان عضو نخبخاری در کنار ساموران به عملیات امداد، نجات و اطفای حریق پرداختند.

اتوبوس‌ها، تعداد مسافران و جز اینها، ارتباط اطلاع‌رسانی با ایستگاه‌ها، چهارراه‌ها، میدان‌ها و یابانها نیز برقرار می‌گردد.

از جمله خدمات جانبی طرح مذکور، مدیریت توقفگاه‌ها و تعمیرگاه‌ها و نیز خسارسی روز آمد است.

با استقبال خوبی از جانب خبرنگاران روبه‌رو شد. وی در ادامه اظهار داشت: «شهرداری دستگاهی اجرایی در شهر است و برای نظارت بر حسن اجرای وظایف شهرداری بهترین ناظران و داوران همانا شهروندان‌اند. شهرداری مصراغه تعامل دارد که مردم این رسالت را بپذیرند و شهرداری را در حسن انجام وظایفش یاری دهند. در واقع به دلیل آماده‌سازی مردم باید از رسانه‌های جمعی استفاده کرد و خبرنگاران در این میان می‌توانند نقشی بسیار مؤثر داشته باشند.»

انجام می‌شود. روال کار بدین صورت است که یک مهندس سازه و یک مهندس معمار با تجربه بر کلیه مراحل ساخت نظارت می‌کنند. در نظر است که در آینده نزدیک مهندس تاسیسات برق و مکانیک به این جمع اضافه شوند و آن را تقویت کنند.

وی افزود: «در نهایت نیز با توجه به ارزشیابی‌های انجام شده در مراحل مختلف ساخت، ساختمان‌ها دارای شناسنامه فنی و کیفی خواهند شد.»

شهرداری قزوین ۸۵ ساله شد

همایش هشناد و پنجمین سال تاسیس شهرداری قزوین با حضور مسئولان، فرهیختگان و هنرمندان این شهر برگزار شد.

حسین جعفری، شهردار قزوین، در ابتدای این مراسم ضمن یادآوری سابقه یازده هزار ساله شهر مذهبی و کهن قزوین گفت: «وجود بناهای باستانی از قرون و اعصار مختلف، این شهر را به موزه دائمی تاریخی تبدیل کرده است و در همه جای شهر می توان ردپای سلسله‌های نامدار مختلفی را مشاهده کرد.»

وی در خصوص نحوه تاسیس بلدیة قزوین گفت: «در دوران قاجاریه و در عهد حکمرانی... قلی میرزا اینخان، در شهر قزوین اداره‌ای به نام «ریسمان سنج» تاسیس شد که وظیفه آن دریافت پوچی عوارض در سطح شهر بوده است. همچنین در دوران

عمیدالملک در سال ۱۳۲۶ (ه.ق) همزمان با انتخاب دو نماینده قزوین در مجلس شورای ملی، اولین انتخابات «انجمن بلدیة» با انجمن شهر صورت گرفت و «میرزا حسین صالحی» به عنوان نخستین شهردار قزوین از سوی مردم برگزیده شد.

محمد حسین مقیمی، رئیس سازمان شهرداری‌های کشور، در این همایش با تبریک هشناد و پنجمین سال تاسیس شهرداری قزوین اظهار داشت: «این همایش فرصتی است تا از خدمات ارزنده مسئولان، استادان، اندیشمندان و همه کسانی که طی ۸۵ سال فعالیت شهرداری قزوین برای مردم این شهر تلاش کرده‌اند قدردانی شود.»

وی افزود: «همه شهرداران و کسانی که در شهرداری کار می‌کنند، دارای یک هدف مشترک‌اند و آن فاشن شهری خوب برای زندگی بهتر مردم است. شهردار و هر کسی که در شهرداری شاغل است، می‌کوشد که شهری تمیز، خوب، سالم و سرسبز را برای زندگی مردم آماده کند و شهر را چنان آباد سازد که مردم

در آسایش کامل به سربرند.» وی در خصوص مشارکت وزارت کشور یا شهرداری قزوین در زمینه توسعه و عمران شهری اظهار داشت: «وزارت کشور با پیگیری‌های شهرداری و استانداری قزوین در اجرای چهار پروژه همکاری خواهد کرد. این پروژه‌ها عبارتند از احداث و تکمیل بوستان پاراچین، حفظ و احیای باغ‌های نسی، ادامه احداث خیابان شهید انصاری، و تجهیز و تکمیل پارک‌های نسی، برای قزوین.» مسعود امامی، استاندار قزوین، نیز با اشاره به اینکه عظمت و تاریخ گذشته استان باید الگوی ما برای ترمیم آینده‌ای با شکوه باشد، گفت: «البته تنها اختصار کردن به عظمت و شکوه و فرهنگ غنی گذشته نمی‌بایست ما را در اجرای برنامه‌های جدید سست کند.»

شایان ذکر است که در این مراسم علاوه بر برنامه‌های جنبی، عکس‌هایی از قزوین قدیم و مسئولان آن و سفر تحول و رشد و توسعه شهر در معرض دید حاضران قرار گرفت.

چهارمین همایش ملی دو سالانه محیط زیست

چهارمین همایش ملی دو سالانه محیط زیست با هدف ارزیابی برنامه سوم از دیدگاه توسعه پایدار (راهبردی برای برنامه چهارم توسعه) به همت تشکیل گردولتی «انجمن متخصصان محیط زیست ایران» و با همکاری تعدادی از سازمان‌های مرتبط در تهران برگزار گردید.

علی‌رضا فراگوزلو، مدیر روابط عمومی و امور بین‌الملل سازمان نقشه‌برداری کشور، درباره نحوه ارائه الگوی توسعه شهری با بهره‌گیری از مدل‌های زیست‌محیطی و سیستم‌های GIS و RS (شمال غرب

تهران) گفت: «محیط زیست دارای مفهومی جامع است. در حالی که شهر و شهرسازی در بردارنده تصویر محدودی از آن است. مفهوم محیط زیست، شهر و شهرسازی و تمام ابعاد این پدیده را در بر می‌گیرد.»

وی افزود: «در برنامه‌ریزی‌های شهری به دلیل تنوع اطلاعاتی که امروزه برای مطالعه وضعیت موجود و ارائه دیدگاه‌های جامع برنامه‌ریزی شهری مورد نیاز است، استفاده از سیستم‌های اطلاعات جغرافیایی GIS رشد فراوانی یافته است.»

افزایش قابلیت‌های سیستم GIS و توسعه نرم‌افزارها و کاربرد آن در برنامه‌ریزی‌های شهری و استفاده نوان از تصاویر ماهواره‌ای، پردازش و تجزیه و تحلیل همزمان این اطلاعات موجب شده است که استفاده از این سیستم‌ها در ارزیابی توسعه شهری و برنامه‌ریزی مؤثر

واقع شود.

وی در پایان یادآور شد: «برای ارزیابی و برنامه‌ریزی شهری با بهره‌گیری از GIS، به مدل سازی نیاز است. فقدان مدل‌های مناسب برنامه‌ریزی توسعه شهری یا ملاحظات زیست محیطی در کشور از خلأهای مهمی است که باید به آن توجه شود.»

در این همایش همچنین طرحی جامع در خصوص کاهش آلودگی رودخانه کارون ارائه شد. جزئیات این طرح شامل اینهاست:

شماخت وضع موجود، تعیین منابع آلاینده اصلی، تعیین ساختار سلسله مراتبی متغیرهای کیفی، تعیین سهم آلودگی بخش‌های آلوده کننده اصلی با استفاده از روش‌های برنامه‌ریزی چند «مبارزه»، تعریف پروژه‌های کاهش آلودگی و نظایر اینها.

زیاله‌های بیمارستانی، چالشی فراروی شهرداری آمل

شهرداری آمل به منظور جلوگیری از توسعه و گسترش بیماری‌های عفونی، از اختلاط زیاله‌های بیمارستانی با زیاله‌های صنعتی و خانگی جلوگیری می‌کند.

محمد هاشمی‌پور، شهردار آمل، در این زمینه گفت: «زیاله‌های بیمارستانی در واقع خطرناکترین زیاله‌ها هستند و مسئولان بیمارستان‌ها نیز لزوماً آنها آگاهند. به همین دلیل کلیه بیمارستان‌ها و مراکز درمانی باید مجهز به دستگاه زیاله سوز باشند؛ ولی متأسفانه به رغم طرح این موضوع در جلسات شورای بهداشت و برگزاری جلسات متعدد در این زمینه، مسئولان بیمارستان‌ها و مراکز درمانی از تجهیز این

مکان‌ها به دستگاه‌های زیاله‌سوز حظرمی‌روند.» وی افزود: «شهرداری آمل آمادگی خود را برای هرگونه همکاری نسبت به دفن بهداشتی زیاله‌های بیمارستانی اعلام می‌دارد؛ ولی مسئولان بیمارستان‌ها به هر حال نباید اجازه دهند که زیاله‌های بیمارستانی و عفونی وارد چرخه دفن زیاله‌ها شوند و سلامتی شهروندان را به خطر اندازند.»

سازمان بازیافت شهرداری یزد شروع به کار کرد

شهرداری یزد به منظور رسیدگی به امور نظافت و پاکیزگی شهروندان، سازمان بازیافت و تبدیل

مواد زائد شهری را تاسیس کرد.

عمده‌ترین فعالیت‌های این سازمان براساس طرح جامع بهداشت شهری عبارتند از: مدیریت سیستم‌های جمع‌آوری، حمل، تخلیه، دفع و دفن زیاله، تبدیل و بازیافت بهداشتی زیاله‌ها، نخاله‌های ساختمانی، مواد رسوبی تولیدی، دفع آب‌های سطحی شهری و مانند اینها.

سازمان بازیافت در قبال دریافت مواد بازیافتی خشک (کاغذ، پلاستیک، چوب، فلز و جز اینها)، لوازم بهداشتی، کیسه‌های زیاله، نایلون و بن‌کتاب در اختیار شهروندان قرار می‌دهد.

گفتنی است که از حجم ۱۶۵ تنی زیاله‌ها، ۶۰ درصدشان مواد خشک، ۳۰ درصد مواد بازیافتی‌تر و ۱۰ درصد بقیه نیز دور ریخته هستند.

ارومیه: سازمان پارک‌ها و فضای سبز ارومیه به بانک اطلاعاتی - مدیریتی فضای سبز مجهز می‌شود. این مجموعه شامل نرم افزارهای بایگانی و تبادل اطلاعات هوشمند با عنوان «Expeditors» است، که قابلیت‌های فراوانی در تحقق شعار سیستم اداری بدون کاغذ (Paperless) دارد.

اسلام‌آباد غرب: این شهر در زمان‌های دور و «غرب آریا» یا «آریون آوا» نام داشت و اکنون اسلام‌آباد غرب نامیده می‌شود. شهرداری این شهر طی سال گذشته اقداماتی چون مرمت و احداث پارک تپه «چغا و گانه» یا قطعی نزدیک به شش هزار سال، ساماندهی پارک ورودی شهر، و ساخت تالار شهر را به انجام رسانده است.

اشتبویه: شهرداری اشتبویه در اقدامی جدید، بر اساس مصوبه شورای اسلامی شهر، به منظور جلب مشارکت مردمی و ایجاد ارتباط متقابل با شهروندان، با صدور برگه‌های مشارکت در دفع زباله همه ماهه به قید قرعه به ۵۰ نفر از شهروندان جوایز نقدی می‌دهد.

اصل: نخستین کلنگ ساخت پل چهارم عبور و مرور وسایل نقلیه آمل به زمین زده شد. پل مذکور در قسمت شرق شهر آمل، با بودجه‌ای سه میلیارد و پانصد میلیون ریالی در حال ساخت است.

بندر دلووار: شهرداری بندر دلووار اقدام به احداث پارک ساحلی کنار دریا کرده است. این پارک به مساحت ۳ هکتار و با امکانات رفاهی نظیر رستوران شناور دریایی، میدان‌های ورزشی، فضای سبز و مجتمع خدماتی طراحی شده است. گفتنی است ساماندهی تپه «تل بردی» نیز در برنامه‌های این طرح قرار گرفته است.

تهران: بر اساس بررسی کارشناسان، بهترین خودرو تولید داخل سمند است که برای جایگزینی تاکسی‌های فرسوده تهران و شهرستان‌ها انتخاب شده است. دبیر شورای عالی ترافیک شهرهای کشور گفت: «سرپرست شهرداری تهران و وزیر کشور با همکاری سایر وزار بخانه‌ها تلاش می‌کنند تا اعتباری فراهم شود که قیمت تمام شده خودروهای سمند جایگزین، کمتر از قیمت روز بازار باشد.»

شهربیان: شهرداری شهربیان با جلب مشارکت‌های مردمی، اقدام به بازگشایی و احداث (اسفالت و جدول گذاری) ۹ رشته خیابان به طول ۲۲۵۰ متر با هزینه ۲۲۸۵ میلیون ریال کرده است.

شایان ذکر است که بدین منظور، ۲۰۱ واحد مسکونی و ۷۶ واحد تجاری تخریب گردیدند و مجدداً بازسازی شدند.

شهرضا: شهرداری شهرضا هشتادمین سالگرد تأسیس خود را جشن گرفت. شهرداری شهرضا در اواخر سال ۱۴۰۰ هجری شمسی فعالیت خود را به عنوان بلدیّه، به وسیله تأسیس الحکومه و با بودجه‌ای حدود سه هزار تومان آغاز کرد. در سال ۱۳۱۴ اولین مسئول بلدیّه منصوب شد، و تاکنون ۳۷ نفر مسئولیت اداره آن را به عهده داشته‌اند.

قمصر: شهرداری قمصر به منظور اطلاع‌رسانی و به استناد مفاد ماده ۷۱ قانون شهرداری‌ها، عبادت به انتشار مجله «آوای قمصر» کرده است.

در یکی از شماره‌های این مجله ویژگی‌های قرابند رشد و یونانی این شهر چنین عنوان شده است: خارج شدن شهر از مدار توسعه نیافتگی و انزوای جغرافیایی، ایجاد رضایت‌مندی گردشگران و توریست‌ها، جلوگیری از مهاجرت شهروندان به شهرهای مجاور و تقویت رشد جمعیت بومی، خروج از بازار مادر شهر و جذب بازارهای داخلی و مواردی از این دست.

شیراز: همزمان با دهه فجر، تابلویی نقاشی به طول ۱۲۵۰ متر در شهر شیراز به نمایش درآمد. تابلوی مذکور با عنوان «هزار دست و هزار نقش» به وسیله هنرمندان شیرازی و با همکاری شهرداری و اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی خلق شده است.

یزد: ساماندهی پارک سوار سه راه شخته، که ۱۲ مسیر شهری و حومه به آن منتهی می‌شود و ۴۵ دستگاه اتوبوس در ساعت‌های مختلف روز از این مبدا به نقاط مختلف شهر حرکت می‌کنند، در دستور کار شهرداری یزد قرار گرفت. این پارک سوار شامل سکوی نشیمن، باند‌های اتوبوس برای مسیرهای مختلف، غرفه فروش بلیت، سایبان و مانند اینهاست.

۲۶ دستگاه اتوبوس جدید جایگزین اتوبوس‌های مستعمل ناوگان اتوبوس‌رانی یزد شد، با اضافه شدن این اتوبوس‌ها، عمر مفید ناوگان اتوبوس‌رانی یزد به ۵ سال تقلیل یافت. گفتنی است که بر اساس آمار به دست آمده، حدود ۲۴ درصد سفرهای درون شهری یزد با اتوبوس انجام می‌شود.

از نظر سنی نیز بیشترین شهرداران متعلق به گروه سنی ۲۵ تا ۳۰ سال بودند که ۴۴۳ نفر (۵۱ درصد) را شامل می‌شود. همچنین ۳۷۵ نفر (۲۲/۵ درصد) متعلق به گروه سنی ۴۱ تا ۵۰ سال و ۴۲ نفر (۵ درصد) در گروه بیش از ۵۱ سال قرار دارند.

جدول شماره ۲ نیز براساس نسبت سواد و سن شهرداران هر استان تنظیم شده است برای مثال پایین‌ترین میزان تحصیلات در میان شهرداران استانیهای کشور از آن شهرداران شهرهای استان ایلام، قزوین و تهران است که به ترتیب ۵۶/۲، ۵۲/۹ و ۵۱/۲ درصد کل شهرداران شهرهای این استانها دارای تحصیلات پایین‌تر از کارشناسی هستند. برعکس هر دو جدول توجه به آمار و ارقام از هر تقسیری گویاتر است.

چنانکه از جدول شماره یک مشخص است در ابتدای سال ۱۳۸۱ از مجموع ۸۸۲ نقطه شهری در مجموع ۸۶۱ نقطه دارای شهردار، ۱۸ نقطه شهری دارای سرپرست شهرداری و ۲۲ نقطه شهری بدون شهردار بوده‌اند. از مجموع شهرداران کشور ۱۵۴ نفر (۱۷/۹ درصد) دارای مدرک دیپلم، ۱۶۲ نفر (۱۸/۸۳ درصد) فوق دیپلم، ۴۸۴ نفر (۵۶/۲۵ درصد) لیسانس، ۵۹ نفر (۶/۹ درصد) فوق لیسانس و ۳ نفر (۰/۲ درصد) دارای مدرک دکتری بودند. که در مجموع ۳۱۶ نفر (۳۶/۷۳ درصد) دارای مدرک تحصیلی پایین‌تر از کارشناسی بودند.

جدول شماره ۱ - مشخصات شهرداران کل کشور به تفکیک استان (سال ۱۳۸۱)

ردیف	نام استان	نقطه شهری	نقطه شهری	شهردار	سرپرست شهرداری	مدرک تحصیلی				مدرک تحصیلی	مجموع
						دیپلم	فوق دیپلم	لیسانس	فوق لیسانس		
۱	آذربایجان شرقی	۵۹	۵۹	۳۳	۲۶	۲۲	۱۱	۱۰	۱۰	۲۲	۱۰۰
۲	آذربایجان غربی	۵۰	۵۰	۲۸	۲۲	۱۱	۱۰	۱۰	۱۰	۲۲	۱۰۰
۳	ایلام	۱۸	۱۸	۱۰	۸	۲	۲	۲	۲	۱۰	۱۰۰
۴	البرز	۳۹	۳۹	۲۱	۱۸	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۲۲	۱۰۰
۵	اصفهان	۳۳	۳۳	۱۷	۱۶	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۲۲	۱۰۰
۶	اصفهان و خراسان	۳۵	۳۵	۱۸	۱۷	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۲۲	۱۰۰
۷	بوشهر	۱۰	۱۰	۵	۵	۲	۲	۲	۲	۱۰	۱۰۰
۸	چهارمحال و بختیاری	۱۱	۱۱	۵	۶	۲	۲	۲	۲	۱۰	۱۰۰
۹	خراسان جنوبی	۲۰	۲۰	۱۰	۱۰	۵	۵	۵	۵	۲۲	۱۰۰
۱۰	خراسان شمالی	۲۲	۲۲	۱۰	۱۲	۵	۵	۵	۵	۲۲	۱۰۰
۱۱	خراسان رضوی	۳۳	۳۳	۱۷	۱۶	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۲۲	۱۰۰
۱۲	کردستان	۱۱	۱۱	۵	۶	۲	۲	۲	۲	۱۰	۱۰۰
۱۳	کرج	۳۸	۳۸	۲۰	۱۸	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۲۲	۱۰۰
۱۴	گلستان	۱۲	۱۲	۶	۶	۳	۳	۳	۳	۱۰	۱۰۰
۱۵	گلستان و مازندران	۳۸	۳۸	۲۰	۱۸	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۲۲	۱۰۰
۱۶	گرمق	۳۷	۳۷	۱۹	۱۸	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۲۲	۱۰۰
۱۷	هرمزگان	۳۷	۳۷	۱۹	۱۸	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۲۲	۱۰۰
۱۸	همدان	۳۶	۳۶	۱۹	۱۸	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۲۲	۱۰۰
۱۹	اصفهان	۳۶	۳۶	۱۹	۱۸	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۲۲	۱۰۰
۲۰	کرمانشاه	۳۸	۳۸	۱۹	۱۸	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۲۲	۱۰۰
۲۱	کرج	۳۷	۳۷	۱۹	۱۸	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۲۲	۱۰۰
۲۲	کرج	۳۷	۳۷	۱۹	۱۸	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۲۲	۱۰۰
۲۳	کرج	۳۷	۳۷	۱۹	۱۸	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۲۲	۱۰۰
۲۴	کرج	۳۷	۳۷	۱۹	۱۸	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۲۲	۱۰۰
۲۵	کرج	۳۷	۳۷	۱۹	۱۸	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۲۲	۱۰۰
۲۶	کرج	۳۷	۳۷	۱۹	۱۸	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۲۲	۱۰۰
۲۷	کرج	۳۷	۳۷	۱۹	۱۸	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۲۲	۱۰۰
۲۸	کرج	۳۷	۳۷	۱۹	۱۸	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۲۲	۱۰۰
مجموع		۸۸۲	۸۸۲	۴۸۴	۱۶۲	۱۵۴	۱۸	۱۸	۱۸	۳۱۶	۱۰۰

جدول شماره ۲ - نسبت شهرداران از لحاظ میزان تحصیل و سن به تفکیک استان (درصد)

ردیف	نام استان	میانگین سنی	نسبت فوق لیسانس	نسبت لیسانس	نسبت فوق دیپلم	نسبت دیپلم	سن	
							۲۰ تا ۳۰ سال	۳۰ تا ۴۰ سال
۱	آذربایجان شرقی	۳۷/۹	۲۱/۲	۵۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲
۲	آذربایجان غربی	۳۶/۶	۲۱/۲	۵۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲
۳	ایلام	۳۶/۲	۲۱/۲	۵۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲
۴	البرز	۳۶/۸	۲۱/۲	۵۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲
۵	اصفهان	۳۶/۷	۲۱/۲	۵۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲
۶	اصفهان و بختیاری	۳۶/۲	۲۱/۲	۵۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲
۷	بوشهر	۳۶/۵	۲۱/۲	۵۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲
۸	چهارمحال و بختیاری	۳۶/۲	۲۱/۲	۵۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲
۹	خراسان جنوبی	۳۶/۵	۲۱/۲	۵۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲
۱۰	خراسان شمالی	۳۶/۵	۲۱/۲	۵۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲
۱۱	خراسان رضوی	۳۶/۵	۲۱/۲	۵۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲
۱۲	کردستان	۳۶/۲	۲۱/۲	۵۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲
۱۳	کرج	۳۶/۸	۲۱/۲	۵۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲
۱۴	گلستان	۳۶/۲	۲۱/۲	۵۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲
۱۵	گلستان و مازندران	۳۶/۵	۲۱/۲	۵۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲
۱۶	گرمق	۳۶/۷	۲۱/۲	۵۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲
۱۷	هرمزگان	۳۶/۵	۲۱/۲	۵۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲
۱۸	همدان	۳۶/۶	۲۱/۲	۵۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲
۱۹	اصفهان	۳۶/۵	۲۱/۲	۵۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲
۲۰	کرمانشاه	۳۶/۸	۲۱/۲	۵۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲
۲۱	کرج	۳۶/۷	۲۱/۲	۵۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲
۲۲	کرج	۳۶/۷	۲۱/۲	۵۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲
۲۳	کرج	۳۶/۷	۲۱/۲	۵۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲
۲۴	کرج	۳۶/۷	۲۱/۲	۵۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲
۲۵	کرج	۳۶/۷	۲۱/۲	۵۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲
۲۶	کرج	۳۶/۷	۲۱/۲	۵۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲
۲۷	کرج	۳۶/۷	۲۱/۲	۵۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲
۲۸	کرج	۳۶/۷	۲۱/۲	۵۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲
مجموع		۳۶/۷	۲۱/۲	۵۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲	۲۱/۲

شهرگرایی Urbanism

شهرگرایی شیوه‌ای است از زندگی که به سکونت در منطقه‌ای شهری مربوط می‌شود. این مفهوم دو مقاله‌ای کلاسیک از لویس ویرت (۱۹۳۸م) جامعه‌شناس مکتب شیکاگو مطرح شد، که به مشکلات اجتماعی مناطق شهری می‌پرداخت. وی فرایند شهرنشینی را عاملی برای زوال نظم اخلاقی اجتماع، که به اضمحلال جامعه خواهد انجامید، برشمرد. پیچیدگی سازمان اقتصادی اجتماعی و تقسیم کار به هم فشرده در مناطق شهری، زندگی شخصی را از هم می‌گسلد و بر خلاف پیوندهای خانوادگی مستحکم و وضعیت اجتماعی سکونتگاه‌های روستایی و کوچک، بیشتر تعامل‌های اجتماعی (در شهرنشینی) شامل برخورد با افراد غریبه است و از این رو سطحی و گسترده است. بر این اساس، ویرت تابسانمانی اجتماعی شهرها را ناشی از اندازه، تراکم و عدم تجانس آنها دانسته است و اینها در واقع سه معیاری هستند که وی برای شناخت با تشخیص مکان‌های شهری ارائه کرده است.

نظریه ویرت نمونه‌ای از مطالعاتی است که شهر را فضا و فضای معین و شناخته شده‌ای می‌داند که در بردارنده تأثیرات بافتی بر اشخاص است. البته این برخلاف برخی آثار دیگر مکتب شیکاگو (از جمله کارخورد ویرت در مورد گنو) بوده است که روابط مستحکمی را درون مناطق شهری نشان می‌دادند، و در تبیین جایگاه فرایند شهرنشینی در گستره اقتصاد سیاسی سرمایه‌داری ناکام بودند. در متون پسامدرنیسم و پسامدرنیته برخی از نویسندگان اصطلاح شهرگرایی را مترادف محیط ساخته شده منطقه شهری به کار برده‌اند.

مفاهیمی برای مطالعه بیشتر

Wirth, L., 1938: Urbanism as a way of life.

American Journal of Sociology

Smith, M. P. 1979: The city social theory. Oxford:

Basil Blackwell/New York: St. Martin's Press.

شهرنشینی Urbanization

شهرنشینی فرایند شهری شدن دلالت دارد که در کاربرد معمول به تمرکز نسبی جمعیت یک سرزمین در شهرها و شهرک‌ها اطلاق می‌شود. شهرنشینی به مثابه فرایندی جمعیت‌شناختی^۱ که عمومی‌ترین کاربرد این اصطلاح است، بر رشد شهرها و شهرک‌ها از نظر اندازه نسبی در اقتصاد فضا دلالت می‌کند؛ و از دو راه تحقق می‌یابد: اول افزایش سهم جمعیت ساکن در نقاط شهری، و دوم تمرکز این جمعیت در سکونتگاه‌های شهری بزرگ‌تر. نهایت امر، جامعه‌ای تقریباً به تمامی شهری شده است که بخش عمده‌ای از جمعیت شهری آن صرفاً در چند شهر بزرگ زندگی می‌کنند. (ن. ک. Counterurbanization)

همسو با این فرایند جمعیت‌شناختی (به همراه مهاجرت که عمده‌ترین تسریع‌کننده رشد شهری است) تحولات ساختاری ناشی از توسعه سرمایه‌داری شکل گرفت (به عبارت دیگر، شهرنشینی ساختاری^۲).

شهرها کانون تولید و توزیع، و در دل این شیوه تولید نیز کانون فرایندهای تحول‌انداخته و این به جواهر مبرقه جوینی ناشی از میانس و محدودده در نتیجه تراکم است. شهرنشینی جزئی ضروری در روند صنعتی شدن و توسعه به شمار می‌آید (ن. ک. Overurbanization).

نهایتاً نیز شهرنشینی رفتاری مطرح می‌گردد. مناطق شهری، به ویژه شهرهای بزرگ، مراکز تحولات اجتماعی‌اند. ارزش‌ها، نگرش‌ها و الگوهای رفتاری در محیط اجتماعی شهری تعدیل می‌یابند و اشکال تازه‌ای از الگوهای رفتاری (که ممکن است در منظر شهری و همچنین در الگوهای معماری بازتاب داشته باشند) از طریق فرایندهای پخش در سراسر نظام شهری گسترده می‌شوند (برایاره نقش شهرهای معین به عنوان مراکز تحول اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی، ن. ک. Hall, 1998).

این الگوی سه بخشی شهرنشینی تحولات جمعیت‌شناختی را به مثابه مغزبری وابسته در بردارد که از ضروریات ساختاری ناشی شده است، چنین مدلی به ویژه برای تحلیل سرمایه‌داری (کاپیتالیسم) مدرن مناسب است. برای مثال، نشان داده است که رشد شهری واقعی و شهرنشینی پدید آمده در دیگر نقاط جهان - و مشخصاً آسیا - بسیار پیش‌تر از انقلاب صنعتی و شهرنشینی سریع منطقه آتلانتیک شمالی نیز در قرن نوزدهم و بیستم پدید آمده است.

رشد شهر فقط مشخصه جوامع صنعتی نیست و سکونتگاه‌های بزرگ در دیگر حوزه‌های اقتصادی نیز دیده می‌شوند. به همین سان، رشد شهری سریع معاصر در بیشتر مناطق جهان سوم ناشی از مهاجرت روستایی بوده که به امید شرایط اقتصادی و اجتماعی از مکان‌های کوچک‌تر شکل گرفته است.

بدین ترتیب، همان‌گونه که مباحثات مربوط به لزوم شهرنشینی و شهرگرایی^۳ نیز نشان می‌دهند، شهرنشینی جمعیت‌شناختی می‌تواند در بسط‌های متفاوتی شکل گیرد و آنچه ویژه یک زمان و مکان مشخص است، چه بسا در دیگر مکان‌ها و زمان‌ها مصداق نداشته باشد.

منابعی برای مطالعه بیشتر

Hall, P. 1998: Cities in civilization. London:

Weidenfeld and Nicolson.

Johnston, R. J. 1989: City and society: an outline

for urban geography. London: Unwin Hyman.

Knos, P. L., 1994: Urbanization: an introduction

to urban geography. Englewood Cliffs

NJ: Prentice-Hall.

Taylor, P.J. 1989: The error of developmentalism

in human geography. In D. Gregory and

R. Walford, eds. New horizons in human

geography. London: Macmillan.

پانوشته ۱

- 1- Louis wirth
- 2- Size
- 3- density
- 4- heterogeneity
- 5- Demographic process
- 6- Structural urbanization
- 7- behavioural urbanization
- 8- Overurbanization
- 9- Counterurbanization.

منبع:

Johnston, R. J., et al (2001). The Dictionary of Human Geography, Oxford, Blackwell.

نام نشریه: جستارهای شهرسازی / دوره انتشار: فصلنامه / صاحب امتیاز و مدیر مسئول: محمد حسین جهانشاهی / نوع نشریه: / شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه / بهای آخرین شماره (پاییز و زمستان ۸۱) ۶۰۰ تومان

میدان نو کوشیده نشریات شهرسازی، اسامی با مجله‌های تازه آراسته شد و دریچه‌های دیگر بر روی فرهنگ شهروندی باز شد که امیدواریم بیاید و هر چه برابرتز به پیش کام برآورد، تاکنون سه شماره از این فصلنامه چاپش شده است که فصل‌های گوناگون شماره یکم با اندکی دگرگونی در دو شماره دیگر نیز چشم می‌خورد.

در نخستین شماره که با «کلام نخست» آغاز شده و در واقع جای یادداشت سردیر را گرفته است، سخن روزه به مطرح‌ترین حرف‌ها پرداخته. همه بخش‌های بعدی ترجیح بند «شهر و...» را که چندان زیبا هم نیست تکرار کرده است. این بخش‌ها عبارتند از: «شهر و سفر»، «شهر و شهرسازان» که از طولانی‌ترین بخش‌هاست، «شهر و پژوهش» که بیشتر مقاله‌های ترجمه است با حجم زیاد، «شهر و زندگی»، «شهر و فناوری»، «شهر و قوانین»، «شهر و هنر» که گاه خود از چند زیر بخش درست شده است. «شهر و هنر» و «فضاهای شهری در اشعار شاعران معاصر آلمان»، شماره نخست با قهرست مطالب بدون سر عنوان آغاز شده که در شماره بعدی به «در این شماره می‌خوانید» تغییر نام داده است. پارهای از بخش‌های افزوده با تغییر نام داده در دو شماره بعدی عبارتند از «شهر و تاریخ»، «شهر و گزارش»، «شهر و قوانین»، «شهر و فراغت»، «شهر و سکونت» و «شهر و محیط‌زیست».

دشواری‌های مالی محتوم که بر سر راه نشریه نوپایی هم کمین می‌کند، به جستارها نیز چنگ و دندان نشان داده است. چندانکه شماره سوم، دو گام یکی شده و فصل پاییز و زمستان را در یک شماره با افزایش حجم (در ۸۴ صفحه) بیرون داده است. در حالیکه شماره‌های یکم آن در ۵۶ صفحه و شماره دوم در ۷۲ صفحه نشر یافته است.

مجله به شیوه سیاه و سفید چاپ می‌شود. تنها روی و پشت جلد و صفحه‌های درونی این دو رنگی است. همه عکس‌ها عنوان دارند مانند «لاهیجان از نگاه دوربین»، با شش عکس در آخرین صفحه فصلنامه شماره نخست و «صفهان از نگاه دوربین» با ۵ عکس در همان صفحه از شماره دوم فصلنامه.

نشریه در جستجوی زیبایی منعطف و فراگیر در میان پیچیدگی‌های مسائل شهری و شهرسازی دست به گشایش بخشهایی چون شهر و طنز و بازتاب شهر در اشعار... بازیده است. سردیر «در آغاز راه» شماره یکم در این باره نوشته که... وجود نشریات تخصصی که از یک سو بازتاب نیازها و ضرورت‌های جوامع شهری باشد و از سوی دیگر به نقد و بررسی و معرفی دیدگاه‌ها و رویکردهای شهرسازی و مباحث مختلف نظری آن بپردازد، می‌تواند عامل بسیار مؤثری در ارتقاء فعالیت‌های شهرسازی شناخته شود... و بازبانی که هم برای متخصصان و مسئولان و هم برای شهروندان جاذبه داشته باشد مسائل و مباحث شهرسازی را بیان نمایند و هدف غایی خود را در انتشار فصلنامه، گشایش «دریچه‌های دیگر برای آشنایی با بستر زندگی‌مان» داشته.

فصلنامه سرشار از عکس است و همین می‌تواند یکی از برتری‌ها و جاذبه‌های آن، دست کم برای خوانندگان «شهروندان عادی» باشد، اما پارهای اشکالات «احتمالاً فنی» گارایی آنها را یکسره بی‌رنگ کرده است. مانند «تغییر دور شهر اسکاتلند» (شماره یکم، ص ۵۲).

بخش «شهر و هنر» از بدیع‌ترین قسمت‌های این فصلنامه شمرده می‌شود که از کششی ویژه برای همه گروه‌های خواننده برخوردار است که در شماره یکم با عنوان «بازسازی فضاهای شهری در آثار ژانر تاریخی سینمای آمریکا» بر دو فیلم «نفس» (۱۹۱۶ م) از کریگیت و «گلادیاتور» بریدلی اسکات، تأکید ورزیده است. در شماره دوم «سیری در شهرهای مسیحی جاده ابریشم با آثار نقاشی ایکوبو هیراباما» نقاش ژاپنی نگارش و توین یافته. این بخش در شماره سوم با عنوان «سفری به شهر بندر ننگه قدیم» که به یاد احمد محمود و زمان بلند «داستان یک‌شهر» نگاشته شده و بخشی نیز به «محیط و فضاهای زیستی در اشعار فروغ فرخزاد» پرداخته که هر دو مقاله تصاویری از آن نویسنده و این شاعر را آورده است.

سرنوشت محتوم تلاش برای بقا سرانجام گردانندگان را بسوی افزایش بها از ۵۰۰ تومان (در شماره یکم) به ۶۰۰ تومان (در شماره دوم و سوم) و چاپ آگهی‌های بازرگانی سوق داده است، هر چند

ممکن است هدف‌های آرمانی نشریه در آغاز با این شیوه باهمخوان بوده باشد.

می‌ماند بخش «شهر و خبر» در شماره دوم که به معرفی نشریات شهرسازی پرداخته که در میان آنها فصلنامه «مدیریت شهری» (شماره ۶ بهار ۸۱) هم چشم می‌خورد و معرفی «ماهنامه شهردار» به شماره ۴۲ که جای سیاس فراوان دارد. در این میانه باید کلابه کود از یک مترجم (محمد تقی‌زاده مطلق) بخاطر ارسال مقاله «رویکرد سیستمی در فرایند برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای» چاپ شده در فصلنامه مدیریت شهری شماره ۷، صفحه ۶۰ (پاییز ۸۰) که دوباره و بی‌کم و کاست در شماره دوم فصلنامه «جستارهای شهرسازی» (تابستان ۸۱) صفحه ۳۶ چاپ شده است؟! و توقع از گردانندگان جستار که عنایت بیشتری به مقاله‌های چاپ شده در نشریات همسایه داشته باشند.

پانوش:

- 1- Griffith
- 2- Schot
- 3- Hirayama

نام کتاب: برنامه‌ریزی کاربری اراضی شهری (سیستمها و مدلها) / نویسندگان: دکتر علی عسگری، مهندس اسد آروانی و مهندس پدram رخشانی / ناشر: نور علم / چاپ نخست: ۱۳۸۱ همدان / شمارگان: ۴۰۰۰ نسخه در ۱۳۵ صفحه / بهاء: ۱۲۰۰ تومان

در میدان چاپ و نشر کمتر می‌توان چنین رویدادی را به چشم دید که دو کتاب در یک زمینه، هم‌هنگام و با یک نام چاپش شود که البته در زمینه آثار تاریخی و رمان رخدادی کمیاب نیست. اینک دو اثر با یک نام،

با یک نام چابخش شود که البته در زمینه آثار تاریخی و زمان رخدادی کمیاب نیست. اینک دو اثر با یک نام، «برنامه‌ریزی کاربری اراضی شهری» چاپ شده یکی نگاشته دکتر محمد تقی رضویان و دیگری کار گروهی سه تنی که از آنان پیشتر نام برده شد. این دو اثر با فاصله‌ای بسیار نزدیک راهی بازار کتاب شده‌اند، انگیزه معرفی اثر حاضر آگاهی دادن از درونمایه آن برای کسانی است که سر در مسایل برنامه‌ریزی شهری دارند. یافتن ترازوی ارزش میان این دو، بی‌گمان در گروه معرفی کتاب نخستین نیز خواهد بود.

نویسندگان در پیشگفتار یک صفحه‌ای خود بر کتاب، کاربری اراضی را بخش مهمی از برنامه‌ریزی شهری و منقطعاً دانسته‌اند و بر این باورند که «فرایندی فایده‌مند سازی و شبیه‌سازی است» در این مدلسازی که به یاری سامانه اطلاعات جغرافیایی (GIS) روز به روز بر کارایی‌شان افزوده می‌گردد، می‌توان به دو سامانه (سیستم) پشتیبانی تصمیم‌گیری برنامه‌ریزی وات ایف (What if) و مدل یکپارچه کاربری زمینها و ترازوی اربین سیم (Urban Sim) که آزمایشهای نخستین و پایگانی را پشت سر نهاده، اشاره نمود. آنان هدف از نگارش این کتاب، را آشنایی خوانندگان با این دو مدل دانسته‌اند. روشن نیست که منظور نویسندگان از واژه خوانندگان چه کسان و با چه دانش پایه بوده‌است.

کتاب به واقع در ۵ فصل، یک مقدمه و یک خلاصه و نتیجه نگاشته شده، اما نویسندگان به گونه غریبی مقدمه و نتیجه را نیز یک فصل قلمداد کرده‌اند. در حالی که طول مطالب این دو از سه صفحه نیز در نمی‌گذرد. به هر روی کتاب در هفت فصل مقدمه، برنامه‌ریزی اراضی شهری، سیستمهای پشتیبانی برنامه‌ریزی، مدلهای یکپارچه برنامه‌ریزی کاربری اراضی، سیستم پشتیبانی برنامه‌ریزی کاربری اراضی وات ایف، مدل یکپارچه برنامه‌ریزی کاربری اراضی اربین سیم، خلاصه و نتیجه فراهم آمده که هر فصل آن با یک مقدمه آغاز و با خلاصه‌ای پایان می‌یابد. نویسندگان برای نگارش این اثر از ۲۴ پایه نگاشته فارسی و ۴۷ منبع انگلیسی سود جستند که در سیاهه پایان کتاب آمده است.

درونمایه اصلی کتاب معرفی و آشنایی با دو سامانه (سیستم) رایانه‌ای وات ایف و اربین سیم است که به گفته ایشان «آشنایی با آنها هم برای آموزش برنامه‌ریزی کاربری اراضی شهری مفید می‌باشد و هم برای تهیه این نوع طرحها دارای ارزش و فایده است».

وات ایف، قابلیت اراضی را برای گونه‌های مختلف کاربری تعیین می‌نماید. اربین سیم، یک مدل یکپارچه برنامه‌ریزی اراضی شهری است و هم یک دستگاه پشتیبانی برنامه‌ریزی کاربری زمین.

فصل دوم کتاب (از صفحه ۴ تا ۲۱) دارای یک

مقدمه و بخش مفاهیم است و زیرفصلهایی مانند نظریه‌های برنامه‌ریزی کاربری اراضی شهری، برنامه‌ریزی کاربری اراضی شهری در ایران را در بر می‌گیرد. نویسندگان اهداف این برنامه‌ریزی یعنی پایندگی، گارایی و برابری را مطرح کرده‌اند، سپس ۷ معیار لازم برای برنامه‌ریزی نام برده‌اند که عبارتند از: جامعیت، عمومیت، وضوح، پایداری، سهولت، سودمندی، حساسیت. در پی آن فرایند برنامه‌ریزی کاربری اراضی شهری را در ۷ مرحله توضیح داده‌اند که برای دید بهتر آنها از یک نمودار سودجستند (صفحه ۱۶) و بکار دیگر کاربری اراضی را دسته‌بندی کرده و در ۹ زده شرح داده‌اند. از فرازهای این فصل یکی اینست که «محصولیت عرضه زمین و تقاضای روز افزون آن به یکی از عرضه‌های سهم‌ثروت اندوزی و تشدید نابرابری اجتماعی در شهرها بدل شده است».

فصل سوم (از صفحه ۲۲ تا ۳۱) «سیستمهای پشتیبانی برنامه‌ریزی» / بی. اس. اس. که چنین تعریف شده است «سیستمهایی که بطور بالقوه اثر احتمالی نظریات سیاستگذاران را از طریق فرایند برنامه‌ریزی آشکار می‌کند» این سامانه چنین می‌انگارد که برای یک مساله تنها یک پاسخ وجود ندارد. این فصل در واقع زمینه‌ای است برای شناخت وات ایف و اربین سیم، زیرا آشنایی هر چه بیشتر با پیشینه مفاهیم و روشهای این دو که به گونه‌ای سامانه پشتیبان برنامه‌ریزی بشمار می‌روند، ضرورتی نام دارد.

فصل چهارم (از صفحه ۳۲ - ۶۷) با ۳۵ صفحه، طولانی‌ترین فصل کتاب را به خود اختصاص داده که در آن به معرفی مدلهای یکپارچه و گذشته آن می‌پردازد که در آغاز دهه ۸۰ میلادی همه متون برنامه‌ریزی را زیر تاثیر خود داشت. زیر فصلهای «مدلهای یکپارچه شبیه‌سازی شده، مدلهای یکپارچه شبیه‌سازی شده پویا، مدل دور نمونه، مدلهای یکپارچه شبیه‌سازی شده کاربری زمین / حمل و نقل پویا و...» را در بر می‌گیرد که آخرین مدلهای CATLS, TRANUS, MEPLAN, ITLUP را یک به یک شرح داده است و در جدولی با عنوان «مقایسه خصوصیات عملکردی مدلهای کاربری زمین / حمل و نقل یکپارچه پویا» آنها را با یکدیگر سنجیده‌است (صفحه ۶۶).

فصل پنجم (از صفحه ۶۸ - ۹۲) با نام «سیستم پشتیبانی برنامه‌ریزی کاربری زمین» What if این سامانه را به دقت و با جزئیات معرفی می‌نماید که نویسندگان، آن را بر پایه آخرین ویراست آورده‌اند. آنان یادآور شده‌اند که سامانه برای نواحی که در حال تجربه یا احتمال تجربه، توسعه سریع شهرنشینی و مسایل ناشی از ازدحام ترافیک، زیرساختهای نامناسب و فقدان فضای باز و کشاورزی هستند، بسیار مناسب است. در این فصل همه

گامهای این سامانه با پرده نمایش رایانه و در همه جا سبید و سیاه، به نمایش درآمده‌اند.

فصل ششم «مدل Urban Sim» (از صفحه ۹۳ تا ۱۲۷) که یکسره به تشریح این مدل پرداخته و در زیر فصلهای «ساختار تئوریک، ساختار عملکردی، مؤلفه‌های مدل و...» به گسترده‌گی و باز هم به یاری پرده نمایش رایانه آن را به نمایش گزارده‌است.

این بخش شاید مهمترین فصل کتاب باشد که در سرتاسر کتاب از آن نام رفته است.

در بخش «نتیجه» نویسندگان با همه اهمیتی که برای نرم‌افزارهای مطرح شده در کتاب قایل شده‌اند، بارها بر این سخن تاکید ورزیده‌اند که اینها هیچگاه نمی‌تواند جای انسان (برنامه‌ریزان) را بگیرد و تنها می‌تواند، امکانات، فرصت‌ها و افقها را گشوده‌تر کند. و افزوده‌اند که سامانه‌های بررسی شده در کتاب در زادگاه خود (غرب) آزمایش خود را پس داده و دستاورد آنها مثبت بوده است، لذا در ایران باید آزمایش شوند.

نویسندگان بر این باورند که آینده کاربرد سامانه‌های اربین سیم را بخاطر عدم حمایت دستگاه‌های اجرایی، مهیو می‌بینند، آنان اطمینان داده‌اند که ارزیابیهای نخستین را درباره آن انجام داده و پاسخهای مثبتی را بدست داده است (صفحه ۱۲۰).

تدوین نسبتاً روان، کتاب را بویژه برای کسانی که با مسایل کاربری زمین سروکار دارند، خواندنی‌تر کرده است. لغزشهای اندک نویسندگان از آنجا که بررسی‌های (احتمالاً) سه چهارم باره داشته، پررنگ‌تر بچشم می‌نشیند، مانند:

- دوگانه توبسی یک واژه در دو سطر پیاپی (سیاست‌گذاری و سیاست‌گذاری)

- انگلیسی نگاشت Urban Sim که گاه یکسره یا حروف بزرگ و گاه کوچک نوشته شده است.

- جای شگفتی است که نویسندگان محترم به رغم داشتن نام کامل سامانه (سیستم) از گردانیدن آنها به فارسی تن‌زدانند. ترجمه فارسی این نامها می‌توانست گویاتر باشد و بهتر در ذهن بنشیند. ایشان می‌توانستند در گامی بسیار ناقص‌تر، دست کم، گونه نوشتن نامها را فارسی نویسی کنند مانند: TRANUS (Transportation and Landuse system) - که می‌شد نوشت، ترانوس] - ترابری و سامانه کاربری زمین و سرانجام می‌ماند، دربی برای ناگذر آمدی عکس‌های کوچک، سبید و سیاه و ناخوانایی پرده‌های نمایش رایانه که رفته‌رفته اصلی هستند و همین تیمی از تلاش سودنی نویسندگان را نابود کرده‌است. ماهنامه بر چاپ دوم و رنگی کتاب امید دارد.

پانویس:

1- Planning Support System

Contents

Note	4
Special Report	
Election of Mayor: How and Who? / J. Aljabadi	5
Idea & Research	
The Characteristics of A Mayor/ O. Mehrabi	11
Urban Management in Iran: Apogee and Perigee/ A. Javadi	15
GIS in Landuse Planning/ A. Parhizgar & H. Sarvar	20
Legal Counsellor / H. Ehteshami	26
Administrative and Financial Counsellor / J. Rezaie	29
Municipalities According to Document	32
Urban Law	
Transition Process of Mayors Appointment/ T. Hewdarneya	33
Mayor's View	
Introduce the Competent Mayor to the City Council/ Interview with Morteza Qasempoor the Mayor of Varamin	36
Dialogue	38
Man, City and Natural Wealth/ Interview with Gh. Pusban Hazra	
Councils and Participation	
Pathology of Councils, from Structure to Organization / N. Qaysari	44
Another Initiative/ Naseem Shah, A Toddler in City Administrating / N. Moradi	47
The ABC of City / Election of Mayors: The First Duty of City Council / M. Barabadi	50
World's Experiences	
Local Governments in Japan / Trans: Sh. Farzinpak	52
GIS in Turkey / Trans: T. Galstan	56
Norway's Social Security and Health Service/ Trans: A. Arabani	59
World's Cities and Municipalities	62
Plan and City	
The English Recreative - Cultural Collection in Kerman: A Companionship of Formation, Function and Meaning/ A. Safavi	67
Instruction	
Special Line for Bus, (Part II) / H. Foutohi	73
Point of View	
Far - Sighted Management / H. Naderi	76
The Article 136, Approved by Administrative High Council	78
News Reports	80
Brief News	100
Glance at Cities / Amol, Delvar Port, Eshnaviyeh, Eslamabad-e Qarb, Tehran, Urmia	105
Urban Statistics	106
Urban Terminology/ K. Irandoost	107
New Publication / A. Jalali	108

در نور تمایل بودن نهفته است ، بودن برای خلق چیزی .
 ((لونی کانه))

NIROO RESAN
 Eng . Co .

انواع محصولات جدید

پرزکتورها

انواع چراغهای دفلی و همپلی

انواع چراغهای پایه دار
 با نور غیر مستقیم

Sheed
 Lighting
 Co .

شید پیشرو در ارائه سیستمهای نوین نورپردازی

دفتر اصفهان :
 خیابان دقیقی، کوی جاوید، شماره ۱۴۰.
 صندوق پستی : ۱۴۸۷ - ۸۱۶۵۵
 تلفن : ۶۲۷۴۵۲۱ (۰۳۱۱)
 ۶۶۵۹۹۴۵ (۰۳۱۱)
 فاکس : ۶۲۴۱۰۲۹ (۰۳۱۱)

دفتر و نمایندگان تهران :
 بلوار کشاورز، روبروی بیمارستان ساسان،
 ساختمان ۱۰۶، طبقه هفتم، واحد ۱۱
 صندوق پستی : ۳۳۱۹ - ۱۱۳۶۵
 تلفن : ۸۹۷۲۹۰۴ فاکس : ۸۹۷۲۹۰۵
 E-mail: info@sheedlight.com
 www.sheedlight.com

- Election of Mayor; How and Who?
- Urban Management in Iran ; Apogee and Perigee
 - GIS in Land use Planning
 - Introduce the Competent Mayor to the City Council
- Man, City and Natural Wealth
- Pathology of Councils, from Structure to Organization
- Election of Mayor; The First Duty of City Council
 - Norway's Social Security and Health Service
- The Engelub Recreative - Cultural Collection in Kerman; A Companionship of Formation and Meaning
- Special Line for Bus
 - The Article 136, Approved by Administrative High Council

